

159. Perjantaina 3 päivänä joulukuuta 1993

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun edustajantoimen pysyvyyttä koskevan asian tutkimisesta .. 4756

Ed. Moilasen ym. kirjelmä
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15

Kolmas käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi ajoneuvojen katsastustehtävien toimiluvista, elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n ja Autorekisterikeskuksesta annetun lain muuttamisesta sekä ajoneuvohallinnosta 4780

Hallituksen esitys n:o 180
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 13

Toinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi lukiolain muuttamisesta 4781

Hallituksen esitys n:o 176
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

S.

4) Ehdotukset laeiksi lapsilisälain ja tuloverolain muuttamisesta, kansaneläkelain 62 §:n väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1994 suoritettavasta vakuutetun sairausvakuutusmaksusta sekä asumistukilain 5 §:n muuttamisesta 4781

S.

Hallituksen esitys n:o 75
Lakialoitteet n:ot 24 ja 26
Toivomusaloitteet n:ot 188, 210 ja 213
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 46

5) Ehdotus laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 4784

Hallituksen esitys n:o 274
Talousvaliokunnan mietintö n:o 48

Kolmas käsittely:

6) Ehdotus laiksi Kazakstanin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä .. 4785

Hallituksen esitys n:o 120
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 21

7) Ehdotukset laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 89
Lakialoite n:o 35
Toivomusaloitteet n:ot 19 ja 41
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

	S.		S.
8) Ehdotus laiksi korkotulon lähdeve- rosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	4787	Ensimmäinen käsittely:	
Hallituksen esitys n:o 132 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63		14) Ehdotukset työmarkkinatukea kos- keviksi laeiksi sekä laiksi työttömyysturva- lain muuttamisesta	4803
9) Ehdotus laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta	”	Hallituksen esitys n:o 235 Lakialoitteet n:ot 11, 49 ja 54 Toivomusaloitteet n:ot 1593/1991 vp, 335 ja 353/1992 vp sekä 196 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 47	
Hallituksen esitys n:o 218 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64		15) Ehdotukset laeiksi työttömyysturva- lain muuttamisesta ja työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta, laiksi lomau- tuksen johdosta maksettavasta ylimääräi- sestä työttömyysvakuutusmaksusta vuon- na 1994 sekä laiksi työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 ja 18 §:n muuttamisesta	4826
10) Ehdotukset laiksi kalastuslain muut- tamisesta	4789	Hallituksen esitys n:o 237 Lakialoite n:o 53 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 48	
Hallituksen esitys n:o 179 Lakialoitteet n:ot 20 ja 57/1991 vp, 2 ja 16/ 1992 vp sekä 39 Toivomusaloitteet n:ot 588, 590, 593, 619 ja 638/1991 vp sekä 154/1992 vp Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26		16) Ehdotus laiksi pienyrittäjän vuosilo- marahasta annetun lain kumoamisesta	4843
11) Ehdotus laiksi puolustushallinnon rakennuslaitoksesta	4794	Hallituksen esitys n:o 54 Toivomusaloitteet n:ot 1029, 1059, 1073, 1146, 1158, 1271, 1348 ja 1352/1991 vp Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 49	
Hallituksen esitys n:o 174 Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2		17) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveyden- huollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	”
12) Ehdotukset aravalaiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi	4795	Hallituksen esitys n:o 168 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 50	
Hallituksen esitys n:o 177 Lakialoite n:o 8/1991 vp Toivomusaloitteet n:ot 1610, 1630, 1646, 1648, 1657, 1670, 1671, 1699, 1708, 1712, 1742, 1744, 1752, 1755, 1771, 1776, 1781, 1782 ja 1787/1991 vp, 360, 364, 369, 374 ja 378/1992 vp sekä 249, 253—255, 258 ja 264 Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13		18) Ehdotus laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta	”
13) Ehdotukset laeiksi vuokra-asunto- lainojen korkotuesta annetun lain muutta- misesta, omistusasuntolainojen ja asumis- oikeustalolainojen korkotuesta sekä asu- misoikeusasunnoista annetun lain muutta- misesta	4800	Hallituksen esitys n:o 250 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 51	
Hallituksen esitys n:o 209 Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 14			

19) Ehdotus laiksi työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta 4847

Hallituksen esitys n:o 240
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

E s i t e l l ä ä n :

20) Ed. Antvuoren ym. lakialoite n:o 59 laiksi tuontimaksun alentamisesta ja poistamisesta eräissä tapauksissa 4850

P ö y d ä l l e p a n o a v a r t e n e s i t e l l ä ä n :

21) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 24 hallituksen esityksestä laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain 8 §:n säännöksiin vuonna 1994 (HE 158) 4851

22) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksestä laiksi Metsähallituksesta (HE 257)

23) Lakivaliokunnan mietintö n:o 24 hallituksen esityksestä hovioikeuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 139)

24) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä laiksi opintotukilainsäädännön uudistamisesta (HE 226)

25) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26 hallituksen esityksestä laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 224)

26) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksestä laiksi eräistä opetus- ja kulttuuritoimen vuoden 1994 rahoitusta koskevista järjestelyistä (HE 151)

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Andersson, Donner, Halonen, Juhantalo, Kankaanniemi, Kauppinen, Kuuskoski, Lamminen, Laurila, Lehtinen, Mä-

S. kelä, Mäki-Hakola, Norrback, Nyby, Pietikäinen S., Rehn E., Riihijärvi, Sasi, Suhonen, Toivonen, Urpilainen ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Mäkelä, Suhonen, Pietikäinen S., Riihijärvi, Andersson, Kuuskoski, Kankaanniemi, Lehtinen, Väyrynen, Kauppinen, Sasi ja Norrback.

I l m o i t u s a s i a t :

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Halonen ja Kankaanniemi sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Lamminen sekä tästä ja huomista päivästä sairauden vuoksi ed. Mäki-Hakola sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Donner.

Uusi hallituksen esitys

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella tältä päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 296, joka nyt on edustajille jaettu.

Itsenäisyyspäivän juhlahjelmanpalvelus

P u h e m i e s : Esitellään juhlamenojenohjaajan kirjelmä itsenäisyyspäivän juhlahjelmanpalveluksesta.

Sihteeri lukee:

”Juhlamenojenohjaaja
Helsingissä 5. päivänä marraskuuta 1993

Eduskunnan Puhemiehelle

Juhlamenojenohjaajana minulla on kunnia välittää Teille, Herra Puhemies, sekä Eduskunnan Varapuhemiehille ja Jäsenille Valtioneuvoston kutsu saapua Tuomiokirkossa 6. päivänä joulukuuta 1993 klo 12.00 pidettävään Itsenäisyyspäivän juhlahjelmanpalvelukseen.

Eva-Christina Mäkeläinen

Asu: Tumma puku”

”Ceremonimästaren
Helsingfors, den 5 november 1993

Till Riksdagens Talman

I egenskap av ceremonimästare har jag äran härmed framföra Er, Herr Talman, samt Riksdagens Vicetalmän och Riksdagsmän Statsrådets inbjudan till den festgudstjänst, som på Självständighetsdagen den 6 december 1993 avhålls i Domkyrkan kl. 12.00.

Eva-Christina Mäkeläinen

Klädsel: Mörk kostym”

P u h e m i e s : Pyydän edustajia kokoontumaan Tuomiokirkkoon menoa varten Yliopiston kirjaston edustalle itsenäisyyspäivänä ensi maanantaina kello 11.45.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun edustajantoimen pysyvyyttä koskevan asian tutkimisesta

Ainoa käsittely

Ed. Moilasen ym. kirjelmä

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15

P u h e m i e s : Perustuslakivaliokunta on mietinnössään n:o 15 antanut valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun lausuntonsa ed. Moilasen ja viiden muun edustajan kirjelmästä, joka sisältää ehdotuksen sen tutkimisesta, onko kansanedustaja Kauko Juhantalon sallittava edelleen olla kansanedustajana.

Puhemiesneuvosto, huomioon ottaen edustajantoimen pysyvyyden perustavanlaatuisena oikeutena ja valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentin säännöksen, ehdottaa asiassa meneteltäväksi seuraavasti.

Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Niiden, jotka katsovat, että ed. Juhantalo ei ansaitse edustajantoimen edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta, tulee keskustelun kuluessa tehdä kannatettu ehdotus hänen edustajantoimensa julistamisesta lakanneeksi. Jos tätä ehdotusta on äänestyksessä kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä, on ehdotus hyväksyt-

ty, muussa tapauksessa ed. Juhantalo on oikeutettu jatkamaan edustajantointaan.

Menettelytapa hyväksytään.

P u h e m i e s : Huomautan valtiopäiväjärjestyksen 62 §:n säännöksestä, jonka mukaan edustaja saa häntä henkilökohtaisesti koskevassa asiassa olla mukana keskustelemassa, mutta ei päätöstä tekemässä.

Keskustelu:

Ed. Niinistö: Herra puhemies! Esittelen kunnioittaen eduskunnalle asiakohdassa valmistuneen perustuslakivaliokunnan mietinnön, jonka eduskunta on pyytänyt valiokuntaa laatimaan marraskuun 9 päivänä antamallaan toimeksiannolla.

Kysymyksessä on varsin ainutlaatuinen asia. Valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 kohtaa ei ole aikaisemmin Suomessa sovellettu, eikä myöskään ennen sen säätämistä ole ollut täysin vastaavaa järjestelmää voimassa.

Perustuslakivaliokunta on pyrkinyt lähestymään asiaa ensinnäkin ymmärtäen sen, että ratkaisu on suhteellisen nopeasti saatava tehdyksi, mutta toisaalta myös ottaen huomioon, että kysymyksessä on ainutlaatuinen ratkaisu, joka vaatii suhteellisen laajaa selvittelyä. Perustuslakivaliokunta on tämän vuoksi kuullut asiantuntijoita eri alueilta. Olemme selvittäneet säädöshistoriaa, luonnollisesti rikos- ja valtiosääntöoikeudellisia näkökulmia, mutta sen lisäksi myös valtio-opillisia ja yhteiskuntafilosofisia näkemyksiä.

Kertaisin ensiksi lyhyesti säädöshistoriaan liittyviä kysymyksiä. Vuodesta 1928 voimassa aina vuoteen 1969 olleen valtiopäiväjärjestyksen mukaan kansanedustajantoimen pysyvyys oli kytetty tiettyihin lisärangaistuksiin, joita olivat vaalioikeuden menetys, kansalaisluottamuksen menetys ja maan palvelukseen kelpaamattomaksi julistaminen. Nämä olivat siis lisäseuraamuksia rikoksista, joista yleinen tuomioistuin tuomitsi, ja yleinen tuomioistuin myös tuomitsi nämä lisäseuraamukset. Mikäli seuraamukseksi tuli julistaminen kelvottomaksi maan palvelukseen, se automaattisesti aiheutti vaalikelpoisuuden menetyksen ja sitä kautta myös edustajan aseman menettämisen ilman sen kummempaa prosessia.

Vuonna 1969 valtiopäiväjärjestystä muutettiin, koska tuolloin luovuttiin kertomistani lisärangaistuksista. Siinä yhteydessä, kun lisärangaistukset poistettiin rikoslain puolelta, eduskunta totesi, että ei ole tarkoitus lieventää sinänsä

virkarikoksista tuomittavaa rangaistusta kokonaisuutena arvioiden, ja erikseen kiinnitti sitten huomiota siihen, että lisärangaistusten poistaminen tulisi aiheuttamaan sen seuraamuksen, ettei kansanedustajan, joka syyllistyy rikokseen, olipa se mikä tahansa, enää voitaisikaan suorastaan katsoa menettäneen vaalikelpoisuutta ja sitä kautta edustaja-asemaansa. Tämän vuoksi eduskunta näki välttämättömäksi säätää nyt sovellettavan erityissäännöksen. Siis eduskunta tuolloin halusi säilyttää mahdollisuuden siihen, että kansanedustaja rikoksen johdosta menettää edustajan asemansa.

Tuolloin vuoden 69 eduskunnan ajatusten taustalla näyttää olleen kaksi seikkaa. Toisaalta on pidetty arveluttavana, että kansanedustaja, joka syyllistyy rikokseen, joka on omiaan vähentämään luottamusta häneen, edelleen voisi jatkaa eduskunnassa. Toisaalta yleisemmällä tasolla on pidetty silmällä koko eduskunnan arvovaltaa, katsottu, että jos rikos on sen tyyppinen, että sen tekijän jatkuva osallistuminen eduskuntatyöhön olisi omiaan vahingoittamaan eduskunnan arvovaltaa, ei tuollaista tilannetta voitaisi sallia. Nämä olivat tuon vuonna 1969 säädetyin pykälän ratiot, sen tarkoituksiperät.

Jos tästä säädöshistoriasta haluaa tehdä johtopäätöksiä, niin ensinnäkin aikaisempi lainsäädäntö olisi tässä kysymyksessä olevassa tapauksessa automaattisesti johtanut edustajantoimen lakkaamiseen. Vuoden 1969 säännös ei kuitenkaan ole identtinen aikaisemman järjestelyn kanssa. Mutta toisaalta ei kuitenkaan näytä olleen tarkoituksena, ettei edustaja-asemaa voisi edelleen menettää suunnilleen samoilla perusteilla kuin aikaisemmin eli rikoksista, joista olisi saattanut seurata mm. se lisäseuraamus, että julistetaan kelvottomaksi maan palvelukseen. Nämä ovat nuo kolme johtopäätöstä, jotka säädöshistoria antaa aiheen tehdä.

Tarkastelen seuraavassa lyhyesti sitä, mitä valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentti juuri tällä hetkellä, sellaisena kuin se nyt on, oikeudellisesti edellyttää. Kolme selvästi muodollista, oikeudellista edellytystä tuossa pykälässä lausutaan: Pitää ensinnäkin olla tahallinen rikos, josta seuraa vankeustuomio, ja tuomio seuraa tänne valinnan jälkeen. Kaikki nämä ehdottomat muodolliset edellytykset tässä tapauksessa täyttyvät. Lisäksi on sitten ainakin valiokunnan selkeästi oikeudelliseksi ymmärtämä edellytys siitä, että jos rikoksen tekotapa ja laatu ovat sellaisia, ettei tekijä ansaitse edustajantoimeen liittyvää kunnioitusta luottamusta, niin kaikki ehdot täytyisivät.

Miten tekotapaa ja laatua tässä tapauksessa on lähestyttävä? Totean, että rikoslain 40 luvun 1 §:ssä tarkoitettu lahjoman vaatiminen virkamiehenä on vakava virkarikos. Se on vakavin rikos, johon virkamies voi syyllistyä, jos suljetaan pois maan- ja valtiopetturuuteen liittyvät rikokset. Tuomittu rangaistusseuraamus tuosta rikoksesta on ankara. Sen selvityksen puitteissa, joka valiokunnalle on annettu, tällaisia virkamiehenä tehtyjä lahjoman vaatimisia on löytynyt viime vuosilta 14 kappaletta, joista vain yhdessä on tuomittu yhtä ankara rangaistus.

Ministerin asema vaikuttaa myöskin rikoksen tekotavan ja laadun arviointiin. Voidaan sanoa, että ministerin asemaan liittyy hyvin olennaisena osana luottamus, yleinen luottamus, yleinen kunnioitus ja miksei myöskin luottamus ja kunnioitus yhteiskuntajärjestelmää kohtaan.

Siitä valtakunnanoikeuden päätöksestä, joka edustajille on jaettu, voidaan poimia vielä lisäksi ehkä toiseen suuntaan vaikuttavana seikkana valtakunnanoikeuden perustelut tässä tapauksessa siitä, että tahallisuuden aste muodosti eräällä tavalla lieventävän asianhaaran, asianhaaran, joka voitiin ottaa huomioon rangaistusta ehdolliseksi määrättäessä. Valtakunnanoikeushan katsoi, että lahjoman vaatiminen ei ole ollut nimenomaista, mutta kylläkin sellaista, että tekijän on täytynyt mieltää, että se on omiaan aiheuttamaan luottamuksen ja kunnioituksen vähentymistä virkatoimia kohtaan.

Kaikkien näiden seikkojen arvioinnin perusteella perustuslakivaliokunta on päätenyt siihen, että valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitettut perustuslailliset edellytykset sille, että ed. Juhantalon edustajantoimi voidaan julistaa lakanneeksi, ovat olemassa. Mutta sama valtiopäiväjärjestyksen säännös jatkuu sitten, että ”näiden edellytysten vallitessa eduskunta voi tuon päätöksen tehdä”. Voi-sana viestittää sitä, että lainsäätäjät on tarkoittanut jättää jotain muutakin kuin puhdasta selostamaani oikeudellista arviointia tehtävän ratkaisun pohjaksi.

Jos yrittää hahmottaa, mitä tuo voi-sana voisi pitää sisällään, niin epäilemättä ensimmäiseksi nousee kysymys siitä, että kansanedustajan asemalle on haluttu kautta valtiosääntöme useista pykälistä ilmenevin tavoin antaa hyvin vakaa pysyvyys. Sitä kuvastavat ehkä sellaiset perinteiset ja välttämättömiksi nähdyt arvot kuin parlamentaarinen immuniteetti, se, että edustaja menettää asemansa vain omasta pyynnöstään lukuunottamatta tätä valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentin tapausta.

Voi-sanan piiriin voisi tietysti ajatella sisältyvän sellaisenkin ajatuksen, että jos ollaan sitä mieltä, että yhteiskunnallinen kehitys olisi ajanut ohitse niiden näkemysten, jotka vallitsivat vuonna 1969, niin ettei enää olisikaan tarvetta vastaanvastaanlaiseen sääntelyyn, nämä kysymykset joudutaan tuon sanan puitteissa harkitsemaan.

Herra puhemies! Haluaisin tässä kiinnittää myös huomiota eräisiin itse prosessia koskeviin kysymyksiin, joita näyttää jälleen tulleen esille. On useinkin kansanedustajan toimesta todettu, että tämä asia ei kuuluisi eduskunnalle, tai ehkä pitäisi sanoa, että tämäkään asia ei kuuluisi eduskunnalle. Jotteri nyt välittyisi sitä kuvaa, että eduskunnan ensimmäinen reaktio silloin, kun ollaan todella vaikean paikan edessä, olisi se, ettei tämä oikeastaan tänne kuulu, esittäisiin muutama ajatuksen.

Minusta tuntuu aika lailla mahdottomalta palata sellaiseen tilanteeseen, että tuomioistuimien ryhtyisi ottamaan kantaa siihen, jatkaako kansanedustaja, joka tuomitaan rikoksesta, kansanedustajatoimessaan vai ei. Yritin äsken hahmotella, että tässä on erikseen oikeudellisia edellytyksiä ja harkintaa sen voi-sanan puitteissa, harkintaa, joka hyvin pitkälti liittyy nimenomaan tässä talossa ilmenevään kansanedustuslaitoksen arvoon ja eduskunnan jäsenen toimen pysyvyyteen. Olisi aika outoa tietien tahtoen antaa tuomioistuimelle sellainen tehtävä, joka ei ole oikeudellista arviointia, ei välttämättä ainakaan kokonaan.

Sen sijaan haluaisin vielä kiinnittää huomiota siihen, että se alkulähtökohta, joka tässä prosessissa oli, että eduskunta määrää syytteen nostettavaksi, on liian ankara tälle talolle. Jos niihin puheenvuoroihin, joita silloin käytettiin, tarkemmin tutustuu, niin vaikuttaa siltä, että varsin monet asettivat ed. Juhantalon syytteesen perusteilla, jotka eivät olleet laillisia tai jotka olivat sellaisia, että jos virallinen syyttäjä argumentoisi syytettään sillä tavoin, hän syyllistyisi virkavirheeseen. Tämän vuoksi minusta se keskustelu, jota käydään prosessikysymyksistä, tulisi suunnata siihen, että eduskunnan roolia syytteesenpanovaiheessa kevennettäisiin.

Edustajat Mäkelä, Suhonen, S. Pietikäinen ja Riihijärvi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U k k o l a : Herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Tässä me nyt sitten olemme vie-

mässä päätökseen sitä prosessia, joka käynnistyi viime keväänä. Valtakunnan oikeuden tuomio oli ankara: vuosi ehdollista vankeutta virkavelvollisuuden laiminlyömisestä ja lahjusten vastaanottamisesta. Lisäksi oikeus katsoi ed. Juhantalon syyllisyyden lainvastaisiin tekoihin olleen tahallista.

Perustuslakivaliokunnan johtopäätös oli mielestäni kiistaton. Valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa säädetty perustuslailliset edellytykset ovat olemassa eduskunnan päätöksen tekemiseksi edustajantoimen julistamisesta lakanneeksi.

Arvoisat kansanedustajat! Päätös on nyt meidän käsissämme. Jokainen joutuu tekemään oman ratkaisunsa oman harkintansa perusteella, ja jokainen joutuu kantamaan tästä ratkaisusta myös vastuun.

En tässä tilanteessa, vaikka kantani onkin selvä ja sitä myöhemmin perustelen, tee varsinaista ehdotusta ed. Juhantalon erottamiseksi. Näin siksi, että haluan ja toivon, että sen tekee perustuslakivaliokunnan jäsen, joka on koko prosessia seurannut, tutustunut tilanteeseen, kuunnellut asiantuntijoita ja sitä kautta nähdäkseni edustaa tässä asiassa parhainta asiantuntemusta ja harkintaa.

Ed. Niinistön, valiokunnan puheenjohtajan, selvitys oli mielestäni erinomainen. Siitähän kävi selville se, että ennen vuotta 69 automaattisesti ed. Juhantalon saama rangaistus olisi merkinnyt edustajatoimen lakkaamista. Tätä automatiikkaa ei ole nyt. Voidaan kysyä, jättivätkö tuolloiset kansanedustajat meidän harteillemme liian vaikean tehtävän.

Olen perusteellisesti tutustunut myös tässä prosessissa saatuihin asiantuntijoiden lausuntoihin ja haluan siteerata sanatarkasti professori Juhani Pietarisen kannanottoa:

”Jotta kansanedustuslaitos pystyisi säilyttämään sille kuuluvan arvovallan ja luottamuksen, sen jäsenten on täytettävä kaksi keskeistä eettistä velvoitetta. Heidän on oltava ehdottoman luotettavia, ja heidän on pystyttävä erottamaan toisistaan oma henkilökohtainen etu ja niiden etu, jotka ovat heidät valinneet. Jos käy selvästi ilmi, ettei edustaja ole joissakin tehtävissään täyttänyt kyseisiä velvoitteita, hänen pysymiselleen toimesaan ei ole riittävää eettistä pohjaa. Mikäli edustaja ei tuollaisessa tapauksessa pyydä vapautusta toimestaan, hän osoittaa vielä aikaisempaa selvemmin moraalisen vastuuntunnon tai peräti moraalitajun puutetta. Silloin on turvaututtava oikeudelliseen menettelyyn. Tämä on nimen-

omaan yhteiskuntaeettisesti tärkeää, sillä luottamuksen väheneminen edustajantehtävään ja kansanedustuslaitoksen arvovallan mureneminen häiritsevät vakavalla tavalla koko poliittisen järjestelmän toimintaa.

Millaiset teot osoittavat riittävän selvästi, ettei edustaja täytä toimessaan pysymisen eettisiä edellytyksiä? On välttämätöntä, että toiminta on todettu lainvastaiseksi. Kun otetaan huomioon kansanedustajan perustavan luonteinen oikeus pysyä toimessaan, pelkkä rikosoikeudellinen tuomio ei kuitenkaan vielä sinänsä riitä, vaan rikoksen, josta tuomio on langetettu, on osoitettava nimenomaan luotettavuutta ja oman edun ajamisen välttämistä koskevien velvoitteiden selvää laiminlyömistä. Sellainen on kiistatta lahjusten ottaminen.”

Tässä lausunnossa on selkeästi sanottu, millä perusteella ed. Juhantalo voidaan eduskunnasta erottaa. Kysymyksessä pitää olla rikos, jonka laatu tai tekotapa osoittaa, ettei tuomittu ansaitse edustajantoimensa edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta.

Professori Pietarisen lausunto voidaan kiteyttää seuraavasti: Pelkästään eettisin perustein ei edustajaa voida erottaa, vaan on oltava myös juridiset perusteet. Toisaalta pelkästään juridisin perustein ei kansanedustajaa voi erottaa, vaan rikoksen on oltava sellainen, että se murentaa kansanedustajan nauttiman luottamuksen.

Arvoisa puhemies! Monet ovat tämän vaikean prosessin aikana kysyneet meiltä prosessin alkuunpanijoilta, eikö meillä ole lainkaan sydäntä, anteeksiantoa, eikö ed. Juhantaloa ole jo riittävästi höykytetty, eikö vuoden ehdollinen vankeustuomio ole riittävä rangaistus, onko vieläkin meidän tovereiden lyötävä lyötyä. Meillä varmasti on sydäntä, mutta eihän tässä ole kysymys meidän tunteistamme, vaan johdonmukaisesta jatkosta valtakunnanoikeuden päätöksen jälkeen. Me teemme päätöksen, kun ed. Juhantalo ei sitä itse tehnyt. Me emme voi mitään sille, että ed. Juhantalo on edelleenkin sitä mieltä, että valtakunnanoikeuden päätös oli väärä, että hän on syytön, ettei hän ole tehnyt mitään rangaistavaa.

Kansanedustaja saa valtuutuksensa kansalta, äänestäjiltä, mutta eivät äänestäjät vuoden 1991 vaaleissa tienneet ed. Juhantalon kaikkia sidonnaisuuksia. Ensi vaaleissa he ne tietävät. Jos keskustapuolue ed. Juhantalon ehdokkaaksi asettaa, on äänestäjien asia, valitaanko hänet ensi vaaleissa eduskuntaan vai ei. Siihen päätökseen kenelläkään ei ole mitään sanomista.

Tämä prosessi on kuitenkin ollut niin raskas

meille kaikille, se on ollut raskas myös eduskunnan arvovallalle, että jonkinlaisia uusia säännöksiä tarvitaan, ja niihinhan ed. Niinistö puheenvuorossaan jo viittasi. Mielestäni nykyinen lain-säädäntö asettaa kansanedustajat aivan kohtuuttomaan päätöksentekotilanteeseen. Me emme ole toverituomioistuini. Siksi puolueiden on jatkossa oltava entistä tarkempia jo siinä vaiheessa, kun ehdokkaita eduskuntavaalien listoille asettaa. Toisaalta kansanedustajien saamiin tuomioihin on ainakin harkittava liitettäväksi automaattinen laukausmekanismi edustajantoimen menettämisestä, kuten professori Olavi Borg on omassa lausunnossaan esittänyt perustuslakivaliokunnalle.

Herra puhemies! Olipa tämän eduskunnan päätös mikä tahansa, yksi asia ainakin on varma: Tähän tapaukseen kulminoituu politiikan ja poliittisten menettelytapojen murros. Uskon myös vakaasti, että ns. hyvä veli -järjestelmä on tullut nyt tiensä päähän.

Haluan lukea pari kappaletta kirjeestä, jonka sain, ja uskoakseni sen on saanut moni muukin kansanedustaja, ilmeisesti kaikki: ”Arvoisat edustajat! Joukkoonne on vahingossa päässyt pujahtamaan verenhimoisia iisebelejä ja verta janoavia herodiattaria, jotka verta tippuvin petolinnun kynsin ovat vaatimassa valitsemamme kunnianarvoisan edustajan päätä vadille. Te järkevät miehet ja edustajat, sitokaa itsenne, sitokaa lujasti itsenne laivan mastoon, etteivät tämän maailman myrskyisällä merellä nuo petollista lumolauluaan laulavat seireenit viekoittelisi teitäkin verta tihkuvaan syleilyynsä vainottarien harapoluille, ikiajoiksi ansaan.”

Julkisuudessa asiain kaivelu ja esillä pitäminen on pantu naisten piikkiin. Meitä on verrattu, kuten tässä kirjeessä, verenhimoisiin feministeihin. Itse asiassa me varmasti kaikki tiedämme, että olemme käivaneet verta omasta nenästämme. On totta, että naiset ovat olleet aktiivisia, mutta eihän tämä ole mikään naisasia. Kysymys on moraalista, selkärangasta, rohkeudesta ja halusta muuttaa nykyisiä poliittisia käytäntöjä ja järjestelmiä, ja tätä muutosta vauhdittamassa ovat monet miehetkin.

Valtakunnanoikeuden päätös oli mielestäni analyyttinen, selkeä ja johdonmukainen. Sen lisäksi, että oikeus tuomitsi ed. Juhantalon virkavelvollisuuden laiminlyönnistä ja lahjusten vastaanotosta, päätöksessä linjataan myös uutta poliittista kulttuuria, uusia poliittisia menettelytapoja. Jääviys koskee vastaisuudessa myös asioiden valmistelua, ei pelkästään niistä päättä-

mistä. Tämä merkitsee perustavaa laatua olevaa menettelytapojen ja poliittisen käyttäytymisen muutosta paitsi valtakunnan politiikassa myös kunnallispolitiikassa.

Kuten jo aikaisemmin sanoin, hyvä veli -järjestelmä, ns. maan tapa, on tullut tiensä päähän. Asioita ei voi hoitaa enää hiljaisilla sopimuksilla, hyvä veli -kirjeillä, kelomökkilomailuilla tai saunareissuilla. Näistä on päästävä irti. Muuten politiikka ei saa sitä kansalaisten luottamusta ja arvontantoa, jota ilman edustaja ei voi toimia. Uuteen avoimuuteen kuuluu, että myös kansanedustajien on vastaisuudessa julkistettava kytköksensä eri eturyhmiin, talouselämään ja liike-elämään. Tästä asiasta, kuten te varmasti tiedätte, valmistellaan parhaillaan eduskunnan puhemiesjohtajalla lainsäädäntöä, jonka pitäisi tulla voimaan ensi vaalien jälkeen.

Minun on kaikista huolimatta ollut hyvin vaikea käsittää kaikkia kansalaisten reaktioita. Ensin huudetaan, kuinka keltovottomia me kansanedustajat olemme. Sitten, kun yksi edustaja syyllistyy rikokseen ja saa siitä tuomion eikä tee itse johtopäätöstä, ei eduskuntakaan saisi sitä tehdä. Monet ihmeekseni ovat sitä mieltä, että suurimpia syyllisiä ovatkin ne, jotka ovat prosessin käynnistäneet, ei se, joka on rikokseen syyllistynyt. Ei kysymys ole siitä, että haluttaisiin lyödä lyötyä. Kysymys on valtakunnanoikeuden päätöksen viemisestä loppuun saakka. Kysymys on sekä kansanedustajien että koko eduskunnan arvovallasta. Vai onko niin, että jokainen edustaja saa tehdä kaikessa rauhassa mitä tahansa, ajaa omia etujaan? Tätäkö ed. Juhantalon puoltajat haluavat, vanhan poliittisen kulttuurin säilymistä?

Herra puhemies! Aivan lopuksi puuttuisin asiaan, joka liittyy käsiteltävänä olevaan asiaan mutta ei ole tänään käsiteltävänä, eli oikeuskansleri Jorma S. Aallon toimintaa koskevaan muistutukseen, joka on parhaillaan myös perustuslakivaliokunnan tutkittavana. En ymmärrä sellaista oikeusvaltiota, jossa syyttämiskynnys on paljon korkeampi kuin tuomitsemiskynnys. Oikeusvaltiossa asian pitäisi olla toisin päin. Tuomitsemiskynnyksen tulee olla paljon korkeammalla kuin syyttämiskynnyksen. Kun oikeuskansleri Aalto katsoi omassa lausunnossaan perustuslakivaliokunnalle, ettei syyttämiseen valtakunnanoikeudessa ole aihetta, kun eduskunta sitten otti asiat omiin käsiinsä ja kun valtakunnanoikeus tuomitsi ed. Juhantalon, maan ylimmän syyttäjän syyttämiskynnys on osoittautunut ällistytävän korkeaksi. Tämä antaa aihetta kysyä, ovatko

kansalaiset saman arvoisia oikeuden edessä, sillä oikeudenkäyntiin kuuluu myös syyttäjää. Tämän vuoksi olen myös ensimmäinen allekirjoittaja muistutuksessa, joka koskee oikeuskansleri Aallon virkatoimien lainmukaisuutta nimenomaan tässä Juhantalo-asiassa.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! Kun ajattelen esillä olevaa kysymystä, lähdän ensinnäkin siitä, että varmasti monet haluavat lähteä valtakunnanoikeuden päätöksen jontekin ehdottomasta oikeellisuudesta. Onhan tämä päätös lainvoimainen. Mutta minusta meidän on ensinnäkin rehellisesti myönnettävä, että mikäli argumentaatio rakennetaan valtakunnanoikeuden päätöksen oikeellisuuden pohjalta, ponnistetaan ehkäpä pettävältä pohjalta sen takia, ettei tässä salissa eikä tämän salin ulkopuolella ole yhtäkään henkilöä, joka voisi sanoa, että valtakunnanoikeuden päätös on oikea. Emme me voi sanoa, että se on oikea. Se voi olla oikea, mutta se voi olla myös väärä, koska niin kauan kuin tuomitseminen on inhimillistä toimintaa, siihen sisältyy aina myös se, että päätös voi olla väärä.

Kuulostaa tietysti ehkä hurjalta sanoa näin, mutta toisaalta haluan viitata vain siihen, että mm. professori Andersson ollessaan yksi valtakunnanoikeuden jäsenistä päätyi hylkäämään lahjomisrikossyytteen ja sanoi nimenomaisesti mm. näin: ”Myöskään en katso Juhantalon vaatineen oikeudetonta etua, kun hän ei ole saanut selkeätä vastausta lainaa koskevaan periaatepyyntöönsä, jonka suhteen pankin edustajat olivat antaneet ymmärtää positiivisen ratkaisun olevan mahdollinen. Juhantalon ei ole näytetty pyytäneen lainaa muutoin kuin pankillisin perustein.”

Meillä on siis jo yksi kannanotto, joka hylkää lahjomisrikossyytteen. Pelkästään se, että on useita kannanottoja vastakkaisen kannanoton puolesta, ei sinänsä millään loogisella tavalla tarkoita sitä, että enemmistö olisi oikeassa. Kiinnitän siis huomiota siihen, että edustajaverit eivät jotenkin automaattisesti nojaisi valtakunnanoikeuden päätökseen.

On myös otettava aina huomioon, että tuomioistuimen päätökset parhaimmillaankin tavoittelevat vain ns. muodollista totuutta eli sitä totuutta, joka tuomioistuimelle esitetyn näytön perusteella antaa oikeuden tehdä päätelmiä. Nyt on aina niin, että tuomioistuin joutuu kuitenkin kuulemaan todistajia ja todistajien kertomuksiin liittyy aina mahdollisuus, että ne ovat väärä,

ehkä muistetaan jotakin väärin, joskus todistajat kertovat tahallisesti väärin. Tämä sellaisenaan johtaa väistämättä siihen, että tuomioistuimen päätös, vaikka se on muodollisesti oikein, voi olla aineellisesti täysin väärä. Tämä on minusta hyvin vakavaa systeemikritiikkiä, ja jos me tähän todella vakavasti paneutuisimme, usko tuomitsemisvaltaan varmasti horjuisi.

Toisaalta täytyy vielä mainita se, että eduskunnalla on minusta äärettömän vaikea tehtävä olla tuomitsemassa jälleen kerran ed. Juhantaloa, koska eduskuntahan ei ole mikään tuomioistuin eikä sen pitäisikään tuomita ketään. Eduskuntahan säättää lakeja. Nyt erityisen vaikea tämä tilanne on sen takia, että kuten hyvin tiedetään, kansanedustajat, jos he ottavat vaikkapa miljoonan markan lahjuksen, eivät syyllisty minkäänlaiseen rikokseen. Nyt nämä kansanedustajat siten itse näin loistavassa asemassa ovat tuomitsemassa toista kansanedustajaa, joka tosin ministerintuomiossaan on saattanut syyllistyä tällaiseen rikokseen. Mutta kuten sanottu, kansanedustajaa eivät lainkaan koske lahjuksen vastaanottamiset. Siinä mielessä voi sanoa, että mikäli ed. Juhantalo jatkaisi kansanedustajana, hän ei edes teoriassakaan voisi enää syyllistyä samanlaiseen rikokseen, johon hän ministerinä syyllistyi valtakunnanoikeuden päätöksen mukaan ja sen myötä on myös menettänyt ministerintuomionsa.

Jos ajatellaan sitä peruskysymystä, onko Juhantalo menettänyt luottamuksen ja kunnioituksen, jota ilman hän ei voisi jatkaa, mielestäni meidän täytyy jossakin mielessä tarkastella sitä inhimillisen elämän tilannetta ja niitä olosuhteita, joissa ed. Juhantalo on toiminut. Tämä on mielestäni tärkeää senkin vuoksi, että eduskuntahan loppujen lopuksi edustaa vain kansaa. Varsinkin siitä kansanosasta, joka on ed. Juhantalon äänestänyt eduskuntaan, on tullut paljon sellaista palautetta, että juuri he haluaisivat, että ed. Juhantalo voisi jatkaa.

Jos mietimme kysymystä, kuinka korkea moraalinen vaatimustaso ed. Juhantalolle voidaan asettaa, me ymmärrämme, että se vaatimustaso voi kohota kuinka korkeaksi tahansa. Toisaalta, jos me ajatlemme rehellisesti, kuka ed. Juhantalo henkilönä on ollut, meidän täytyy olla siinä mielessä jotenkin joustavampia.

Ensinnäkin on selvää, että ed. Juhantalo on ammattipoliitikko. Hän on vuosikymmeniä poliittikkona toiminut, niin kuin politiikassa yleensä toimitaan. Emme kai kukaan usko, että politiikan koulu olisi se koulu, jossa nimenomaan suorastaan kirkastuisivat moraaliset, oikeudenmu-

kaiset ajatukset ym., koska politiikka hyvin usein on hyvin voimallista painostamista, että ratkaisuja saadaan tiettyyn suuntaan. Sanokaamme, että kansanedustajat hyvin usein saattavat vetää oman paikkakuntansa eduksi, vaikkei se olisikaan enää kansakunnan yhteinen etu. Tämä on siis jo yksi lähtökohta, kun arvioimme ed. Juhantalon menettelyä, myös sen inhimillistä piirrettä.

Toinen asia on myös se, että ed. Juhantalo on lakimies ja lakimiehenä hän on ehkä loppuun asti ajatellut sellaisia ratkaisuja, jotka olisivat toteutettavissa jollakin tavalla, koska hänen kokemuspiirinsä on ollut laaja.

On selvää, että hän on yrittäjänä aivan niin kuin sisään kirjoitettuna ponnistellut loppuun asti selvitäkseen vaikeuksista. En tiedä oikeastaan yrittäjää, joka ei menettelisi samalla tavalla. Kun siihen liitetään vielä yhdistelmä ed. Juhantalosta hevostiehenä, ymmärrämme, että nämä kaikki ominaisuudet yhdessä vaikuttavat siihen, että ed. Juhantalolla on ollut ehkä suurempi kiusaus ponnistella eteenpäin kuin jollain muulla, joka olisi ehkä, sanokaamme, perehtynyt filosofiaan ja moraaliin ikään kuin päättyökseen. (Ed. Riihijärvi: Eikö hevostiemiehillä ole moraalia?) — Ed. Riihijärvi tietää paremmin kuin minä, kuinka hevostiemiehillä toki on moraalia.

Neuvottelukumppanista olisin vielä todennut, että asiassa on väkisinikin vaikuttanut se, että vastapuolella on Wegelius, henkilö, joka on ollut myös lakimies, henkilö, joka on ollut hevostiemies ja sanoakseni kauniisti, huippuluokan keinottelija, koska me tiedämme, että pankkien johtohenkilöiden takia osittain meillä on kymmenien miljardien markkojen vahingot kannettavana itse kullakin. Kun Wegelius on ollut vielä ed. Juhantalon hyvä toveri, minä yritän vain osoittaa sitä, että jossakin lounasneuvottelussa on ollut ehkä syvästi inhimillistä, että siellä on käyty keskusteluja asioista, jotka jälkikäteen sinänsä ovat saaneet ankaran tuomion, varsinkin kun otamme huomioon ed. Juhantalon vaikean tilanteen, jossa hän kymmenien miljoonien markkojen velkojen kanssa on yrittänyt selvitä eteenpäin. On aina muistettava, että vaikka pankilliset ratkaisut voivat kuulostaa hurjilta, niin luulenpa vain, että tämä ei olisi ollut ainoa ratkaisu, jossa olisi löydetty pankillinen ratkaisu, ed. Juhantalon kohdalla, koska siitä on olemassa mielestäni aika paljon näyttöä.

Yksi ongelma on vielä, kun ed. Juhantaloa nyt ollaan tuomitsemassa, liittyy siihen, olisiko eduskunnan pitänyt huolehtia, että joku henkilö ei ylipäättänsä voi ajautua näin hirvittävän vaikeaan

ristiriitatilanteeseen ollessaan ministerinä ja ollessaan samanaikaisesti kymmenien miljoonien markkojen edestä velkaa. Tässä olisivat olleet ennalta ehkäisevät toimet varmasti oikein. Kun ne nyt on laiminlyöty, voi hyvin kysyä, onko nyt edellytyksiä tämän laiminlyönnin takia tuomita ed. Juhantaloa.

Toinen asia, joka tulee ikään kuin peilatuksi, liittyy tietysti siihen, miten eduskunnan arvovalta ja luottamus kärsii, mikäli ed. Juhantalo voi jatkaa täällä. Minusta se on varsin aiheellinen kysymys, mutta samalla meidän on ensiksi ikään kuin esikysymyksenä vastattava siihen, mikä on ylipäätönsä eduskunnan arvostus ja luottamus tänä päivänä. Nyt monet haluaisivat tehdä sen johtopäätöksen, että juuri ed. Juhantalo on jotenkin se kulmakivi, jonka mukana eduskunnan arvovalta ja luottamus kärsii, ja se eritoten vaatisi siis sitä, että ed. Juhantalo laitettaisiin täältä pihalle ja näin taso paranisi.

Toisaalta mielestäni on rehellisesti myönnettävä, että se tilanne, jossa ollaan tuomitsemassa yhtä, on samanaikaisesti se tilanne, jossa kansankunta laajasti ottaen tuntee syvää epäluottamusta ja huolta politiikan tasosta, politiikan moraalisuudesta. Mielestäni tämä on kiistaton viesti, joka on tullut kansalta niin lehdistön välityksellä kuin muutenkin ja joka meidän mielestäni täytyy ottaa huomioon. Jos ajattelemme, mistä tämä voi johtua, ja vertailemme näitä ehkä moitittavia piirteitä eduskunnan osalta yleensä, niin sitten me voimme paremmin arvioida, onko ed. Juhantalon menettely sittenkään sellainen, että se välttämättä edellyttäisi ed. Juhantalon erottamista.

Ensinnäkin haluan todeta, että luottamuskykyyn eduskunnan kannalta vaikuttaa ehkä enemmän kuin mikään muu asia — sen olen näiden vuosien aikana kentällä havainnut — kysymys ryhmäkuriasta. Eduskunta, jonka tulisi vaalia omaa arvovaltaansa ja kunnioitustaan, on itse asiassa romahduttanut koko arvovallan ja kunnioituksen sillä, että täällä kansanedustajat sitoutuvat ilman, että heillä varmasti olisi siihen taloudellisesti mitään tarvetta, mitään syytä, toisin kuin ed. Juhantalolla, siihen, että he äänestävät hallituksen esityksen mukaan riippumatta siitä, mikä heidän vakaumuksensa on. Olen kuullut kymmeniä, ellen satoja kertoja kentällä, kun tavallinen kansan ihminen ei ymmärrä sitä, mistä tämä voi johtua. En minäkään ymmärrä, mistä se johtuu, mutta otan tämän vain mainintana esiin siitä, että luottamus ei ehkä sittenkään ole niinkään paljon ed. Juhantalon pilaamaa kuin kan-

sanedustajien yleisesti. Ryhmäkuri vaikuttaa siis siihen, että tulee ristiriitaa sanojen ja tekojen välillä ja näin arvonanto heikkenee.

Toisaalta voisi sanoa, että eduskunnan arvonanto varmasti heikkenee senkin takia, että on paljon sellaisia ongelmia, joissa näyttää siltä, että eduskunta on kykenemätön ratkaisemaan näitä ongelmia, vaikka sillä periaatteessa on kaikki valta, puhumattakaan siitä, että voidaan ajatella, että kansa ei ymmärrä eräitä päätöksiä ollenkaan. Voin vaikka mainita esimerkkinä sen, että Suomessa on 500 000 työtöntä ihmistä, mutta silti eduskunta omalta osaltaan on taannut kehityksen, jonka jälkeen Suomeen tulee rajan takaa kaikki mahdolliset tuotteet lähtien kestokakku-pohjista ja kissanpissahiekasta. Tämä on osa sitä päätöksentekoa ja menettelyä, mihin ed. Kauko Juhantalo ei luonnollisestikaan ainakaan yksin ole syyllinen. Se osaltaan vaikuttaa siihen tasoon, miltä pohjalta arvostelemme ed. Juhantalon vaikutusta eduskunnan arvovaltaan.

Vielä ehkä viimeisenä asiana kentän piiristä tulee mieleen vain se, mikä eritoten horjuttaa eduskunnan asemaa tänä päivänä: Täysin siitä riippumatta, että kansa ei ole antanut minkäänlaista lupaa siihen, että johtavat poliitikot ja kansanedustajat veisivät Suomea tilanteeseen, jossa se menettää suuren osan itsenäisyydestään, silti eduskunta ja monet päättäjät suoraviivaisesti taistelevat tämän eteen.

Arvoisa herra puhemies! Aivan lopuksi haluaisin sanoa sen perusteen, mikä on syvästi henkilökohtainen suhtautumisessa tähän asiaan. Viitataan vain siihen, että ne henkilöt, jotka kunnioittavat Jumalan sanan opetusta, tietävät varmasti, että Raamattu ei hyväksy minkäänlaista tuomitsemista. Meidän tehtävämme ei ole tuomita ihmisiä, ei ketään ihmistä, koska on se riski, että jos me tuomitsemme muita, me tuomitsemme siinä mielessä myös itsemme, koska Suuri Kirja sanoo: ” - - sinä, oi ihminen, et voi millään itseäsi puolustaa, olitpa kuka hyvänsä, joka tuomitset. Sillä mistä toista tuomitset, siihen sinä itsesi syy-pääksi tuomitset, koska sinä, joka tuomitset, teet samoja tekoja.” Sen takia haluaisin rohkaista kaikkia niitä, jotka jollakin tavalla tuntevat vetovoimaa myös siihen, että äänestävät tyhjää tai äänestävät suorastaan sen puolesta, että ed. Juhantalo voisi jatkaa. Tätä voidaan perustella myös sillä periaatteellisella kannalla, että kansanedustajien tehtävä ei ole tuomita toista kansanedustajaa. Ymmärtääkseni kansanedustajan tehtävä on ennen kaikkea säätää lakeja.

Edustajat Andersson, Kuuskoski ja Kankaan-
niemi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. L a x : Herr talman, herra puhemies! Vårt samhällsskick och vår representativa demokrati bygger på en tredelning av makten. Enligt denna grundsyn skall den lagstiftande, den dömande och den verkställande makten hållas isär. Till denna syn hör att det är folket som i val avgör, vem som skall utöva den lagstiftande makten i landet. De folkvaldas agerande och förtroendet för dem prövas i efterskott, i regel med fyra års mellanrum.

I fråga om ett tjänstebrott, som en minister med säte och stämma i riksdagen begått, upprätthölls denna maktindelning strikt fram till år 1969. Fram till dess krävdes att en riksdagsman åtnjöt medborgerligt förtroende, vilket bara en domstol kunde ta ifrån honom om han dömdes för ett icke obetydligt brott. Blev han av med sitt medborgerliga förtroende, dvs. om han förklarades ovärdig att nyttjas i rikets tjänst, tog hans uppdrag som riksdagsman samtidigt slut.

År 1969 upphävdes reglerna om medborgerligt förtroende. Samtidigt gavs riksdagen i riksdagsordningens 8 paragraf och 3 moment möjlighet att i vissa fall pröva om en riksdagsman som dömts till straff skall få fortsätta i sitt uppdrag eller om det skall avbrytas.

Riksdagsmännen gavs därmed möjlighet, men inte skyldighet, att fungera som domare över en kollega. Gränserna mellan den lagstiftande och den dömande makten luckrades upp, vilket var olyckligt.

Min uppfattning är att riksdagsmännen inte skall fungera som domare över varandra. I extrema fall kan jag dock tänka mig att tillämpa bestämmelserna i riksdagsordningens 8 paragraf 3 moment. Närmast till hands ligger då allvarliga brott som begåtts före ett riksdagsval men som uppdragats först efter valet. Oegentligheter med anknytning till ett riksdagsmannavärv bör i regel inte prövas av kollegerna utan av domstol eller av väljarna.

Rdm. Juhantalo har blivit dömd av domstol för brott som han begått i offentligt uppdrag under pågående riksdagsmandat. Det är ett drygt år tills väljarna kan pröva hans gärning. Med beaktande av vad jag redan sagt föreligger det därför inte anledning för riksdagen att i denna sak ta sig domsmakt. Till åtskillnad från grundlagsutskottets ordförandes uppfattning anser jag att fallet Juhantalo visar att domstolarna borde

återges rätten att pröva frågor av detta slag så som fallet var fram till år 1969.

Med hänvisning till det jag ovan sagt finns det inte heller någon anledning för mig att här fälla några moraliska omdömen i denna fråga. Eftersom jag anser att varken jag själv eller riksdagen i övrigt skall sätta sig till doms i denna fråga har jag nu två handlingsalternativ och då utgår jag från att här kommer att väckas ett formellt förslag om att rdm. Juhantalos mandatperiod skall avbrytas.

Jag kan antingen rösta blankt eller rösta emot dem som vill göra sig till domare i fallet. Det kunde förefalla logiskt och konsekvent om jag i detta fall valde att rösta blankt men det skulle det inte vara. Om jag och måhända ett flertal av mina kolleger väljer att rösta blankt överlåter vi till en minoritet inom riksdagen att agera domare och fälla ett avgörande i en sak som jag anser att riksdagen inte alls skall befatta sig med. Då kan vi beskyllas för ansvarsflykt. Därför väljer jag att rösta mot dem som vill avbryta rdm. Kauko Juhantalos riksdagsmannaupdrag. Detta innebär inte ett ställningstagande för eller emot hans lämplighet att sköta ett riksdagsmannaupdrag. Denna min röst innebär däremot samtidigt en röst för att liknande fall i framtiden igen skall avgöras av en domstol. Om mina egna väljare har en annan uppfattning än jag i den här saken så må de byta ut mig i följande val.

Herra puhemies! Yhteiskuntajärjestyksemme ja edustuksellinen demokratiamme perustuvat vallankäytön kolmijakoon. Tämän perusnäemyksen mukaisesti on pidettävä erillään toisistaan lainsäädäntövalta, tuomiovalta ja toimeenpanovalta. Tämän näkemyksen mukaan kansa päättää vaaleissa, keiden tulee maassamme käyttää lainsäädäntövaltaa. Kansan valtuuttamien toimet ja luottamus heitä kohtaan punnitaan jälkikäteen säännönmukaisesti neljän vuoden välein.

Sellaiseen rikokseen, johon eduskunnassa paikkaa pitävä ministeri oli syyllistynyt, tuo vallanjako päti tiukasti aina vuoteen 1969 asti. Siihen asti edellytettiin, että kansanedustaja nauttii kansalaisluottamusta, jonka vain tuomioistuimien saattoi viedä häneltä, jos hänet tuomittiin vähäistä vakavammasta rikoksesta. Mikäli kansalaisluottamus häneltä vietiin eli hänet julistettiin maan palvelukseen kelpaamattomaksi, hänen toimensa kansanedustajana päättyi saman tien.

Vuonna 1969 kansalaisluottamusta koskevat säännökset kumottiin. Samalla annettiin valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 3 momentissa eduskun-

nalle oikeus tutkia, onko rangaistukseen tuomittu kansanedustajan annettava jatkaa edustajantoimensa hoitamista vai onko toimen hoitaminen keskeytettävä. Kansanedustajille annettiin näin mahdollisuus, mutta ei velvollisuutta asettua virkaveljensä tuomariksi. Lainsäädäntövallan ja tuomiovallan välinen raja tehtiin hämäräksi, mikä on valitettavaa.

Käsitykseni mukaan kansanedustajien ei tule toimia toistensa tuomareina. Ääritapauksissa voin kuitenkin kuvitella, että voisin soveltaa valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 3 momentin säännöksiä. Kysymyksen tulisivat silloin lähinnä sellaiset vakavat rikokset, jotka on tehty ennen eduskuntavaaleja ja jotka ovat tulleet ilmi vasta vaalien jälkeen. Kansanedustajan toimeen kytköksissä olevia laittomuuksia sitä vastoin ei tulisi säännönmukaisesti jättää hänen virkaveljensä tutkittaviksi. Ne tulisi punnita tuomioistuimessa taikka vaaleissa. Ed. Kauko Juhantalo on tuomittu teosta, jonka hän on tehnyt edustajantoimensa aikana. Runsaan vuoden päästä äänestäjät saavat punnita hänen tekonsa.

Ottaen huomioon, mitä olen edellä tuonut esiin, eduskunnan käsitykseni mukaan ei ole syytä ottaa itselleen tuomiovaltaa tässä asiassa. Ed. Juhantalon tapaus on minulle, toisin kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle, osoitus siitä, että tämännäiset asiat kuuluvat tuomioistuimen toimivallan piiriin, kuten kuuluivat aina vuoteen 1969 asti.

Edellä sanomastani johtuu, ettei minulla ole minkäänlaista syytä lausua moraalaisia käsityksiäni tapauksesta tässä yhteydessä. Koska olen sitä mieltä, ettei minulla itselläni sen enempää kuin eduskunnallakaan ole syytä ryhtyä tuomariksi tässä asiassa, minulla on kaksi vaihtoehtoa. Tämä tietysti perustuu olettamukseen, että tässä salissa tehdään muodollinen ehdotus ed. Juhantalon toimen keskeyttämiseksi. Joko äänestän tyhjää tai äänestän niitä vastaan, jotka nyt haluavat ottaa itselleen tuomiovaltaa. Voisi kuulostaa loogiselta ja johdonmukaiselta, jos päätyisin äänestämään tyhjää, mitä tällainen valinta ei kuitenkaan olisi. Jos minä ja kenties enemmistö edustajatovereistani päädyimme äänestämään tyhjää, me luovutamme eduskunnan vähemmistölle oikeuden tuomarina ratkaista asian, johon käsityksemme mukaan eduskunnan ei ollenkaan tule puuttua. Siinä tapauksessa meitä voisi syyttää vastuun pakoilusta.

Tällä perustella olen päätenyt äänestämään niitä vastaan, jotka nyt haluavat keskeyttää ed. Kauko Juhantalon edustajantoimen. Menettely-

ni ei ole kannanotto sen enempää hänen sopivuutensa puolesta kuin sitä vastaan edustajantoimen hoitajana. Antamani ääni on toisaalta samalla ääni sen puolesta, että tämännäiset asiat vastaisuudessa jälleen on palautettava tuomioistuimen ratkaisuvallan piiriin. Mikäli omat äänestäjäni ovat kanssani eri mieltä tässä asiassa, he vaihtakoot minut toiseen edustajaan seuraavissa vaaleissa.

Ed. Lehtinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Eduskunnan perustuslakivaliokunta on kahteen otteeseen tutkinut ed. Kauko Juhantalon menettelyä kauppa- ja teollisuusministerinä. Olen ollut mukana näissä kaikissa käsittelyissä perustuslakivaliokunnan jäsenenä. Kummassakin tapauksessa perustuslakivaliokunta on oman vakaan käsitykseni mukaan edennyt ilman poliittisia tai muita ennakoasenteita. Ensinnä hankittu selvityksiä tapahtumien tosiseikoista ja sitten tutkittu, miten lakia on näihin sovellettava. Tämän jälkeen valiokunta on tehnyt johtopäätökset sekä esittänyt niiden mukaiset lausuntonsa eduskunnan täysistunnon käsiteltäväksi. Oikeastaan tämä menettely ei olennaisilta ydinpiirteiltään eroa siitä lainkäytöstä, mihin olen totunut vakainasissa työpaikassani tuomioistuimen jäsenenä.

Tässä keskustelussa on asetettu kyseenalaiseksi valtakunnanoikeuden tuomion oikeellisuus. Ed. Kauko Juhantalo on johdonmukaisesti kiistänyt syyllistyneensä siihen, mistä häntä on syytetty ja mistä hänet on valtakunnanoikeuden tuomiolla tuomittu. Tämän vuoksi, arvoisa puhemies, on syytä käsitellä lyhyesti valtakunnanoikeuden kokoonpanoa ja tuomiota, sen näyttöä ja johtopäätöksiä.

Valtakunnanoikeus on perustuslain säätämisen järjestyksessä perustettu tuomioistuin tutkimaan erityisesti ministerien virkatoimista johtuvia syytteitä. Valtakunnanoikeuteen kuuluu 12 jäsentä, joista puolet valitaan virka-aseman perusteella. Toisen puolen valitsevat eduskuntaryhmät, lukuunottamatta yhtä, jonka valitsee yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta keskuudestaan. Se, millä lailla jakautuu virkatuomareiden ja muiden tuomioistuimen jäsenten suhde, ei ole merkittävää, koska valtakunnanoikeudessa rikosasiassa, niin kuin ei yleensäkin tuomioistuimissa, puheenjohtajan ääni ei ole ratkaiseva,

vaan jos äänet menevät tasan, valitaan se vaihtoehto, joka on syytetylle lievempi.

Eduskunnan valitsemista jäsenistä kolme on entisiä parlamentaarikkoja. Eduskunnan valitsemista jäsenistä kolmella on myös kokemusta ministerin tehtävistä. Yhdelläkään näistä ei enää ole poliittista luottamusasemaa. Virkansa perusteella valtakunnanoikeuteen kuuluu viisi maan korkeinta ja kokeneinta tuomaria. Näissä on kaksi entistä eduskunnan oikeusasiamiestä. Neljä on tai ainakin on ollut Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan professori. Kaksi valtakunnanoikeuden jäsentä, puheenjohtaja näihin lukien, on väitellyt tohtoriksi rikosoikeudessa.

On vaikea kuvitella kollegiota tässä maassa, jolla olisi yhtä laaja toisaalta yrityselämän, hallinnon ja hallitustoiminnan ja toisaalta oikeudellisen päättelyn, lainkäytön ja lain soveltamisen asiantuntemus. Tästä lähtien ajatus, että tällainen tuomioistuinkokoonpano tuomitsisi väärin tai erehtyisi, on haettu kaukaa, hyvin kaukaa. Se on kerta kaikkiaan mielestäni täysin epärealistinen ajatus.

Valtakunnanoikeus on kuullut todistajina kolmea henkilöä, jotka ovat olleet läsnä keskusteluissa ja kuulleet ed. Kauko Juhantalon esitykset siitä, että jos SKOP voi hoitaa hänen yrityskaupansa rahoituksen hänen edukseen, niin hän toimii SKOPin eduksi niissä neuvotteluissa, joita käydään SKOPin riskikeskittymän, Tampellan, osien myymisestä valtionyhtiöille. Yksi läsnäoleista on kertonut keskusteluista varsin pian SKOPin johtaville henkilöille, itse asiassa myös esmiehelleen ja lähimmälle alaiselleen.

Valtakunnanoikeus on arvioinut todistajakertomusten arvoa näyttönä ja lausuu niistä, että ne ovat täsmällisiä ja johdonmukaisia, tämä koskee pankinjohtaja Puhakan kertomusta, ja että yhden todistajan, Wegeliuksen, kertomus perustuu hänen neuvottelujen kuluessa tekemiinsä päiväkirjamerkintöihin, joiden aitoutta ei ole koko valtakunnanoikeusprosessin aikana asetettu kysymyksenalaiseksi, sekä että yhden todistajan, hän on Tampellan toimitusjohtajana edelleen jatkava Summa, lausunto saa painoarvoa siitä syystä, että hän on ollut SKOPin ja ed. Juhantalon väliin ongelmiin nähden ulkopuolinen henkilö.

Valtioneuvoston oikeuskansleri omassa lausunnossaan perustuslakivaliokunnalle kritisoi todistajien asemaa. Hän viittasi näiden johtavaan asemaan SKOPissa ja Tampellassa. On syytä korostaa, että valtioneuvoston oikeuskansleri ei pitänyt todistajia esteellisinä. Todistajien kertomukset on arvioitava todistajien kertomuksina.

Valtakunnanoikeus lausuu tuomiossaan, että asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, joiden johdosta Wegeliuksen ja Puhakan, avaintodistajien, kertomuksia olisi pidettävä epäuskottavina. Näistä toinen, pankinjohtaja Puhakka, jonka asema SKOPin palveluksessa pysyi näiden keskustelujen jälkeen ja myös valtakunnanoikeusprosessin aikana entisenä, lausuu valtakunnanoikeuden tuomion mukaan, että neuvottelutilanne Juhantalon kanssa oli ollut vakava ja keskustelusta oli ollut leikki kaukana.

Valtakunnanoikeuden tuomiosta oli yhtä mieltä 11 jäsentä 12:sta. Näissä 11 jäsenessä ovat mukana kaikki viisi ammattituomaria. Yksi tosin heistä määräsi ed. Juhantalolle kuusi kuukautta vankeutta, mutta sen ehdottomana täytäntöön pantavaksi.

Arvoisa puhemies! Mielestäni perustuslakivaliokunnassa tai missään muuallakaan ei ole tullut esiin mitään sellaista, mikä antaisi vähäisintäkään aihetta asettaa valtakunnanoikeuden ed. Kauko Juhantalolle asettaman tuomion oikeellisuus kyseenalaiseksi.

Ed. Juhantaloa on pidetty eräänlaisena sijaiskärsijänä, joka on tullut tuomituksi yleisen mielipiteen vaikutuksesta, kun se on joutunut pois taltaan pankkikriisin ja suunnattoman pankkituen sekä näihin johtaneiden pankkien johdon virheiden ja väärinkäytösten takia. Välttämätön tarve tutkia pankkikriisiä ja pankkien virheitä perusteellisesti ja tuomita ne niin kuin laki määrää ei muuta muuksi sitä, mihin ed. Juhantalon on todettu valtakunnanoikeuden tuomiossa syyllistyneen, eikä pankkituen jälkiselvittely horjuta nyt asian ratkaisemisen perusteena olevaa valtakunnanoikeuden tuomiota.

Päätös ed. Kauko Juhantalon kansanedustajatoimen jatkumisesta on jokaisen kansanedustajan kohdaltaan tehtävä. Se on perustuslaissa säädetty eduskunnan täysistunnon asiaksi, eikä sitä voida siirtää kenellekään muulle. Ne, jotka argumentoivat jonkun muun vaihtoehdon puolesta, voivat esittää hyviä näkökohtia säädettävää lakia silmälläpitäen. Nyt on sovellettavan lain paikka eivätkä nämä argumentit tässä meidän päätöksenteossamme mihinkään auta. Voidaan myös todeta, että eduskunnalle kuuluu kyllä monia muitakin raskaita, vaativia ja vaikeita asioita, joista esillä oleva on vain yksi.

Päätöksentekomme perusteena on valtakunnanoikeuden tuomio ja perustuslakivaliokunnan lausunto. Lausunnossa on esitetty oikeudelliset perusteet päätöksen tekemiselle ja todettu niiden olevan kaikilta osin olemassa. Perustuslakivalio-

kunnan lausunnossa todetaan ed. Juhantalon tuomion olevan lahjusrikosten tuomitsemiskäytännössä keskimääräistä ankarampi. Tämä on mielestäni ymmärrettävä niin, että ed. Juhantalon menettely on ollut keskimääräistä ankarammin rangaistava. Hän on tavoitellut usean kymmenen miljoonan markan etua omille yrityksilleen. Ed. Kauko Juhantalo tuomittiin virkavelvollisuuden rikkomisesta ja lahjuksen ottamisesta. Näitä tekoja on yhteensä kolme, joten ne muodostavat jatkettun rikoksen. Lahjuksen ottaminen on vakavin vallan väärinkäyttötapa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon ydinsisältö on, että ed. Juhantalon rikos on laadultaan ja tekotavaltaan sellainen, ettei sen tekijä enää ansaitse edustajantoimen edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta. Eduskunta voi siis erottaa ed. Juhantalon kansanedustajan tehtävästään julistamalla hänen edustajatoimensa lakanneeksi.

Perustuslakivaliokunta on vastannut kysymykseen, nauttiiko ed. Kauko Juhantalo rikoksesta huolimatta sellaista kunnioitusta ja luottamusta kuin edustajantoimi edellyttää. Meidän on täysistunnossa vastattava kysymykseen, voiko edustaja, jolla rangaistustuomion johdosta ei enää ole tehtävässä vaadittavaa kunnioitusta ja luottamusta, jatkaa kansanedustajana.

Arvoisa puhemies! Oma vastaukseni kaiken sen perusteella, mitä edellä olen esittänyt, on, että ed. Juhantalon edustajantoimen jatkumista ei voida puoltaa. Sen vuoksi ehdotan, että eduskunta julistaa ed. Kauko Juhantalon edustajantoimen lakanneeksi.

Ed. Väyrynen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. Nikula esitti ehdotukselleen perustelut, joihin täysin yhdyin. Tulen äänestyksessä kannattamaan hänen esitystään, mutta varsinaisen kannatuspuheenvuoron käyttää ed. Moilanen.

Edustajanasemalle on haluttu antaa vakaa pysyvyys, totesi perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja puheenvuorossaan. Juuri se, että edustajantehtävälle on annettu vakaa pysyvyys, asettaa myös edustajalle itselleen edustajantehtäväänsä hoitaessaan huomattavasti suuremmat vaatimukset kuin on tavallisella kansalaisella. Edustajantehtävää hoitaessamme me päätämme jokaista suomalaista koskevista asioista. Sen vuoksi tämä tehtävä mielestäni vaatii sitä, että edustajat nauttivat kunnioitusta ja luottamusta.

Kun edustaja on tuomittu siitä rikoksesta, jota ed. Nikula äsken selvitti, niin minun näkemykseni on, että edustaja ei silloin tätä luottamusta nauti.

Kun ed. Juhantalo on tämän tuomionsa kärsinyt, hän on mielestäni sovittanut rikoksensa, on hän tehnyt sen tietämättään tai jos hän ei vielä kukaan ymmärrä, että tässä on ollut kysymys sellaisesta toiminnasta, joka meidän lakiemme mukaan on rikokseksi säädetty ja josta hän on myöskin rangaistuksen saanut. Kun hän tämän rangaistuksen on suorittanut, sen jälkeen hän on mielestäni täysin kelvollinen jatkamaan erilaisissa yhteiskunnallisissa tehtävissä. Mutta kun tämä tuomio on vasta annettu, niin tässä tilanteessa mielestäni hän ei voi jatkaa edustajantehtävän hoitamista.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Käytän tämän puheenvuoron oikeastaan varsin erikoisesta syystä. Nimittäin on käsittelyn etenemisen kannalta hyvin todennäköistä, että minä en voi olla äänestyksessä, joka täällä tapahtuu. Aivan oikein, se on tasavallan presidentin vaaleihin liittyvä tilaisuus. Vaikka kaikki muut tilaisuudet tältä viikonvaihteelta on peruutettu, on yksi peruuttamaton; minä lähdän sinne ja sillä siisti.

Mutta minä en halua rintamapakoilua ottaa vastuulleni, jolloin minä ilmoitan täällä selkeästi kantani tähän kysymykseen ja perustelen sen. Jos olen paikalla, kun äänestetään, toimin sen mukaisesti. Jos en ole, silloin kohta näyttää tyhjää. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tämä on työpaikka!) — Kyllä, tämä on työpaikka.

Herra puhemies! Ed. Juhantalo on tuomittu valtakunnanoikeudessa pysyvästi ja lopullisesti. Asiasta ei voi valittaa. Tuomio hänelle on ollut suhteellisen ankara ja nimenomaan ankarasta rikoksesta.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään lähtenyt siitä, että ei ole oikeudellisia esteitä siihen, että ed. Juhantalo vapautetaan kansanedustajan tehtävistään. Normaalisissa järjestyksessä ja muissa poliittisissa kulttuureissa tällaisessa käsittelyssä oleva henkilö kuin ed. Juhantalo olisi itse eronnut. Tällaisia kulttuureita tiedämme joka puolella niin Euroopassa kuin muualla, mutta meillä hän tämä ei ole tietysti mitenkään poikkeavaa. Meillä poliittinen kulttuuri on hieman toisenlaisia.

Kun olen miettinyt tätä asiaa pitkään ja sitkeästi, käynyt tietynlaista jaakobinpainia, niin eräs painoarvo ed. Juhantalon puolesta on ollut se, minkä olen aikaisemminkin täällä tuonut esil-

le: Tämä mies on käynyt pitkän kujanjuoksun. Hän on kohtuuttomasti kärsinyt tämän asian takia. Varmasti hän on rangaistuksensa tässä yhteiskunnassa tietyllä tavalla saanut. Siitä ei ole ollenkaan kysymystäkään. Minä siis säälän ed. Juhantaloa tässä tilanteessa.

Kuitenkin nämä asiat on käsiteltävä lain ja oikeuden mukaisessa järjestyksessä ja eräs asia on omassa harkinnassani vaikuttanut siihen suuntaan, kuin tulen sitten lopussa näkemykseni tästä asiasta esittämään. Yhteiskunnassa tuomioistuimien antaa rangaistuksen kautta huomautuksen väärin tehneelle, rikokseen syyllistyneelle henkilölle. Jos yhteiskunnan antama huomautus menee perille, siis tuomioistuimen antama tuomio, henkilö tietyllä tavalla, vaikka konkluudentisesti, osoittaa ottaneensa asiasta opikseen, ja vaikka ilmaisu on vähän väärä, niin sanoisin, että hän osoittaa tietyllä tavalla nöyrytyneensä asian edessä. Silloin rangaistuksen tarkoitus ja vaikutus on mennyt perille. Tämä on näin yleisesti rangaistuksen tarkoituksen kannalta ajateltavissa.

Minun mielestäni ed. Juhantalo ei ole ottanut tästä varteen. Hän on tietyllä tavalla tuomion jälkeen uhitellut. Näin minä asian näen. Häneen ei ollut mennyt tämä yhteiskunnan viesti perille. Hänen olisi pitänyt tietyllä tavalla suhtautua asiaan toisin, todeta valtakunnanoikeuden päätöksen olevan lopullinen ja pysyvä ja sen jälkeen ehkä toisin sanakääntein antaa eduskunnalle mahdollisuus päättää asiasta, jos hän ei itse ole asiasta tehnyt omaa päätöstään.

Tästä syystä, herra puhemies, minä olen omalta kohdaltani ratkaissut asian niin, että tulen äänestämään ed. Nikulan tekemän ehdotuksen puolesta ed. Juhantalon vapauttamiseksi edustajantehtävästään, mikäli se minulle ajallisesti on mahdollista. Joka tapauksessa olen ilmoittanut selkeän kantani tähän asiaan ja siitä syystä, että minä en halua tässä asiassa mitään rintamapakoilua. Tämä on ainoa, mitä tässä tällä kertaa voin tehdä.

Ed. M o i l a n e n : Herra puhemies! Ensiksi kannatan ed. Nikulan tekemää ehdotusta.

Käsiteltävänä oleva asia on vaikea, raskas ja monessa mielessä ahdistava. Se on aiheuttanut pitkiä ja tuskaisiakin pohdiskeluja. Tiedän, että moni on jopa valvonut öitä miettiessään ratkaisujaan. Aivan varmaa on, ettei kukaan edustaja tee näitä ratkaisujaan kevein perustein, olipa johtopäätös lopulta itse kullakin minkä suuntainen tahansa.

Tässä asiassa olen myös varma siitä, että koko asia olisi jäänyt sillensä, jos olisimme toimineet sen mukaan, mitä haluaisimme tehdä, onhan kysymys hyvästä työtoverista. Mutta meitä kansanedustajiakin sitovat lait, asetukset ja muut määräykset. Valtioapäiväjärjestys toteaa kansanedustajantehtävästä, sen velvollisuuksista ja oikeuksista aivan selkeästi: ”Edustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta.” Vielä erityisesti todetaan: ”Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset.” Tämä ns. imperatiivisen mandaatin kielto sisältää oikeuden, mutta myös velvollisuuden noudattaa perustuslakia vaikeissakin asioissa, jollainen meillä nyt on esillä.

Kansanedustajan asema on lailla erityisesti turvattu. Sen turvan tarkoituksena on mahdollistaa esteetön edustajantehtävän hoitaminen. Edustajapaikan pysyvyys on myös näin erittäin voimakkaasti suojattu juuri sen vuoksi, että edustaja on saanut valtakirjansa kansalta. Ensisijaisesti ja pääasiallisesti yksinomaan kansa päättää vaaleissa, kuka valitaan edustajaksi, kuka ei. Tämä erityisasema ei kuitenkaan suo edustajille mitään erityisasemaa suhteessa yleiseen lainkuuliaisuuteen, vaan meidän on noudatettava lakia aivan samoin kuin kaikkien muidenkin.

Yhteiskunnan kannalta on myös välttämätöntä, että edustajapaikan pysyvyys ei ole niin täydellisesti turvattu, että edustaja voisi tehdä mitä tahansa. Sen vuoksi, kun lakia vuonna 69 muutettiin, otettiin valtiopäiväjärjestykseen sen 8 §. Se toteaa, millä edellytyksillä edustajantoimi voidaan julistaa lakanneeksi edellä mainitusta periaatteellisesta pysyvyydestä huolimatta.

Kuten täällä on edellä todettu, vuoteen 69 saakka oli se tilanne, että eduskunta ei joutunut tämän kiusallisen tilanteen eteen, koska silloin käsillä olevaa vastaavassa tapauksessa edustajantoimi olisi automaattisesti lakannut tuomion myötä, mutta koska vuonna 69 lakia muutettiin, olemme nyt tässä tilanteessa. On kuitenkin syytä edelleen korostaa sitä, että eduskunta painotti, kuten hallituksen esityksessään 69 lain osalta, että lainmuutoksen tarkoituksena ei ollut lieventää lakia eli mm. sen vuoksi, kun ei ollut tarkoitus lieventää lakia, säädettiin valtiopäiväjärjestyksen 8 §.

Käsillä olevassa tapauksessa valtakunnanoikeus on tuominnut edustajan ehdolliseen vuoden vankeusrangaistukseen jatketusta rikoksesta, joka käsittää virkavelvollisuuden rikkomisen ja lahjuksen ottamisen, ja koetusaika päättyy

28.10.96. Kaksi valtakunnanoikeuden jäsentä olisi tuominnut tekijän samasta teosta kuudeksi kuukaudeksi ehdottomaan vankeuteen ja yksi virkavelvollisuuden rikkomisesta kahdeksi kuukaudeksi ehdolliseen vankeusrangaistukseen, jonka koetusaika olisi päättynyt 28.10.1995.

On ollut epäselvyyttä myös kansanedustajien keskuudessa, saati kansan keskuudessa, siitä, mitä lahjuksenottamisrikos tarkoittaa. Rikoslain 40 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan lahjuksenottamisrikos toteutuu sillä, että asianomainen vaatii lahjan tai muun oikeudettoman edun. Tämä rikostunnusmerkistö täyttyy siitä riippumatta, onko toinen osapuoli suostunut lahjan tai muun oikeudettoman edun vaatimukseen vai ei. Eli mitään epäselvyyttä ei ole siitä, etteikö teon tunnusmerkistö olisi toteutunut siitä huolimatta, että ei toteutunut konkreettisen hyödyn saanti, joka olisi toteutunut, mikäli vastapuoli olisi suostunut näihin esityksiin.

Yleensä käydyssä keskustelussa monet ovat todenneet perusteluna sille, että tähän asiaan ei olisi pitänyt puuttua, sen, että paljon suuremmatkin tekijät jäävät ilman syytettä ja tuomiota. Näin varmasti voi ollakin, mutta tämä ajattelutapa johtaisi siihen, että me emme voisi puuttua mihinkään lainvastaisiin tekoihin, jos emme olisi varmoja siitä, että kaikki muutkin tällaiset teot tulevat tutkituiksi. Kuitenkin tiedämme, että piiloon jäävää rikollisuutta on aina ollut ja tulee olemaankin. On selvää, että tällainen ajattelu myös veisi pohjan koko oikeusjärjestelmällemme ja johtaisi täydelliseen turvattuuteen.

Tässä yhteydessä on myös hyvä muistaa, että muidenkin teot kyllä selvitetään ja asianomaiset saatetaan voimassa olevan oikeuden mukaisesti vastuuseen. Tiedotusvälineistä olemme lukeneet, että syytteitä ja vahingonkorvauskanteita ollaan nostamassa. Mutta oikeusjärjestys edellyttää, että ei tehdä summittaisia joukkosyytteitä, vaan asiat käsitellään tapaus tapaukselta kaikissa vaiheissansa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Täällä on jo todettu perustuslakivaliokunnan mietinnön sisältö. Lisään vielä siihen sen, että kaikkien perustuslakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan, kuten jo totesin laista itsekin, lahjomarikos on sellainen vakava rikos, joka horjuttaa luottamusta. He myös totesivat, että ellei nyt käsillä oleva teko ole sellainen rikos, niin olisi vaikea ajatella, mikä sitten olisi. Lähinnä maanpetos olisi nimenomaan tällainen rikos.

Filosofian professori Juhani Pietarinen totesi lausunnossaan, että varsinkin lahjusrikos osoit-

taa erityistä rehellisyyden puutetta. Hän totesi nimenomaan seuraavaa: ”Katson, että eduskunnan tulisi julistaa ed. Juhantalon edustajantoimi lakanneeksi. Siihen on rikosten luonteen puolesta riittävät eettiset ja oikeudelliset perusteet”. Hän otti kantaa sekä oikeudellisiin syihin, joihin perustuslakivaliokunnan jäsenet kuten valtakunnanoikeuskin erityisesti paneutuivat, mutta hän otti huomioon myös eettiset tekijät. Hänen asiantuntijalausuntansa lähti hyvin voimallisesti eettiseltä pohjalta ottaen huomioon kuitenkin myös oikeudelliset tekijät. Hänen lausunsa oli kaikkein selkeäsanaisin nyt arvioitavana olevalta kannalta, eli ansaitseeko edustaja kansanedustajantoimen edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta, kun arvioidaan tekoa.

Perustuslakivaliokunta totesi mietinnössään sanataarkasti: ”Juhantalon syyksi valtakunnanoikeuden tuomiossa luettu rikos ei ole voinut olla vaikuttamatta ed. Juhantalon kansanedustajana kohdistuvaan luottamukseen ja kunnioitukseen. Kyseinen rikos on valiokunnan käsityksen mukaan oikeudellisen arvioinnin perusteella myös laadultaan ja tekotavaltaan sellainen, ettei sen tekijä enää ansaitse edustajantoimensa edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta - -.”

Tässä on nimenomaan todettu se seikka, jonka arviointi nyt kaikessa vaikeudessaan on eduskunnan tehtävänä. Asiantuntijalausunnat ja perustuslakivaliokunnan mietintö aivan selkeästi osoittavat sen, että tässä voidaan perustellusti päätyä vain yhteen ratkaisuun, siihen, joka on ed. Nikulan esitys, että eduskunta julistaisi ed. Juhantalon edustajantoimen lakanneeksi, ja jota esitystä alussa kannatin.

Ed. R i n n e : Herra puhemies! ”Tiedossani on seikkoja, jotka ovat aivan ehdottomasti vastoin totuutta. Ennen vanhaan niitä pidettiin väärinä valoina, nyt niille ei näytetä annettavan mitään merkitystä.” Suora lainaus edustajatoveri Juhantalon lausunnosta Seura-lehdessä 26.11.1993. Lausunto on annettu sen jälkeen kun valtakunnanoikeus on tehnyt päätöksensä.

Toisin sanoen edustajatoveri Juhantalo sanoo suoraan näillä lauseilla, että hänen mielestään hänen saamansa tuomio perustuu väärin valoihin valtakunnanoikeudessa. Väite on todella kova. Nimittäin tämän ed. Juhantalon antaman lausunnon mukaan valtakunnanoikeudessa on valehdeltu. Käytän tätä suomenkielistä sanaa, koska se on selkeä sana. Väärä valahan tarkoittaa sitä, että jätetään jotakin kertomatta tai valehdellaan.

Tällaisten lausuntojen jälkeen hänen velvollisuutensa minun mielestäni kyllä olisi ollut ennen tätä keskustelua paljastaa ja selvittää ne väärät valat ja ne virheelliset perusteet, joiden takia hän omasta mielestään on tullut tuomitukseksi väärin, karkeasti sanottuna oikeusmurhan uhriksi. Hän ei ole sitä kuitenkaan tehnyt, ja minä melkein vieläkin vetoan, ennen kuin muutaman tunnin kuluttua täällä tehdään raskas päätös, että hän selvittäisi väärin valojen perusteet. Nimittäin sellainenkin mahdollisuus voi olla olemassa, että eduskunta ja valtakunnanoikeus ovatkin tehneet ja tekevät väärää johtopäätöksiä. Mutta kuitenkin meidän on eletävä sillä tiedolla, joka meillä on.

Jos kuvitellaan teoreettinen mahdollisuus, että kun päätös on tehty ja hänet on mahdollisesti erotettu täältä, hän pitää tiedotustilaisuuden, jossa hän todistettavasti osoittaa, että on tehty väärää valoja, niin hän saa 25 000—45 000 ääntä Satakunnasta, mitä en kadehdi sen tiedon jälkeen. En väitä mitään, mutta tällainenkin mahdollisuus on olemassa. (Ed. Laine: Miksei hän käyttänyt tilaisuutta kertoa se ennalta?) — Aivan, sitä juuri kysyn ja siihen nimenomaan hänen kohdallaan vetoan. Kun hän sanoi, että on tehty väärää valoja ja hän on oikeusmurhan uhri, hänen velvollisuutensa minun mielestäni olisi ollut ja viimeistään seuraavien kahden kolmen tunnin aikana on se oikaisu tehdä, ennen kuin täällä päätöstä tehdään.

On syytä hiukan laajemmin puhua talousrikkoksista. Ne ovat sen verran tärkeitä ja ihmisiä askarruttavia asioita, että jonkin verran niistä on syytä puhua. Tämä nyt ainakin osoittaa sen, että poliitikko voi joutua myös vastuuseen. Sen sijaan elinkeinoelämässä harvoin näin tapahtuu. Nyt hän itse asiassa paljon pankkituen ja tämän talonkin ansiosta omistajanvastuu ja yleensä vastuu on riisuttu yksityisiltä kapitalisteilta käytännöllisesti katsoen kokonaan pois veronmaksajien kontolle. Toisin sanoen kun yksityinen sektori, pankkimaaailma ja yleensä liikemiehet ja kapitalistit puhuu vastuista, niin voimme päästää tukahtuneen naurun.

Haluun vielä ihan lopuksi sanoa, että sydämeistäni toivon, että ed. Juhantalo, uskallan sanoa, paras edustajatoimerini ja hyvä ystäväni, voisi nämä väärät valat jollakin lailla osoittaa, niin että voitaisiin päätyä muuhun päätökseen kuin siihen, mihin näillä tiedoilla ainakin minä päädyn, eli erottamiseen. Se on raskas päätös, mutta siihen on kyllä perusteet ja ne ovat aika vahvat. Nimittäin jatkää Hietalahdenrannassa ja herra ministeriä Smolnassa on mitattava samalla mit-

tatikulla. Jostakin syystä puolustajia tulee kuin karvaköyttä, kun on kysymys isokenkäisistä. Kun kysymyksessä on syrjäytynyt nuori, joka erehtyy ottamaan pari nakkisämpylää, puolustajaa ei näy, ei kuulu.

Ed. Kauppinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietinnöstä löytyy myös pohdiskeltavaa aineistoa liittyen erään edustajatoimen jatkuvuuteen. Luulen tulkitsevani osin edellä puhuneiden tapaan monen edustajan tunteita sanoessani, että tämä asia on poikkeuksellisen vaikea, jopa tuskallinen päätettäväksi.

Itse olen pohtinut ja punninnut eri vaihtoehtoja keskustelemalla niin edustajatoimien, valitsijoitteni kuin myös ns. ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Tämän prosessin aikana olen tiedostanut olevani tässäkin asiassa Kaikkivaltiaan kasvojen edessä, ja se vie päättäjän pienelle paikalle. Elämän kirjasta löydämme kohtia, joissa selvästi puhutaan esivallasta ja sen tehtävistä. Jumalamme on järjestyksen, oikeuden ja vanhurskauden Jumala. Hänen kymmenessä käskysää ja lähimmäisenrakkauden periaatteessa ilmenevää tahtoaan tulee pyrkiä myös yhteiskunnassa toteuttamaan. Samalla hän on armon ja rakkauden Jumala, joka Kristuksessa ojentaa kätensä meille eri tavoin epäonnistuneille.

Tunnetun valtioteoreetikon Montesquieun vallanjako-oppi jakaa vallan kolmeen osaan: lainsäädäntövaltaan, jota käyttää kansanedustuslaitos, toimeenpanovaltaan, jota hallitsija käyttää, sekä kolmanneksi tuomiovaltaan, jota käyttävät tuomioistuimet. Tähän listaan voidaan neljänneksi mahdolliseksi lisätä tiedotusvälineet. Tämä jako on vaikuttanut myös Suomen perustuslakeihin.

Käsillä olevassa asiassa valtakunnanoikeus on langettanut tuomion ed. Juhantalolle. Se on voimassa, olimme siitä ja oikeudessa kuulluista todistajista mitä mieltä tahansa. Tuomio on siis lainvoimainen. Mikäli osaan tulkita oikein, niin vanhan lainsäädännön mukaan hän olisi menettänyt kansalaisluottamuksensa ja joutunut näin jättämään edustajanpaikkansa automaattisesti. Nyt tämän viimeisen pisteen asettaminen jää meille ja esiin nousee vääjäämättä ajatus lievästä toverituomioistuksesta. Se on epämiellyttävää. Toki on muistettava, että valtakunnanoikeus on tehnyt varsinaisen päätöksen.

Ongelmallinen tässä yhteydessä on myös kysymys edustajantoimen pysyvyydestä. Siksi olisinkin toivonut, että edustaja olisi itse päättänyt toisenlaiseen johtopäätökseen kuin se, minkä hän teki. Tässä meillä olisi opittavaa keskieuropalaisesta käytännöstä, jossa poliitikot nopeasti vetävät johtopäätökset. Tilanteemme tuskallisuutta lisää se, että päätöksessä on vaikeaa erottaa asiaa ja ihmistä. Kuitenkin se on tehtävä. Vallan kolmijaon pohjalta voi päätyä lähtökohtaisesti äänestämään tyhjää tässä äänestyksessä. Mutta perustuslakimme, valtiopäiväjärjestys, tässä kohden eräällä tavalla säätääkin poikkeuksen kolmijako-oppiin jättäessään edustajantoimen lakkaamista koskevan päätöksen eduskunnan tehtäväksi. Sille löytyy siis perustelut. Perusteltua on nähdäkseni myös äänestää punaista eli todeta se, mikä jäi ”kesken” valtakunnanoikeudelta. Tämä jatko ei kuulu valtakunnanoikeuden, vaan yksinomaan eduskunnan päätettäviin asioihin. Asiassa saa käyttää harkintaa ja huomioida myös eduskunnan arvovallan ja edustajantoimeen kuuluvan luottamuksen ja kunnioituksen, johon liittyy rehelliisyysaspekti, jota mm. perustuslakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat ovat korostaneet.

Arvoisa puhemies! Kun asian lähettämisestä valtakunnanoikeuteen äänestettiin, painoin keltaista nappia eli äänestin tyhjää. Tällä kertaa otan kantaa, joskin raskain mielin, toisella tavalla eli painamalla punaista nappia.

Samalla totean lopuksi, että olen samaa mieltä ed. Laxin kanssa siitä, että tämäntapainen asia on palautettava tuomioistuimen ratkaisuvallan piiriin.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Käytän lyhyen puheenvuoron tässä asiassa kysymyksestä, joka ei kovin paljon ole noussut esiin täällä. Kannatan ensinnäkin ed. Nikulan esitystä ed. Juhantalon vapauttamiseksi kansanedustajan tehtävästä. Sen jälkeen siirryn kysymykseen, jota haluan pohdittavan hieman täällä salissa.

Tässähän on lopulta kysymys vain yhden ihmisen irtisanomisesta virastaan, työstään. Kun Suomessa on 500 000 työtöntä ja jatkuvasti tätä tapahtuu työelämässä, voitaisiin ajatella, että tämä nimenomainen asia on saanut kohtuuttoman huomion osakseen. Näin ei kuitenkaan ole siinä tapauksessa, jos tämä erittäin raskas prosessi johtaa johonkin myönteiseen poliittisessa kulttuurissamme yleensä. Toivoisin sen johtavan poliittisen kulttuurimme selkeään ja olennaiseen paranemiseen.

Toinen kohta tässä laissa, jonka perusteella ed. Juhantalo on tuomittu, on rikoslain 40 luvun 1 momentti, jonka mukaan julkisyhteisön työntekijä ei saa saada oikeudetonta etua, joka on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa, eikä myöskään vaatia oikeudetonta etua, joka on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa.

Meille tämä asia on selvä, koska tässä tapauksessa oikeudeton etu, joka on vaadittu, on taloudellinen etu ed. Juhantalon omistamalle yritykselle. Oikeudettoman edun ei kuitenkaan tarvitse välttämättä olla taloudellinen etu, vaan se voi olla myös esimerkiksi virka, jonka viran kautta viran saanut henkilö saa taloudellista etua useampien vuosien ajan virkatoimeensa liittyen. Se voi myös olla vaikkapa saatu arvonimi, joka on jo etäämmällä taloudellisesta edusta, joka tässä tapauksessa on kysymyksessä. Tai jos mennään hieman etäämmälle vielä, se voi olla jollekin muulle, ulkopuoliselle kolmannelle henkilölle, kytkennän kautta ensin annettu taloudellinen etu, vaikkapa hankittu lahjoitus joillekin kannattajille.

Arvoisa puhemies! Minä toivon, että tämä prosessi johtaisi siihen, että jos lähivuosina Suomessa jossakin ilmenee, että esimerkiksi jokin saatu virka paljastuu oikeudettomaksi eduksi siten, että se on saatu kytkemällä, koplaamalla, se jossakin toisessa virassa harjoitettuun toimintaan, niin se nostetaan esiin yhtä näyttävästi kuin tämä prosessi täällä on tänään nostettu.

Ed. S a v o l a i n e n : Herra puhemies! Suomalaiseen kansanluonteeseen kuuluu kirkonmällä kivittäminen. Erityisen kivaa se on silloin, jos ns. yleisestä mielipiteestä kivittäjä voi ulosmitata itselleen muutaman bonuksen oikeassaoleminen pistetiliin. Kuitenkin ns. yleinen mielipide on täysin erittelemätön asia sekä kestoaltaan että sisällöltään. Ei edes sen luojien tarvitse sitoutua siihen tarkoitushakuisuutta pidemmäksi ajaksi.

Tiedustelijoille olen ilmoittanut, että ed. Juhantalo ei joudu lähtemään minun äänelläni kesken kansanedustajakautensa siitä huolimatta, että olen täysin samaa mieltä muun muassa ed. Nikulan kanssa tuomion arvioinnista. En kuulu niihin, jotka arvostelevat valtakunnanoikeuden tuomiota tai kyseenalaistavat sen. Se riittää minulle. Mutta omalle valinnalleni esitän muutama perustelun.

Kun prosessi oli vaiheessa, jolloin tässä salissa äänestettiin siitä, lähetetäänkö asia valtakunnanoikeuden tutkittavaksi, 43 kansanedustajaa oli valmiita kansanomaisesti sanottuna painamaan asian villaisella. Heidän joukossaan oli mm.

maan oikeusministeri Hannele Pokka. Siinä joukossa oli muun muassa ed. Paavo Väyrynen, useimmat keskustapuolueen ministerit. Myös näiden 43 kansanedustajan luottamus on nyt punnittavana. He olivat sitä mieltä, että asiaa ei pidä edes tutkia. Heidän joukossaan on erittäin suuresti arvostamiani edustajia, kuten keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja Mattila. Nyt meidän oikeustajumme on tässä asiassa erilainen.

Omat soolopiruettinsa asian käsittelyn aikana esitti oikeuskansleri Jorma S. Aalto. Hän tuskin on tehnyt mitään rikollista, mutta rikollisuus ja luottamuksen puuttuminen eivät ole yksiselitteinen ja sama asia. Voi olla tekemättä rikoksia, mutta voi puoskaroida oikeustajulla ja siten asettaa luottamuksensa kyseenalaiseksi.

Jos kansanedustaja oli sitä mieltä, että asiaa ei tarvitse edes tutkia, ja osoitti sen omalla äänestyskäyttäytymisellään, miten sama kansanedustaja voi vaatia ed. Juhantalolta ns. omien johtopäätösten tekemistä eli lähtemistä omalla päätöksellään? Mikä logiikka on tällaisen kansanedustajan toimenpiteen ja johtopäätösten välillä? Siinä on uskomaton ristiriita. Kun te olitte sitä mieltä, että asiaa ei tarvitse edes tutkia, miten te perustelette vaatimuksenne ed. Juhantalon omaehtoisesta lähtemisestä?

Herra puhemies! Näinä viikkoina kansanedustajien oikeustaju on lujilla, kun hallituspuolueiden ylivallassa tuotetaan lakeja, jotka huonontavat ihmisten elinolosuhteita pöyristyttävällä tavalla. Kaikki se voi tapahtua Juhantalo-asian ja presidentin palkankorotuksen varjossa. Muuhun yhteiskuntakeskusteluun johdattelijoilla ei juuri näytä olevan mielenkiintoa ja tasoakin aika niukasti.

Todellisuudessa ns. pankkitukivyyhtiin liittyvät asiat ovat romahduttaneet tämän yhteiskunnan. Ne ovat myös horjuttaneet omaa uskoani yhteiskuntamoraaliin perusteellisesti. Suurimmat roistot ovat vapaalla jalalla, ja kaikki asiat saavat rauhassa vanhentua. Siihen en voi vaikuttaa, (Ed. Rinne: Oikeusministeri voi, jos halua!) mutta ei pidä luulla, etten sitä ymmärtäisi.

Ed. Juhantalo on tuomionsa saanut, ja sen oikeellisuutta en aseta kyseenalaiseksi. Oikeuden toteutumisen viitekehyksessä näyttää ed. Juhantalon kotiinlähettämisestä tulleen symboli tutulle ajatuskululle: Kun raha arkkuun kilahtaa, niin sielu taivaaseen vilahtaa. Poliittisessa todellisuudessa meidän kaikkien pitäisi lähteä kotiin ja uudelleen punnittaviksi, jotta maan asioiden hoitoon saataisiin terveempi ote.

Ed. L o u v o : Arvoisa puhemies! Olemme nyt keskustelemassa perustuslakivaliokunnan mietinnön pohjalta, pitäisikö ed. Juhantalo erottaa eduskunnasta. Joudumme ottamaan kantaa, kuinka pitkälle tuomion seuraukset tulee ulottaa. Riittääkö, että edustajatoverit nyt erottavat hänet? Yleinen mielipide ja julkisuus pankinjohtajan kokikirjan jälkeen oli ensimmäinen rangaistus. Oikeuskanslerin huomautus oli seuraava. Syyte valtakunnanoikeudessa oli rangaistus sinänsä, yllättävän kova tuomio seuraava.

Nytkö on järjestyksessä edustajatovereiden muodostama toverioikeus? Ed. Juhantalo ei kelpaa seuraamme. Hänet on erotettava. Mitä seuraa tämän jälkeen? Kansalaisoikeuksien riisto olisi johdonmukainen jatko ja tietysti maastakarkotus sen jälkeen. Onko hänen lapsillaan oikeus leikkiä kunniallisten vanhempien lasten kanssa? Entä voiko hurskas kristitty istua samalla penkkirivillä kirkossa ed. Juhantalon vaimon kanssa? Voi kysyä: Näinkö todellakin nostetaan kansanedustuslaitoksen arvostusta?

Tällä tavallako saadaan kansa uskomaan, että kun mätäpaise on puhkaistu, niin kaikki muuttuu hyväksi jälleen? Ihmisetkö kunnioittavat näitä 199:ää edustajaa, jotka ovat rohkeasti yksilöinä omantuntonsa ja edustajavelvollisuutensa tähden tuominneet pahan ja karkottaneet sen?

Julkisen sanan tuomio ja vaatimus on liikuttavan yksimielinen, suorastaan ilkkuva. Uskaltakoonpa joku onneton edustaja painamaan nappia ed. Juhantalon puolesta, niin kyllä me hänet möyhennämme! Ei tule kuuloonkaan, että kansa uudelleen valitsisi sellaista edustajaa, (Ed. Rinne: Voi olla päinvastoin!) joka ei rohkene tuomita valtakunnanoikeudenkin tuomitsemaa.

Tässä tilanteessa tuntuu, että ihminen ei ole muuttunut. Noitia poltetaan edelleen. Historia toistaa itseään Juhantalo-asiassakin. (Ed. Vähänäkki: Puheenvuoro on puhdasta populismia!) Villissä lännessä kansa lynkkasi vahvasti epäillyn ilman oikeudenkäyntiä. On tunnettua, että Lähi-idässä ei saa pysäyttää autoa, jos joku on jäänyt alle ja kuollut. Omaiset ja kyläläiset lynkkaavat epäillyn.

Juhantaloa kohtaan nostatettu kansanviha noudattaa kaavaa: On pula, on joukkotyöttömyys, on kateutta parempiosaisia kohtaan. Sen lisäksi on suuri joukko katkeria ihmisiä, jotka näiden seikkojen lisäksi vertaavat ed. Juhantalon lievää ehdonalaista tuomiota rattijuopon tuomioon tai ylinopeussakoihin. Kaikki vertailijat tuntuivat saavan yhden hyvityksen lisää, jos ed. Juhantalo vielä kerran tuomittaisiin.

On muistettava, mistä kaikki alkoi. Ed. Juhantaloa vastaan ovat todistaneet korskeat pankinjohtajat. Nyt on unohdettu tyystin, että todistajien uskottavuus oli erittäin kyseenalainen. Valtakunnanoikeus on heitä kuitenkin riittävästi uskonut langettaakseen kovan tuomion. Tuomion odottamaton kovuus antaa kansalaisille epäsuorasti syyn uskoa syytösten pitävyyteen. Syytöksen varjo on heitetty myös oikeuskanslerin päälle. Hän oli tullut toiseen käsitykseen. Siis hän on osarikollinen. Hänenkin erottamistaan on vaadittu.

Arvoisa puhemies! Mielestäni meidän tässä Juhantalo-asian uudessa vaiheessa tulisi ajatella, että jos yksikin asiantuntija on ollut syytteen suhteen eri mieltä, meidän tulisi kuunnella enemmän häntä kuin olla lauman mukana lisää kivittämässä. Muun muassa julkisoikeuden professorin Ilkka Saraviidan mielestä ed. Juhantalon tapaus ei voida pitää lahjussyytteen osalta rikosoikeudellisesti täysin kiistattomana. Tätä käsitystä tukee myös oikeuskanslerin kanta.

Jos olisi kuolemantuomion langettamisesta kysymys, olisitteko yhtä valmiita kääntämään peukalonne alas: Tappakaa hänet! (Ed. Rinne: Emme kannata kuolemantuomiota mistään!) Onneksi ei ole sentään kysymys fyysisestä kuolemantuomiosta. Periaatteessa on kysymys kuitenkin samasta. Kaksi huippuasiantuntijaa ei olekaan näytöstä samaa mieltä. Olen hyvin pettynyt teihin, edustajatoverini, jos teistä tulee kivenheitäjiä, lynkkaajia niin kuin kansa vaatii. (Välihuutoja)

Minä en omalta puoleltani siihen osaan suostu. Mikä minä olen häntä tuomitsemaan? Oikeuskanslerin muistutus olisi ollut jo riittävän kova tuomio. Nyt on tuomio saatu myös valtakunnan oikeudelta. Sen tulee mielestäni viimeistäänkin riittää meille edustajatovereille. Muistakaamme, että eduskunta eikä kukaan muu vei ed. Juhantalon valtakunnanoikeuteen. Hän sai tuomion. Se riittääköön.

Perustuslakivaliokunta katsoi, että erottamisen edellytykset ovat olemassa. ”Erottakoon, mutta ei minun äänelläni”, sanoi minulle eräs edustajatoveri. Toivoisin, että te kaikki ajattelisitte samalla tavalla: Erottakoon, mutta ei minun äänelläni. Kanssa vastatkoon seuraavissa vaaleissa, kun mielialat ovat rauhoittuneet ja nähdään metsä puilta, niin meidän omasta jatkoajastamme kuin ed. Juhantalon valtakirjan jatkamisesta, mikäli hän päättää asettua ehdolle.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Koska jokainen edustaja joutuu asiassa itse tekemään

omat päätöksensä, kerron lyhyesti omat perusteluni ja muistutan, että tämäkin kuuluu eduskuntatyöhön valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n mukaan. Niiden edustajien, joiden mielestä tämä päätös pitäisi tehdä jossakin aivan muualla, pitäisi varmasti silloin tehdä muutosehdotus valtiopäiväjärjestyksen 8 §:ään.

Ensimmäiseksi, rikollinen teko sinänsä ei ole mielestäni mikään peruste kansanedustajan erottamiseksi eduskunnasta. Jos joku meistä eräi tuomion kapakkatappelusta tai törkeästä ratti-juopumuksesta taikka pahoinpitelisi puolisoaan tai jäisi kiinni kansalaistottelemattomuudesta luonnonsuojeluhankkeissa ja vaikka tuomio olisi ehdoton vankeustuomio, se ei mielestäni vielä tekisi ketään meistä kelvottomaksi hoitamaan edustajantointaan. Tällainen teko voisi olla yleisesti paheksuttava, mutta se on kokonaan toinen asia. Vielä vähemmän jonkun edustajan talousvaikeudet tai hänen yrityksensä konkurssi tai muu on syy edustajan erottamiseen taikka edes syy moraaliseen paheksumiseen. Päinvastoin tällaiset kokemukset joskus saattavat lisätä kansanedustajan elämäkokemusta.

Toiseksi, yleinen mielipide ei myöskään saa olla mikään päätöksenteon peruste. Kysymys ei ole mistään kansanäänestyksestä, eikä täällä voida sillä perusteella tehdä mitään päätöksiä, että kansan yleinen mielipide vaatisi asiassa sitä taikka tätä. Kansan mielipiteen, niin kuin me tiedämme, perusteena ei ole kaikki se tieto, jota meillä on ollut käytettävissämme. Myöskään se peruste, että lehdet kirjoittavat jotakin tai uhkaavat kirjoittaa jotakin, jos eduskunta tekee niin tai näin, ei voi olla päätöksenteon peruste.

Erityisesti mielestäni tässä salissa on taisteltava ylipäättään kansanedustajien toiminta-oikeuksien puolesta ja tietysti viime kädessä kansanedustajien oikeudesta hoitaa omaa edustajantointaan, joten toivon, että kukaan kansanedustajista ei ns. yleisen mielipiteen perusteella tee ratkaisuaan.

Päätöksentekoon eivät saisi myöskään liittyä spekulatiot tulevaisuudesta, siitä, merkitsisikö tällainen erottamispäätös sitä, että eduskunnan jäsenyydestään erottama jollakin tavalla palaisi tähän saliin marttyyrina. Tästäkin on kuulunut erilaista spekulatiota. Palaa taikka ei, se on eduskuntavaalien asia, se on ehdokasasettelijoiden asia, se on äänestäjien ratkaistavissa. Tämä kysymys ei saisi vaikuttaa päätöksentekoon.

Oma kantani Juhantalo-asiaan lähtee siitä ajatuksesta, että ed. Juhantalo on ministerinä toimissaan nauttinut tämän eduskunnan luotta-

musta. Hän on ministerinä toiminut tämän salin enemmistön tuella. Kun hän on sitten käyttänyt tätä tavallaan meidän valtaamme, sitä valtaa, jonka me olemme kansalta saaneet, sillä tavalla, että on virkatoimessaan syllistynyt valtakunnanoikeuden päätöksen mukaan virkavelvollisuuden rikkomiseen, lahjuksen ottamiseen, on asia nyt palannut meidän arvioitavaksemme.

Minun täytyy myöntää, että mikäli tällainen virheen taikka rikoksen tekemiseen liittyisi virheen myöntäminen, anteeksipyyntö, vilpiton katumus siitä, että on toiminut väärin, tämä asia saisi toisia ulottuvuuksia. Muistan esimerkiksi, kun valtuutettu Pekka Saarnio aikoinaan Helsingin kunnallispolitiikassa jäi kiinni vastaavan kaltaisesta lahjusjutusta. Hän myönsi heti tehneensä väärin ja taisi korostaa sitä vielä p:llä alkavalla suomalaisella voimasanalla. Hän myönsi, että teko oli ollut tuomittava. Mutta esimerkiksi tässä tapauksessa teosta syytetyn käytös oli omiaan korostamaan yleistä lainkuuliaisuutta ja yleisen lainkuuliaisuuden merkitystä. Pidän tätä hyvin tärkeänä asiana yhteiskunnan päätöksentekijöille. Tällaisia vastaavia elementtejä ei valitettavasti Juhantalo-tapauksessa ole näkynyt.

Juhantalo-kysymys on merkittävä politiikan yleisen moraalin kannalta, ja haluan tässä erottaa moraalin ja moralismin, jota tämän asian ympärillä on myös paljon ollut. On lähdeittävä tietysti siitä, että ed. Juhantalon käyttäytyminen hallituksessa on ollut täydellinen poikkeustapaus, ja että hallituksessa ei missään muussa yhteydessä kukaan muu ministereistä ole syllistynyt tämän tapaiseen toimintaan. Voitaisiin kuvitella sellainen maa, jossa olisi hallitus, jossa kaikki ministrit menettelisivät siten, että ottaisivat vastaan lahjuksia tai koplaisivat asioita keskenään. Me tiedämme ilman muuta, että tällainen käyttäytyminen johtaisi maan nopeasti täydelliseen kaaokseen. Se murtaisi koko pohjan demokratialta, yhteiskunnan uskottavuudelta. Italiassa olemme nähneet joitakin viitteitä tämän tyyppisestä kehityksestä.

Varmaankaan lahjusten vastaanottaminen tai asioiden koplaminen ei ole Suomessa myöskään maan tapa, vaikka onkin huolestuttavia merkkejä siitä, että esimerkiksi kunnallisastolla tämäntapaiset asiat ovat yhä yleisiä. Ihmiset istuvat kunnallisissa luottamustoimissa paikoilla, joilla heidän jääviytensä ei ole kiistatonta. Erilaisia rakensuhteiden, pankkien, poliitikkojen, puolueiden suhteita on suomalaisissa kunnissa yhä paljon. Tässä mielessä koko tämä suomalainen korruptio, jos sitä voisi sillä nimellä kutsua, vaatisi

tarkempaa selvitystä ja olisi hyvä, jos oikeusministeriössä puututtaisiin siihen nykyistä räväkämmin.

Yleisiä johtopäätöksiä minusta Juhantalo-tapauksesta on mm. se, että vaalirahoituksen on Suomessa oltava täysin julkista, kansanedustajien talouskytkentöjen on oltava julkisia ja ministerien talouskytkentöjen on oltava julkisia. Oikeusministeriö varmaankin esittelee meille lähitulevaisuudessa kaikki esityksensä näiden kysymysten ympäriltä.

Juhantalo-asiaa on ollut paljon jälkiviisautta. On sanottu, että silloin, kun ed. Juhantalo nimitettiin ministeriksi, kaikkihan tiesivät, että hän oli vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Minun täytyy ainakin sanoa, että en minä tiennyt. En tiedä, tiesikö tämän salin enemmistö, tiesikö ehkä lehdistö. Jos lehdistö tiesi, miksi lehdistö ei kertonut? Uskoakseni tällainen julkisuus jo ennalta estää tämäntapaiset mahdollisuudet koplata omia ongelmiaan ja valtakunnan asioita yhteen. Julkisuus näissä asioissa olisi yksinomaan hyödyksi.

Herra puhemies! Jos politiikassa olisi reilut pelisäännöt, niin kuin esimerkiksi urheilussa on, niin oma porukka panisi väärinpelaajat nopeasti kuriin. Näin ei tässä asiassa valitettavasti ole käynyt. Asiaan ei ole ainakaan kyllin nopeasti puutunut keskustan ministeriryhmä, ei edes Ahon hallitus, ei keskustan oma eduskuntaryhmä. Tähän asiaan joutuu sitten puuttumaan koko eduskunta.

Koska ed. Juhantalo on toiminut eduskunnan luottamuksen varassa ja tehnyt rikoksen virkatoimessaan eikä ole mielestäni katunut tätä virheellistä menettelyään, kannatan ed. Nikulan ehdotusta ed. Juhantalon edustajantoimen julistamisesta lakanneeksi valtiopäiväjärjestyksen 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Ed. V u o r i s t o: Arvoisa puhemies! Ainoa, mikä valtakunnanoikeuden tuomiosta voidaan varmasti sanoa, on se, että tuomio on lopullinen. Muut seikat, mitä siitä sanotaan, ovat mielipiteen taseisia mielenilmauksia.

Minä puutun siihen, mitä ed. Nikula sanoi valtakunnanoikeuden oikeellisuudesta sanoen, että sitä ei sopisi oikeastaan arvostella. Tietysti voidaan asia tällä tavoin ymmärtää, mutta voidaan ymmärtää myös aivan samalla tavalla kuin valtakunnanoikeuden puheenjohtaja asian ymmärsi, kun hän sanoi, että on luonnollista olla eri mieltä. Hän sanoi tällä tavalla, että minusta ei ole mitenkään erikoista, että esimerkiksi oikeuskans-

leri Aalto arvioi tilannetta toisin. Asioita voidaan eritellä ja jäsentää eri tavalla. Sen takia en minä ole kokenut mitenkään ongelmalliseksi sitä, että Aalto on arvioinut tilanteen toisella tavalla. Näinhän se luonnollisesti on. Asioita voidaan tarkastella monella tavalla.

Mutta jos me otamme jonkin asian lopulliseksi totuudeksi, silloin me olemme sen kaltaisessa yhteiskunnallisessa vaiheessa tai suunnassa, jonka lopputulema on totalitarismi. Ei se sen kummallisempi asia ole, ehdottoman totuuden sillä tavoin mieltäminen. Asioista voidaan olla eri mieltä. Myös valtakunnanoikeuden tuomiosta voidaan olla eri mieltä. Mutta lopullinen se on, ja siitä ei päästä mihinkään.

Siitä syystä haluaisin vielä kerran kiinnittää huomiota tähän lopullisuuteen, sillä mielestäni valtakunnanoikeuden pöytäkirja on erinomaisesti kirjoitettu ja kirjoitustapa ikään kuin huipentuu lopussa ennen tuomiolauselmaa sellaisiin sanoihin ja lauseisiin, jotka jokainen ymmärtääkseni on punnittu niin kuin vain voidaan punnita tuolla tasolla, johon ed. Nikulakin viittasi, siis huippumiesten ja -naisten — Kaarina Suonio — tasolla.

Lausunto on sivuilla 55—56, ja minä otan siitä viimeisen lauseen, johon ymmärtääkseni oikeastaan ikään kuin kulminoituu se, miten meidän olisi huomioitava tämä asia, koska on ilman muuta selvää, että eihän tuomioistuin voi antaa ylimmälle lainsäädäntövaltaa harjoittavalle valtielimelle joitakin ohjeita. Mutta me olemme tyhmiä, jos me emme osaa lukea valtakunnanoikeuden päätöksestä jotakin sellaista asiaa, joka meidän pitäisi huomioida. Sen takia luen viimeisen lauseen, joka on todella minusta erinomaisesti kirjoitettu. Se kuuluu:

”Kun otetaan myös huomioon tästä valtakunnanoikeusmenettelystä Juhantalolle aiheutuvat seuraukset kokonaisuudessaan ja se, että häntä ei ole aikaisemmin tuomittu vankeusrangaistukseen, valtakunnanoikeus on harkinnut kohtuulliseksi, ettei yleinen lainkuuliaisuus tässä tapauksessa vaadi rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana.”

Minä ajattelen, että tässä on jokainen sana punnittu, ”aiheutuvat seuraukset kokonaisuudessaan”. Ei sanota ”aiheutuneet seuraukset” vaan ”aiheutuvat seuraukset”, ja siihen on sisään luettu määrättyllä tavalla myös tämä tilanne, jossa me nyt pakosta joudumme olemaan, ”aiheutuvat seuraukset kokonaisuudessaan”. Se on otettu tällä tavoin tähän mukaan ikään kuin meille ohjeelliseksi sanomalla, ”ettei yleinen lainkuuliaisuus

tässä tapauksessa vaadi rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana”. Se merkitsee sitä, että ei ed. Juhantalo mikään vaarallinen ihminen ole. Hän voi täällä aivan hyvin olla, ei hän murhaa ole tehnyt. Onko hän joutunut oikeusmurhan kohteeksi, siihen minä en ota kantaa, mutta ei hän vaarallinen ole. Hän voi sillä kokemuksella, joka hänellä on vuosien myötä, osallistua lainsäädäntötyöhön aivan hyvin. Ei lainkuuliaisuus vaadi ehdotonta rangaistusta.

Nyt en haluaisi tietysti jossitella valtakunnan-oikeuden kannalta asiaa, mutta jos valtakunnan-oikeus olisi asian toisella tavalla halunnut lausua, se olisi määrännyt tuomion ehdottomaksi, jolloin se merkitsee sitä, että tietysti siinä tilanteessa ed. Juhantalon edustajantoimi olisi lakannut välittömästi aivan varmasti. Mutta kun se on näin rakentanut viimeisen lauseen, jos me viisaasti sen luumme, silloin asia on tällä tavalla.

Minulle tulee nyt mieleen sellainen asia, joka on oikeastaan toiselta puolen sanottu tuomarin ohjeissa, jotka ovat siis meidän lakikirjamme alussa olevia tuomarin erinomaisia ohjeita, mitä hänen tulisi ottaa huomioon. Ne eivät ole käypää lainsäädäntöä tietysti, mutta siellä on sanottu esimerkiksi tällä tavalla ja monia muita asioita: ”Hyvä tuomari on parempi kuin hyvä laki, sillä hän voipi asetella kaikki kohtuuden mukaan.” Siis täytyy hyvän tuomarin oivaltaa, että on olemassa jotakin ylitse lain menevää. Lain pitää hänellä olla ohjeena. Hänen täytyy tietää, miten valtakunnanoikeudessa lainmukaisesti asia tuimitaan ja, niin kuin täällä, johdonmukaisesti asia viedään eteenpäin. Mutta hyvän tuomarin tulee tarkastella ikään kuin tämän ylitse, mikä on oikeus ja miten oikeus ja kohtuus toteutuisivat.

Minä pidän valitettavana sitä, että kristillinen ihminen, ed. Moilanen, ei tätä lopullisuuden ajatusta ole oikein ymmärtänyt. Siis lopullisuuden ajatus tässä merkityksessä, kuin nyt kuvailen sitä, on todellakin sitä, että sen jälkeen ei enää tuomitulta kysytä mitään eikä edellytetä, niin kuin ed. Rinne, että hänen täytyisi nyt tulla tänne sanomaan jotakin väärästä valasta tai jostakin muusta. Ei tällaisia edellytyksiä tuomitulle ihmiselle enää aseteta, vaan se merkitsee sitä, että hänet on nähtävä toisella tavalla ja kysymykset vaikenivat. Meidän virhemme oli se, että tämä tuli nyt tänne tällä tavalla.

Meidän olisi pitänyt yksittäisinä kansanedustajina yön hiljaisina hetkinä, kun luimme valtakunnanoikeuden päätöstä, huomata tämä viimeinenkin lause ja antaa asian olla ja sitten katsoa, miten ed. Juhantalo meidän keskuudessa-

me toimii, sillä hän on kovassa kontrollissa, kun hän meidän keskellämme on. Jos hän tekee täällä jotakin rikosta, josta on vankeustuomio, se merkitsee ilman muuta silloin sitä, että hän joutuu välittömästi lähtemään. Mutta niin kauan kuin hänen koetusaikinsa on, hän on äärimmäisessä tarkkailussa; eikä hän vaarallinen ihminen ole.

Minä uskon, että sellaisia ihmisiä, siis tämän prosessin käyneitä, jollainen hänen inhimillinen prosessinsa on, me tarvitsisimme tässä talossa hyvin paljon, jotta me osaisimme aikuismaisesti täällä toimia, jotta meidän ei tarvitsisi toimia niin kuin murrosikäiset nuoret ottaen huomioon, mitä mediat ja mitä jotkut ihmiset sanovat ja miten siinä toimitaan, vaan me voisimme toimia, niin kuin aikuiset ihmiset toimivat. Se merkitsee silloin sitä, että me pystyisimme olemaan myös julkisuutta ja julkisia tiedotusvälineitä vastaan ja me pystyisimme olemaan myös kansaa vastaan silloin, kun se on kansan puolesta tarpeellista. Ei tämä talo saa todellakaan olla mikään myötäjuoksijatalo. Sen täytyy joskus juosta myös kansaa vastaan, ja siitä syystä minä olen kyllä ilman muuta sitä mieltä, että ed. Juhantaloa tässä talossa jopa tarvitaan.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Ed. Kauko Juhantalo on ilmoittanut, ettei hän aio luopua edustajantoimestaan. Viestin sisältö on vähintäänkin kaksinainen. Ensinnäkin viesti voidaan ymmärtää niin, että hän itse arvioi edelleenkin nauttivansa rangaistuksistaan huolimatta edustajantoimen edellyttämää luottamusta, mikä merkitsisi sitä, että ed. Kauko Juhantalon oman etiikan mukaan hänelle langetettu tuomio jatkutusta rikoksesta, joka käsittää lahjoman vaatimisen ja virkavelvollisuuksien rikkomisen, ei horjuta hänen luottamustaan ja että hän mielestään voi jatkaa muina miehinä kansanedustajan tehtävissä.

Toinen tapa ymmärtää ed. Kauko Juhantalon ilmoituksen sisältö on, että langetetusta tuomiosta voidaan toki tehdä sellainen johtopäätös, ettei edustajantoimen jatkaminen ole mahdollista, mutta että hän itse ei halua tehdä tätä valintaa, koska helpompaa on siirtää vaikean, pääasiassa eettisen ongelman ratkaiseminen muille kansanedustajille.

Riippumatta siitä, kummalla tavalla ed. Kauko Juhantalon viestiä tulkitaankin, on lopputulos sellainen, että en voi pitää sitä eettisesti kestäväenä. Kumpaa ajatuksenjuoksua sitten kuljetaankin, se kertoo jotakin tärkeää ed. Juhantalosta itsestään.

Vaikeaan pulmaan liittyy kaksi toisilleen vastakkaisista kysymyksenasettelua, joita joudumme nyt punnitsemaan. Toinen, ed. Juhantalon puolesta puhuva näkökohta on, että edustajantoimen lakkaaminen olisi ed. Juhantalon subjektiiviselta kannalta tosiasiallinen rangaistuksellinen seuraamus, jonka hän joutuisi kohtaamaan langetetun rikosoikeudellisen tuomion ja kielteisen julkisuuden lisäksi. Voidaan kysyä, onko tämä kohtuullista hänen tekonsa ja aiheuttamansa vahingon huomioon ottaen. Otan tähän asiaan kantaa jäljempänä.

Toinen, päinvastainen ja ed. Juhantalon edustajantoimen lakkaamisen puolesta puhuva näkökohta on se, että kun valtioneuvoston ja eduskunnan jäsen vaatii lahjomaa, se on myös viesti kansalaisille siitä, että julkisen tehtävän hoitajat ovat lahjottavissa ja siis epärehellisiä. Kysymys on tältä kannalta katsottuna laajempi kuin vain ed. Juhantalon oman edustajantoimen luottamusta koskeva ongelma.

Samalla voi kysyä, kun nyt puhe on paljolti muusta kuin rikosoikeudesta, ulottuiko ed. Juhantalon menettely eli lahjoman vaatiminen vain hänen yritystensä ja SKOPin välisiin asioihin vai koskeeko se myös koko kansaa ja sen luottamusta valitsemiinsa hallitsijoihin. Nähdäkseni ed. Juhantalo on siirtämällä tämän asian arvioimisen edustajatovereilleen eli meille siirtänyt myös samalla sen kysymyksen pohtimisen kollegoilleen, kestääkö Suomen kansan valitseman eduskunnan oma luottamus yhtään ed. Kauko Juhantaloa ja hänen onnettomia lainaneuvottelujaan sen ohella, että me arvioimme nyt ed. Juhantalon luottamuksen nykyistä tilaa.

Käsitykseni mukaan lahjoman vaatiminen on juuri sellainen rikos, jonka vuoksi edustajantoimen menettämisestä päättäminen tulee ajankohdaiseksi. Ajattelen niin, että eduskunta ei voi tehdä tätä päätöstä niin kuin raastuvanoikeus tai valtakunnanoikeus ottamalla huomioon syytetty ed. Juhantalon kokonaisuuraamukset, vaan arvioitavana on laajemmin kaikkien edustajien, koko eduskunnan, luottamus.

Arvoisa puhemies! Korostan, että nyt me emme arvioi ed. Kauko Juhantalon syyllisyyttä, vaan hänen luottamustaan kansanedustajantoumissaan. Punnitseen mielessäni näitä vastakkaisia näkökohtia niin, että ed. Juhantalo ei nauti sellaista luottamusta, jota kansanedustajalta tulisi mielestäni edellyttää.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa valitettavasti suhtautumiseen tuo-

mioistuinpäätökseen ja ed. Juhantalon teon oikeudelliseen arviointiin näyttää sekoavan henkilökohtaiset mieltymykset ja epämieltymykset, sääli ja paheksunta sekä poliittinen kannatus tai vastustus.

Me voimme olla tuomioistuimen päätöksestä eri mieltä, kuten muistakin tuomioistuinpäätöksistä, mutta meidän on sitä kuitenkin noudatettava. Laeistakin voimme olla eri mieltä, mutta järjestäytyneen yhteiskunnan luonteeseen kuuluu, että lakeja noudatetaan, vaikka me jos ketkä hyvin tiedämme, että lait ovat ihmisten, aivan epätydellisten ihmisten, säätämiä.

Mielestäni on erittäin tärkeä oikeudellinen periaate, että sääntöjä ei muuteta kesken prosessin. Minua ja varmaan monia muitakin harmittaa myös se, että emme voi takautuvasti muuttaa esimerkiksi pankki- ja muuta taloudellista rikollisuutta koskevia säädöksiä. Mutta tätä periaatetta, että laki koskee niitä tekoja, jotka on tehty sen lain säätämisen jälkeen, me kunnioitamme ja kunnioitamme sitä myös tässä ed. Juhantalon tapauksessa. Se laki, että me nyt ratkaisemme tämän asian, ei ole meidän säätämämme, mutta meidän on sen lain mukaan toimittava.

Mielestäni on aivan ilmeistä, että ed. Kauko Juhantalo on menettänyt sen luottamuksen, jota kansanedustajantoimen harjoittaminen edellyttää.

Toivon, että tästä prosessista on se myönteinen tulos, että tämän ns. koplaamisen tuomittavuus ymmärretään laajemminkin. Olen omin silmin nähnyt myös kunnallispolitiikassa, että monet pitävät koplaamista maan tapana eivätkä ole ymmärtäneet, että se on tuomittavaa. Toivon, että tämän prosessin lopputulos on se, että laajemmaltikin ymmärretään, että on väärin ja laitonta käyttää yhteiskunnallista valta-asemaa omien etujen ajamiseen.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! On totta, että päätös tulee olemaan jokaisen kansanedustajan henkilökohtainen ratkaisu. On totta, että tämän päätöksen tekeminen on äärimmäisen vaikeaa.

Meille kaikille on jaettu valtakunnanoikeuden tuomio. Tässä asiakirjassa on kaikkien osallisten selvitykset ja päätökset. Sen asiakirjan luettuani voin todeta, että edelleenkin on erittäin vaikea tehdä päätöstä, kuka tässä oikein on oikeassa ja kuka on väärässä. Joka tapauksessa asia on niin, että valtakunnanoikeus on tehnyt päätöksensä ja päätös on lopullinen.

Perustuslakivaliokunta on antanut kantansa, jossa asiantuntijalausuntoihin viitaten lopullinen

päätös meille edustajille myös perustuslakivaliokunnasta on tullut luettavaksi. Vihreiden eduskuntaryhmän asiantuntija ed. Nikula on tehnyt perustellun tulokinnan perustuslakivaliokunnan päätöksestä.

Nyt on kansanedustajan vastuulla tehdä päätös näiden asiakirjojen perusteella siitä, onko ed. Juhantalo kelvollinen jatkamaan edustajantehtäväänsä vai ei. Asia on siis tuotu eduskunnan käsittelyyn, ja näin meidän on pakko ottaa kantaa. Seuraava tehtävä on muuttaa lakia, jolloin eduskunta ei joutuisi niin sanotusti tuomioistuimen asemaan. Nykyisen lain mukaan meillä ei ole muuta mahdollisuutta kuin tehdä päätös tästä asiasta, ja olen ed. Nikulan tekemän päätösesityksen kannalla.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa ei ole lainkaan käytetty vastauspuheenvuoroja ja on selvää, että silloin puheenvuorot jossakin mielessä kulkevat ehkä toistensa ohi. Muutamaan asiaan kiinnittäisin huomiota.

Ensinnäkin ed. Paloheimo puhui jotenkin toiveikkaasti siitä, että poliittinen kulttuuri jotenkin paranisi sen myötä, kun ed. Juhantalo erotetaan, ja sen myötä, mitä häneen on kohdistunut. Ymmärrän tällaisen toiveikkauden, mutta vilpittömästi uskon siihen, että tällainen syntipukkiteoria ei pidä paikkaansa, että kun saadaan yhteiskunnasta yksi osoitettu syntipukiksi ja häädetty hänet erämaahan tai ainakin pois tästä talosta, sen myötä tapahtuisi jotakin parannusta tai paranemista. Uskon nimittäin siihen, että yhteiskunnassa ei voi tapahtua minkäänlaista muutosta ja parannusta yli sen, mitä jokainen henkilö omalla kohdallaan tekee parannusta. Näin ollen se, mitä ed. Juhantalolle tapahtuu, ei lainkaan sinällään vaikuta siihen, tapahtuuko omalla kohdallani parannusta vai ei. Mutta siihen tietysti meidän kaikkien on pyrittävä.

Toisaalta olin erittäin ilahtunut siitä, mitä ed. Louvo ja ed. Vuoristo sanoivat, koska tämä puhe oli niin nappiin osunutta, että luulenpa vain, että monen myös kristillismieliseksi tunnustautuvan henkilön sydämessä täytyy jonkinlainen pisto käydä, koska niin vakavasti puhuttiin tuomitsemista. Kyllä kai tosiasia on se — ja tämänkin voin perustaa siihen, mitä olen kentällä saanut kokeusta — että jos jotkut ovat ankaria ja lähes jopa julmia rikoksentekejiä ja rikollisia kohtaan, kyllä niitä ovat erittäin hyvin juuri kristityt ja kristilliset ihmiset, jotka puhuvat minullekin erittäin usein siitä, kuinka poliiseja on liian vähän ja

kuinka vankiloita on liian vähän ja kuinka rangaistukset ovat liian lieviä jne., sen sijaan että he ajattelisivat, mitä he voisivat näille vangeille tehdä, jotta esimerkiksi rakkauden myötä viha sulaisi näistä katkerista vangeista ja he voisivat aloittaa kokonaan uuden elämän.

Sitten täällä on vedottu historian ankariin tuomioihin jotenkin perusteluna sille, että nyt voitaisiin ed. Juhantalokin tuomita menettämään virkansa. Mutta minusta on äärettömän vaarallista puhua historian ankarista tuomioista, koska meidän tulee ymmärtää, että kun me menemme tarpeeksi kauas historiaan, niin hyvin usein tällaisissa tapauksissa olisi varmasti edustajatoveri Juhantalo voitu tuomita todella kuolemanrangaistukseen. Silloin aikanaan, kun näitä tuomioita tehtiin, tuskin ketkään, jotka olivat tuomitsemismenettelyalaisia, ajattelivat, että jälkepäin voidaan ymmärtää, että kuolemanrangaistukset ovat olleet äärettömän julmia ja satakertaisesti törkeämpiä rikoksia ihmisyyttä kohtaan kuin ne rikokset, joista tämä henkilö on tuomittu kuolemanrangaistukseen. Näin ollen meidän pitäisi olla varovaisia, jos me historiaan vedoten vetoamme ankaran rangaistuksen puolesta, koska tämän päivän tapahtumia tulevaisuus tulee arvos-telemaan ehkä varsin ankarin sanakääntein.

Mitä tulee rangaistukseen, täytyy aina muistaa, että on toki rangaistus, jos ed. Juhantalo menettää kansanedustajantoimensa, ja kaikella rangaistuksella pitäisi olla myönteinen vaikutus, enkä usko, että tällainen tarkoituksellinen kärsimyksen aiheuttaminen ed. Juhantalolle millään tavalla vaikuttaisi myönteisesti häneen. Pikemminkin uskoisin siihen, että ed. Juhantalo on ankaran kantapään läksyn kautta oppinut jotakin sellaista, mikä edesauttaisi häntä toimimaan ehdottoman rehellisesti tästä eteenpäin. Tähän pikemminkin uskon kuin siihen, että hän todella vielä tarvitsee lyömistä.

Aivan lopuksi haluaisin sanoa, että voi tietysti kysyä, ketkä kaikki ovat syyllisiä, jos täällä lähdetään siihen ajatteluun, että halutaan syyllisiä tuomita. Ihan päällimmäiseksi tulee mieleen, että tästä ajaudutaan kierteeseen, jolla ei ole mitään päätepistettä, koska loppujen lopuksi syyllisiä saattaa löytyä tavattoman paljon enkä ainakaan itseäni lukisi niiden ulkopuolelle.

Ensimmäisenä tulee mieleen, että oikeuskanslerin lausunto aikanaan vuoti julkisuuteen ilmeisesti tavalla, joka ei ollut lain mukaista. Voisimme kysyä, kuka oli syyllinen ja miksi syyllisiä ei haeta tässä suhteessa esille. (Ed. Laine: Hän itse!)

Vielä enemmän voidaan kysyä sitä, eikä oikeuskansleri syyllistynyt räikeään virheeseen, kun käytännöllisesti katsoen samalla näytöllä, jolla tuomioistuin katsoi täyden näytön olevan olemassa, oikeuskansleri ei edes löytänyt sellaisia todennäköisiä syitä, että syyte voitaisiin ylipäänsä nostaa, vaikka syytekynnys on huomattavasti alhaisempi kuin tuomitsemiskynnys.

Kolmas asia, ja se on ehkä kaikkein räikeintä, oli se, että valtakunnanoikeuden tuomio oli luetavissa hyvin pitkälle jo saman päivän Aamulehdessä, ennen kuin valtakunnanoikeuden tuomio oli julistettu. Jälleen kerran epäilemättä tapahtui jotakin merkittävää, kun tuomio oli niinkin pitkälle tiedossa kuin se Aamulehdessä oli.

Aivan lopuksi haluan sanoa, että monet täällä sanovat, että on tuskallista tehdä jokin päätös. En oikein ymmärrä, miksi se on niin tuskallista. Jokainen kansanedustaja on oikeutettu ja suorastaan velvollinen tekemään sen, mikä on hänen vakaumuksensa mukaista. Enkä ymmärrä, miksi on niin tuskallista tehdä vakaumuksensa mukaisesti. Se on eri asia, jos täällä — kristillisistäkin siihen viitattiin — sanotaan, että on tuskallista tuomita. Ehkäpä se tuska johtui juuri siitä, että ei pitäisi tuomita ja jokin sisimmässä sanoo, että kaikki ei ole nyt kohdallaan.

Mitä tulee omaan äänestyskäyttäytymiseeni, niin selvyuden vuoksi sanon, ettei jälkikäteen tule erimielisyyttä, että koska olen ymmärrykseni mukaan, vaikka voisin olla kuinka väärässäkin, luopunut kaikesta poliittisesta vallasta äänestämisen suhteen, niin tässäkin tapauksessa toimin johdonmukaisesti ja äänestän tyhjä.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Kun olen päätenyt samaan tulokseen kuin ed. Nikula tekemässään ehdotuksessa ja kun oman lähestymistapani perusteet poikkeavat ehkä kaikesta siitä, mitä olen kuullut, katsoin aiheelliseksi antaa eräänlaisen äänestyslityksen. Olen itseäni varten tässä vaikeassa moraalien mittaamisasiassa rakentanut seuraavanlaisen teoreettisen mallin:

Jos ed. Juhantalon katsotaan voivan jatkaa tehtävässään, voitaisiin ajatella, että eduskunta joutuu aivan vastaavanlaisen asian kanssa tekemisiin vielä ehkä tämän eduskunnan aikana ja ed. Juhantalo joutuisi tuossa tilanteessa ottamaan kantaa aivan vastaavanlaisen kysymykseen, mihin me hetken kuluttua joudumme eduskunnassa kantaa ottamaan. Kysyn tällöin, voiko ed. Juhantalo siinä tilanteessa irrottautua siitä viitetaustastaan ja kokemuksestaan, mikä hänellä tässä prosessissa on. Voiko olla mahdollista, että

moraalin mittaamiseen tulee tavallaan 5 prosenttia negatiivista lisää, teoreettisessa arvioinnissa seuraavassa vastaavassa tapauksessa 5 prosenttia lisää jne., jolloin olen tullut siihen tulokseen, että jossakin moraalin mittaamisen tilanteessa täytyy vetää selvä raja ja sen rajan vetämisen paikka on juuri tässä.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Kuunneltuani täällä käytettyjä puheenvuoroja nousee niistä kaksi ylitse muiden. Arvostetun lakivaliokunnan puheenjohtajan Laxin sekä ed. Vesa Laukkasen käyttämät puheenvuorot olivat varsin perustellut, ansiokkaat ja inhimilliset ja sisälsivät syviä pohdintoja ja niitä argumentteja, joihin allekirjoittaneen on helppo yhtyä. Molemmissa todettiin, että me kansanedustajat emme ole tulleet tänne toinen toistemme tuomareiksi vaan lainlaatijoiksi. Toimeenpano- ja tuomiovalta kuuluu muille tahoille ja nimenomaan tuomitseminen oikeusoppineille henkilöille.

Meille kansanedustajille on lain mukaan annettu mahdollisuus kansanedustajan toimen lakauttamiseen tietyissä tilanteissa. Se on todellakin mahdollisuus, mutta se ei tarkoita velvollisuutta. Mikään laki ei pakota meitä asettumaan virkaveljiemme tuomareiksi. Itse en aio ottaa Juhantalo-asiassa tuomarin roolia itselleni, siihen en tunne olevani kykenevä. Juhantalo-asiassa tuomarit ovat tehneet oman päätöksensä valtakunnanoikeudessa luetussa tuomiossa. Se riittää minulle.

Kuvottavinta täällä käydyssä keskustelussa on käytettyjen puheenvuorojen moraalisuus. Eduskunnan arvovallan laskuun vedoten monet ovat olleet valmiita erottamaan yhden meistä nostaakseen koko eduskunnan arvovaltaa ja unohtaen, että me itse kukin omilla toimillamme olemme murentamassa tai vahvistamassa politiikan ja poliitikkojen arvostusta. Yhden edustajan erottaminen ei riitä nostamaan tämän talon arvostusta, ellei jokainen meistä mene itseensä, omaan moraaliinsa, käyttäytymiseensä, puheisiinsa ja tekoihinsa. Käytetyissä puheenvuoroissa on todella pöyristyttävällä tavalla noussut esiin ajatus, että symboliksi yksi on teurastettava, että poliittinen järjestelmä puhdistuu ja poliittinen kulttuuri uudistuu.

Yliärvokkaampia ovat käytäväkeskustelut äänen menettämisestä tai äänen kalastamisesta Juhantalo-asian yhteydessä. Mielestäni jokaisen pitää harkita tietenkin kantaansa, mutta ei äänen kalastelu saa olla lähtökohtana tälle äänestykselle vaan omantunnon äänen kuunteleminen.

Omaa kantaani Juhantalo-asiaan olen pohtinut pitkään ja perusteellisesti. SMP:n iskulause ”rötösherrat kiikkiin” on kaikunut monta kertaa korvissani omantuntoni ääntä kuunnelllessani. Ed. Juhantalo on mielestäni joutunut kiikkiin, niin kuin pitääkin, jos on jossakin väärin menetellyt, jos on väärin tehnyt. Tuomio on luettu hänelle valtakunnanoikeudessa, siellä missä tuomio entiselle ministerille ja nykyiselle kansanedustajalle tuleekin lukea. Tuomiovalta ja tuomitseminen eivät kuulu tämän salin toverituomioistuimelle.

Kuka meistä itse asiassa voi tietää, onko ed. Juhantalon tuomio valtakunnanoikeudessa edes ollut oikea, kuten tuomari, kansanedustaja Vesa Laukkanen pohdiskeli. Kun ottaa huomioon ed. Juhantalon asiassa esiintyneiden todistajien kansalaiskuntoisuuden, joutuvat todistajalausunnot yhä kyseenalaisempaan valoon. Kuka oikein yritti koplata ja mitä? Wegelius oli todella korviaan myöten veloissa Tampellan asioissa, joiden vuoksi hän on yhtä hyvin voinut käyttää velkavaikeuksissaan silloisen ministerin, ed. Juhantalon asemaa hyväkseen.

Aikoinaan, kun ed. Juhantalon syyttämisestä valtakunnanoikeudessa äänestettiin tässä salissa, äänestin asian puolesta. Asia käsiteltiin valtakunnanoikeudessa, tuomio julistettiin. Mielestäni asia on nyt loppuun käsitelty. Nyt kuitenkin olemme täällä tänään päättämässä ed. Juhantalon mahdollisesta toisesta tuomiosta. Yksi tuomio yhdestä teosta ei tunnu toverituomioistuimelle riittävän.

Erityisesti tänään olen tuntenut työskenteleväni pulmusten joukossa. Toinen toistaan pyhemät ja puhtaammat veljet ja sisaret ovat käyneet lynkkaamassa ed. Juhantaloa, niin kuin heidänkin tekemisensä ja tekemättä jättämisensä puhdistuisivat ed. Juhantalon lähdön myötä. Erityisen erikoisia piirteitä nämä kansanedustajakäräjät ovat saaneet mielestäni silloin, kun eräänkin kansanedustajakollegan perustelu ed. Juhantalon erottamiselle salin ulkopuolella oli se, että ed. Juhantalo on ollut aina hänelle ja hänen puolueelleen niin inhottava, että kyllä ed. Juhantalo joutaa lähtemään. Tällaiset perustelut, niin kuin monet muut täällä erottamisen perusteena olevat argumentit, ovat täysin kestävättömiä. Täällä potkivat nyt päähän puoluepoliitikot toisiaan. Kaikki hampaankolossa olevat sirut sydetään nyt ed. Juhantalon niskoille muka poliittisen moraalin nostamisen nimissä.

Itse en aio asettua tuomariksi enkä heittää ensimmäistä kiveä. Sen verran olen lukenut Suur-

ta kirjaa elämänviisaudekseni, että ymmärrän, etten siihen ole kelvollinen. Synnittämiä, tosin vielä tässä vaiheessa siivettämiä, edustajia täällä kuitenkin tuntuu olevan enemmän kuin koskaan kuluneitten eduskuntavuosiensa aikana olen osannut kuvitellakaan. Ehkä ed. Juhantalon erottamisen puolesta äänestäneet saavat huomenna siivet selkäänsä. Sen näyttää huominen.

Uskon vakavasti, että ed. Juhantalon erottaminen ei nosta tämän talon moraalialia ja tämän talon arvostusta, vaan sen voi tehdä jokainen itse omalla työllään ja pitämällä lupauksensa äänestäjilleen.

Tulen painamaan äänestyksessä tyhjää nappia osoittaakseni sen, etten ole tullut tähän taloon tuomitsemaan, vaan laatimaan lakeja. Oikeus huolehtii tuomioiden julistamisesta, ja niin se on tehnyt myös ed. Juhantalon kohdalla: ehdollista yksi vuosi kolmen vuoden koeajalla.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Minä käytän lyhyen vastauspuheenvuoronomaisen puheenvuoron ed. Vesa Laukkasen puheenvuoron johdosta, kun hän sanoi äsken, että omassa puheenvuorossani olisin ollut sitä mieltä, että poliittinen kulttuuri mahdollisesti paransi ed. Juhantalon erottamisesta. Minä en sanonut niin, vaan täsmällisesti ottaen sanoin: ”Tämä on hyvin raskas ja pitkä prosessi ja pitkä keskustelu ja toivon, että tämän pitkän keskustelun kautta poliittinen kulttuuri paranee.” Se on eri asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Nikula ed. Moilasan kannattamana ehdottanut, että ed. Juhantalon edustajantoimi julistettaisiin lakanneeksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka katsoo, että ed. Juhantalo on oikeutettu jatkamaan edustajantointaan, äänestää ”jaa”; joka kannattaa ed. Nikulan ehdotusta ed. Juhantalon edustajantoimen julistamisesta lakanneeksi, äänestää ”ei”. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä kannattaa ed. Nikulan ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Totean, että työjärjestyksen 45 c §:n mukaan pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Björkenheim, Jokiniemi, Järvilahti, Kalli, Kemppainen, Koistinen, Koski, Kuittinen, Laakkonen, Lahtinen, Lax, Leppänen J., Liikkanen, Louvo, Mattila, Paasio, Pelttari, Pesälä, Renko, Rönholm, Röntynen, Saari, Savolainen, Suhola, Suhonen, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Vuoristo ja Väyrynen.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Aho R., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alho, Andersson, Anttila U., Antvuori, Apukka, Astala, Aula, Backman, Bell von, Biaudet, Dromberg, Enestam, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Hassi, Hautala, Helle, Hurskainen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Iivari, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jouppila, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalliomäki, Karhunen, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Kivelä, Kohijoki, Korhonen, Koskinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Laivoranta, Lehtinen, Leppänen P., Lindqvist, Lindroos, Linnainmaa, Lipponen, Loukoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Malm, Markkula, Metsämäki, Moilanen, Muttilainen, Myller, Mäkipää, Mölsä, Niinistö, Nikula, Nordman, Näsi, Ojala A., Ojala O., Ollila, Paakkinen, Paloheimo, Pekkarinen, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pokka, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pura, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Rauramo, Rehn O., Renlund, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rossi, Rusanen, Rätty, Saapunki, Saario, Saastamoinen, Salolainen, Savela, Seivästö, Seppänen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Taina, Takala, Tennilä, Tiuri, Tuomioja, Turunen, Törnqvist, Ukkola, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vehkaoja, Viinanen, Viljamaa, Vistbacka, Vähäkangas, Vähänäkki, Väistö, Wahlström, Westerlund ja Zyskowicz.

”Tyhjää” äänestävät seuraavat edustajat:

Anttila S-L., Heikkinen, Hiltunen, Jurva, Kallis, Kankaanniemi, Komi, Korkea-osa, Korva, Laukkanen M., Laukkanen V., Lehtosaari, Morri, Mäkelä, Puhakka, Ryyänen ja Tykkyläinen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Alaranta, Donner, Halonen, ed. Juhantalo, Kanerva, Kauppinen, Lamminen, Laurila,

Mäki-Hakola, Norrback, Nyby, Ranta, Rehn E., Riihijärvi, Sasi, Toivonen ja Urpilainen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 31 jaa- ja 134 ei-ääntä, 17 tyhjää; poissa 17. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Nikulan ehdotuksen, joten eduskunta on valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentin perusteella päättänyt julistaa ed. Juhantalon edustajantoimen lakaneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi ajoneuvojen katsastustehtävien toimiluvista, elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n ja Autorekisterikeskuksesta annetun lain muuttamisesta sekä ajoneuvohallinnosta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 180

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Eilen pidetyssä varsinaisessa täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Tennilä ed. Kasurisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Ala-Harja, Ala-Nissilä, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Haavisto, Hassi, Hautala, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jätteenmä-

ki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karhunen, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-aoja, Korva, Koski, Kuittinen, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Laukkanen M., Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Luukkainen, Malm, Markkula, Mattila, Moilanen, Morri, Mäkelä, Mölsä, Niinistö, Nikula, Nordman, Näsi, Ollila, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pokka, Puhakka, Pura, Pykäläinen, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Rynnänen, Rätty, Röntyne, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Salolainen, Savela, Seivästö, Suhola, Suhonen, Taina, Takala, Tiuri, Turunen, Ukkola, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Väyrynen, Westerlund ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Alho, Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Hacklin, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jurva, Kalliomäki, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäkipää, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Paasio, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rask, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rönnholm, Savolainen, Seppänen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Vehkaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

”Tyhjää” äänestää ed. Laukkanen V.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Alaranta, Andersson, Donner, Halonen, Jaakonsaari, Kanerva, Kasurinen, Kauppinen, Kuuskoski, Lamminen, Laurila, Mäki-Hakola, Norrback, Nyby, Ranta, Rehn E., Riihijärvi, Sasi, Toivonen ja Urpilainen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 65 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 21. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi lukiolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 176
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24. Eilen pidetyssä varsinaisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

3 ja 15 § hyväksytään keskustelutta.

21 §

Keskustelu:

Ed. A s t a l a : Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä poistetaan.

Ed. von B e l l : Herra puhemies! Kannatan ed. Astalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Astala ed. von Bellin kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Astalan ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 77 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 20. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

23 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimeke hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laeiksi lapsilisälain ja tuloverolain muuttamisesta, kansaneläkelain 62 §:n väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1994 suoritettavasta vakuutetun sairausvakuutusmaksusta sekä asumistukilain 5 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 75
Lakialoitteet n:ot 24 ja 26
Toivomusaloitteet n:ot 188, 210 ja 213
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 46

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 46. Eilen pidetyssä varsinaisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. U. Anttila ed. Hautalan kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin III vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. Stenius-Kaukonen on ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin II vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. Skinnari on ed. Puiston kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjaa koskevissa äänestyksissä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Stenius-Kaukonen ja ed. U. Anttilan ehdotusten välillä, sitten voittaneesta ed. Skinnarin ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Stenius-Kaukonen ja ed. U. Anttilan ehdotusten välillä.

Ed. Stenius-Kaukonen ehdotus ”jaa”, ed. U. Anttilan ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 22 ei-ääntä, 38 tyhjää; poissa 22. (Ään. 4)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Stenius-Kaukonen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Skinnarin ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotusten välillä.

Ed. Skinnarin ehdotus ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 26 ei-ääntä, 39 tyhjää; poissa 21. (Ään. 5)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Skinnarin ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Skinnarin ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Skinnarin ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 76 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 22. (Ään. 6)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohdalliseen käsittelyyn.

1 §

Keskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että 1 § kuuluisi seuraavasti: ”Suomessa asuvan alle 18-vuotiaan lapsen elatus- tarten maksetaan tämän lain mukaisesti valtion varoista lapsilisää.” Tämä vastaa II vastalauseen mukaista ehdotusta.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 77 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P u h e m i e s : 7 § esitellään momenteittain.

7 §:n 1 momentti

Keskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että 1 momentti kuuluisi seuraavasti: ”Lapsilisä on 700 markkaa kalenterikuukaudessa.”

Ed. S k i n n a r i : Herra puhemies! Kannatan tätä ehdotusta.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että 1 momentti kuuluisi: ”Lapsilisä on 570 markkaa kalenterikuukaudessa.” Tämä tarkoittaa myöhempien momenttimuutosten kanssa sitä, että 150 miljoonaa markkaa lisätään lapsilisiin.

Ed. T a i n a : Herra puhemies! Kannatan lämpimästi ed. Kempin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Skinnarin kannattamana ehdottanut, että 7 §:n 1 momentti hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Ed. K e m p p a i n e n on ed. Tainan kannattamana ehdottanut, että momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana: ”Lapsilisä on 570 markkaa kalenterikuukaudessa.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Ed. Stenius-Kaukosen ja ed. Kempin ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voitta- neesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Kemppaisen ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotusten välillä.

Ed. Kemppaisen ehdotus ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 77 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 22. (Ään. 8)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kemppaisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Kemppaisen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Kemppaisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 170 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 27. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Kemppaisen ehdotuksen.

7 §:n 2 momentti

Keskustelu:

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että 2 momentti saisi seuraavan muodon: ”Edellä 6 §:ssä tarkoitetun lapsilisän nostamiseen oikeutetun henkilön toisesta lapsesta lapsilisä on kuitenkin 720 markkaa, kolmannelta 910 markkaa, neljännessä 1 030 markkaa sekä viidennestä ja jokaisesta seuraavasta lapsesta 1 220 markkaa kalenterikuukaudessa.”

Ed. T a i n a : Herra puhemies! Kannatan ed. Kemppaisen tekemää ehdotusta. Se vastaa koomuksen tavoitteita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kempainen ed. Tainan kannattamana ehdottanut, että 7 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Kemppaisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 173 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Kemppaisen ehdotuksen.

7 §:n 3 momentti

Keskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että 3 momentin ensimmäinen virke kuuluisi seuraavasti: ”Yksinhooltajan ensimmäisestä lapsesta lapsilisää maksetaan korotettuna 250 markalla ja muista korotettuna 200 markalla kalenterikuukaudessa.” Lisäksi ehdotan, että momentin viimeinen virke poistetaan.

Ed. S k i n n a r i : Herra puhemies! Ehdotan, että momentin ensimmäinen virke kuuluisi: ”Yksinhooltajan lapsesta lapsilisää maksetaan korotettuna 250 markalla kalenterikuukaudessa.” Muutoin momentti olisi hallituksen esityksen mukainen.

Ed. O. O j a l a : Herra puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta, joka merkitsee sitä, että lapsiperheiltä ei vietäisi sitä 200:aa miljoonaa markkaa, mitä hallitus esittää.

Ed. P u i s t o : Herra puhemies! Kannatan ed. Skinnarin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukosen ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut, että 7 §:n 3 momentti hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Ed. S k i n n a r i on ed. Puiston kannattamana ehdottanut, että momentti hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Ed. Stenius-Kaukosen ja ed. Skinnarin ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Stenius-Kaukosen ja ed. Skinnarin ehdotusten välillä.

Ed. Stenius-Kaukosen ehdotus "jaa", ed. Skinnarin ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 50 ei-ääntä, 46 tyhjää; poissa 23. (Ään. 11)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Stenius-Kaukosen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Stenius-Kaukosen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukosen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 77 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 22. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

7 §:n 4 momentti

Keskustelu:

Ed. **K e m p p a i n e n :** Herra puhemies! Ehdotan, että 4 momentti saa seuraavan muodon: "Jos lapsi on 11 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla laitosto- tai perhehoidossa ja lapsilisä maksetaan kunnalle taikka jos lapsilisä 12 §:n 1 momentin nojalla maksetaan lapselle itselleen, lapsilisä on 570 markkaa kalenterikuukaudessa. Yksihuoltajan lapsesta lapsilisä kuitenkin maksetaan korotettuna 200 markalla kalenterikuukaudessa."

Tämä tekninen muutos aiheutuu siitä, että 1 momenttia muutettiin.

Ed. **T a i n a :** Herra puhemies! Kannatan ed. Kemppaisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kemppainen ed. Tainan kannattamana ehdottanut, että 7 §:n 4 momentti hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Kemppaisen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 171 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 26. (Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Kemppaisen ehdotuksen.

8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä

viidennen lakiehdotuksen 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveystalouden ehdotukseen hallituksen esitykseen sisältyvien kolmannen ja neljännen lakiehdotuksen sekä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

P u h e m i e s : Kun sosiaali- ja terveystalouden mietintöä ei ole muuttamattomana hyväksytty, asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Ed. **L a i n e :** Herra puhemies! Suuren valiokunnan jäsenille ilmoitetaan, että valiokunta koontuu välittömästi tämän istunnon päätyttyä.

Puhetta ryhtyy johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

5) Ehdotus laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 274

Talousvaliokunnan mietintö n:o 48

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 48. Eilen pidetyssä varsinaisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1, 2 ja 10 § hyväksytään keskustelutta.

11 §

Keskustelu:

Ed. Louekoski: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon, joka on vastalauseessa.

Ed. Korhonen: Arvoisa puhemies! Kantanan ed. Louekosken tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Louekoski ed. Korhosen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Louekosken ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 80 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 31. (Ään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimitys hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi Kazakstanin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 120
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 21

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

väksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 89

Lakialoite n:o 35

Toivomusaloitteet n:ot 19 ja 41

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päättetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Vastemmistoliiton eduskuntaryhmässä kannatamme yleisesti haittaverojen käyttöä taloudellisen ohjauksen välineenä. Kannatamme myös yleisesti energiaverojen käyttöä taloudellisen ohjauksen välineenä, eikä meillä ole mitään sitä vastaan, että verotuksessa siirrytään yhä enemmän näiden verojen käyttöön. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että käsiteltäessä energiaverotusta pyritään mahdollisimman suurella määrällä suosimaan sellaisia energiamuotoja, jotka perustuvat kotimaiseen tuotantoon ja joiden avulla me vapaudumme suuresta tuontiriippuvuudesta.

Tämän takia ehdotan hyväksyttäväksi perustelulausuman. Nimittäin olen huolestuneena pannut merkille sen, että Suomen EU-jäsenyys saattaa vaarantaa kotimaisten energialähteiden suosimisen verotuksen avulla, ja tässä mielessä toivon, että hallitus pitää huolen siitä, että voimme EU-neuvotteluissa turvata mahdollisimman suuressa määrin kotimaisen energian käytön ja haittaverotuksen käytön energian kulutuksen ohjaamisessa.

Lausumaehdotukseni kuuluu seuraavasti: ”Hyväksyessään verojen perustellun porrastuksen polttoaineiden energia- ja hiilisisällön mukaan eduskunta edellyttää, että hallituksen on EU-jäsenyysneuvotteluissa pyrittävä säilyttämään bioenergiasta, turpeesta ja jätteestä saatavien polttoaineiden erityisverokohtelu niin, että tällä tavalla taloudellisin ohjaukskeinoin voidaan yhdistää kestävä kehityksen energiapolitiikka ja polttoaineiden mahdollisimman suuri kotimaisuusaste varauduttaessa maailman tuleviin mylerryksiin.”

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Siitä huolimatta että polttoaineverolakia ei sisällön osalta hyväksytty esittämässäni muodossa, olen edelleen sitä mieltä, että työn verottamisesta on siirryttävä haittojen verottamiseen. Tässä tilanteessa paras tapa tukea työllisyyttä verotuksen kautta on alentaa välillisiä työvoimakuluja.

Ehdotan II vastalauseen mukaista perustelulausumaa: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää pikaisesti mahdollisuudet alentaa välillisiä työvoimakuluja ympäristöverojen tuotolla.”

Vielä, arvoisa puhemies, kommenttini ed. Seppäsen perustelulausumaan. Oma äänestyselitykseni on se, että en voi olla tätä kannattamassa, koska tässä on turpeen erityiskohtelu. Näkemykseni on, että kaikkia energialähteitä pitää kohdella samalla tavalla hiili- ja energiasisällön mukaisesti. Se ei ole kestävä kehityksen mukaista energiapolitiikkaa, jos turve, joka suinkaan ei ole uusiutuva luonnonvara, saa alennuksen tässä kohtelussa.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Haluan ensinnäkin kannattaa ed. Luukkaisen tekemää lausumaehdotusta.

Kun haittaverotusta kehitetään, niin se ei saa tarkoittaa sitä, että sillä pelkästään nostetaan meidän veroastettamme. Sen pitää merkitä työn verottamisen ja tässä tapauksessa välillisten työvoimakustannusten verotuksen keventämistä. Tällä tavalla samanaikaisesti kun ympäristön kannalta verotusta ohjataan oikeaan suuntaan,

siitä koituvat varat ohjataan työllisyyttä edistävään toimintaan.

Samalla haluan todeta ed. Seppäsen ponnesta, että olen valmis kyllä sinänsä kannattamaan kotimaisen polttoaineen käyttämistä, mutta en siten, että esimerkiksi turpeelle luodaan erityisverokohtelu. Haittaverojen on pohjauduttava haittoihin, ja turpeesta tulevat päästöt ovat samaa suuruusluokkaa kuin kivihiiilestä, joten haittaveroluokituksessa turpeen tulee jatkossa olla kivihiiheen rinnastettavissa. En tältä osin voi yhtyä ed. Seppäsen ponteen.

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Tässä on vähän eri painotuksia haittaverotuksen asteen suhteen. Kaikki toki ovat menossa samaan suuntaan elikkä ympäristöverojen lisäämiseen. Mutta niin kuin ed. Seppäsen puheenvuorosta kävi jo ilmi, meille ovat tärkeitä myöskin ympäristökysymysten ohella työllisyys ja energian kotimaisuus. Eihän tässä kukaan sitä kiellä, etteikö olla menossa siihen suuntaan, että turpeen verotustakin lisätään, mutta meidän mielestämme tämän pitää tapahtua kohtuullisesti ja määrätietoisesti, ettei sillä aiheuteta nopeita, voimakkaita reaktioita niin työllisyyden kannalta kuin aluepoliittisessa mielessäkin erityisesti Keski- ja Pohjois-Suomessa verottamalla turvetta kovin nopeasti ja liian voimakkaasti.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Seppäsen tekemää lausumaehdotusta.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen ponnassa tosiaan luetellaan semmoisiakin asioita, jotka eivät edusta kestävä kehitystä. Bioenergian kohdallakin tulee muistaa, että jos bioenergiä esimerkiksi kasvatetaan pelloilla apulannan avulla, niin siinä kyllä hiilidioksidia ja kaikkia muitakin kasvihuonekaasuja tulee aika paljon, niin että se ei edellytä mitään erikoiskohtelua. Puu sen sijaan on varmaan kannatettava energian lähde. Jos puun polttoa vielä kehitetään niin, että se on ympäristöystävällistä, niin silloin sitä voi pitää hyvänä polttoaineena, mutta tällä hetkellä sekään ei ole sitä johtuen polttoon liittyvistä vaikeuksista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Luukkainen ed. Backmanin kannattamana ehdottanut II vastalauseeseen sisältyvää perustelulausumaa. Ed. Seppänen on ed. Apukan kannattamana ehdottanut peruste-

luissa lausuttavaksi: ”Hyväksyessään verojen perustellun porrastuksen polttoaineiden energia- ja hiilisisällön mukaan eduskunta edellyttää, että hallituksen on EU-jäsenyysneuvotteluissa pyrittävä säilyttämään bioenergiasta, turpeesta ja jättestä saatavien polttoaineiden erityisverokohtelu niin, että tällä tavalla taloudellisin ohjauskeinoin voidaan yhdistää kestävä kehityksen energiapolitiikka ja polttoaineiden mahdollisimman suuri kotimaisuusaste varauduttaessa maailman tuleviin myllerryksiin.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Luukkaisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 71 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 34. (Ään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 27 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 36. (Ään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 132

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 218

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämä lakiehdotus ajoneuvoverosta hylätään.

Tässähän on kyse siitä, että koko ajan tätä lakia on markkinoitu auton käyttömaksuna, jota se ei suinkaan ole. Auton käyttömaksu ei ole tässä muodossa maksu auton käytöstä, vaan maksua sen omistamisesta, ja tätä emme ole kannattamassa. Ympäristön kannalta on perustellumpaa verottaa käytöstä eikä omistuksesta, elikkä silloin, jos halutaan tämä fiskaalinen vaikutus saada aikaan, se pitää laittaa polttoaineeseen.

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Hallitus aikoo tällä tavalla verottaa eläkeläisten ja invalidien autoja 300 markalla vuodessa. Samalla summalla hallitus tulee verottamaan pääjohtajien mersuja. Tässä mielessä tämä veropolitiikka noudattaa hallituksen epäsosiaalista linjaa. Oikeampi tapa, mikäli halutaan puuttua liikenteen verot-

tamiseen, olisi tehdä se esimerkiksi polttoainesten hintoja verottamalla.

Ed. T. R o o s : Arvoisa puhemies! Ed. Backman jo puuttui siihen, mihin minä ajoin puuttua myös. Kun nyt käymme äänestämään tästä, on syytä muistaa, että tämän lain hyväksyjät kääntävät selkänsä invalideille, joiden puolesta ovat kylä ainakin vaalien alla hyvin kauniita puheita pitäneet. Mutta täällä olisi se sana muutettavissa lihaksi painamalla hylkyä tämmöiselle huonolle laille. Epäilen kyllä, että näin ei tule käymään. Sitä sydämettömyyttä esiintyi aivan riittävästi jo valtiovarainvaliokunnassa, jossa esitettiin tämän poistoa invalideilta, kuten oli edellisellä kerralla, kun tämä oli vuonna 76.

Kannatan hylkäysehdotusta.

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Myös vassemmistoliitto on tämän lakiesityksen hylkäämisen kannalla.

Haluan vielä arvoisille edustajatovereille palauttaa mieleen, että tässä on keksimällä keksitty vanhojen autojen autoveron lisäverolle muka nimeksi ajoneuvovero. Tämähän tarkoittaa lyhyesti sanottuna sitä, että kun keväällä päätettiin pudottaa autoveroa, niin siitä autoveron pudotuksesta tulee valtion kassaan noin 400—500 miljoonan lovi. Se on nyt täytettävä, ja se täytetään sillä tapaa, että vanhoilta autoilta, siis niiltä autoilta, jotka ovat aikanaan maksaneet täyden autoveron, peritään ensi vuonna 620 miljoonaa markkaa vanhojen autojen autoveron lisäverona ja uusilta autoilta peritään ainoastaan 30 miljoonaa markkaa. Eli tämä on erittäin epäoikeudenmukainen veron korvike autoveron pudotukselle, kun tässä peritään vanhoilta autoilta, siis täyden autoveron maksaneilta autoilta ja autoilijoilta, uusi autoveron lisävero.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Tämä vero ei todellakaan ole vero auton käytöstä, vaan valtiovarainministeriö rahastaa nyt takaisin autoilijoilta sen, minkä se aikanaan autoveron keventämisenä oli antavanaan. Kaiken lisäksi tähän takaisin rahastamiseen valjastetaan tavattoman suuri byrokraatia. Veron kertymä jää verrattain vähäiseksi verrattuna siihen, kuinka monta kymmentä miljoonaa tämän veron kerääminen maksaa. Sitä ei edes pystytä vuoden alusta toteuttamaan, vaan veron kerääminen sen monitkaisuuden takia siirtyy vuoden puoliväliin.

Arvoisa puhemies! Tarkoituksenahan oli keventää byrokraatia, vähentää hallintoa, tehdä

menettelyt yksinkertaisiksi ja valjastaa valtion virkamiehet palvelemaan kansalaisia. Nyt hallituksen päättämättömyys siitä, miten se autoja verottaa, aiheuttaa tämmöisen tavattoman byrokraatian ja keruukustannukset. Näin kelvoton laki on ehdottomasti hylättävä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Luukkainen ed. T. Roosin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Ala-Nissilä, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Ihämäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jääteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Karhunen, Kemppainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-oja, Korva, Koski, Kuittinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Laukkanen M., Lax, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Mattila, Moilanen, Morri, Mölsä, Niinistö, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pura, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Savela, Seivästö, Suhola, Taina, Takala, Tiuri, Turunen, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Westerlund ja Zyskowicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Hassi, Hautala, Helle, Hurskainen, Hämäläinen,

Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttilla, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Mutttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Ojala A., Paasio, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rönholm, Savolainen, Seppänen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Viljamaa, Vistbacka, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Alaranta, Alho, Andersson, Biaudet, Donner, Halonen, Kanerva, Kanakaanniemi, Kauppinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lamminen, Laukkanen V., Laurila, Lehtinen, Markkula, Mäki-Hakola, Nordman, Norrback, Nyby, Ojala O., Paakkinen, Pokka, Puhakka, Ranta, Rehn E., Riihijärvi, Rätty, Salolainen, Sasi, Toivonen, Ukkola, Urpilainen, Vehkaoja, Vuoristo ja Väyrynen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 38. (Ään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset laiksi kalastuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 179

Lakialoitteet n:ot 20 ja 57/1991 vp, 2 ja 16/1992 vp sekä 39

Toivomusaloitteet n:ot 588, 590, 593, 619 ja 638/1991 vp sekä 154/1992 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämän lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä käytin perusteellisen puheenvuoron. En käy sitä uudelleen läpi. Totean kuitenkin eräitä näkökohtia ja erään sellaisen näkökohdan, jota en silloin erityisesti korostanut, siksi tänne eteen tulo.

Ensinnäkin, arvoisa puhemies, ehdotan, että lakiehdotus hylättäisiin.

Toiseksi totean keskeisiä perusteluita sille, miksi näin pitäisi tehdä.

Tässähän on kysymyksessä sen sijaan, että toivomme kalastuslain kokonaisuudistusta tai edes merkittävää osittaisuudistusta, kalastusverolaki, jolla on tarkoitus kerätä varallisuutta käytettäväksi lähinnä järjestöjen toiminnan tukemiseen. Tämäkin voi olla tietenkin tavoite tämän laatuisessakin asiassa kuin kalastuksessa. Mutta silloin, jos tällainen tavoite asetetaan, toivottavaa on, että se järjestely toimii sen hyväksi. Tässä väärällä mitoituksella ollaan aikaansaamassa sellainen tilanne, että tavallisista kesämökki-kotitarvekalastajista ollaan tekemässä väärällä hinnoittelupolitiikalla rikollisia.

Toiseksi, arvoisa puhemies, tässä on kysymys selvästi biologisen asiantuntemuksen hylkylaista. Silloin kun on kysymys uusiutuvien luonnonvarojen käytöstä, toivoa sopisi, että lait on laadittu ja järjestelmät luotu niin, että sitä asiantuntemusta, joka yhteiskunnassa on käytettävissä, ei nyt noin määrätietoisesti ja pyrkimyksellisesti hylättäisi.

Kolmas näkökohta on se, että vihdoinkin tässä vaiheessa olisi pitänyt saada aikaiseksi läänikohtainen viehelupa. Sitä ei ole nyt. Siitä taas on toive julki tuotu, mutta mitään konkreettista askelta siihen suuntaan ei olla ottamassa.

Mutta sen sijaan ollaan ottamassa eräänlainen edestakaisin liikku, ja se koskee kalastusasiaa maan kolmessa pohjoisimmassa kunnassa. Hallituksen esityksessähän oli ehdotettu, että tämä laki kattaisi koko maan, mutta perustuslakivaliokunnan otettua kannan, että jos Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnan osalta irrottaudutaan vuoden 1951 kalastuslaista, se johtaisi perustuslain säätämisyjärjestykseen tässä yhteydessä. Tämä seikka aiheutti sen, että nämä kolme poh-

joisinta kuntaa irrotettiin tästä laista. Sitten sinne kuitenkin laitettiin ponsi, jossa edellytetään pikavauhtia päästävän tähän tulokseen.

Arvoisa puhemies! Tähän juuri kiinnitän nyt huomiota, marssijärjestykseen. Nimittäin sen marssijärjestyksen täytyy olla sellainen, että ensiksi saadaan saamelaislaki aikaiseksi ja ratkaistaan veden- ja maanomistusasia saamelaisten kotiseutualueella. Kun se on saatu kuntoon, silloin on pohja olemassa siihen, että koko maahan saadaan yksi ainut kalastuslaki. Siis tämä tavoite on sinänsä hyväksyttävissä oleva, mutta marssijärjestyksen täytyy olla järkevä. Muuten olemme joka ikisellä tällaisella yrittämällä siinä tilanteessa, että se kilpistyy samaan esteeseen, mihin se kilpistyi nyt.

Arvoisa puhemies! Sitten vielä se, että kun käyn näin, kuin on juuri hetken kuluttua käymässä, siitä seuraa automaattisesti, että muu lainsäädäntö, hallinnointilainsäädäntö, ei olekaan sopu-uinnussa tämän kanssa. Tämä merkitsee sitä ennustukseni mukaan, että kun uudet valtiopäivät kokoontuvat ensi vuoden puolella, tänne tulee pikavauhtia hallinnointilakien muutosehdotus, ehdotuksia ehkä peräti, joissa yritetään selvittää, miten hallinnoidaan kalastusasioita maan kolmen pohjoisimman kunnan osalta ja erikseen, kun joudutaan käymään Norjan kanssa yhteisten kalavesien kohtelua koskevia neuvotte-luja. Eli tämä ratkaisu, mihin valiokunta päätyi, oli sellaisenaankin torso johtuen siitä, että alkuperäinen suunnitelma romuttui.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Olisi luullut todella, että kalastuslain pitkään odotetun uudistuksen tullessa eduskuntaan ahvenen suomusta olisi hävinnyt omistajan merkki ja maa- ja vesialueiden omistajien ylikorostus olisi hävinnyt lain sisällöstä, mutta näin ei ollut.

Onkiminen ja pilkkiminen voitaisiin aivan hyvin sallia kansalaisille jokamiehenoikeuksiin verrattavana yleiskalastusoikeutena, sillä vesistö-jemme kalavarat ja kalaveden omistajien edut eivät onkijoiden ja pilkkijöiden kalastamisesta vaarantuisi. Rehevöityneiden vesiemme kalaston hyödyntäminen on tavallaan vähäinen osa vesiensuojelutyötä, jolla vesistöistä poistettaisiin sinne mm. maataloudesta valuvien ravinteiden aiheuttamaa kuormitusta.

Yhteiskunnan panostukset myös kalaston muodostaman luonnonvaran määrälliseen ja laadulliseen ylläpitoon esimerkiksi ympäristönsuojelun, vesiensuojelun ja kalavesien kunnostuksen ja hoidon aloilla ovat niin merkittävät ja talou-

dellisesti suuret, että niistä hyötyminen ei saisi jäädä vain kalavesien omistajien etuoikeudeksi.

Me sosialidemokraatit emme voineet ymmärtää, että hallitus ei vieläkään pystynyt laatimaan selkeätä lakiesitystä eivätkä hallituspuolueiden edustajat eduskunnassa olleet valmiit sellaiseen uudistukseen, jonka mukaan nykyinen pilkintä-maksujärjestelmän mukainen onginta ja pilkintä olisi ollut jokamiehenoikeutta ja erityistä viehekalastusmaksua vastaan olisi toteutettu uistimen ja perhon kaltaisella vieheellä kalastamisen salliminen. Läänikohtainen viehekortti olisi siis luotu.

Hallituksen esityksen yleisperustelujen johdannon viimeisessä kappaleessa oleva maininta läänikohtaisen viehekortin aikaansaamisen tarpeellisuudesta on selvä, mutta maininta sen edellyttämästä selvitystyöstä on lapsellinen. Asiat ovat täysin tiedossa, ja lakiesitystä olisi voitu aivan hyvin korjata myös eduskunnassa.

Edelleen myös koko Suomen Ahvenanmaata lukuun ottamatta tulisi olla saman kalastuslain-säädännön piirissä. Alueellisten erojen edellyttämät säädökset olisi mahdollista sisällyttää samaan lakiin. Ei ole oikeuden- eikä tarkoituksenmukaista, että muualta Suomesta pohjoisimpaan Suomeen menevät kalastuksen harrastajat joutuvat maksamaan veroluonteisen kalastushoito-maksun kahteen kertaan.

Arvoisa puhemies! On positiivista, että kokoomuksen eduskuntaryhmästä ed. Saario, joka valiokunnassa joutui MTK:n ohjeisiin taipumaan niin kuin muutkin keskustan, kokoomuksen ja muut porvarikansanedustajat, on kuitenkin saanut tehtyä, ja toivon mukaan myös oman ryhmänsä siunauksella, lausuman siitä, että vuoden 95 alusta edellytettäisiin läänikohtaisen viehekortin luomista. Sekin on tietysti tyhjää parempi.

Mielestäni selvitystyöhön ei tarvitse näin paljon aikaa käyttää, vaan jo seuraavien sulien vesien aikana tämä asia voitaisiin korjata. Sen takia ehdotan seuraavaa lausumaa:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelutoimiin nyt hyväksytyin kalastuslakimuutoksen perusteluissa mainitun viehekorttijärjestelmän aikaansaamiseksi. Lisäksi eduskunta edellyttää tarvittavan kalastuslain muutosesityksen antamista jo ensi vuoden alussa, jotta tulevan avovesikauden aikana kansalaiset voisivat harjoittaa viehekalastusta myös tämän lupajärjestelmän puitteissa.”

Edelleen, viitaten koko maata koskevaan tilanteeseen, ehdotan toisen lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toi-

menpiteisiin Ahvenanmaata lukuun ottamatta koko Suomea koskevan yhden kalastuslain aikaansaamiseksi, jotta kansalaiset tulisivat lain soveltamisalueella yhdenvertaisesti kohdelluiksi veroluontoisten kalastuksenhoitomaksujen maksajina, kalatalousviranomaisten palvelujen saajina ja yleiskalastusoikeuksien käyttäjinä. Lain valmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota pohjoisimman Lapin alueella saamelaisväestön harjoittamaan luontaiselinkeinotoimintaan liittyvien kalastusedellytysten säilyttämiseen sekä vielä ratkaisematta olevien kalastusoikeuskysymysten, nautinnat yms., vaikutuksiin ja tunturialueen luonnonvaraisten talouskalakan- tojen sekä uhanalaisten kalakantojen suojeluun liikkapyyntiltä.”

Ed. Saario: Arvoisa rouva puhemies! Se siekka, ettei oltu täysin varmoja siitä, millainen tulisi olemaan lain vaatima käsittelyjärjestys, olisi- siko se tarvinnut vaikeutetun sellaisen, johti rat- kaisevasti siihen, että valiokunnassa ei enää ollut edellytyksiä ryhtyä sellaisiin toimiin, joiden avul- la olisi päästy siihen, mitä Suomen virkistyskalas- tajat ja uskoakseni myös eduskunnan enemmistö epäilemättä olisivat toivoneet, toisin sanoen lää- nikohtaisen viehekortinomaisen ratkaisun to- teuttamiseen. Kun tämä ei sisällynyt hallituksen esitykseen eikä ollut valmisteltu siltä pohjalta, tässä mielessä jouduttiin tilanteeseen, jossa oli realistisesti tyydyttävä suoritamaan eräitä osa- uudistuksia, jotka toivon mukaan vievät asiaa hieman eteenpäin. Hallinnoinnin osalta on saatu tehdyksi joitakin korjauksia, joiden toivon vai- kuttavan siihen suuntaan, että kalastusolosuht- eet voisivat myös virkistyskalastuksen osalta maassamme parantua.

Hallitus tarvitsee aikaa, mutta se tarvitsee myös tönäisyä eteenpäin. Siksi ehdotan, että pe- rusteluissa lausuttaisiin: ”Eduskunta edellyttää hallituksen valmistelevan lakiesityksen kalastus- kortin yhteyteen eri maksusta liitettävästä lääni- kohtaisesta viehekortista siten, että järjestelmä on mahdollista ottaa käyttöön vuoden 1995 alus- ta.”

Ed. Savela: Arvoisa puhemies! Käsitykse- ni mukaan läänikohtaisen viehekortin käytölle on laajempaakin kannatusta sekä meidän kes- kuudessamme että myös kalastajien keskuudes- sa. Samalla tämä tekee oikeutta niin kalastajille kuin kansalaisille yleensäkin.

Sen vuoksi kannatan ed. Saarion tekemää lau- sumaehdotusta.

Ed. Polvinen: Arvoisa puhemies! Voin yhtyä ed. Pulliaisen asiassa esittämiin perustelui- hin ja kannatan hänen hylkäysehdoistaan.

Ed. Kivelä: Arvoisa puhemies! Koska viehekortin säätämiseen saattaa liittyä vaikeute- tu lainsäädäntöjärjestys, paikallaan silloin on se, että asiassa edettäisiin ed. Saarion esittämällä tavalla eli hallitukselle jää aikaa perustellun esi- tyksen tekemiseen.

Kannatan ed. Saarion ehdotusta.

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! La- kiesitys on jäänyt juuri siinä mielessä torsioksi, että odotuksia oli kovin paljon ja erityisesti ni- menomaan viehekorttijärjestelmän osalta. Valio- kunnan näkemys on myös mietinnössä jäänyt kovin vaillinaiseksi. Näin ollen ponnet ovat tie- tysti tarpeellisia tässä yhteydessä, kun ratkaisua tehdään. Lisäksi ed. Rajamäen 2) ehdotuksessa lähdetään myös liikkeelle siitä, että pyrittäisiin vihdoin saamaan koko Suomen kattava laki ka- lastuksen osalta aikaan.

Näin ollen kannatan ed. Rajamäen 1) sekä 2) lausumaehdotusta.

Ed. Louekoski: Rouva puhemies! Häm- mästykseni kuulin jälleen kerran, että pienestä virkistyskalastajien oikeuden laajentamisesta ollaan tekemässä, tai ainakin näin epäillään, perus- tuslakikysymys.

Pilkkilain aikaansaaminenhan oli varsinainen perustuslakitaistelu. Meni kaksi vuosikymmentä ennen kuin saatiin kalavesien omistajat usko- maan, että se pikku ahven, joka uiskentelee jär- vessä rannan omistajan kalastusalueen ulkopuo- lellakin — jonka rannan omistajan ja kalastusve- den omistajan oikeuksiin se saattaa siinä tapauk- ssa tulla, että se sattuu uimaan sille pienelle vesipläntille — olisi perustuslain suojaamaan omaisuuteen kuuluva osanen.

Nyt ollaan taas laventamassa tai tulkitsemassa perustuslakia ilmeisesti niin, että viehekortti, joka hieman laajentaisi, kuten sanoin, virkistys- kalastajan oikeuksia jollakin, esimerkiksi läänin kokoisella, alueella, olisi samaan tapaan perus- tuslakikysymys. Ei se ole. Uskokaa, hyvät kolle- gat, että on pelkästään kysymys siitä, että vesien hoitoa voitaisiin auttaa edistämällä viehekalas- tusta, antamalla ihmisten onkia pienet petokalat pois näistä vesistä. Ei siinä mitään perustuslaki- ongelmia ole.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Yhdyn niihin näkemyksiin, jotka ed. Louekoski juuri toi esille. Minä vähän säikähdin, kun ed. Kivelä ryhtyi käyttämään sellaista puheenvuoroa, kuin hän juuri äsken käytti, kun olin erittäin tyytyväinen, että edustajat Saario ja Savela keskittyivät olennaiseen asiaan. Nimittäin jos luodaan sellainen odotus koko ajan puheenvuoroilla ja hyvin merkittävien poliittikkojen puheenvuoroilla, että nyt on nimenomaan perustuslaillisesta asiasta kysymys ja valtavasta omaisuuksensuojakysymyksestä, se johtaa asenneilmastossa siihen, että asia sellaiseksi tulkitaan.

On syytä palauttaa mieliin se, minkä totesin jo ensimmäisen käsittelyn yhteydessä, että kun ministeri Pokkaa kuultiin asiantuntijana maa- ja metsätalousvaliokunnassa, niin hän yritti siinä rakennella tällaisen arvonkorotuspohjan tälle perustuslailliselle suojalle. Mielestäni nyt pitää käydä vastakkaiseen taisteluun ja lähteä siitä, että asiat ovat juuri niin kuin ed. Louekoski äsken sanoi.

Ed. Saario: Rouva puhemies! Ed. Louekoskelle ja miksei myös ed. Pulliaiselle haluan todeta sen, että kun annetaan hieman valmistelu-aikaa, sillä tahdotaan nimenomaan selvittää, ettei tällaisia esteitä olisi. Me toivomme, että ei ole esteitä, koska tahtotila on selvä. Suomalaiset kalastajat ja virkistyskalastajat ja uskoakseni myös eduskunnan enemmistö lähtevät siitä tilanteesta, että läänikohtainen viehekortti on nykyaikaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pulliainen ed. Polvisen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Rajamäki on ed. Lahikaisen kannattamana ehdottanut kahta perustelulausumaa:

1) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelutoimiin nyt hyväksytyyn kalastuslakimuutoksen perusteluissa mainitun viehekorttijärjestelmän aikaansaamiseksi. Lisäksi eduskunta edellyttää tarvittavan kalastuslain muutosesityksen antamista jo ensi vuoden alussa, jotta tulevan avovesikauden aikana kansalaiset voisivat harjoittaa viehekalastusta myös tämän lupajärjestelmän puitteissa.”

2) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Ahvenanmaata lukuun ottamatta koko Suomea koskevan yhden kalastuslain ai-

kaansaamiseksi, jotta kansalaiset tulisivat lain soveltamisalueella yhdenvertaisesti kohdelluiksi veroluontoisten kalastuksenhoitomaksujen maksajina, kalatalousviranomaisten palvelujen saajina ja yleiskalastusoikeuksien käyttäjinä. Lain valmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota pohjoisimman Lapin alueella saamelaisväestön harjoittamaan luontaiselinkeinotoimintaan liittyvien kalastusedellytysten säilyttämiseen sekä vielä ratkaisematta olevien kalastusoikeuskysymysten, nautinnat yms., vaikutuksiin ja tunturialueen luonnonvaraisten talouskalakan- tojen sekä uhanalaisten kalakantojen suojeluun liikkapyyntiltä.”

Ed. Saario on ed. Savelan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää hallituksen valmistelevan lakiesityksen kalastuskortin yhteyteen eri maksusta liitettävästä läänikohtaisesta viehekortista siten, että järjestelmä on mahdollista ottaa käyttöön vuoden 1995 alusta.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin on päätettävä toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Ala-Nissilä, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Ihämäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Joupila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kallis, Karhunen, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korva, Koski, Kuittinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Laukkanen M., Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Morri, Mölsä, Niinistö, Näsi, Pekkari-

nen, Pelttari, Perho-Santala, Pesälä, Pietikäinen M., Puhakka, Pura, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryytänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Savela, Seivästö, Suhola, Taina, Takala, Tiuri, Turunen, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Westerlund ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Hassi, Hautala, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuutila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäkipää, Nikula, Ojala A., Paasio, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Rimmi, Rinne, Roos T., Rätty, Rönholm, Savolainen, Seppänen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Vehkaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Alaranta, Alho, Anderson, Biaudet, Donner, Halonen, Kalli, Kanerva, Kankaanniemi, Kauppinen, Kekkonen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lamminen, Laukkanen V., Laurila, Luukkainen, Moilanen, Mäkelä, Mäki-Hakola, Nordman, Norrback, Nyby, Ojala O., Ollila, Paakkinen, Pietikäinen S., Pokka, Ranta, Rehn E., Riihijärvi, Roos J., Salolainen, Sasi, Suhonen, Toivonen, Ukkola, Urpilainen, Viinanen, Vuoristo ja Väyrynen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 68 ei-ääntä; poissa 43. (Ään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Ed. Saarion ehdotus ja ed. Rajamäen 1) ehdotus ovat vastakkaisia, joten ensin on äänestettävä niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Saarion ehdotuksen ja ed. Rajamäen 1) ehdotuksen välillä.

Ed. Saarion ehdotus ”jaa”, ed. Rajamäen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 51 jaa- ja 79 ei-ääntä, 24 tyhjää; poissa 44. (Ään. 19)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Rajamäen 1) ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Rajamäen 1) ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Rajamäen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 74 ei-ääntä; poissa 45. (Ään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rajamäen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Rajamäen 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 69 ei-ääntä; poissa 43. (Ään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi puolustushallinnon rakennuslaitoksesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 174
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt kolmannessa käsittelyssä oleva laki merkitsee toteutuessaan sitä, että puolustusministeriön hallinnonalalle perustetaan itsenäinen rakennuslaitos. Tämä laki vaikuttaa hyvin tekniseltä muutokselta, mutta haluan kiinnittää huomiotanne siihen, että uudelleenorganisointi merkitsee irtisanomisia, se merkitsee muutoksia eläkeikään, virkasuhteet muuttuvat työsuhteiksi ja palkkauksen tasoon puututaan.

Lainsäädäntöömme on pesiytynyt eräs erikoisuus, johon haluan myös kiinnittää huomiotanne. Meillä on viime aikoina suoritettu valtion liikelaitostamisia. Samoin käsiteltävänä olevan lain voimaantulosäännökseen on kirjoitettu valtuussäännös, jolla valtuutuksella annetaan oikeus ryhtyä toimenpiteisiin rakennuslaitoksen virkojen ja tehtävien täyttämiseksi sekä muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen laitoksen toiminnan aloittamiseksi, ennen lain voimaantuloa. Tiedän, että esimerkiksi puolustusministeriössä nämä järjestelyt ovat hyvin pitkällä. Siellä ovat irtisanottavien listat suunnilleen tiedossa ja myös ne, joille eläketapahtumat tulevat vanhan lainsäädännön pohjalta. Mutta hyvin suuri määrä ihmisiä myös tulee siirtymään pidempään eläkejärjestelmään.

Tämä vaikuttaa ensi silmäyksellä asialta, jolla vain joustavoitetaan uuteen organisaation siirtymistä. Käsitteiseni mukaan tämä ulottuvuus, jonka nostin esille ja josta on vähemmän eduskunnassa keskusteltu, on omaksuttu lainsäädännössämme itsestäänselvyytenä olevaksi käytännöksi. Eläkeiästä on säädetty esimerkiksi lainsäädännössä toisaalta. Jos tämä laki astuu voimaan valtuussäännöksineen, se merkitsee sitä, että tämän lain voimaantulosäännös antaa valtuudet mm. puuttua eläkeikään tämän organisaatiouudistuksen toimeenpanossa.

Näillä perusteilla, arvoisa puhemies, ehdotan, että lakiehdotus hylättäisiin. Tulen jatkamaan

asian selvittelyä niitä kanavia käyttäen, mitkä kansanedustajalla muutoin on.

Ed. L a a k s o : Arvoisa rouva puhemies! On aivan totta se, mitä ed. Kasurinen totesi, että lain hyväksymisen myötä joudutaan irtisanomisiin. Henkilöstömäärä supistuu noin 360:llä. Tästä puolustushallinnon henkilöstömenoihin koituu noin 40 miljoonan markan säästö ensi vuonna. Todellisuudessa kuitenkin ns. säästö yhteiskunnalle on huomattavasti vähäisempi, sillä huomattava osa irtisanottavista joutuu käytännössä työttömiksi. Valtiolle ei siten koidu näistä irtisanomisista suinkaan 40 miljoonan markan suurista nettosäästöä.

Valiokunta yritti etsiä sellaisia keinoja, joilla pehmennettäisiin jo ilmoitettujen irtisanomisten vaikutuksia. Mutta tilanne on se, että eräistä tehtävistä ja esitettävistä järjestelyistä huolimatta kuitenkin huomattava osa joutuu työttömiksi.

Tästä syystä myös vasemmistoliitto on sitä mieltä, että tämä lakiesitys pitäisi nyky muodossaan hylätä, sillä seuraukset, jotka tämän lakiesityksen hyväksymisestä koituvat, merkitsevät ennen kaikkea irtisanottavien kohdalla huomattavia ongelmia. Tästä syystä kannatan ed. Kasurisen hylkäysehdotusta.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Kasurinen toi aivan oikein esille, että näennäistä joustavuutta hakeva lakiesitys tulee aiheuttamaan satojen puolustushallinnon työntekijöiden työttömyyden ja on aiheuttanut tavatonta tuskaa ja epätietoisuutta niin eläke- kuin muidenkin toimeentulohuolien kanssa kamppailevien työntekijöiden keskuudessa jokaisessa puolustushallinnon työyksikössä ja rakennusyksikössä. Tällainen kokonaistaloudellinen arviointi puuttuu kaikista hallituksen toimenpiteistä. Tässäkin vähennetään työntekijöitä, mutta toisaalta toiminnan laajuuden pysyessä ennallaan lisätään työnjohdon ja hallinnon puolella vastaavasti työntekijöitä.

Kannatan omalta osaltani ed. Kasurisen ehdotusta siitä, että tällainen esitys hylättäisiin. Valtiontalouden kannalta tässä päinvastoin tullaan aiheuttamaan valtiolle muuta kautta kustannuksia ja puolustushallinnolle itselleen toimintakykyyn liittyviä ongelmia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Keskustelussa on ed. Kasurinen ed. Laakson

kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Ala-Nissilä, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jääteenmäki, Kaarilahti, Kallis, Karhunen, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korva, Koski, Kuittinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Laukkanen M., Lax, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Morri, Mölsä, Niinistö, Ollila, Pekkarinen, Peltari, Perho-Santala, Pesälä, Pietikäinen M., Puhakka, Pura, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryytänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Savela, Seivästö, Suhola, Taina, Takala, Tiuri, Turunen, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Westerlund ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Hassi, Hautala, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuutila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Ojala A., Ojala O., Paasio, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Rimmi, Rinne, Roos T., Rätty, Rönnholm, Savolainen, Seppänen, Skinnari, Steenius-Kaukonen, Suhonen, Tuomioja, Tykkyläi-

nen, Törnqvist, Vehkaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Alaranta, Alho, Andersson, Biaudet, Donner, Halonen, Kalli, Kanerva, Kankaanniemi, Kauppinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lamminen, Laukkanen V., Laurila, Lehtinen, Moilanen, Mäki-Hakola, Nordman, Norrback, Nyby, Näsi, Paakkinen, Paloheimo, Pietikäinen S., Pokka, Ranta, Rehn E., Riihijärvi, Roos J., Salolainen, Sasi, Tennilä, Toivonen, Ukkola, Urpilainen, Vuoristo, Vähäkangas ja Väyrynen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 70 ei-ääntä; poissa 41. (Ään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotukset aravalaiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 177

Lakialoite n:o 8/1991 vp

Toivomusaloinneet n:ot 1610, 1630, 1646, 1648, 1657, 1670, 1671, 1699, 1708, 1712, 1742, 1744, 1752, 1755, 1771, 1776, 1781, 1782 ja 1787/1991 vp, 360, 364, 369, 374 ja 378/1992 vp sekä 249, 253—255, 258 ja 264

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloinneista.

Menettelytapa hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 13) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Minä puolustan voimakkaasti aravajärjestelmää, joka on ollut suomalaisen yhteiskunnan asumispolitiikan perusteita useiden vuosikymmenien ajan. Siihen on liittynyt kaksi merkittävää näkökohtaa, ensiksikin se, että asumisen tukeminen on tapahtunut sosiaalisten perusteiden mukaan. Tukea on annettu eniten niille, jotka tarvitsevat sitä eniten. Toinen asia on liittynyt eräällä tavalla kuluttajansuojeluun. Yhteiskunta on pitänyt huolen siitä, että asumisella on ollut tietty laadunvalvonta silloin, kun on ollut kysymys valtion tukemasta sosiaalisesta asuntotuotannosta.

Nyt tätä hyvää, koeltua aravajärjestelmää ollaan romuttamassa. Tilalle ollaan ottamassa korkotukijärjestelmä, joka ensimmäisten kokemusten perusteella on johtanut selvään keinotelluun Suomessa, on saanut aikaan sen, että rakennusyhtiöt ovat pystyneet rakentamaan itselleen ilman kilpailua korkotukiasuntoja lyhytaikaisen korkotuen avulla ja ovat tällä tavalla pystyneet kiertämään sosiaaliperusteiden jaettua tukea, ovat saaneet aikaan sen, että asumistukea annetaan nyt myös rikkaille. Eli meillä on järjestelmä, jonka mukaan asumistukea annetaan Suomessa rikkaille. Se on vastoin kaikkia niitä hyviä periaatteita, joita sosiaaliperusteisen tuen jakamisessa pitää olla.

Tämän takia me vasemmistoliitossa ehdotamme seuraavan asian yhteydessä koko korkotukilainsäädännön hylkäämistä, koska se johtaa hyvän ja oikean aravalainsäädännön resurssien viemiseen, ja tästä on kysymys. Meillä ollaan ottamassa käyttöön korkotukijärjestelmä, jotta aravajärjestelmä romutettaisiin.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Tämän aravalain yhteydessä minulla on koko joukko ponsiesityksiä, ja se, että näitä ponsiesityksiä on niinkin paljon kuin neljä, johtuu siitä, että tämä aravalaki on puitelaki ja jättää kulloisellekin hallitukselle täydet valtuudet siinä, kuinka se hoitaa asuntopolitiikkaa. Sen vuoksi on tarpeen vielä kolmannessa käsittelyssä yrittää saada nimenomaan sosiaalista sisältöä tämän hallituksen harjoittamalle asuntopolitiikalle.

Näillä ponsilla pyritään myös siihen, että aravatuotantoa ei romuteta, vaan aravatuotantoa kehitetään ja Asuntorahastosta kehitetään toimiva järjestelmä niin, että se voi ottaa rahoitusta myös valtion budjetin ulkopuolelta. Tämä on edellytys sille, että suomalaiseen asuntopolitiikka-

kaan saadaan ryhtiä, ja edellytys sille, että nimenomaan sosiaalista asuntotuotantoa voidaan ylläpitää.

Tämän vuoksi ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin ensinnäkin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin koko aravalainoitusjärjestelmän kehittämiseksi niin, että eri asumismuodot ovat verrannollisia keskenään ja että niitä tuetaan samoin perustein niin sanottu sosiaalinen tarveharkinta huomioon ottaen.”

Toiseksi ehdotan: ”Eduskunta edellyttää, että asuntorahastoa kehitetään niin, että se pystyy joustavasti hankkimaan lainapääomaa sekä kotimaisilta että ulkomaisilta markkinoilta.”

Kolmanneksi ehdotan: ”Eduskunta edellyttää, että aravalaina-asetuksella lasketaan yhtenäislainojen reaalikorkoja siten, että arava-asuntojen asumiskustannukset vastaavat sosiaalisiin perusteisiin kohdennetun järjestelmän tarkoitusta.”

Tässä on kysymys nimenomaan siitä, että nyt kun aravatuotannon rinnalle on kehitetty korkotukijärjestelmä, jossa ei ole minkäänlaista tarveharkintaa, erityisesti tämä lyhytaikainen korkotukijärjestelmä, niin siihen yhteiskunta panostaa enemmän verovaroja kuin aravatuotantoon ja kuitenkin tästä korkotukijärjestelmästä puuttuvat kaikki sosiaaliselle asumiselle asetettavat tunnusmerkit.

Neljänneksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että valtion talousarvioon palautetaan määräraha asuntorahastoon alikorkoisuuden tukemiseksi ja että valtion tukema asuntotuotanto toteutetaan edelleen pääsääntöisesti niin sanottuna aravatuotantona.”

Tämä on keskeinen kohta koko aravajärjestelmän puolustamisessa. Ellei talousarviossa ole tätä alikorkoisuuden tukemiseen tarkoitettua määrärahaa, silloin me luovomme lyhyen ajan kuluessa koko aravatuotannosta eli pohja häviää sosiaaliselta asuntotuotannolta.

Arvoisa puhemies! Tulen seuraavan asiakohdan yhteydessä esittelemään ne ponnet, jotka liittyvät korkotukilakiin.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Haluan näin puheeni aluksi heti kannattaa ed. Myllerin tekemiä ehdotuksia. Mielestäni hän puuttui erittäin oleellisiin asioihin siltä osin, mitä olennaisia kysymyksiä käsiteltävässä aravalain muutoksessa on.

Haluan vielä tähdentää muutamia selkeitä asioita, miksi katsomme, että tällä hetkellä aravalaisla on erittäin vaikeita ongelmia, ja myös ha-

luan käsitellä lyhyesti niitä asioita, minkä vuoksi olisin odottanut, että käsittelyssä olevassa lakiesityksessä olisi ollut syvällisempää näkökantaa näihin kysymyksiin.

Eräs aravatalojen tuottaja on minun mielestäni erittäin hyvin tiivistänyt aravatalojen käytännön ongelmia. Hän on kiteyttänyt asian seuraavasti: ”Valtion lainoituksen ehdoista johtuen vuokrat nousevat. Ne ovat nousseet jo sellaisiksi, että vapaiden markkinoiden vuokrat ovat jopa halvempia.” Eli tämä on yksi kysymys, mikä tällä hetkellä vaikeuttaa aravatalojen menestymistä, olivatpa ne omistusravia tai vuokra-aravia. Ei ole mitään järkeä siinä, että yhteiskunta on itse toimenpiteillään aiheuttanut sellaisen ongelman, että yhteiskunnan tukemassa asumismuodossa on huomattavasti, jopa kymmeniä markkoja, kalliimmat neliöhinnat kuin vapailla markkinoilla. Jos todella pyrittäisiin siihen, että ihmiset voisivat vapaasti valita asumismuotonsa ja niiltä alueilta, missä haluaisivat asua, ja sen kokaisen asunnon kuin haluaisivat, niin vaihtoehtojen pitäisi olla vähintään rinnastettavia ja mieluummin toki niin, että juuri yhteiskunnan tukemissa asunnoissa olisi halvempi vuokra kuin ns. vapailla markkinoilla olevissa kovanrahan asunnoissa.

Toinen asia, mihin on kiinnitetty huomiota: Pääomarakenne ja sen ehdot estävät kiinteistöjen jatkuvan korjaustoiminnan. Kun meillä on jo tällä hetkellä erittäin huomattava määrä asuntoja, jotka kaipaavat kiireesti peruskorjaustoimintaa, niin nimenomaan pääomarakenne estää sen. Tällä hetkellä vaikka kuinka valtion taholta yritetään tarjota peruskorjausta, niin se ei ole mahdollista, koska tällä hetkellä nämä asunnot ja taloyhtiöt ovat niin suurissa vaikeuksissa, että ne eivät voi ottaa enää pientäkään lisärasitusta nykyisten kustannusten ohella. Siksi myöskään valtion tarjoama peruskorjaus ei lähde liikkeelle siinä mitassa kuin olisi toivottavaa ja siinä mitassa, mikä olisi toivottavaa myös työttömyyden kannalta.

Kolmas asia: Huonossa kunnossa olevat asunnot tekevät sen, että asukkaat valikoituvat ja myöskin sen, että sitten näistä huonossa kunnossa olevista asunnoista eivät asukkaat itsekään välitä. Eli myös asukasrakenne heikentyy sillä tavalla, että näillä alueilla asuvat yhä enemmän huonompituloiset. Se tietää sitä, että kunnat joutuvat maksamaan yhä enemmän näitä vuokria ja yhteiskunta tukemaan muutenkin laajemmin. Pikkuhiljaa nämä alueet alkavat slummiutua ja törmäämme yhä vaikeampiin sosiaalisiin ongelmiin siihen verraten, mitä tällä hetkellä on vuokrataloalueilla. Tämä ei ole turhaa mustamaalaus-

ta. Ruotsissa tehtiin vastaavia toimenpiteitä, mitä Suomessa nyt on asuntopolitiikassa tehty. Siellä on tuloksena se, että siellä on tuhansia tyhjiä asuntoja ja myöskin erittäin vaikeita ongelmia slummiutumisen johdosta.

Neljäntenä: Aravavuokrataloja eivät kunnat tule jatkossa pelastamaan. Konkurssien myötä ne siirtyvät valtion rasitukseksi. Tällä hetkellä, kun on puhuttu siitä, että valtion olisi pitänyt lähteä auttamaan näitä vaikeuksissa olevia taloyhtiöitä, niin siihen ei ole hallituksen kohdalta kiinnitetty tippaakaan huomiota. Päinvastoin näiden talojen menoja on lisätty indeksin avulla, niin että ne ovat yhä suuremmissa vaikeuksissa. On selvää, että kun kunnat myöskin ovat erittäin hankalassa taloudellisessa tilanteessa ottaen huomioon senkin, että niiden taakkaa on lisätty koko ajan, niin niillä ei yksinkertaisesti ole jatkossa mahdollisuuksia pelastaa näitä taloyhtiöitä, ja ne tulevat kaatumaan valtion syliin ja siten vähentämään myöskin jatkossa valtion mahdollisuuksia asuntotuotannon rahoittamiseen.

Viidenneksi: Tiukka tarveharkinta on käytössä samaan aikaan, kun korkotukiasioissa ei ole minkäänlaista tarveharkintaa. Eli juuri se ratkaiseva muutos, mikä tämän hallituksen aikana on tehty asuntopolitiikassa, on se, että enää ei ole entisin tavoin yhteiskunnan toimesta asuntotuotantoa, ei ole enää suoritettu tarveharkintaa asukkaiden valitsemisessa, vaan nimenomaan on satsattu korkotukituotantoon, mikä on suoraa tukea tuottajalle, ei asunnontarvitsijoille. Tämä on se suuri periaatteellinen kysymys, missä täytyy sanoa, että opposition ja hallituksen linjaukset menevät todella täsmällisesti eri suuntiin. Mielestäni tässä on syytä tehdä linjaus takaisin päin, koska näen, että myöskin valtiontalouden ollessa tiukoilla ei ole mitään järkeä tukea yksityistä voitonpyytestä tuotantoa.

Lisäksi asumistuen leikkaukset johtavat ahtaampaan asumiseen. Selvästi on jo nyt ollut nähtävillä, että monilla aravavuokrataloyhtiöillä on todella nopeasti mahdollisuus tarjota suuria asuntoja. Tiedän, että asuntoministeri on monessa yhteydessä korostanut sitä, että on tarpeen yhä enemmän tuottaa pieniä asuntoja. Mielestäni se on tietyllä tavalla väärää linjausta. Toki pieniä asuntoja tarvitaan, mutta ne tarvitaan pienten perheiden ja yksinäisten ihmisten asumiseen, ei esimerkiksi lapsiperheiden. Jos perheessä on useampi lapsi, on mielestäni erittäin väärin, että he joutuvat asumaan hyvin ahtaasti. Tällä hetkellä jokainen markka on ihmisillä niin tiukassa, että perheillä, vaikka koko edellyttäisi suurta asun-

toa, ei yksinkertaisesti ole siihen mahdollisuuksia. Siinä mielessä tietysti ensi vuoden budjettiratkaisun yhteydessä otettu linjaus asumistuen palauttamisesta suurin piirtein sille tasolle, millä se aiemmin oli, on oikeaa linjausta. Mutta valitettavasti se linjaus, mikä on, ei tule kattamaan kaikkien osuuksia. Lisäksi ne määrärahavaraukset, mitkä siinä ovat, eivät tule todennäköisesti riittämään. On mm. laskettu, että ensi vuonna tulee 60 000 tuen saajaa uusina asumistuen piiriin. Heistä 30 000 on lapsiperheitä, mutta tästä 60 000 ihmisen joukosta 70 prosenttia on työttömiä. Eli tämä jatkuvasti paheneva ongelma tulee aiheuttamaan sen, että se lisäys, mikä budjetissa on, ei tule riittämään.

Lisäksi on arvosteltu sitä, että valtion ja kuntien asuntohallintojärjestelmät ovat jäykkiä. Asukkailla ei yleensä ole mahdollisuuksia osallistua asuntokohteiden suunnitteluun tai korjata itse asuntoaan ja saada siitä pois muutettaessaan korvausta. Käsiteltävässä lakiesityksessä on toki tehty tässä mielessä parannuksia eli lisätty kuntien vaikutusmahdollisuuksia.

Mutta siihen, että itse asukkaiden mahdollisuuksia olisi pyritty samassa yhteydessä laajentamaan ja lisäämään, ei ole kiinnitetty huomiota. Viimeisenä kohteena on todettu: ”Aravatalojen hallinnossa yleensä enemmän holhoava, määräävä asenne ylläpitäjällä tai yhteiskunnalla. Asukkaiden omatoimisuutta ja aktiivisuutta tosiasiasa jarrutetaan.” Tiedän, että nyt käsittelyssä olevan lain oli tarkoitus ollakin puitelaki, mutta kuitenkin siinä yhteydessä olisi voitu tehdä linjauksia, jotka olisivat myös vastanneet näihin käytännön ongelmiin. Useinhan asumisessa törmätään hyvin pieniin inhimillisiin seikkoihin, jotka sitten tekevät asumisen vaikeaksi.

Siinä mielessä koen, että ed. Myllerin tekemät esitykset ovat linjauksia siihen, mitä olisimme toivoneet laajemmin tämän aravalain yhteydessä käsiteltäväksi.

Haluan kuitenkin myös tässä yhteydessä käsitellä yhtä asiaa, jonka pelkään vakavasti uhkaavan aravatuotantoa tulevaisuudessa. Sen lisäksi että poistetaan budjetista alikorkoisuustuki, suurena vaarana on nimenomaan Asuntorahaston arvopaperistaminen. Jos ns. parhaimmat lainasaatavat arvopaperistetaan — arvopaperistaminen on erittäin kallis toimenpide, se on kalliimpaa kuin lainanotto — niin näitä tulevia pääomia tullaan syömään ja sitä kautta vähentämään realistisia mahdollisuuksia jatkossa tuottaa arava-asuntoja.

Siinä mielessä toivonkin, että vaikka meidän

toisessa käsittelyssä esittämämme arvopaperistamisen poistamismahdollisuus ei mennyt läpi, niin jatkossa ei kuitenkaan käytettäisi arvopaperistamista, koska se selkeästi syö rahaston pääomaa. Samoin olisin toivonut, että itse järjestelmään olisi puututtu ja otettu selkeästi kantaa myös lainan korkoa korolle -menetelmään, koska se on nimenomaan yksi niitä perussyitä, minkä takia asiassa on tällä hetkellä vaikeuksia.

Ed. H a u t l a : Arvoisa puhemies! Suositteleen myös itse näiden ed. Myllerin tekemien ponsiesitysten hyväksymistä. Mutta totean samalla, että tämä laki on puitelaki ja sitähan ei täällä ole esitetty hylättäväksi, enkä itsekään sitä hylkäämistä esitä. Hirveän paljon on kiinni siitä, miten valtioneuvoston päätöksiin jatkossa tätä lakia sovelletaan. Siinä on ilmenemässä jo nyt erittäin suuria ongelmia, ja niihin mielestäni ed. Myllerin ponnet antavat kyllä vastauksia. Sillä tavalla pitäisi tätä lakia lähteä soveltamaan, kuin ed. Myllerin ponsissa esitetään.

Itse en ole pitänyt arvopaperistamista niin suurena riskinä kuin muu oppositio. Katson, että se on kuitenkin selkeästi yksi uusi tapa, jolla Asuntorahaston varoja voidaan kartuttaa. Tietenkin jokainen arvopaperistamispäätös täytyy tehdä vastuullisesti ja sen riskit täytyy arvioida, mutta valiokunnassa ei ole käynyt ilmi, että arvopaperistamisen mukanaan tuomat mahdolliset kurssiriskit kaatuisivat esimerkiksi vuokralaisten niskaan. Sikäli olen puitelainomaisena uutena asiana tätä ollut kannattamassa.

Sanoisin vielä, että olen hyvin iloinen siitä, että sosialidemokraatitkin rupeavat nyt puhumaan asuntoalueiden monipuolisuuden merkityksestä. On hyvin tärkeää, että valtion asuntorahoituksen kohdistama tuki kohdistetaan tasaisesti eri hallintamuotoihin. Pitää tukea pikemminkin asukasta kuin seiniä, ja tällä tavalla voidaan välttää yksipuolisten asuinalueiden syntymistä.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Muutama kommentti esitetyistä ed. Myllerin ponsista.

Hän ensimmäisessä ponnessaan edellyttää, että eri asumismuodot pitäisi saattaa keskenään verrannollisiksi ja että niitä tuetaan samoin perustein. Tällaiseen päämäärään on pyritty aravalainoituksen sisällä jo tälläkin hetkellä. Mielestäni ponsi on sikäli väärin kirjoitettu, että pelkätään aravalainoitusta muuttamalla ei voida saada aikaan järjestelmien tasaveroisuutta. Vuosittain määrätään aravalainajärjestelmässä noudatetta-

vat korkoprosentit ja muut ehdot ja tällöin pyritään yhtenäiseen tuen tasoon. Mielestäni valtion mietinnössä oleva vaatimus ja ajatus asuntopoliittisesta selonteosta sisältää myös vaateen näiden seikkojen tutkimisesta.

Toisessa ponnassa edellytetään Asuntorahaston kehittämistä. Totean, että Asuntorahasto pystyy nyt ottamaan lainaa joustavasti niissä puitteissa, jotka eduskunta määrää. Mitä tulee arvopaperistamiseen, niin mielestäni se vain lisää joustavuutta, niin kuin ed. Hautalakin sanoi. Käytetäänkö sitä sitten vai ei, riippuu näkökohdista tulevina kuukausina.

Kolmanteen ponteen toteaisin, että koron ohella on tarkasteltava myös vuosimaksua ja järjestelmän pääomittavuutta. Tähän epäkohtaan ed. Kauttokin kiinnitti huomiota, ja haluan todeta, että asia on ollut valmisteilla ministeriössä ja mietintöön sisältyvien vaateiden jälkeen tätä valmistelua vauhditetaan.

Neljänteen ponteen, jossa puhutaan budjettisiirron palauttamisesta alikorkoisuuden tukemiseksi, totean, että totta kai tälläkin hetkellä ja ensi vuonna alikorkoisuutta tuetaan, mutta ei verovaroja vaan lainalla.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Haluaisin kommentoida ministerin puheenvuoroa sillä tavalla, että eivät edes nämä erilaiset aravajärjestelmät, joita on kaiken kaikkiaan kahdeksantoista, ole keskenään vertailukelpoisia. Jo mm. se ero on, että ns. vanhat aravalainat ovat koroilta vähennyskelpoisia, mutta uuteen yhtenäislainajärjestelmään kuuluvissa ei ole puolestaan korko-erovähennysoikeutta. Samoin se, että minikäläisessä asemassa talot ovat toisiinsa nähden, riippuu hyvin paljon siitä, minä vuonna ne on satuttu tuottamaan. Eli siinä mielessä ne eivät todellakaan ole vertailukelpoisia. Kyllä minun mielestäni tässä yhteydessä, kun puhutaan asuntopoliitikasta, arava-asuntoja pitää rinnastaa myös kaikkiin muihin tuotantomuotoihin ja ottaa huomioon se, miten verotuksen kautta erilaisia vaihtoehtoja tuotetaan ja tuetaan.

Ed. M y l l e r : Arvoisa puhemies! Ministeri Rusasen puheenvuoroon totean sen verran, että ensimmäisessä ponnassa edellytetään sitä, että eri asumismuodot olisivat verrannollisia keskenään. Tälläkään pyritään nimenomaan siihen, että tämä lyhytaikainen korkotuki ei tule edullisemmaksi kuin on aravatuotanto. Tässä kohdin se, mitä aravatuotannossa voidaan tehdä, on se, että korkoja lasketaan, mikä tulee seuraavassa ponnassa

esille. Ei voi olla hyväksyttävää eikä järkevää se, että sosiaalinen asuntotuotanto on asukkaalle epäedullisempaa kuin sellainen asuntotuotanto, jossa ei ole sosiaalista tarveharkintaa. Eli se tuotanto, joka saa eniten veromarkkoja, on vähiten sosiaalista. Se ei voi olla oikein. Tämän muuttamiseen näillä ponsilla pyritään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Myller ed. Kauton kannattamana tehnyt neljä perustelulausumaehdotusta:

1) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin koko aravalainoitusjärjestelmän kehittämiseksi niin, että eri asumismuodot ovat verrannollisia keskenään ja että niitä tuetaan samoin perustein niin sanottu sosiaalinen tarveharkinta huomioon ottaen.”

2) ”Eduskunta edellyttää, että asuntorahastoa kehitetään niin, että se pystyy joustavasti hankkimaan lainapääomaa sekä kotimaisilta että ulkomaisilta markkinoilta.”

3) ”Eduskunta edellyttää, että aravalaina-asetuksella lasketaan yhtenäislainojen reaalkorkoja siten, että arava-asuntojen asumiskustannukset vastaavat sosiaalisiin perustein kohdennetun järjestelmän tarkoitusta.”

4) ”Eduskunta edellyttää, että valtion talousarvioon palautetaan määräraha asuntorahastoon alikorkoisuuden tukemiseksi ja että valtion tuke- ma asuntotuotanto toteutetaan edelleen pääsääntöisesti niin sanottuna aravatuotantona.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä teke- mässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Myllerin 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Myllerin 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 72 ei-ääntä;
poissa 35. (Ään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Myllerin 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Myllerin 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 71 ei-ääntä;
poissa 37. (Ään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Myllerin 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Myllerin 3) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 72 ei-ääntä;
poissa 38. (Ään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Myllerin 4) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Myllerin 4) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 72 ei-ääntä;
poissa 36. (Ään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy ympäristövaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotukset laeiksi vuokra-asuntolainojen kortuesta annetun lain muuttamisesta, omistus-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen kortuesta sekä asumisoikeusasunnoista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 209

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Kysymys on laista, jolla laillistetaan keinottelu suomalaisten pienituloisten ihmisten asumistuella, asumistuella, joka tähän asti on tullut heidän asumiseensa aravajärjestelmän kautta ja joka tämän jälkeen otetaan heiltä pois korkotukijärjestelmän kautta. Kysymys on merkittävästä periaatteellisesta ratkaisusta. Aravajärjestelmä yritetään korvata tällä järjestelmällä ja aravajärjestelmästä viedään resurssit tämän korkotukijärjestelmän avulla pitkäksi ajaksi. Kysymys on keinottelun mahdollistavasta laista. Tämä lyhytaikainen korkotukijärjestelmä on sairas ja moraalisesti arveluttava järjestelmä, ja myös se tulee tämän lain hyväksymisen myötä voimaan. Mielestäni tätä lyhytaikaista korkotukea ei voida torjua tässä vaiheessa millään muulla tavalla kuin hylkäämällä laki.

Sen takia, arvoisa puhemies, ehdotan, että lakiehdotukset hylätään.

Jos lakiehdotukset eivät tule hylätyiksi, ehdotan, että hyväksytään perustelulausumani, koska siinä tapauksessa meidän täytyy edes yrittää säilyttää asumistukiraha pienituloisille ihmisille niin, että tuen myöntämisessä olisi tulorajat, niin kuin aravajärjestelmässä on. Lausumaehdotus kuuluu seuraavasti:

”Hyväksyessään korkotukilain, mihin liittyen rakennusyhtiöt ovat saaneet mahdollisuuden keinotella lyhytaikaisella korkotuella, eduskunta edellyttää, että valtion varoja käytetään ensisijaisesti aravajärjestelmän kautta ja aina niin, että tuen saajille asetetaan tulorajat.”

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Itse en voi tässä tilanteessa kannattaa lain hylkäämistä sen vuoksi, että silloin jäisi voimaan nyt voimassa oleva korkotukilaki, joka mahdollistaa ainoastaan lyhytaikaisen korkotuen. Sen vuoksi ehdotan kohta perustelulausumaa, jolla siihen asiaan puututaan. Kaiken kaikkiaan kaksi perustelulausumaa, joita tässä yhteydessä ehdotan, perustuvat siihen samaan ajatukseen, jota jo aikaisemmin aravalain käsittelyn yhteydessä perustelin, eli siihen, että kun yhteiskunta tukee erilaisia järjestelmiä, silloin niitten järjestelmien pitää olla siinä järjestyksessä, että mitä enemmän on yhteiskunnan tukea, sitä enemmän käytetään sosiaalista tarveharkintaa.

Tämän vuoksi ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin ensinnäkin seuraavaa: ”Eduskunta edellyttää korkotuen ehtojen muuttamista siten,

että valtion korkotuen jälkeen asuntojen vuokrisa perittävät pääomamenot olisivat oikeassa suhteessa aravavuokra-asuntojen vuosimaksuihin ottaen huomioon asukasvalinnoissa edellytettävät valintakriteerit ja niihin liittyvä asukkaiden erilainen sosiaalisen tuen tarve.”

Arvoisa puhemies! Ehdotan edelleen perusteissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että vuokra-asuntojen korkotuessa luovutaan lyhytaikaisesta (kymmenen vuoden) lainoituksesta ja että myös korkotukikohteissa edellytetään lainansaajasta riippumatonta kilpailumenettelyä. Asukasvalinnassa on niin kauan kuin niukkuutta ilmenee noudatettava sosiaalista tarveharkintaa.”

Nämä sisältävät myös ne ajatukset, mitkä ovat ed. Seppäsen perustelulausumassa.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Myllerin tekemiä lausumaehdotuksia.

Totean, että asuntopolitiikka on tämän hallituksen ehdoton katvealue, alue, johon se ei ole kiinnittänyt juuri lainkaan huomiota ja jolla tapahtuu hyvin pienen julkisuuden saattelemana erittäin suuria virheitä. Sen suurimpia oikkuja on kymmenvuotinen korkotuki, joka johtaa puhtaaseen keinotteluun. Siitä on tullut viime päivinä uusia esimerkkejä. Esimerkiksi rakennuttajayhtiö Keskus-Sato on varannut juuri valtion kymmenvuotisella korkotuella rakennettavia asuntoja joillekin isokenkäisille yhteiskuntamme jäsenille samaan aikaan, kun tavalliset asunnonhankkijat ovat jääneet nuolemaan näppejään näiden suurempien asuntojen suhteen. Tämä ei voine olla kohtuullista.

Tulee sellainen vaikutelma, että valtiontaloudessa ei ole mitään ongelmaa, rahaa on jakaa kaikille, sitä lapioidaan rakennuttajayhtiöille, joilla ei ole minkäänlaista sosiaalista vastuuta ja joiden ei tarvitse noudattaa minkäänlaisia sosiaalisia harkintakriteerejä, kun ne valitsevat asukkaista rakennuttamiinsa asuntoihin.

Myös Helsingin kaupungin asuntotuotantotoimiston johtaja on kiinnittänyt tänään Helsingin Sanomissa huomiota siihen, että Helsingin kaupunki ei voi millään tavalla vaikuttaa siihen, keitä näihin asuntoihin valitaan. Kuitenkin kaupunki sosiaalisena yhteisönä hyvinkin haluaisi vaikuttaa siihen, että asumaan pääsevät valtion ja yhteiskunnan tuella ne, joilla siihen on omasta takaa huonoimmat edellytykset ja jotka tarvitsevat sen tuen.

Mitä tulee ed. Seppäsen tekemään hylkäysehdotukseen, niin mielestäni ed. Seppänen on ym-

märtänyt tämän lain väärin. En esitä sitä hylättäväksi, koska se on parannus nykytilanteeseen kaikesta huolimatta. Sehän tuo nimenomaan pitkäaikaisen korkotuen, joka on huomattavasti sosiaalisempi ja tarkoituksenmukaisempi tukimuoto.

Ed. R. A h o : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Seppäsen tekemää hylkäysehdotusta. Uskon, että hän on myös tajunnut, mitä hän on esittänyt. Lisäksi kannatan hänen perustelulausumaehdotustaan.

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Ed. Hautala on täysin oikeassa siinä, että tässä on yllättävän suuressa hiljaisuudessa päässyt tapahtumaan erittäin mittava asuntopolitiikan muutos, toisin sanoen tähänastisen sosiaalisen asuntopolitiikan täydellinen romutus. Siinä hän on kyllä väärässä, että tämä olisi jonkinlainen virhe hallituksen taholta. Tämähän on Esko Ahon hallituksen taholta täysin tarkoituksellista ideologista toimintaa, jota ministeri Rusanen, ehkäpä vähän tietämättäänkin, on hyvin tehokkaasti toteuttamassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Seppänen ed. R. Ahon kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Seppänen ed. R. Ahon kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Hyväksyessään korkotukilain, mihin liittyen rakennusyhtiöt ovat saaneet mahdollisuuden keinotella lyhytaikaisella korkotuella, eduskunta edellyttää, että valtion varoja käytetään ensisijaisesti aravajärjestelmän kautta ja aina niin, että tuen saajille asetetaan tulorajat.”

Ed. Myller ed. Hautalan kannattamana on tehnyt kaksi perustelulausumaehdotusta:

1) ”Eduskunta edellyttää korkotuen ehtojen muuttamista siten, että valtion korkotuen jälkeen asuntojen vuokrisa perittävät pääomamenot olisivat oikeassa suhteessa aravavuokra-asuntojen vuosimaksuihin ottaen huomioon asukasvalinnoissa edellytettävät valintakriteerit ja niihin liittyvä asukkaiden erilainen sosiaalisen tuen tarve.”

2) ”Eduskunta edellyttää, että vuokra-asuntojen korkotuessa luovutaan lyhytaikaisesta (kymmenen vuoden) lainoituksesta ja että myös korkotukikohteissa edellytetään lainansaajasta riippumatonta kilpailumenettelyä. Asukasvalinnas-

sa on niin kauan kuin niukkuutta ilmenee noudatettava sosiaalista tarveharkintaa.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin on päätettävä lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Ala-Nissilä, Anttila S-L., Anttila U., Antvuori, Aula, Backman, Bell von, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Hassi, Hautala, Heikkinen, Hiltunen, Hurskainen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Ihämäki, Iivari, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Jurva, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kalliomäki, Kallis, Karhunen, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Kemppainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-oja, Korva, Koski, Koskinen, Kuittinen, Laakkonen, Lahikainen, Lahti-Nuutila, Lahtinen, Laitinen, Laivoranta, Laukkanen M., Lax, Lehtinen, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lindroos, Linnainmaa, Lipponen, Louekoski, Louvo, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Malm, Markkula, Mattila, Metsämäki, Moilanen, Morri, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Mölsä, Niinistö, Nikula, Ojala A., Ollila, Paasio, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pesälä, Pietikäinen M., Puhakka, Puisto, Pulliainen, Pura, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rinne, Roos T., Rossi, Rusanen, Ryytänen, Rätty, Rönholm, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Savela, Savolainen, Seivästö, Skinnari, Suhola, Suhonen, Taina, Takala, Tiuri, Tuomioja, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Ukkola, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vehkaoja, Vihriälä, Viinanen, Viljamaa, Viljanen, Virrankoski, Vistbacka, Vuorensola, Vähänäkki, Väistö, Westerlund ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Apukka, Astala, Helle, Korhonen, Laakso, Laaksonen, Laine, Leppänen P., Polvi, Polvinen, Rimmi, Seppänen, Stenius-Kaukonen, Tennilä, Vähäkangas ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Alaranta, Alho, Anderson, Biaudet, Donner, Halonen, Kanerva, Kaananiemi, Kauppinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lamminen, Laukkanen V., Laurila, Lehtosaari, Mäki-Hakola, Nordman, Norrback, Nyby, Näsi, Ojala O., Paakkinen, Pietikäinen S., Pokka, Ranta, Rehn E., Riihijärvi, Roos J., Salolainen, Sasi, Toivonen, Urpilainen, Vuoristo ja Väyrynen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 145 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 36. (Ään. 27)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestys ed. Seppäsen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 37. (Ään. 28)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Myllerin 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Myllerin 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 69 ei-ääntä; poissa 37. (Ään. 29)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Myllerin 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Myllerin 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 72 ei-ääntä; poissa 38. (Ään. 30)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotukset työmarkkinatukea koskeviksi laeiksi sekä laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 235

Lakialoitteet n:ot 11, 49 ja 54

Toivomusaloitteet n:ot 1593/1991 vp, 335 ja 353/1992 vp sekä 196

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 47

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 47.

Keskustelu:

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Työmarkkinatukiasia on erittäin hankala monessa mielessä, ja on tietysti valitettavaa, että eduskunnan täysistunnon tässä vaiheessa joudumme paneutumaan tähän monimutkaiseen lainsäädäntöön, jonka tausta on kevään työmarkkinajärjestöjen neuvotteluissa, joiden kulusta ja päätöksistä on jälkepäin esitetty erilaisia versioita. Käytännössä näytti siltä, että työnantajapuolella ei loppujen lopuksi enää ollut kovin suurta halukkuutta tunnustaa sitä, että keväällä oli tietyistä asioista sovittu, ja toisaalta nimenomaan SAK totesi, että lait on kirjoitettu eräiltä osin tämän keväällä tehdyn tekstiltään lyhyen, mutta joka tapauksessa sopimuksen vastaisesti.

Käytännön ongelmat alkoivat hallituksen esitystä tehtäessä siitä, että kesän kuluessa monet palkansaajajärjestöt, mm. SAK:n merkittävät järjestöt Metall ja Paperiliitto, esittivät poikkeavia näkemyksiä siitä, mitä tähän hallituksen esitykseen loppujen lopuksi tuli ja mitä he tiesivät esitykseen tulevan.

Myös eduskunnassa nimenomaan tästä työmarkkinatukilaista ja seuraavasta hallituksen esityksestä käytiin opposition ja hallituksen kanssa neuvotteluja, jotka loppujen lopuksi eivät johtaneet sopimukseen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Olivatko ne neuvotteluja?)

Eduskunnan perustuslakivaliokunnassa tuli siihen lopputulokseen, että tähän työmarkkinatukeen liittyvistä asioista viisi on sellaista, jotka vaatisivat joko valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 2/3:n enemmistön tai valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 5/6:n enemmistön. Viimeksi mainittu asia koskee työmarkkinatuen enimmäiskestoja ja sitä, että hallituksen esityksessä työttömyyspäivärahauden ja työmarkkinatuen enimmäismäärät olisivat hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä 300 tai 800 päivää, jonka jälkeen työtön henkilö olisi joutunut sosiaaliviraston toimeentulotuen varaan.

Toimeentulotuen varaan joutuminen oli sellainen asia, johon Suomen Kuntaliitto harvinaisen selväsanaisesti sanoi jyrkän ”ein”, esitti sen, että ensimmäistä kertaa työmarkkinoille pyrkivälle henkilölle työmarkkinatuen poistuminen tulisi ajankohtaiseksi maaliskuussa 1995 ja aikaisemmin työssä olleelle maaliskuussa 1997. Hallituksen esityksessä asiantuntijalausuntojen mukaan ei ollut esitetty arvioita siitä, miten tämä tulisi vaikuttamaan kuntien menoihin 1995, 1996 ja 1997. Kuntaliiton asiantuntijalausunnossa todettiin, että mikäli eduskunta hyväksyy lakiesityksen, nousevat kuntien maksamat toimeentulotukimenot vuonna 1997 kaikkiaan 6,5—8 miljardiin markkaan.

Tätäkin taustaa vasten, mutta tietysti nimenomaan tärkeimmän asian, työttömän toimeentulon, kannalta oli tärkeätä se, että perustuslakivaliokunta omassa lausunnossaan lähti siitä, että enimmäiskestolle tällä tavoin säädettyinä vaadittaisiin eduskunnassa 5/6:n enemmistö. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettiin, että enimmäisaikarajan säätäminen merkitsee sellaista työttömyysturva-oikeuden lakkaamista, josta voidaan hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin säännökset huomioon ottaen säätää vain perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Tätä arviota ei muuta se, että tällaisessa tapauksessa työttömän toimeentulo järjestyisi kunnallisen toimeentulotuen mukaan. 2/3:n enemmistön piirissä perustuslakivaliokunnan lausunnossa oli ns. odotusajan pidentyminen kolmesta neljään kuukauteen, ikärajan nosto hallituksen esityksessä 17 vuodesta 18 vuoteen ja lapsikorotusten poisto sekä työeläkelain yksi säännös.

Kun tilanne oli tämä, hallitus katsoi aiheelliseksi käynnistää neuvottelut opposition kanssa siinä mielessä, että esitys saataisiin eduskunnassa menemään läpi. Mietinnön vastalauseesta ilmenee, mitä oppositio asetti tavoitteekseen näissä neuvotteluissa, joissa haluttiin parantaa selkeästi

työttömän asemaa, lähteä siitä, että tällaista työmarkkinatukilakia ei käytännössä tarvittaisi ollenkaan, vaan se voitaisiin sisällyttää nykyiseen lainsäädäntöön työ- ja koulutusrahan nimellä kulkevinä etuuksina. Opposition taholta tuotiin myös esille erityisesti se, että tämän tuen, olkoon sen nimi nyt mikä tahansa, pitäisi olla sellainen, että se aktivoisi nuorta ihmistä lähtemään työhön. Hallituksen esityksessähän oli jälkepäin selitettynä jopa se virhe, että kotona vanhempien luona asuvan nuoren tuki olisi 60 prosenttia eli käytännössä vajaat 70 markkaa jopa siinä tapauksessa, että nuori olisi työharjoittelussa, jossa ei työsuhdetta olisi, joka tapauksessa tekisi työtä vajaalla 70 markalla päivässä.

Opposition yksi tavoite oli myös se, että meidän työmarkkinoillemme ei tulisi sellaisia henkilöitä, jotka olisivat työharjoittelijana ilman työsuhdetta, mutta tämäkään asia muiden tavoitteiden ohella ei menestynyt.

Samoin opposition taholta tuotiin esille se, että työttömyysturvan menettämiseen ei pitäisi vaikuttaa lyhytaikaisten työsuhteiden ja sen, että työtön kotona olemisen sijasta osallistuisi työelämään ja saisi siitä korvauksen.

Kun neuvotteluja käytiin, pari päivää sitten illalla hallitus teki ns. viimeisen tarjouksen, jossa se totesi ensinnäkin sen, että 5/6:n enimmäiskeston vaativat pykälät poistettaisiin, niin että takarajaa ei enää olisi. Se oli ensimmäinen kohta, sinänsä erittäin tärkeä asia. Tarveharkinta olisi edelleen poissa, lapsikorotukset säilyisivät. Ja hallituksen esityksen n:o 240 työministeriön toimialaan kuuluvan koulutustuen osalta voimaantulosäännös kirjoitettaisiin niin, että se koskisi vain ensi vuoden alusta voimaan tullessaan uusia tuen saajia. Hallituksen tarjous oli kaiken kaikkiaan opposition näkökulmasta sellainen, että sitä ei voitu hyväksyä. Oppositio sitten ilmoittikin hallitukselle, että tätä neuvottelua, jos sitä sellaiseksi voitiin todella sanoa, ei enää kannata jatkaa.

Lopputuloksena oli se, että yön aikana valiokunnan aamulla kello 8 alkavaan kokoukseen hallitus teki omat muutoksensa, ja tavoitteena oli se, että työmarkkinatukilakia muutetaan niin, että enimmäiskestoa ei olisi, joten oppositiolle ei tule mahdollisuutta turvautua 5/6:n enemmistön vaatimukseen. Samoin opposition vaatimuksen mukaisesti lapsikorotukset säilyvät. Sen lisäkustannus on noin 90 miljoonaa markkaa. Odotusajaka neljän kuukauden sijasta oli opposition vaatimuksen mukaisesti kolme kuukautta ja sen kustannukset noin 20 miljoonaa markkaa, ja alaikä-

raja pysyisi 17 vuotena, ja sen merkitys olisi noin 70 miljoonaa markkaa. Samoin hallitus korjasi kotona asuvan nuoren kohdalla tilannetta silloin, kun hän on työssä tai koulutuksessa, ja sen kustannukset ovat noin 20 miljoonaa markkaa.

Se, mitä oppositio eniten pelkäsi, oli se, millä tavoin tämä aiotaan rahoittaa, kosketaanko uudistukseen liittyvään opintotukipakettiin, jonka kustannusvaikutus on noin 260 miljoonaa, vai puututaanko työttömyyspäivärahan jatkona olevaan työmarkkinatukeen ilman tarveharkintaa. Niinhän siinä loppujen lopuksi kävi, että hallitus saadakseen 140 miljoonaa markkaa säästymään lyhensi ilman tarveharkintaa olevaa aikaa 300 päivästä enintään 180 päivään.

Kokonaisuuden kannalta on ensinnäkin onnetonta se, että työmarkkinaneuvotteluissa, joille henkilökohtaisesti annan edelleenkin tavattoman suuren merkityksen siinä mielessä, että niissä pyritään palkansaajien, työnantajien ja valtion taholta sopimaan asioista, käytännössä on kuitenkin se ongelma, että kun asioista sovitaan, tässä tapauksessa toukokuussa, niin kun asiat kuukausien kuluessa kirjoitetaan lain muotoon, tullaan siihen tilanteeseen, että tulos ei enää vastaakaan niidenkään tavoitteita, jotka ovat olleet alun perin sopimusta tekemässä. Erittäin hankalaksi tilanteen palkansaajajärjestöjen näkökulmasta teki tähän asiaan liittyen se, että teollisuuden liitot SAK:n ja STTK:n osalta esittivät, että hallituksen esityksiin pitäisi saada muutoksia niin tämän esityksen kuin kohta käsittelyssä olevan seuraavankin esityksen osalta.

Toinen kokonaisuuteen liittyvä asia on tietenkin se, että sekä hallituksen piirissä että eduskunnassa näin lyhyen ajan kuluessa käsiteltynä, on sitten hallituksessa tai oppositiossa, näinkin merkittävien asioiden lainsäädännöksi pukeminen tällaisella aikataululla, asiantuntijoiden kuuleminen ja ratkaisujen tekeminen kaikki näkökohdat huomioon ottaen on kohtuutonta. Eduskunta tähän kyllä pystyy niin kuin tässäkin tapauksessa, mutta lopputulos helposti on se, että näihin tahtomattaankin saattaa sisältyä virheitä, joita kukaan ei ole tarkoittanut, niin kuin hallituksen esityksessäkään ainakin yhdeltä osin oli. Työttömän kannalta tilanne on se, että kuten tämäkin illansuu osoittaa, tuskin eduskunnallakaan on kovin selvää kuvaa siitä, mitä ensi yönä päätetään, puhumattakaan työttömän näkökulmasta, miten hän tietää, minkälaisen lainsäädännön varassa hänen tulevaisuutensa tällä hetkellä on.

Uskon, että riippumatta suhtautumisesta hallituksen muutettuun esitykseen yhteisenä tavoit-

teena kuitenkin on se, että maassa pitäisi työllisyystilanne saada paranemaan. Työttömyyden tärkein torjuntakeino on tietenkin se, että maassa on mahdollisimman hyvä työllisyys, ja tässä suhteessa näitäkin ponnisteluja pitäisi jatkaa.

Valiokuntakäsittelyn aikana oli esillä tähän liittyen mm. hallituksen neuvotteluissa oleva ns. kansliapäälliköitten koulutuspaketti, jolla voitaisiin julkisuuteen tulleitten tietojen mukaan saada käytännössä nuoria henkilöitä koulutuksen piiriin jopa noin 40 000.

Arvoisa puhemies! Lopuksi toivoisin, että tämän tyyppisiin tilanteisiin näinkin merkittävien lakien osalta ei eduskuntaa saatettaisi, vaan tällaiset periaatteellisesti tärkeät uudistukset voitaisiin käsitellä keväällä, kun on paremmin aikaa, koska nyt tässä kaikkien osapuolten kannalta mielestäni ei ole päästy sellaiseen tyydyttävään lopputulokseen kuin työttömän kannalta pitäisi.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin hyvä asia, että sosiaali- ja terveystieteiden osittain selvittämisen näitten muutosten markkamäärät hyvin tarkkaan. Meillä perustuslakivaliokunnassa oli pari ongelmaa. Ensinnäkin se, että oli vaikea selvittää näitä kustannusvaikutuksia, ja toiseksi vielä päällimmäisenä se, että jossain vaiheessa pyrittiin tulkitsemaan sillä tavalla, että perustuslakivaliokunnan lausunnot ikään kuin olisivat avaamassa budjettia.

Siitä haluaisin sen verran huomauttaa, että minusta se kritiikki on perusteeltaan virheellistä. Niin kauan kuin meillä on sellainen hallitusmuoto ja sellainen valtiopäiväjärjestys ja lepäämäänjättämismahdollisuus kuin nyky muodossa on, ei ole mahdollisuutta perustuslakivaliokunnassa laskeskella miljoonissa, kuinka monella miljoonalla lausunnon voi ikään kuin antaa toisin perustein, kuin varsinainen valtiopäiväjärjestys edellyttää. Erityisesti tämä tuli esiin hallituksen esityksen n:o 233 osalta, josta myös perustuslakivaliokuntaa on moitittu. Siinä työttömyysturvaetuuden indeksisidonnaisuus ensi vuodelle ehdotettiin leikattavaksi ilman, että kukaan tiesi, mikä sen suuruus tulisi olemaan, ja perustuslakivaliokunnan ikään kuin oletettiin antavan lausunnon, että onpa se oleva mikä tahansa, se on vähäinen.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari viittasi siihen, että tästä ehdotuksesta on käyty opposition kanssa neuvot-

teluja ja toisaalta hallitus on saadakseen asian läpi muuttanut ehdotusta monilta osin.

Minä toivoisin, että silloin kun hallituksessa päätetään tehdä joitakin periaatteellisesti merkittäviä sosiaaliturvajärjestelmän uudistamisia, todella etukäteen pohdittaisiin tilanne myös siltä kannalta, mikä on opposition vaikutusmahdollisuus tai miten kenties joudutaan näitä asioita muuttamaan. Lepäämäänjättämismahdollisuus pitäisi ottaa näissä aikatauluissa huomioon. Jos todella halutaan joku uudistus tehdä, tehdään se vaikeutetun aikataulun kautta. Se olisi mielestäni parempi järjestelmä kuin se, niin kuin tässä nyt on käynyt, että esitys monelta osin vesittyä ja loppujen lopuksi mitään radikaalia uudistusta ei tässä tapahdukaan, vaikka alun perin niin oli tarkoitus. Kuitenkin meidän työttömyysturvajärjestelmässämme on monelta osin ongelmia, jotka olisivat vaatineet korjausta, ja nyt ei näin tapahdu. Mielestäni hallitus ei ole harkinnut riittävän tarkkaan ja riittävän pitkällä tähtäyksellä, miten nämä uudistukset loppujen lopuksi tehtäisiin.

Toinen vaihtoehto on tietysti se, että me muutamme järjestelmää sillä tavalla, että eduskunta ei sido omia käsiään, vaan että todella otetaan poliittinen vastuu niistä päätöksistä, joita tehdään, eikä muuteta lakeja perustuslakisäädösten vuoksi.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. Tainan puheenvuoro oli erittäin paljastava siinä, mikä on kokoomuksen linja. Hän nyt valittaa sitä, että ei voitu tehdä radikaalia muutosta. Kyllä tämä on aivan riittävän radikaali heikennyksineen työttömien kannalta tällaisenaankin, vaikka täältä onneksi sentään on kaikkein pahimmat kohdat pystytty poistamaan.

Se, että enimmäismäärän asettaminen työmarkkinatuen maksamiselle olisi ollut perustustalain säätämisyjärjestyksessä säädettävä asia, osoittaa, mitenkä suuri heikennys työttömän toimeentuloon tämä olisi ollut. Olisi ollut täysin kohtuutonta ajatella, että se olisi pitänyt täällä hyväksyä. Tässä on aivan riittävästi heikennyksiä vielä tällaisenaankin, ja me emme tule tätä hyväksymään, vaan kolmannessa käsittelyssä tulemme esittämään näiden ehdotusten hylkäämistä, jollei niitä ehdotuksia, joita tulemme toisessa käsittelyssä esittämään, hyväksytä. Ed. Tainan puheenvuorosta ja valiokuntakäsittelystä tietysti jo voi olettaa, mikä on toisen käsittelyn tulos.

Kun ministeri Huuhtanen on paikalla, haluaisin jatkaa niitä keskusteluja, joita me näissä ns. neuvotteluissa kävimme.

Hyvin vakavasti haluaisin ministeri Huuhtaselle esittää toivomuksen, että hän ajattelisi asiaa työttömän kannalta. Se olisi ensimmäinen asia, jonka hän ottaisi ohjenuorakseen, kun ajatellaan, millä tavalla lainsäädäntöä muutetaan, eikä niin, että jos puheenjohtaja Ihalainen on pannut nimensä paperiin, niin se on se ensimmäinen asia, jolla perusteella pitää lakiesitys viedä läpi keinolla millä hyvänsä. Valitettavasti puheenjohtaja Ihalaisella ei ole mahdollisuuksia tehtäviensä vuoksi paneutua kaikkiin yksityiskohtiin eikä edes suuriin linjoihin riittävästi. Kun vain muutama työmarkkinajärjestöjen edustaja osallistuu neuvotteluihin, joita käydään, kun lakeja valmistellaan, niin ikävä on todeta sekkin, että ei näilläkään edustajilla aina ole riittävästi tietoa siitä, mikä on työttömän todellisuus. Silloin hyväksytään ja usein tietysti paineen ja kiireen alla sellaisia muutosehdotuksia, joita jäsenistö ei hyväksy.

Ministeri Huuhtanen on kerta toisensa jälkeen ihmetellyt sitä, miten on mahdollista, että ammattiyhdistysliikkeen piirissä on herännyt niin voimakas vastustus tätä esitystä vastaan, kun tämä on toukokuussa tuporatkaisussa hyväksytty. Mutta sehän oli myöskin työmarkkinajohtajien kannalta erittäin vaikea tilanne, jossa he joutuivat taipumaan moniin esityksiin, joita eivät varmasti sinänsä kannata.

Mutta syy, minkä takia tästä on noussut niin voimakas vastustus, on erittäin yksinkertainen. Kun tämän esityksen sisältö alkoi valjeta niin liittojohtajille kuin työttömille ja ammattiliittojen jäsenille, niillekin, joilla vielä on töitä, he havaitsivat, että nämä merkitsevät niin suuria heikennyksiä niin monelta osin, että tällaisia esityksiä yksinkertaisesti ei voi hyväksyä. Ei silloin voi, ministeri Huuhtanen, härkämpäisesti yrittää viedä tällaista esitystä läpi. Eikä tässä ole kysymys vain SAK:laisesta ammattiyhdistysliikkeestä, vaan STTK:n liittokokous vain muutama viikko sitten otti liittokokouksessaan, korkeimmassa päättävässä elimessään, kantaa, että tällaista työmarkkinatukijärjestelmää ei voi hyväksyä. He olivat tutkineet esitystä ja päätyneet siihen tulokseen, että tämä ei ole kelvollinen. (Ed. Kempainen: Vaikka itse sopivat!) — Niin, selvitin juuri äsken alkuun, kuka heistä oli sopinut: sellaiset henkilöt, joilla ei ollut edellytyksiä arvioida tämän kaikkia vaikutuksia. Enkä minä heitä siitä moiti. Kuten sanoin, heillä ei ole ollut edellytyksiä. Sitten kun asia juurta jaksain tutkitaan ja sen jälkeen selviää, että esitys on liian monelta kohdin liian huono, ei sitä voi hyväksyä. Tämä on eduskunnan tehtävä, tutkia lakipykälät

tarkkaan ja tehdä sitten niistä johtopäätökset ja säätää laki.

Tässä mielessä en hyväksy sellaista vetoomusta, että jos on jossain sovittu, se pitää sellaisenaan hyväksyä. Tämä ei millään tavalla tarkoita sitä, että vastustaisiin kolmikantaneuvotteluja. Päinvastoin pidän niitä erittäin tärkeinä ja sitä, että niitä edelleen jatketaan, niin että kaikessa lainsäädännössä, joka koskee palkansaajia, työntekijöitä, he ovat mukana.

Taas työnantajapuolelta voisi todeta, että erittäin tärkeää olisi se, että myöskin pienyrityksien edustajat olisivat neuvotteluissa mukana jo alkuvaiheessa, koska usein myös tehdään ratkaisuja, jotka eivät heidän kannaltaan ole hyviä, ja siihen voidaan palata seuraavan esityksen yhteydessä vielä tarkemmin.

Se mielestäni ei riitä, että työmarkkinatuen enimmäisraja on poistettu. Työttömyysperuspäivärahalle ei myöskään olisi saanut asettaa enimmäisrajaa.

Me vasemmistoliitossa emme pidä hyväksyttävänä myöskään sitä tapaa, millä työssäoloheito esitetään näihin liitettäväksi.

Sen sijaan me kannatamme erittäin lämpimästi sitä, että kaikin keinoin pyritään löytämään työtä ja koulutusta nuorille ja vanhemmillekin työttömille. Ministeri Huuhtanen sanoi, että tämä esitys pyrkii tähän tavoitteeseen, mutta ikävä kyllä tämä esitys ja myöskin seuraava esitys erittäin monelta osin estää entisestään koulutukseen ja työhön hakeutumista, lyhytaikaisiin töihin hakeutumista.

Minkä takia se sitä estää? Sen takia, että se tarjoaa niin kertakaikkisen kehnon toimeentulon sille ajalle, että eivät nämä ihmiset pärjää. Mielestäni tässä on tällainen koulutukseen pakottaminen, niin että kaikki muut etuudet heikennetään ja pysytään alhaisella opintotuen tasolla, vaikka sitä nyt sitten keskiasteen osalta parannetaan ja se on hyvä asia. Sen olisi voinut tehdä, eikä näitä olisi tarvinnut lähteä heikentämään. Se varmaan sinänsä olisi jo aktivoanut ottamaan vastaan koulutusta. Mutta kaiken kaikkiaan koulutuksen pitäisi aina olla vaihtoehto, joka on parempi kuin se, että on kokonaan työttömänä. Se edellyttää nimenomaan koulutusaikaisen toimeentulon parantamista eikä niin, että kaikki muu vedetään aivan alalaitaan.

Sitten tulee se, että työharjoittelua tehdään ilman työsuhdetta, ilman palkkaa ja niin kuin hallitus alun perin esitti noin 1 000 markan rahalla, työmarkkinatuella, kuukaudessa. Tämä vähinkohan sitten korjattiin, että osittainen työllis-

tämistuki maksetaan vain silloin, kun ei ole työharjoittelussa tai koulutuksessa. Tämähän oli aivan ilmiselvää virhe, joka hallituksen virkamiehille selvisi parina viimeisenä päivänä, kun rautalangasta heille väännettiin mallia, mitä kaikkia heikkouksia tämä pitää sisällään. Mutta ei se 116 markkaa päivässä miinus verot, kaksi tonnia netto kuukaudessa, ole riittävä korvaus silloin, jos esimerkiksi työharjoittelu on sitä, että siellä ollaan koko päivä työssä työpaikalla työtä tekevässä. Se on liian pieni korvaus.

Ruotsissa on järjestely, jossa työttömyyspäivärahalla tehdään työtä, mutta se on 560 kruunua päivässä, ansioon suhteutettu työttömyyspäiväraha. En tiedä, onko tämä paras tapa, en ole siitä ollenkaan varma, mutta verrattuna meidän työmarkkinatukeemme tämä on varmasti parempi tapa, mikä Ruotsissa on omaksuttu.

Mutta tietysti ennen kaikkea meidän pitäisi edesauttaa sitä, että olisi mahdollista työllistää ihmisiä. Tietysti siinä mielessä koko sosiaaliturvamaksujärjestelmän uusiminen niin, että maksuja ei peritä maksettujen palkkojen perusteella, vaan myöskin pääomavaltainen yritystoiminta osallistuu siihen nykyistä enemmän, on keskeinen tekijä, josta pitäisi lähteä, että normaali työllistäminen tulisi taas pääsäännöksi. Tällä hetkellä me elämme aivan käsittämättömässä tilanteessa, että kaikki pyrkivät pääsemään mahdollisimman monesta työntekijästä irti, on sitten kysymys julkisesta tai yksityisestä sektorista. Se ei ole tervettä menoa.

Näihin keskeisiin perusteisiin pitää puuttua ja myöskin nimenomaan valtion omilla toimenpiteillään pyrkiä työllistämään ihmisiä eikä panemaan heitä pois työmaalta ja niin, että työt tehdään jatkossa jollain työttömyyspäivärahalla taikka työmarkkinatuella. Se on aivan hullunkurinen linja. Ei siitä mitään tule. Työmarkkinatuen heikkouksia on edelleen juuri tämä, ja sitä me emme ollenkaan hyväksy.

Tämän toisen lain me esitämme joka tapauksessa hylättäväksi. Vielä muutaman yksittäisen kohdan otan. Nämä eivät ole kaikkein suurimpia eivätkä koske kaikkia, mutta ne ovat mielestäni tavallaan pahimpia yksittäisiä asioita, mitä tämä esitys pitää sisällään, ja siksi haluan tämä loppuajan käyttää niihin.

Ensinnäkin on osittainen työharjoittelutuki, 60 prosenttia peruspäivärahasta, 69 markkaa 90 penniä päivässä miinus verot. Siitä jää ehkä tonni käteen kuussa. Ei tämä ole riittävä toimeentulo tämän päivän Suomessa. Me kaikki sen tiedämme, ei edes niille nuorille, jotka asuvat vanhem-

pien luona. Mutta keitä he ovat, jotka asuvat vanhempien luona? Eiväthän he välttämättä ole nuoria, mutta tämä koskee kaikkia vanhempiensa taloudessa asuvia. Meillä on ihan normaali asumismuoto sekin, että esimerkiksi äiti tai tytär tai äiti tai poika asuvat samassa taloudessa. (Ed. P. Leppänen: Tai isä!) — Yhtä hyvin isä ja poika ja isä ja tytär, aikuisia ihmisiä molemmat, esimerkiksi 40:n ja 60:n ikäisiä tai vaikka 50:n ja 70:n ikäisiä. — Eikä siinä ole mitään kummastelemista, että näinkin monessa tapauksessa tilanne on. Tämä osittainen työmarkkinatuki tulee koskemaan myös määrättyissä tilanteissa näitä vanhempiensa luona asuvia, ei kaikissa tapauksissa.

Mutta tulen juuri viimeiseen ongelmaan eli voimaantulosäännökseen, josta haluan puhua. Kun voimaantulosäännös on kirjoitettu niin, että ne, jotka nyt ovat työttömiä ja ilman päivärahaa, tulevat olemaan sitä myös ensi vuonna, tämä on, voisi sanoa, yksi asian kaikkein järkyttävimpiä puolia, että näin voidaan tehdä. Ne ihmiset, jotka ovat odottaneet, että he saisivat edes jonkin kilingin ensi vuonna, eivät saa mitään. (Ed. O. Ojala: Se on härskiä!) — Se on todella, niin kuin ed. Ojala sanoi, hävytöntä.

Monet eivät ole tähän tilanteeseen ajautuneet sen takia, että 500 päivää on tullut täyteen, koska heitä ei koske osittainen työmarkkinatuki, kun se edellyttää työssäolohtoa, mutta tämä koskee heitä, vaikka yritystoimintaa olisi ollut taikka olisi ollut jossakin työssä mutta ei ole ollut ammatilliton jäsen, esimerkiksi maanviljelijä tai joku maataloudessa työskennellyt ihminen. Voimaantulosäännöksen vuoksi he tulevat jäämään työmarkkinatuessa alhaiselle tasolle.

Tämä mielestäni on aivan käsittämätön juttu, ja sen takia vieläkin vetoan ministeriin, että työttömyysturvalain voimaantulosäännös muutetaisiin niin, että niidenkin ihmisten osalta, jotka nyt ovat tarveharkinnan vuoksi ilman päivärahaa, tarveharkinta poistettaisiin ensi vuoden alusta, että he myös saisivat päivärahaa ensi vuoden alusta. Vetoan siihen, että ne, jotka ovat tarveharkinnan vuoksi ilman päivärahaa, saisivat ensi vuoden alusta päivärahan. (Min. Huuhtanen: Saavatko he vanhan lain mukaan?) — Eivät saakaan, mutta kun laki muutetaan, minkä takia pitää jättää tällainen joukko? Tämä joukohan on juuri kasvanut viime aikoina, ja he ovat nyt odottaneet.

Eihän tämä ole ollut mikään ikuinen ongelma. Tämä ongelmahan on ollut sellainen, joka on joukkotyöttömyyden myötä kasvanut. Nyt se on vasta kärjistyneenä syntynyt tässä tilanteessa.

Siellä on niitä, joilla on 500 päivää tullut täyteen, mutta yhtä hyvin siellä on yrittäjiä taikka monta muuta, jotka eivät ole olleet ammattiliiton jäseniä. He ovat olleet ainoastaan peruspäivärahan varassa. He ovat tarveharkinnan vuoksi ilman päivärahaa ja eivät saa markan killinkä ensi vuonnakaan. Tätä mielestäni näille ihmisille ei pitäisi tehdä, kun niiltä, jotka ensi vuonna jäävät työttömiksi tai joille ensi vuonna tulee 500 päivää täyteen, tarveharkinta poistetaan. Tarveharkinta pitäisi poistaa myös niiden osalta, jotka nyt jo ovat työttöminä ja ilman päivärahaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen puheen moneen kritiikin kohtaan voi yhtyä, ei toki kaikkiin, mutta siitä johtopäätöksestä, joka siitä kritiikistä syntyy, me joudumme olemaan tietysti aivan eri mieltä, esimerkiksi siitä kohdasta, jota ed. Stenius-Kaukonen sanoi ajavansa, että pitäisi normaalilla tavalla työllistää ja edistää sellaista käytäntöä. Valitettavasti ne voimat, joita myös ed. Stenius-Kaukonen edustaa, politiikassa ja ammattiyhdistyskentässä, toimivat juuri siihen suuntaan, että normaali työllistäminen on erittäin paljon vaikeutunut.

Kun muistamme esimerkiksi asetelmaa, kun työmarkkinajärjestöt käyvät voimakasta kädenväkintöä, tällainen taktinen asennoituminen tai taktinen ilmapiirin kuvaus on se, että syntyisi sopimus, mutta kun hallitus ja muut ovat työnantajan puolella, sen takia ei voida sopimuksia tehdä. Jos tosiasioita katsotaan, mikä on tilanne, niin pitäisi katsoa, minkälaisia muutoksia tarvitaan. On sanottu, että työntekijät tai heidän järjestönsä sahaavat sitä oksaa poikki, jolla istuvat. Tässä on aika paljon tällainen linja.

Itse asiassa — olen sen sanonut ennenkin, mutta toistan — työttömyys ei oikeastaan meidän ongelmamme olekaan vaan meillä on pulaa työnantajista. Toisella tavalla sanottuna: Työtä näemme ympärillämme ja tarpeellistakin työtä, mutta ei löydy sellaista tahoja, joka maksaisi siitä palkan. Tällä hetkellä varsinkin kotimarkkinakenttä ja pk-sektori on ajettu devalvaatiolla ja kellutuksella niin tiukalle, että sen mahdollisuudet työllistää ovat huonot. Tänä päivänä valio-kunnassa todettiin, että vaikka nyt on tarjottu työllistämiskeinona peruspäivärahan tasoista tukea eli 3 000 tai mitä sitä tulee, yrityksiin, se ei käy

millään tavalla kaupaksi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kun sieltä pannaan muikin porukka pois!) — Mutta mikä on tämä tilanne, miksi näin ei käy? Eivät kai he kiusallaan jätä työllistämättä. On kai se niin kova tosiasia, että eivät kai he kiusallaan jätä sitä tekemättä, jos he pystyvät sen tekemään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kun ei ole kysyntää kotimarkkinoilla!) — No, ei sekään synny puhumalla eikä se synny hallitukseltakaan eikä se rajattomasti velkaa ottamalla synny.

Mutta, herra puhemies, ehkä sitten itse lakiesitykseen. Millä silmällä tätä sitten pitäisi katsoa? Me eilen katselimme lapsilisälakiesitystä vähän sillä silmällä, että riitelimme tai keskustelimme kokoomuksen kanssa, kuka on isä ja miten lakiesitys on aikaansaatu. Tämä lakiesitys on vähintään yhtä merkittävä tai yhtä paljon ihmisiä koskeva kuin lapsilisä uudistuskin, ehkä vielä enemmänkin. Kun lasketaan 500 000 työtöntä, he vähän vaihtuvat, ja sitten perheet, tämä koskettaa varmasti sillä tavalla miljoonaa ihmistä. Mutta tätä ei voi samalla tavalla kehua kuin lapsilisäesitystä.

Mistä tässä lakiesityksessä on kyse? Minä katsoisin tätä kolmena asiana: säästöasiana, jousto-asiana ja aikataulusiana, jota edustajat Stenius-Kaukonen ja Taina sivusivat.

Meidän on pakko tunnustaa, että silloin kun talous menee alamäkeä ja työttömien määrä kasvaa huomasti tätä vauhtia — nyt ei puhuta syistä, minkä takia työttömyys kasvaa — me hallituspuolueissa joudumme pakosta siihen tilanteeseen, että säästöjäkin näissä menoissa on etsittävä. Silloin ne ovat tietysti tyljiä.

Mutta ehkä vielä tärkeämpi näkökohta on se, että työttömyysmenot yhteiskunnassa saataisiin joustavaan käyttöön. Siitähän alkoi vuosi sitten keskustelu budjettiriihessä. Keskustan eduskuntaryhmä otti asian esille, ja se oli viime syksyn pop-asia, ja nyt siihen on muillakin tahoilla puuttu. Kyllähän tämä 25 miljardia tai työttömyysturvaan menevät miljardit ovat niin jäykkiä, passivoivia ja myös menoiltaan ankkuroituja, että niitä ei pystytä käyttämään joustavammin.

Erityisesti silloin, kun säästöasiana ja jousto-asiana katsotaan, vaikka vastakkainasettelua ansioturvan ja perusturvan kohdalla ei pidäkään tehdä, kaikkein tiukin saavutettujen etujen logiikka ja peräänantamattomuus on ansioturvan puolella, ja siellä joustotoimenpiteet olisivat tarpeellisia. Mutta onko näitä saavutettu tällä lakiesityksellä? Periaatteessa tavoite on ihan hyvä, mutta toteutus ei ole. Missä syy on sitten? Täälläkin on otettu kantaa kolmikantasopimukseen. Tietysti näin on, että jos yksi osa kolmikannasta,

vaikkapa otetaan ansioturva esille, edustaa 5:tä prosenttia maksajista ja sanoo veto-luontoisesti, että mitään ei tapahdu, niin ei tietenkään silloin joustavuus synny.

Kolmas asia on aikatauluasia. Mielestäni on tietysti hyvin valitettavaa, että asiaa joudutaan tällaisena aikana käsittelemään. Mutta tämän säätäminen ja joustojen saaminen on itse asiassa paljon kiireellisempi kuin tämäkään aikataulu. Nämä olisi jo pitänyt saada aikaisemmin. Sitä, että pelkästään aikatauluasiana tämä pitäisi siirtää keväeseen, ei voi vaatia, vaan päinvastoin pitäisi saada kiireesti näitä ratkaisuja aikaan.

Yksi, niin kuin jo totesin, esityksen piirre on se, että tämä tupossa yleislakkouhan alla lyötiin kiinni. Minusta hyvin monet niistä epäkohdista, joita ed. Stenius-Kaukonen toi esille ja joita voisi luetella ja joita on valiokunnan mietinnössä lueteltu, aiheutuvat nimenomaan siitä, että se siellä sovittiin. (Ed. Stenius-Kaukonen: No, miksei muutettu?) — No niin, me tietenkin muuttaisimme, jos me saisimme joustomahdollisuutta niin, että me voisimme käyttää näitä varoja uudella tavalla. Niin kuin jo totesin, tähän tarkoitukseen käytettävät varat ovat rajallisia.

Se vielä jäykistää joustojentekomahdollisuutta, kun osapuolet, jotka tupossa olivat sopimassa, edelleen vetäytyvät vastuusta: Emmehän me tätä ole tarkoittaneet, tai emmehän me tätä halua tai me haluamme lisää. Kolmikantasopimuksessa on aivan väärä se tapa, joka julkisuudenkin kautta on eduskuntaan tullut, että kaikki sopimukseen jääneet huonot kohdat jätetään poliittiselle vastuulle ja sitten vielä karataan siitä vastuusta: Emmehän me tätä ole sopimassakaan!

Herra puhemies! Jo silloin, kun esitystä tuotiin eduskuntaan, hyvin pian kävi selville tai oli jo itse asiassa selvää, että tämä esitys loukkaa perusturva. (Ed. O. Ojala: Miksi se tuotiin sitten yleensä?) — Yleislakkouhan alla hallitus pantiin panemaan nimensä tähän ja viisaamman piti taas väistyä. (Ed. O. Ojala: Hallitus sen esityksen teki, ei se ollut työmarkkinajärjestöt!) — Se voi olla tuokin tulkinta, mutta muistan, minkälainen oli tilanne silloin, kun esitys tuotiin. — Oli selvä, että työsäoloehto peruspäivärahaan, peruspäivärahan määräämisaikaisuus ja 17—18-vuotiaiden kohtalo vaativat määränemistön tuen.

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja kävi kommentoimassa heidän suhtautumistaan. Minusta on hyvä, että perustuslakivaliokunta teki tulkinnan tällä tavalla katsomatta markkoja. Siltä osin voi todeta, että nämä epäkohdat ainakin siirtyivät vähän eteenpäin.

Neljäs epäkohtahan oli se, että valtaosa perustoimeentulon kustannuksista olisi ajan myötä siirtynyt kuntien vastuulle, ja kun kuntien tulorakenne on se mikä on, se olisi ollut aivan väärään suuntaan tapahtuvaa tulojakoa.

Niin kuin sanottu, ei tämän isäksi tältä osin voi tunnustautua, mutta niin kuin sanottu, näistä lähtökohdista ja tällä perustuslakivaliokunnan tulkinnalla me joudumme tämän hyväksymään ja oikeastaan kannamme siitä vastuunkin. Totesin jo, että perustuslakivaliokunnan tulkinta oli tyydyttävä ja hyvä.

Sitten toivottiin, että oppositio olisi voinut olla ainakin osin tukemassa esitystä. Oliko hyvä, että oppositio ei tukenut, eikä voitu säätää tätä määränemistöllä? Se on hyvää tai huonoa. Se on huonoa siinä, että tarveharkinnan poistuminen lyheni, se on huono siitä, että täten olisi saatu paremmin voimaan. Mutta hyvä se sillä tavalla on, että perusturva ankkuroiduu hieman paremmin. Nyt ei ole sosialidemokraatteja kovin paljon läsnä, mutta todennäköistä on, että valtakin on ainakin joiltakin osin vaihtumassa, joten ainakin on helpompi puolustaa tätä osaa työttömyysturvasta. Itku ja parku alkaa sitten taas, kun pakollisia joustoja tehdään ja pakollisia säästöjä hallitus joutuu myöhemmin tekemään.

Perustuslakivaliokunnan tulkinta mielestäni korostaa sitä, mikä jo ministeri HUUHTASEN toimesta onkin pantu vireille, että meidän koko perusturvajärjestelmämme työttömyysturvan ja muiden osalta vaatii oikein kunnan remontin. Miten se saadaan aikaan, kun tämäkin yritys jäi huonoksi? Tässäkin oli kohtalo ja käsittelytapa tällainen ja näin vähän tuli tuloksia joustoihin ja muihin. Toivottavasti paremmalla onnella ja paremmalla viisaudella voitaisiin järjestelmä saada sellaiseksi, että perusturvajärjestelmä olisi tosiaan aktiivoiva, työntekoa kannustava, omatoimisuutta lisäävä. Tiedän, että puheissa vasemmisto-oppositiossa näitä voidaan kannattaa, mutta aina kun pitäisi tehdä päätös, joka edellyttää myös joustoja ja saavutetuista eduista tinkimistä, niin silloin se tullaan estämään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Muutos on väärään suuntaan!) Hyvin rakennettu malli negatiivisen tuloveron pohjalta olisi sellainen, joka kannustaisi ihmisiä työntekoon, kannustaisi hankkimaan omia tuloja ja samalla vähentäisi yhteiskunnan tarvetta perusturvan maksamiseen.

Toinen osa työttömyysturvasta — luetaan se perusturvaan tai ei — kuuluu ansioturvaan. Jotta sitä voitaisiin rehellisesti puolustaa demokratiasa, siinä pitäisi selvästi vakuutusluontoisuuden

korostua ja maksuosuuden tulla kuten työeläkejärjestelmässä. Niin kauan siitä kättä väännettiin, kunnes tulivat tosiasiat niin selvästi vastaan, että se periaate hyväksyttiin. Mielestäni myös ansiosidonnaisessa työttömyysturvassa vakuutusluonteisuuden pitää toteutua paremmin.

Herra puhemies! Keskustassa emme ole kovin tyytyväisiä tähän esitykseen. Emme varmasti haluaisi tältä osin vastuuta kantaa, mutta viemme esitystä tällaisena läpi. Kuten sanottu, tämä ei varmasti tähän jää. Tämä lakihan jää väliaikaiseksi näiltä muutoksilta, jotka on oltu pakotettu- ja tekemään; ne vaativat joka tapauksessa muutoksia. Toivottavasti ensi vuoden alusta päästään jo nopeasti tekemään tähän sellaisia muutoksia, jotka ovat tarkoituksenmukaisia ja joustoa lisääviä.

Ed. Stenius - Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kempainen lateli niskaamme sellaisen määrän väärää syytöksiä (Ed. Kempainen: Ei hirmuisesti!), että ei niihin kaikkiin vastauspuheenvuorossa millään ennätä vastata. (Ed. Kempainen: Tuli aika paljon meillekin!) — Aivan.

Kun puhumme periaatteista, niin olemme monessa asiassa aivan samaa mieltä. Mutta teidän käytännön sovellutuksenne johtavat täysin päinvastaiseen suuntaan. (Ed. Kempainen: Eivät ne ole meidän sovellutuksiamme!) — Nämä ovat juuri teidän sovellutuksianne siitä, miten muka ihmisiä kannustetaan tekemään työtä ja hakeutumaan työhön. — Ei tämä edistä eikä auta sitä. Tämä johtaa entistä enemmän ihmisiä passiivivaan suuntaan.

Ed. Kempainen sanoi, että me olemme estäneet joustoja ja vastustaneet kaikkia sellaisia esityksiä, mutta tähän taloon ei ole tullut teidän taholtanne yhtään sellaista esitystä, (Ed. Kempainen: Minä tarkoitin työmarkkinoilla!) joka olisi edistänyt sitä. Sen vuoksi minä olen juuri ehdottanut, että otettaisiin nämä asiat nyt alusta alkaen uudestaan käsittelyyn ja neuvotteluihin ja valmisteluihin tulisi parlamentaarinen komitea, jossa myös oppositiopuolueiden eduskuntaryhmät olisivat mukana eikä vain ay-liike ja työmarkkinajärjestöt. (Ed. Kempainen: Jos se auttaa, kyllä se voitaisiin tehdä!) Minä toivon, että ne ovat mukana, se on erittäin tärkeää, mutta myös, että eduskuntapuolueet voisivat olla mukana, koska me säädämme lait, mutta me emme saa neuvotteluista mitään tietoa. Ne päätökset tehdään sellaisessa valmistelussa, ettei tunneta käytännön ongelmia. Kansanedustajat joutuvat

joka päivä vastaamaan työttömille ja monille muille vaikeuksissa oleville ihmisille näistä asioista, joten meidän on pakko olla jollain tavalla selvillä käytännön elämästä sekä myös lakipykälän sisällöstä, siitä, mitä ne merkitsevät. Olisi hyvä, että voisimme valmistella näitä yhdessä, ettei aina tarvitsisi täällä riidellä.

Ed. Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kempainen sanoi, että näiden lakien juuret juontavat keväällisestä yleislakkouhan alla olleesta tilanteesta. Nyt täytyy muistuttaa ed. Kempaista siitä, että hallitushan alun perin esitti työttömyysturvan heikennyksiä, jolloin tähän tilanteeseen ajaututtiin. Ei ole mikään ihme, jos työmarkkinajärjestöt selkä seinää vasten yön viimeisinä tunteina otsikkotasolla joutuvat sopimaan näistä asioista, että niiden sisältö ei ole tarkoin selvillä. Siinä tilanteessa ei varmasti ollut mahdollisuutta ratkaista sitä, mitkä asiat olivat perustuslain vastaisia ja mitkä taas eivät olleet. Kuitenkaan ainakaan SAK työmarkkinajärjestönä ei ole missään tapauksessa paennut vastuuta, vaan on kantanut vastuuta näistä esityksistä, jotka ovat osoittautuneet sisällöltään erittäin heikoiksi.

Ed. Kempainen, sanoitte myös, että pitäisi olla enemmän mahdollisuuksia joustoon ja aktivoimiseen ja omatoimisuuteen. Niin minunkin mielestäni pitäisi olla, mutta esimerkiksi hallituksen esitys n:o 237, jota käsittelemme seuraavaksi, tekee tämän omatoimisuuden ja aktiivisuuden kyllä entistäkin vaikeammaksi.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että ed. Kempainen ei tunne työmarkkinakäytäntöä eikä sen ajamia asioita eikä muista sitä, mitä varten asioon suhteutettu päiväraha aikoinaan on säädetty. Sehän oli lyhytaikaisia työttömyysjaksoja varten, ja tilanne on nyt ajautunut mm. hallituksen toimenpitein siihen, että on tullut pitkäaikaisia työttömiä.

Meillä oli työasiainvaliokunnassa Tapani Kahri ja Lauri Ihalainen kuultavina siitä, mitä oli sovittu, ja työnantajapuolen edustaja totesi, että me emme ole sopineet mitään hallituksen kanssa vaan olemme keskustelleet ja hallitus on tehnyt yksipuolisesti nämä esitykset, joten hänellä ei ole niihin mitään sanottavaa. Sen sijaan SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen sanoi, että hän henkisesti tasolla tunnustaa, että on sovittu, mutta näistä sisällöistä ei ole sovittu vaan hallitus on tehnyt niihin sisällön. Muun muassa työmarkki-

natuesta on sovittu, että se selvitetään, niin kuin sopimuksessakin sanotaan. Mutta hallitus on rakentanut sisällön, josta olemme nyt eri mieltä.

Me olemme kysyneet kmonia kertoja mm. sitä, miksi hallitus ei tuo sellaista lakiesitystä, joka turvaa, että työtön saa tehdä lyhyitä työkaksoja ja silloin, kun hänellä ei ole työtä, saa työttömyysturvan. Tämä on esitetty ministeri Viinaselle ja vaikka kenelle tässäkin talossa. Tätä myös työttömät toivovat, mutta näitä heikennyksiä kyllä tänne löytyy. Me olemme esittäneet lukuisia kertoja mm. sitä, vastoin kuin Kemppainen väitti, että työttömyysturvan kautta maksettavia varoja käytettäisiin työllistämiseen, aktiiviseen työllistämispolitiikkaan, mihin nyt hallitus on pikkuhiljaa lähemässä liikkeelle aikaistamalla investointeja. Mehän olemme esittäneet tätä jo vuosia. Ed. Kemppainen väittää toista.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Muttilaiselle ja ed. P. Lepäselle toteaisin, kumpikohan on ollut seinää vasten näissä neuvotteluissa, ay-johto vai hallitus. Se kysymys jää ratkaisematta, mutta joka kerta, kun säästöjä on toivottu vastapuolelta, ei sieltä kyllä sellaisia esityksiä ole tullut. Muistetaan tilanne kaksi vuotta sitten keväällä, kun puuhattiin yhteiskuntasopimuksia ja oli hirveä kritiikki, että hallitus ei neuvottele ay-liikkeen kanssa. Toivottiin, että osapuolet sopisivat 700 miljoonan markan säästöistä ansioturvaan. No, tekiväthän ne sopimuksen, mutta esitys olikin se, että otetaan 400 miljoonaa markkaa perusturvasta eli kaikkein heikoimmilta. Tämän tyyppistä vastuunkanto silloin on, kun heidän kanssaan ollaan sopimassa.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Murros-torstai oli noin kuukausi sitten. Silloin eduskunnan portailla oli lähes parikymmentätuhatta työtöntä, jotka kohdistivat katseensa ja toivonsa ja odotuksensa tähän eduskuntaan, että tämä eduskunta tekisi jotain merkittävästä työttömyyden alentamiseksi. Ei tämä laki eikä seuraavakaan täytä työttömien odotuksia. Tässähän ollaan heikentämässä työttömien turvaa.

Mielenkiintoista tietysti on myös se, että eduskuntaa ei näy kiinnostavan työttömien ongelmat. (Ed. Kemppainen: Onhan meitä täällä!) Uskon, että työttömien olisi hyvä tietää, että ilmeisesti tämänkin illan ja yön aikana keskusteluun osallistuvat lähinnä eräät sosiaali- ja terveystalokunnan jäsenet, ehkä joku perustuslakivaliokunnasta ja työasiainvaliokunnasta ja muutama muu

näköjään sitten lähinnä vasemmistosta oleva kansanedustaja. Siitä olen iloinen, että ministeri Huuhtanen ainakin tässä vaiheessa on paikalla.

Mutta, arvoisa puhemies, pettymys on mielestäni todella suuri. Se on suuri siinä mielessä, että tämä hallitus näpertelee myös työttömyysasioiden kanssa tuomalla eduskuntaan esimerkiksi sellaisen lakiehdotuksen, josta jo alun perin oli tiedossa, että se ei tule menemään sellaisenaan läpi. Minusta on hyvin arveluttavaa, että edes lähdetään kokeilemaan kepillä jäätä tällaisessa tilanteessa, uhrataan aikaa ja energiaa sellaisten esitysten tekemiseen, joilla ei ole läpimenomahdollisuutta. Mielestäni jos nyt puhutaan yhteiskuntasopimuksesta, todella olisi pitänyt käyttää kaikki käytettävissä olevat voimavarat sellaisen ilmapiirin luomiseksi opposition, hallituspuolueiden ja työmarkkinajärjestöjen kesken, että olisi hiottu todella ja haettu ratkaisua.

Ed. Kemppaisen puheenvuorossa se, miten hän kuvaili viime kevään tapahtumia, on mielestäni hyvä osoitus Ahon hallituksen harjoittamasta ns. yhteistyöstä. Sehän on sanelupolitiikkaa. Hallitus tuo esityksen, joka on, että näin on pakko tehdä tai muuten ei enää neuvotella tai keskustella. Se on valitettavasti ollut linja, ja minusta se on epäviisasta linjaa ja se on epäviisasta linjaa miltä tahansa hallitukselta, koska tämänkin hallituksen jälkeen tulee uusi hallitus ja elämä jatkuu. Nyt on aivan turhaan kärjistetty ilmapiiriä moneen otteeseen, luota turvattomuutta, levottomuutta, vihaa, kaunaa, kaikkea tätä on suotta kylvetty, kun olisi voitu toimia toisin. Joskus olen ajatellut, että se johtuu kokemattomuudesta, mutta kun se toistuu jatkuvasti, kerta toisensa jälkeen, en voi päätyä mihinkään muuhun ajattelumalliin kuin siihen, että se on ihan tarkoituksellista, halutaan kärjistää. Porvarihallitus haluaa nyt näyttää voimansa ja uhota tarpeettomasti, ja minusta se on todella typerää.

Suuri virhe, minkä tämä eduskunta on tehnyt, todella suuri ja kauaskantoinen virhe, oli se, että poistettiin velvoitetyö. Velvoitetyö olisi tässä tilanteessa tänä vuonna, ensi vuonna ja vielä varmaan monena seuraavanakin vuonna ollut pelastus niille pitkäaikaistyöttömille, joilla nyt kurimus ja köyhyys jatkuvat. Velvoitetyö olisi varmaan ollut kansantaloudellisesti myös järkevää. Tästähän on selvää näyttöä pohjoisen kunnista, joissa oli pitkään jatkunut korkea työttömyys. Siellä pystyttiin velvoitetyön avulla saamaan ihmiset edes sen 500 päivän jälkeen puoleksi vuodeksi työhön, kohtuulliseen toimeentuloon ja sitä kautta välttämään toimeentulotukiasiakkaaksi

joutumiset ja monet muut seikat. Jos kokonaiskansantaloudellisesti katsottaisiin, ed. Kemppainen, näitä asioita, niin se olisi ainoa järkevä tie. Nyt tapahtuu niin, että osa ihmisistä ajetaan todella köyhyyteen, kurjuuteen, syrjäytymiseen, leipäjonoihin, soppajonoihin, niin kuin me kaikki tiedämme. 100 000 ihmistä jo tällä hetkellä näkee Stakesin selvityksen mukaan nälkää.

Minun on vaikea ymmärtää erästä asiaa. Minä ymmärrän, että porvarihallituksella on omat ideologiset tavoitteensa, mutta ei kai voi olla myöskään porvarihallituksen edun mukaista, että kansakunta jaetaan jyrkästi kahtia. Tehdään todellakin tästä yhteiskunnasta kahtia jakautunut yhteiskunta, johon ladataan sellaiset jännitteet, joiden purkautumisesta meillä kenelläkään ei ole tietoa. Olen tavannut lukuisia työttömiä. Jos kävi Eduskuntatalon portailla kuuntelemassa ja keskustelemassa ihmisten kanssa — muuallakin kuin vain rapuilla, meni niiden ihmisten joukkoon — niin tiesi, mikä se tunnelma oli, miten suuri viha ja epäluottamus päättäjiä kohtaan on olemassa. Jos me sen tajuamme ja jos me väitämme, että me olen kansan valitsemia edustajia tässä eduskunnassa ja meidän vastuullamme on tämän kansakunnan tulevaisuus, niin silloin meidän pitäisi tehdä tosissamme kaikkemme löytääksemme ulospääsyn tästä eikä näperrellä leikkausten, säästöjen ja muiden kanssa, niin kuin nyt teemme.

Arvoisa puhemies! Oppositio valmistautui huolella ja vastuullisesti näiden lakien käsittelyyn. Kun hallituspuolueiden kesken ei päässyt neuvottelemaan valiokuntavaiheessa eikä missään, me valmistauduimme yhdessä. Me kävimme yhdessä keskusteluja ja asetimme yhdessä tavoitteet. Eivät kaikki oppositiopuolueet olleet alun perin samaa mieltä. Totta kai meillä on erilaisia näkemyksiä niin ryhmien välillä kuin ryhmien sisälläkin. Eihän tämä niin ole, että on vain yksi mielipide oppositiossakaan, sen paremmin kuin ei ole hallituksessakaan. Mutta me työstimme asiaa, me keskustelimme, me haimme ulospääsystä ja omaa vaihtoehtoa.

Valiokunnan mietinnön I vastalauseesta näkyvät selvästi opposition asettamat yhteiset neuvottelutavoitteet, joiden pohjalta pyysimme hallitukselta neuvotteluja. Valitettavasti on todettava, että ne eivät olleet varsinaisia neuvotteluja siinä mielessä, kun puhutaan vakavasti otettavista neuvotteluista. Valitettavasti täytyy todeta myös se, että neuvotteluissa, joissa en itse ollut mutta joista olen saanut raportit hyvin tarkkaan, kuulemma myös uhkailtiin sillä, että tarvittaessa

lähdetään leikkaamaan ansiosidonnaisia etuuksia, jos oppositio aikoo esittää ne lait ja ne osat, jotka se voi, lepäämään.

Mikä oli näiden neuvottelujen lopputulos, ns. neuvottelujen, jotka eivät niitä olleet? Neuvottelut kariutuivat, koska hallituspuolueet eivät olleet valmiit tekemään mitään muita tarkistuksia kuin ne, jotka oli pakko tehdä, jotta saadaan nämä lait ajettua täällä läpi. Jotta ei olisi tarvinnut säätää perustuslain säätämisyjärjestyksessä, luovuttiin toimeentulotukiluukulle heittämisestä, joka olisi ollut todella härskiä ja todella hirvittävä teko, siis siirtää valtiolta vastuut kunnille, entisestäänkin vaikeuksissa oleville kunnille ja unohtaa toimeentulotuen varassa olevat ihmiset köyhyyteen, sinne viimesijaiseen turvaan. Toimeentulotukihan on viimesijainen turva. Sen takia se oli niin äärimmäisen kova ja julma ehdotus.

Sitten on nämä kolme lepäämään jätettävää elementtiä eli työmarkkinatuen lapsikorotus, työttömyysturvan peruspäivärahan odotusajan nostaminen neljään kuukauteen ja työttömyyspäivärahan saannin oikeutuksen nostaminen 17 vuodesta 18 ikävuoteen. Nämä olivat siis ne kolme elementtiä, jotka hallituksen oli pakko perua. Niiden kustannusvaikutukset haluan eduskunnan pöytäkirjaan kirjattavan siitä syystä, että tulevat sukupolvet ja lähiaikoina myös muut voivat tarkistaa, mistä tässä on kysymys, kun verrataan parin yön takaisia markkoja, mitä myös on heiluteltu. Työmarkkinatuen lapsikorotukset maksavat 90 miljoonaa markkaa, odotusajan palauttaminen takaisin kolmeen kuukauteen neljän kuukauden sijasta maksaa 20 miljoonaa markkaa ja alaikärajan pitäminen 17 vuodessa 70 miljoonaa markkaa, siis yhteensä 180 miljoonaa markkaa. Tämä oli siis se, minkä hallitus oli pakotettu tekemään.

Mutta eihän hallitus tyytynyt siihen, että se teki ainoastaan sen, minkä se oli pakotettu tekemään, jotteivät ne lait jää lepäämään, vaan sitten vastaavasti lähdettiin rokottamaan, lähdettiinkin muuttamaan sitä esitystä, joka oli olemassa, huonontamaan sitä sillä, että kun hallitus ei sentään uskaltanut puuttua ansiosidonnaisiin päivärahoihin, niin lähdettiinkin tekemään työmarkkinatuen osalta tarveharkinta 180 päivän jälkeen. Minusta tämä oli tosi uskomatonta. Näin sitten vastaavasti hallitus sai 140 miljoonaa markkaa, jolla se nuo lepäämäänjättämiset esti. Kun sitten koulutuksen osalta jouduttiin korvaus palauttamaan, myös se 20 miljoonaa markkaa, niin kaiken tämän soutamisen ja huopaamisen ja näiden operaatioiden jälkeen 60 miljoonaa markkaa oli

se lisäkustannus, mitä tästä seurasi, siis siitä, mitä hallitus oli pakotettu tekemään, ja silti se vielä meni heikentämään siitä, mitä oli alun perin luvannut.

Minä olen todella pettynyt ja pahoillani enkä voi ymmärtää sitä, että keskusta on mukana tällaisissa ratkaisuisa. Tietenkin olen ihmetellyt myös sitä, että ministeri Kanervaa ei jälleen kerän näy täällä. Häntä ilmeisesti ei kerta kaikkiaan kosketa työttömien armeija, mikä Suomessa on. Minä en voi kuvitella mitään muuta maata, joka olisi tällaisen työttömyyden kourissa, tällaisen kriisin kourissa, mitä työttömyys meidän maallemme aiheuttaa, ja meidän työasiainministerillemme ei ole mitään asiaa eikä sanottavaa eduskunnassa, enkä minä ole nähnyt hänen julkisuudessaakaan mitään sanovan viime aikoina. Hän on hiljaa, hän tekee kaikkea muuta. Se on minusta jotakin, mitä en parhaalla tahdollakaan voi ymmärtää, että voi näin ylimielisesti suhtautua näihin ongelmiin, jotka ovat vaikeita, jotka eivät ole helposti ratkaistavissa.

Eihän tässä kukaan ole väittänytään, että Urpo Leppäsen keinoin työttömyys poistetaan muutamassa kuukaudessa, ei oppositiossa näin naiiveja ja typeriä olla. Mutta me olemme yrittäneet edes sanoa, että haettaisiin joku ratkaisu, jonka voisimme kunnialla esitellä kansalaisille, pidemmän tähtäyksen ohjelma, jolla turvattaisiin ihmisten pääsy edes määräaikaisen työttömyyden jälkeen työn pariin. Mutta nyt tehdään päinvastoin. Niin kuin täällä on aikaisemmissa puheenvuoroissa todettu, tämä hallitus tekee päinvastoin. Kaikin keinoin se yrittää estää ottamasta lyhytaikaista työtä tai sitten tekee niin, että osaikatyö johtaa siihen, että menettää työttömyyskorvauksen tietyiltä osin kokonaan. Tämä on niin kummallinen ja mahdoton yhtälö, että en voi kerta kaikkiaan sitä ymmärtää.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta tässä, että vaikka Ruotsissa on taloudelliset vaikeudet — siellä on koko ajan kasvava työttömyys, siellä on huomattavasti korkeampi korvaustaso työttömyyden osalta niin kuin myös muiden sosiaali-etuuksien kuten sairauspäivärahan ja vastaavien osalta — ei sielläkään porvarihallitus ole lähtenyt tällaisiin peleihin, kuin se meillä on lähtenyt. Minä olen juuri eilen saanut tiedon siitä, että Ruotsissa on otettu kahdeksi vuodeksi käyttöön hallituksen asetuksella ”arbetslivets utvecklings-system”, jota he kutsuvat ALU:ksi, joka on siis voimassa tämän vuoden ja ensi vuoden. Tässä ALU-järjestelmässä työvoimahallinnolle annetaan mahdollisuus ohjata työttömiä, joita ei ole

voitu työllistää tai joille ei ole voitu järjestää työvoimapolitiittista koulutusta, sellaisiin kohteisiin, joissa he työskentelevät työttömyyspäivärahalla, mutta ministeri Huuhtanen, he eivät työskentele siellä 116 markalla päivässä. Ruotsissa tilanne on se, että nämä ALU-työssä olevat saavat samaa työttömyyspäivärahaa kuin muutkin ja se on 560 kruunua päivässä. Se on korvaus siitä, että he tekevät työtä. Se ei ole mitään almua tai orjatyötä, pakkotyötä, jota nyt työmarkkinatuella ihmiset pistetään tekemään, 560 kruunua päivässä.

Ruotsissa on myös muutoin erilainen systeemi. Siellä ansiosidonnaiset työttömyyspäivät nollautuvat sen jälkeen, kun on ollut 75 päivää työssä. Jos on ollut 75 päivää työssä, ansiosidonnaiset päivät nollautuvat ja pääsee aloittamaan työttömyyskorvausta alusta uudelleen. Vastaavasti kun osallistuu työvoimapolitiittiseen koulutukseen, siinäkin nämä päivät nollautuvat 75 päivän jälkeen.

Arvoisa puhemies! Pystyn huomattavasti perusteellisemminkin selvittämään, minkälainen tämä ”arbetslivets utvecklings-system” on. Mutta koska nyt jo alkaa minun puheaikani loppua, niin en tässä vaiheessa siihen palaa. Mutta toivottavasti voin illan myöhäisemmässä vaiheessa kertoa tästä systeemistä enemmän.

Kuten sanoin aikaisemmin, minusta on murheellista, on itkettävää suorastaan, että porvarihallitus ei kannu huolta, siis todella ette kannu, ministeri Huuhtanen, huolta tämän maan työttömistä. Ihmisistä tehdään köyhälistöä tähän maahan tämän hallituksen toimesta.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Tämän maan suurin sosiaalinen ongelma on työttömyys. Joka kymmenes tämän maan kansalaisista, kun huomioon otetaan imeväisikäiset ja vanhukset, on työttömänä. Miltei joka viides työikäisestä väestöstä on työttömänä. Työttömien joukosta kasvava osa on pitkäaikaistyöttömiä. Nuorten työttömien määrä on huomattava. Tämän kysymyskokonaisuuden, tämän vyyhden, luulisi kiinnostavan enemmän tätä salia, mutta valitettavan vähäiseltä tämä kiinnostus illan ehtiessä näyttää.

Työttömyyden syyt ovat moninaiset. En käy niitä tässä analysoimaan. Tämänkin salin eri puolilla on erilaisia näkemyksiä siitä, mitkä ovat ne tärkeimmät tekijät, jotka ovat syventäneet Suomen talouslamaa niin, että työttömyys on näin huikeissa lukemissa kuin tällä hetkellä on.

Mielestäni tämä tilanne on niin vakava, että sekä hallituksen että opposition tulisi pyrkiä yhteistyöhön hyvin vakavasti. Tämän työmarkki-

natukiesityksen yhteydessä hallitus ja oppositio niin sanotusti kävivät neuvotteluja. Neuvotteluissa esillä olleita ajatuksia on referoitu jo useissa puheenvuoroissa. En käy niitä aivan pilkuntarkasti läpi. Pidän hallituksen heikkoutena sitä, että se ei pystynyt käymään perusteellisempia, kunnollisempia neuvotteluja tästä asiasta. En näe, että opposition puolelta olisi haluttu käydä poliittista peliä, vaan haluttiin nimenomaan vilpittömästi kehittää maamme työllistämispoliittikkaa ja työttömyysturvaa sellaiseksi, että työttömyys toisaalta vähenisi, ja sellaiseksi, että niillä ihmisillä, jotka joutuvat tällä hetkellä olemaan työttöminä, olisi todella mahdollisuus toimeliaisuuteen, oli se sitten opiskelua tai mahdollisuus työhön. Näen, että juuri tämä kokonaisuus on sellainen vyyhti, jonka solmujen selvittämisen pitäisi olla ensisijainen tavoite myös maan hallituksella. Järjestelmää olisi muutettava.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti tämä työmarkkinatukiesitys ei ole ratkaisu näihin kysymyksiin. Olen omalta osaltani ollut sitä mieltä, että työharjoittelumahdollisuuden takaaminen työttömyysturvan piirissä olisi ihan järkevä mahdollisuus, kunhan lähtökohtana olisivat työttömän omat ehdot, se, mitä hän itse haluaa tehdä, miten hän haluaa kouluttautua, mitkä ovat hänen tulevaisuudensuunnitelmansa. Valitettavasti tämä työmarkkinatukiesitys on jo ihan kielellisesti sävyllään hyvin virkavaltainen. Siinä lähdetään liikkeelle siitä, että työharjoittelu organisoidaan kuin ylhäältä päin työttömälle. Työtöntä ihmistä ei tässä esityksessä selvästikään nähdä aktiivisena toimijana, vaan pikemmin passiivisena viranomaiskoneiston alamaisena.

Vihreä eduskuntaryhmä jätti lokakuun lopulla aloitteen, joka koski sitä, että työharjoittelumahdollisuus olisi toteutettu työttömyysturvalainsäädännön piirissä, kuitenkin niin, että harjoittelun ehtoja olisi säädely tiukemmin, kuin hallitus esittää. Olisi toimittu siten, että harjoittelu olisi tapahtunut työsuhteessa. Kiistatta tämäkään malli ei ole ongelmaton, mutta se on joka tapauksessa parempi kuin hallituksen esitys, jossa työharjoittelijan asema jää erittäin kyseenalaiseksi.

Tämän tyyppinen idea ja hyvin monia muita ideoita työllistamisestä ja työttömyysturvan aktiivisesta oli esillä hallituksen ja opposition käymissä neuvotteluissa, jotka valitettavasti kariutuivat. Kysyinkin tuolloin itseltäni, onko tällä maalla varaa tällaiseen. Toivoisinkin, että ministeri Huuhtanen antaisi jossain vaiheessa tätä iltaa vastauksen siihen suureen kysymykseen, onko tällä maalla todellakin varaa tähän työttömien

armeijaan, varaa siihen, että näitä asioita ei yhteisymmärryksessä vakavasti viedä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Olen nyt moneen kertaan valitellut näitä kariutuneita neuvotteluja ja toivoisin tästä lannistumatta kuitenkin, että tulevaisuudessa neuvotteluissa onnistuttaisiin paremmin ja saataisiin aikaan niitä aktiivisia muutoksia, joita oppositio on esittänyt.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n :
Herra puhemies! Pyytäisin vielä palaamaan ajatuksissa toukokuuhun 93 ja siihen, mitä silloin juuri ajateltiin siitä tarpeesta, johon osittaisvastaus on nyt käsiteltävänä täällä työmarkkinatuen muodossa.

Silloinhan lähdettiin pohtimaan kolmikannalla, miten työllisyyttä voitaisiin maassa parantaa. Yhden keinon nähtiin olevan välillisten työvoimakustannusten alentamisessa. Toisaalta erityisesti valtion puolella oli tiedossa välttämättömien säästöjen tekeminen ja tämä pari luonnollisesti edellytti ongelman hoitamiseksi etuustason alentamista ja toisaalta rahoitusvastuun lisäämistä niin työnantajapuolelle kuin myös työntekijäpuolelle.

Tämä asia eteni myöskin siinä hengessä, että haluttiin todella huomattavaa uudistusta: passiivisen toimeentuloturvan sijasta siirtymistä aktiivisempiin muotoihin. Lähdettiin luomaan kokonaisuutta, jossa ajateltu työmarkkinatuki, toimeentulotuki ja opintotuki yhteensovitettiin. Tähän yhteensovituksen periaatteen kuului myöskin etuustasojen yhdenmukaistaminen. Tässä mielessä ihmettelen ed. Tainan hallituksen piiristä esittämää mielipidettä, että tässä ei ollut mistään radikaalista uudistuksesta kyse. Jos me tarkastelemme pelkästään työmarkkinatukea, niin voisi tehdä tällaisen aika suppean johtopäätöksen. Mutta kun ymmärtää, mihin kokonaisuuteen tämä liittyy, silloin me ymmärrämme jo olevamme ns. suurten uudistusten äärellä. Tätä vasten tämä keskustelu olisi myöskin nähtävä.

Valiokunnan puheenjohtaja ed. Skinnari käytti mielestäni hyvin maltillisen puheenvuoron, ja haluan häntä ja kyllä myös valiokuntaa kiittää siitä, että tämä käsittely vietiin loppuvaiheessa läpi siten, että pääsemme jo nyt asiaa täällä suuressa salissa käsittelemään. Ed. Skinnari totesi, että työmarkkinajärjestöt sopimuksen jälkeen eivät ole olleet kaikilta osin tyytyväisiä mm. työmarkkinatuen sisältöön ja ovat joissakin yhteyksissä ihmetelleet, mistä oikein oli sovittu, kun nyt hallituksen esitys on täällä eduskunnassa ollut käsiteltävänä.

Tästä saisi helposti sellaisen käsityksen, että hallitus on hyvin lyhyellä aikavälillä ja pinnallisella valmistelulla tuonut esityksen eduskuntaan. Kuitenkaan kyse ei ole ollenkaan siitä. Hallituksen esitystä on edeltänyt työttömyysturvatoimikunnan, ns. Toiviaisen toimikunnan, pitkäaikainen työ, joka on ollut hyvin laajapohjainen. Siinä on lähtökohtana ollut kolmikantaisuus, mutta toimikunnan kokoonpanoa katsomalla sieltä tunnistaa kyllä hyvin pitkälle kaikki parlamentaarisen edustuksen tunnusmerkit, niin laaja tämä toimikunnan työ oli sekä kestoltaan että koostumukseltaan.

Näin ollen työmarkkinatukea ei toki näissä sopimuksissa vedetty hihasta. Olen varma, että myöskin sopijoilla on ollut melkoinen asiantuntemus näissä asioissa toisin kuin opposition puolelta on väitetty, ja he käyttivät asiantuntijoita hyväkseen neuvottelujen aikana aivan niin kuin minäkin käytin neuvotellessani hallituksen puolelta kevään keskusteluissa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Työttömiltä ei kysytty mitään!) — Oletan, että palkansaajajärjestöillä on jonkinlainen tunnus myös työttömyyteen. Niin pitäisi olla. Mutta hyvin monessa kohden olen törmännyt siihen tosiasiaan, että kyllä palkansaajajärjestöt enemänkin puhuvat työssä olevien puolesta ja hoitavat heidän etujaan. Toissijaista on sitten sosiaaliturvan puoli. — On myös kohtuutonta väittää, ettei ministeriössäkin olisi tietoa työttömyydestä ja työttömien asemasta. Siinä suhteessa en suostu tätä syytettä hyväksymään.

Oppositio tuli neuvotteluihin tarjouksella, joka oli varmasti työttömän kannalta edullisempi ja johon työtön varmasti oli tyytyväisempi kuin hallitukseen esitykseen. Sitä en kiellä. Mutta opposition esitys maksoi huikeita miljardimääriä, jos nyt oikein muistan, 4—5 miljardia, joita yleisen talouspolitiikan raameihin ei voi millään mahdollistaa. Tästä syntyi se perushankaus, joka neuvottelujen aikana oli.

Minusta tuntuu myös aika merkilliseltä, kun täällä on toistuvasti useissa puheenvuoroissa vähätelty näitä neuvotteluja ja sanottu, että jos ne nyt sellaisia olivat tai ne eivät olleet neuvotteluja. Pahinta, mitä kuulin — ja luin tämän oikeastaan jo Kansan Uutisista ja joka syytös tulee vasemmistoliiton puolelta — on, että puhutaan, että olen uhkaillut näissä neuvotteluissa. Tämä on käsittämätön väite. Kun minulta kysyttiin, mitä minä vaihtoehtoisesti tulisin tekemään, jos tämä esitys hylätään, minä avoimesti kerroin, että tulemme harkitsemaan näitä kahta asiaa: tarveharkinnan poistoa osittain ja ansiosidonnaisen

päivärahaan puuttumista, aivan sen vuoksi että budjetti piti saada jollain tavoin tasapainoon. Ei hallituksella ollut tässä suhteessa mitään muuta mahdollisuutta. Jos avoimuudesta nyt puhutaan uhkailuna, niin kyllä neuvottelut jatkossa aina vain vaikeutuvat eikä niistä tule koskaan konkreettisia. Tässä mielessä minä olen kyllä hyvin pettynyt, kun kuvittelin edustavani jotain uutta kulttuurista neuvotteluissa ja voivani mennä asioihin, kun on vähän ollut aikaa ja kun halu sopia oli suuri.

Ed. Stenius-Kaukonen aloitti oikeastaan puheenvuorossa siten, että emme lainsäädäntöä ole ymmärtäneet ollenkaan työttömän kannalta eikä riitä, että Lauri Ihalaisen nimi on paperissa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei se riitä!) Kuitenkin asioista sopiminen edellyttää nimiä. Se edellyttää allekirjoituksia siihen, mistä on sovittu, ja tältä paikalta haluan erityisesti sanoa, että Lauri Ihalainen oli se neuvotteluosapuoli, joka on ehkä muista poiketen pysynyt siinä kannassaan, että tästä on todella sovittu. Se on tehnyt kyllä minuun vaikutuksen hänestä henkilönä.

Kun täällä on vedottu myös siihen, että ns. työharjoittelu ei vastaa millään tavoin normaalia työllistämistä, niin tähän vastaan kyllä hyvin yksiselitteisesti: Ei vastaakaan eikä sillä sitä ole edes tarkoitettu. Tässä on haluttu luoda aivan uusi taso työttömille päästä niin sanotusti työn syrjään kiinni olemalla siinä mukana. Mahdollisesti, ja toivon, että hyvin useissa tapauksissa, on mahdollisuus siirtyä sitten normaaliin työsuhteeseen ja normaaliin työhön. Tämähän on koko tämän työmarkkinatuen ajatus. Näillä ns. normaaleilla työllistämiskeinoilla ei ole voitu vastata tämän päivän suurtyöttömyyden ongelmiin. On ollut pakko löytää suomalaisiin voimavaroihin sopiva uusi taso, jota työmarkkinatuki nimenomaan on.

Täällä on myös nimenomaan ed. Stenius-Kaukonen puheenvuorossa arvosteltu tarveharkinnan poistoa, joka hallituksen alkuperäisestä esityksestä poiketen oli pakko ottaa käyttöön. Kuitenkin tässä on ollut nimenomaan tältä osin työttömyysturvaan parannusesitys, joka sinne edelleen jää 180 vuorokauden ajalta.

Me toki olisimme voineet mennä paljon pitemmällekin meneviin ns. myönteisiin uudistuksiin, mutta kaikki on ollut rahasta kiinni. Tällä hallituksella on aito hätä velkaantumisen tahdin kiihtymisestä, siitä, että tällä velkaantumisella me alamme pikkuhiljaa tulevaisuudessa jo korkomenoina syödä budjetin käyttöpuolta niin, että meillä on sosiaaliturvan kanssa todellisia ongelmia jatkossa. Tämä on minusta yksi niistä suurista

uhkatekijöistä, jotka tulevaisuuden sosiaaliturvaa väijyvät.

Ed. Kemppaisen puheenvuoro ei oikeastaan yllättänyt. Hänhän on edustanut sitä kantaa, mitä keskustan eduskuntaryhmässä myös on nähty, että tällä uudistuksella on ollut sellaisia kielteisiä piirteitä, joita ei olisi toivottu ajatellen juuri perusturvaa. Mutta kun ei ole pystytty riittävästi muualta löytämään säästökohteita ja kun on ollut pakko jollain tavoin järjestää kuitenkin toimiva toimeentuloturva maahan, uskon, että keskustan ryhmässä on kuitenkin ymmärretty tämä ratkaisu pakkotilanteen edessä. Myönteisenä pidin ed. Kemppaisen puheenvuorossa sitä, että hän pohdiskelussaan on aivan hallituksen kanssa samoilla linjoilla koko toimeentuloturvan ns. alapään järjestelystä, jonka tulee edetä perustulon tai kansalaispalkan suuntaan tai joka tulee toteuttaa negatiivisella tuloverotuksella. Nämä ovat aika lähellä toisiaan olevia järjestelmiä, ja tätä ministeriössä paraikaa valmistellaan. (Ed. Laine: Kemppainen on uskollinen hallituksen soturi!) — Kyllä, täytyy myöntää.

Ed. Outi Ojalan puheenvuorossaan arvosteli tämän ajan tilannetta viitaten 100 000 ihmisen nälänhäkemiseen. Minä en nyt tiedä, tarkoittiko hän sitä, että juuri tällä hetkellä 100 000 ihmistä näkee nälkää. Jos itse tulkitsin noita lehtikirjoituksia, koko tutkimusta en ole ehtinyt lukea enkä ole voinut siihen perehtyä, niin sen mukaan jossakin vaiheessa suomalaisista 100 000 on niin sanotusti nähnyt nälkää. Myös ns. nälkärajan taso on kovin veteen piirretty viiva, miten se halutaan nähdä. Mutta ongelma on olemassa, ja sitä en pyri kieltämään. Palaan siihen, mitä sanoin äsken. Tämäkin asia on pystyttävä hoitamaan niillä käytettävissä olevilla markkamäärillä, jotka esimerkiksi ministeriöllä tehtävää varten on.

Ed. O. Ojalalla oli esimerkki Ruotsista, ja hän kertoi siellä maksettavan työstä oliko se nyt 560 kruunua päivältä, kun meillä ns. työmarkkinatukeen tulee 116 markkaa päivältä. Tässä on se ero, että Ruotsissa maksetaan juuri työstä ja meillä maksetaan työharjoittelusta. Ei niitä voi verrata toisiinsa. Sen sijaan jos työllistävillä toimenpiteillä mennään Suomessakin työhön, niin totta kai palkka on suurempi.

Ed. U. Anttila on myös arvioinut aivan väärin työmarkkinatukea, jos hän lähtee siitä, että työtön on alamainen työharjoittelutilanteessa. Nimenomaan työttömällä on oikeus esittää omia mielipiteitään, tehdä ns. työsuunnitelma työvoimatoimiston kanssa. Ei hän missään alamaissuhteessa ole, vaan päinvastoin alusta pi-

täen vaikuttaa tulevaan työharjoittelutilanteeseensa.

Hänellä oli ehkä retorinen kysymys, onko Suomessa varaa työttömien armeijaan. Siihen minä vastaan, niin kuin olen ennenkin vastannut, että ei ole.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä on niin huono esitys, että päätin, kun näin tämän työmarkkinatukiesityksen, että ainoa reaktio on, että painaa ei-nappia. Mutta kuitenkin halusin ministeri HUUHTASEN puheenvuoron johdosta sanoa, että kyllähän ehdottomasti sosiaalipolitiikka on väärä vastaus työttömyyskysymykseen. Oikea vastaus on luonnollisesti työllistäminen, eikä ministeri HUUHTANEN voi tälle asialle käytännöllisesti katsoen yhtään mitään. Tämä on pääministerin, valtiovarainministerin ja työministerin asia.

Sitten sanon sen verran ammattiyhdistysliikkeestä, että kyllä minäkin olen kovin pahoillani siitä, että ammattiyhdistysliikkeessä tässä kysymyksessä selvästikään ei olla tilanteen tasalla, kun tällaisia esityksiä tehdään. Minä muistan joskus aikoinaan, kun me työllistimme nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä, että yhteisillä kalvoilla esiintyivät STK:n Castren ja SAK:n Hemmilä. Minä kysyin heiltä, onko heillä yhteiset kalvot. He olivat kuulemma ne yhdessä tehneet, ja täysin päin seiniä heidän kalvonsa olivat. He yrittivät kokeilla erästä mallia, kokeilu sai vain 19 työllistettyä. Niin sanotussa Rinteen mallissa työllistettiin samana aikana 4 000 ihmistä. Tämä kertokoon ammattitaidon erosta. Toisin sanoen siellä se ammattitaito on erittäin heikko.

Sen sijaan kommentoisin sitä, ettei ammattiyhdistysliike muka olisi työttömien toimeentuloturvan kannalla. Siinä oli jopa yleislakkouhka. Kyllä ammattiyhdistysliike on työttömien toimeentuloturvan puolesta aina yleislakkoon asti valmis taistelemaan. Mutta nimenomaan työllistämisen suhteen, ja tarkoitan tällä nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä, heidän ammattitaitonsa on luvattoman heikko, yhtä nolla kuin se on tällä hallituksellakin.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ministeri HUUHTANEN oli pahoittanut mielensä meidän lausunnoistamme Kansan Utisissa ja myös puheenvuorostani, niin haluan selvittää, mitä olen tarkoittanut ns. neuvotteluilla. En ole ainoa, vaan kyllä me tässä neuvotteluryhmässä olimme kaikki sitä mieltä, että eivät nämä ole neuvottelu-

ja. Kun me toimme oman paperimme, niin ministeri välittömästi sulki siitä pois suurimman osan työllisyyslakiin tekemistämme muutosehdotuksista. Hyväksyimme sen, että jatketaan neuvotteluja, vaikka tähän oli tietysti kaikkein oleellisin ja totta kai kustannuksiltaan suurin asia.

Mutta entäs sen jälkeen? Ministeri kysyi, mitkä te hyväksytte niistä kolmesta asiasta, jotka voidaan jättää lepäämään, ilman lepäämäänjättämistä. Jos te ette niitä hyväksy, sitten hallitus ei purakaan tarveharkintaa, kuten esityksessä oli. Viimeisen neuvottelun jälkeen ensimmäisen keran ministeri HUUHTANEN sanoi, että sitten leikataan ansiosidonnaista päivärahaa. Minun ymmärrykseni mukaan tämä on uhkailua. Me kysyimme, mitä hallitus tekee, (Min. HUUHTANEN: Ja ministeri vastasi!) — Ja ministeri vastasi. — Ministeri oli ensin sulkenut meidän neuvottelupaperistamme oleellisimman osan pois. Me olimme valmiit jatkamaan keskustelua. Sen jälkeen ministeri kysyi, mitkä te niistä laeista hyväksytte, jotka voidaan jättää lepäämään. Ei ministeri ottanut kantaa yhteenkään niistä muutosesityksistä, joita me hänelle esitimme. Hän ei edes keskustellut niistä. Eihän tämä ole neuvottelua, tämä on ns. neuvottelu.

Ed. KOSKINEN (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri HUUHTANEN totesi, että ay-liike puhuu usein työssä olevien ja vain työssä olevien puolesta ja unohtaa työttömät. Olemme viimeisten kahden vuoden aikana nähneet, että ammattiyhdistysliike on joutunut turvautumaan lakon uhkaan kaksi kertaa puolustaakseen nimenomaan työttömien toimeentuloturva.

Edelleen Suomessa ammattiyhdistysliike on jo useiden vuosien ajan tehnyt hyvin maltillisia palkkasopimuksia juuri mahdollistaakseen uusien työtäläisyyksien saamisen ja vanhojen säilyttämisen. Ammattiyhdistysliike on Suomessa hyvinkin tarkkaan pitänyt vahtia siitä, että työttömyyttä saataisiin vähennettyä ja työpaikkoja lisättyä.

Ministeri HUUHTANEN aivan oikein totesikin, että SAK:n puheenjohtaja Lauri IHALAINEN on kyllä pitänyt sanansa, mitä työmarkkinajärjestöjen välisissä keskusteluissa sovittuun tulee. Työmarkkinatukipaketissa vain oli sellaisia osatekijöitä, jotka hallitus yksipuolisesti ratkaisi. Toiseksi oli tietysti sellaisia osatekijöitä, joista työmarkkinajärjestöillä ei ollut valtakaa sopia. Esimerkiksi juuri enimmäispäivämäärää ja työttömien heittämistä kunnallisen toimeentulotuen varaan koskeviin kohtiin ei mihinkään paperei-

hin ammattiyhdistysliikkeen tai työmarkkinajärjestöjen olisi tullut kirjata nimeään. Ilmeisesti ei tätä nimenomaisesti tarkoittaen nimeä ole kirjattukaan.

Yhdyn niihin näkemyksiin, joita ministeri HUUHTASALLA oli siitä, että tarvittaisiin kyllä vielä vakavampia neuvotteluja ja laajaa konsensusta, jotta työttömyyden valtavasta ongelmasta päästäisiin selvemmillä vesille.

Ed. LINDROOS (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päivämäärä 19.5.1993 tulee varmaan jäämään eräällä tavalla historiaan. Minä en sen historiallista arvoa nyt yritä veikkaila muuten kuin siltä kohdalta, että myöskin sen päivämäärän eräistä linjauksista ja päätöksistä, ainakin niistä virheistä, pitäisi kaikkien ottaa oppia.

Minä hyvin tiedän myös kokemuksesta, että neuvotteluissa viimeisen yön viimeiset kymmenen minuuttia ovat hyvin tuskallisia, koska viimeisen kymmenen minuutin aikana sovitaan periaatteissa asioista, joista yksityiskohtaisesti ollaan varsin eri mieltä. Ehkä menee kuukausia ja vuosia, kun mietitään, mitä sen kymmenen minuutin aikana on tullut tehtyä.

Minä sitä periaatetta myöskin haluaisin painottaa, että keväällä eri työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen kanssa käytiin tästä asiasta keskustelua ja asioista sovittiin, ja nyt vastuu työmarkkinapuolella kohdistuu mielestäni liian kapeasti SAK:n puheenjohtajaan. Tästä maasta ei löydy yhtään muuta tämän sopijapuolen kaveria, joka sanoisi, että keväällä on jotain sovittu hallituksen kanssa, ei työnantajajärjestöistä eikä muista, virkamies-, toimihenkilö- tai työntekijäjärjestöistä. Kyllä minä pidän sitä valitettavana.

Enkä oikeastaan hyväksy sitäkään, jos sanotaan, että johtajat ovat sopineet mutta jäsenet eivät hyväksy sitä. Olen sitä mieltä, että johtajat valitaan jäsenistön toimesta ja jäsenistö vaihtaa johtajia, jos heidän puheisiinsa ei voi luottaa taikka he eivät lunasta luottamustaan. Se on minun mielipiteeni asiasta. Minä luulen myös työelämää jonkin verran tuntevani. Sen vuoksi kevään 93 toukokuun 19. päivän kaltaisia päiviä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen yhteistyö tämän jälkeen ei tule kestäämään. Ehkei kannata sellaisia öitä enää viettääkään.

Ed. MUTTILAINEN (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri HUUHTANEN sanoi, että lakiesitysten tarkoituksena on siirtyä työllistämisen aktiivisempiin muotoihin. Kuitenkin la-

kiehdotuksen käsittelyssä tuli ilmi, että työmarkkinatuella työllistäminen ei ole helppoa, koska työvoimatoimistoissa ei kerta kaikkiaan ole voimavaroja eikä resursseja hoitaa tätä asiaa. Samaa aikaan, jos olisi todella pyritty aktiiviseen työllistämiseen, sinne olisi tullut selkeästi lisää voimavaroja.

Neuvotteluissa, joita syksyllä käytiin, olisi jo ajallisesti mielestäni ollut mahdollista ottaa esille koulutuspaketti, jota kansliapäälliköt ovat hahmotelleet, sekä mielestäni myös hallituksen ns. elvytyspaketti, joka muutama yö sitten on syntynyt. Olisi nämä asiat yhdistetty, käyty kunnolliset laajat neuvottelut ja katsottu, millä tavalla olisimme sen jälkeen voineet todellakin siirtyä aktiivisempiin työllistämisen muotoihin.

Myöskin tämän lakiesityksen yhteydessä on keskusteltu erittäin paljon siitä, että pitää luoda mahdollisuus käyttää kaikki lyhyetkin työn tekemisen mahdollisuudet hyväksi, ilman että myöhemmin, kun työttömyysturvaa tarvitaan, tämän lyhyen työn vastaanottamisesta tietyllä tavalla rangaistaan, kuten voimassa olevien säännösten mukaan tapahtuu.

Lopuksi vielä opposition neuvottelupaketista. Vaikka se olikin kallis ministerin mielestä, kyllä myös menot olisivat vähentyneet. Olisi tullut säästöjä työttömyysturvan puolella, lisää verotuloja ja lisää kulutuskysyntää.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Huuhtanen äsken kiisti väitteeni siitä, että tämä työmarkkinatuki-esitys pitää työharjoittelun osalta sisällään hyvin vahvaa virkavaltaisuutta. Ehkä paljon kertoo lakiesityksen 8 §, jossa säädellään työharjoittelusopimusta. Siinä ei sanallakaan mainita, mikä velvollisuus työvoimatoimistolla on neuvotella asioista itse harjoittelijan kanssa, vaan todetaan, että harjoittelupaikan järjestäjä ja työvoimatoimisto tekevät sopimuksen. Mielestäni tämä kertoo hyvin paljon lakiesityksestä. Toki toivon, että mikäli tämä laki hyväksytään ja harjoittelusopimuksia tältä pohjalta aiotaan toteuttaa, että niissä mahdollisimman tarkkaan otetaan työttömän lähtökohdat ja tavoitteet huomioon. Mielestäni sellainen malli, jossa työttömän omat tavoitteet ovat vahvasti esillä, hän itse on aktiivisesti etsimässä harjoittelupaikkoja, olisi paras mahdollinen.

Myöskään näissä esityksissä, joita tänä iltana täällä käsitellään, ei puututa työttömän oikeuteen opiskella eikä lyhytaikaisiin ja osa-aikaisiin työsuhteisiin kannustamiseen, ja pidän tätä hyvin

suurena epäkohtana, johon on niin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuin tässäkin salissa kiinnitetty huomiota. Mutta valitettavan vähälle ovat jääneet hallituksen toimenpiteet, pikemmin päinvastaiseen suuntaan eli passiivisuuteen tässä suhteessa ihmisiä kannustetaan.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En sen pidemmälle mene kevään tupotapahtumiin kuin totean vain sen, että vastuuta nyt käsiteltävinä olevista lakiesityksistä ei voi vierittää ay-liikkeelle. Me vastaamme nyt tässä eduskunnassa niistä päätöksistä, joita tehdään, ja meidän se vastuu on kannettava.

Ministeri Huuhtanen ei mielestäni vastannut siihen ed. Stenius-Kaukosenkin aikaisemmin nostamaan kysymykseen, minkä takia pitkäaikaistyöttömille, niille, jotka tänä vuonna eivät saa peruspäivärahaa, jotka monet ovat olleet jopa kaksi vuotta ja useammankin vuoden työttöminä, ei tule peruspäivärahaa edes 180 päivän ajaksi voimaantulosäännöksen johdosta. Näissä perheissä on kärsitty monissa hyvin pitkään. Monien näiden perheiden taloudellinen tilanne on romahtanut. Vaikka toisella puolisoilla on tulot noin 8 000 markkaa kuukaudessa, mutta monilla on myös lapsia, velkoja, ja näin ollen, kun toinen ei saa pennin hyrrää työttömyyskorvausta, monien perheiden tilanne on kestämätön. Miksi heitä vielä rangaistaan, kun he ovat jo kärsineet?

Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtaselle toteaisin myös sen, että kun puhuin Ruotsin systemistä, tästä ALU:sta eli arbetslivets utvecklings-systemistä, tämä ei ole normaali työ, vaan minä kerroin juuri, että kun he saavat 560 kruunua päivässä, se on nimenomaan niille, jotka eivät ole saaneet työtä normaaleilta työmarkkinoilta, mutta joka tapauksessa työllistämistyöstä he saavat 560 kruunua päivässä, joka on inhimillinen ja kohtuullinen korvaus siitä, että he tekevät työtä. Monet työharjoittelijat tulevat Suomessa ensi vuonna tekemään työtä todellisuudessa eikä mitään työharjoittelua. Heitä käytetään ilmaistyövoimana, näin voi sanoa.

Edustajat Sasi ja Norrback merkitään läsnä oleviksi.

Ed. P. Lepänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri otti esille taas kertaalleen sen, että on välttämätöntä etsiä sääs-

töjä, niin kyllä tuntuu siltä, että hallitus ei ole tätä arvokeskustelua käynyt sisällään, mistä pitää säästää, milloin ja minkä verran.

Kun sitten nousi esille työmarkkinasopimus ja hallituksen allekirjoittama paperi, täällä sanotaan kohdassa 3, työttömyysturva: ”Keskusjärjestöt toteavat, että hallitus on päättänyt työttömyysturvajärjestelmän muuttamisesta.” Sitten on liitteenä hallituksen oma kannanotto siihen, joka pitää sisällään työssäoloehdot, työmarkkinatukea. Mutta jos nämä tässä laissa olevat ja seuraavassa hallituksen esityksessä olevat sisältöasiat olisivat olleet tiedossa, niin nähtävästi tätä paperia ei olisi allekirjoitettu, koska silloin ei ollut työmarkkinajärjestöjen tiedossa, että on tarkoitus ajaa henkilöitä mm. toimeentuloturvan piiriin mm. ikärajoja muuttamalla ja nuorilta otetaan 40 prosenttia toimeentulosta pois. Työharjoittelu tapahtuu ilman työsuhdetta jne. Nyt, kun työmarkkinajärjestöt ovat olleet mm. työasiainvaliokunnassa kuultavina hyvin laajasti, ne ovat sanoneet, että näistä sisältökysymyksistä ei ole sovittu, periaatteesta on sovittu.

Eli kun hallitus on tehnyt oman ratkaisunsa, silloin ei voi vedota siihen, että tämä on yhteisesti allekirjoitettu paperi niiltä osin, jotka eivät kuulu sopimuksen piiriin. Tästä varmaan nyt ollaan eri mieltä, niin kuin ovat myös työmarkkinajärjestöt ja hallituskin. Toivottavasti näin ei jatkossa tapahdu, niin kuin ed. Lindroos aikaisemmin toteasi.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n :
Herra puhemies! Haluan ihan lyhyesti tarkentaa ed. Koskiselle palkansaajajärjestöjen suhtautumista ns. työllisiin ja työttömiin. Sanoin, että enemmänkin heitä kiinnostaa työssä olevien asema ja he toissijaisesti näkevät työttömyysasian. Se kokemus minulle joka tapauksessa on tullut. Neuvotteluissa kyllä kävi hyvin vahvasti esille se, että palkansaajajärjestöille on paljon mieluisampaa puhua perusturvan leikkauksista kuin ansiosidonnaisen toimeentuloturvaan puuttumisesta. Tässä suhteessa tietysti kevään tilanne oli poikkeuksellinen, kun kolmikantaperiaatteella puhuttiin asioista, jotka eivät todellakaan sinne kuulu, otettiin mukaan myös perusturva-asiat, jotka kuuluvat luonnollisesti tänne päätettäväksi.

Ed. Lindroos mielestäni pohti aivan oikein kolmikantaperiaatteen nykytilaa ja mahdollisesti tulevaisuutta. Tämän kevään neuvottelukierroksen jäljiltä itselleni on jäänyt sellainen kuva, että olisi heti pitänyt päästä lainsäädäntötyöhön päättämään näistä asioista. Siinä suhteessa kesäaika

teki monet muistamattomiksi, ja on syntynyt puhetta siitä, mistä on sovittu ja mistä ei. Kuitenkin ministeriön puolelta ns. valmistelukontaktia on pidetty koko ajan neuvottelusopimuksen solmimisen jälkeen, ja pikkuhiljaa kesän mittaan, en ryhdy arvailemaan, mistä syystä, mutta kuitenkin, alkoi tulla erimielisyyttä asioista, mistä on sovittu ja mistä ei.

Ed. O. Ojala kysyi, miksi en vastannut pitkäaikaistyöttömien tarveharkinta-asiaan. Vastaus oli eräässä toisessa vastauksessa sisällä. Kun sanoin, että hallitus on joutunut toimimaan tietyillä markkamäärillä eikä menoja ole voitu lisätä velkaantumiskehityksen estämisen takia, niin siinä on oikeastaan vastaus: Tähän ns. menoja lisäävään uudistukseen ei voitu mennä niiden kohdalla, jotka ovat olleet pitkäaikaistyttömiä ja jotka tarveharkintapykälän vuoksi ovat työttömyysturvan ulkopuolella.

Ed. P. Leppänen varmasti viittasi työmarkkinatuen määräaikaisuuden problematiikkaan, joka on poistunut. Nythän meidän ei tarvitse puhua mistään toimeentulouesta. Mutta nuorten kohdalla voimme puhua kyllä yhteensovituksen kautta työmarkkinatuesta, toimeentulouesta ja opintotuesta samalla kertaa. Tämä kaikki kyllä kerrottiin kevään neuvotteluissa. Niissä pidettiin yhteensovituksen periaatetta erittäin myönteisenä, koska jokainen varmaan tässäkin salissa näkee esimerkiksi nuoren työttömän mieluummin työharjoittelussa, työssä, koulutuksessa, ammatinvalinnassa, missä tahansa aktiivisissa tapahtumissa.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Ihan aluksi minä haluan kiittää ministeri Huuhtasta siitä, että hän on ollut tänä iltana näin pitkään paikalla. Olisin toivonut, että hän olisi ollut vielä hetken ja odottaisi ruokaansa pikkuisen aikaa.

Nimittäin kun ministeri viittasi äskeisessä puheenvuorossaan vielä kevään työmarkkinaratkaisun syntymiseen, niin itsekin olen sitä pohtinut, miten näin suuri epämääräisyys tässä asiassa on. Olen kiistatta tullut siihen tulokseen, että yksi hyvin huomattava syy on se, että sopimusta tehtiin yleislakkouhan alla erittäin kovalla kiireellä ja sovittiin vain jotakin epämääräistä, sovittiin joitakin reunaehtoja taikka kehyksiä ja sitten kesän mittaan ruvettiin tekemään näille kehyksille sisältöä.

Kun täällä on tuotu esiin se, että muut työmarkkinajohtajat Lauri Ihalaista lukuun ottamatta ovat vetäytyneet vastuusta, niin minä toisaalta varsin hyvin ymmärrän näitä muitakin liit-

tojohtajia. Kun he eivät ole sopimusta allekirjoittaessaan tai sopimusta hyväksyttäessä olleet tietoisia siitä, mitä tähän ratkaisuun sisältyy, niin heidän on ollut tietysti hyvin vaikea asiaa ymmärtää.

Muistan aikaisempia aikoja peräti niin pitkältä ajalta kuin Liinamaa-yykösopimuksesta alkaen, kun alettiin tehdä yhteisiä ratkaisuja, joissa valtiovalta oli voimakkaasti mukana, enkä muista, että milloinkaan olisi ollut näin mittavia tulkintaerimielisyyksiä. Ehkä se on johtunut siitäkin, että hallituskoostumus on ollut erilainen, mutta varmaankin myös siitä, että asiat on seikkaperäisemmin ja selkeämmin kirjattu. Rohkenen toivoa, että vastaisuudessa, jos kolmikantaneuvotteluja käydään, mitä vakavasti ja vilpittömästi toivon, koska pidän niitä hyvin arvokkaina, tästä kierroksesta kaikki oppisivat sen, että selvästi kirjataan papereihin se, mitä kukin tarkoittaa, ja välttäisiin tällaisilta tulkintaerimielisyyksiltä.

Arvoisa puhemies! Murrostorstaina 4.11. oli eduskunnan edessä ilmeisesti ainakin tämän eduskunnan aikana kaikkein mittavin mielenosoitus. Se ei ollut ainoastaan väkimäärältään kovin, vaan se oli myös työttömien ihmisten tunteilla mitattuna ja äänenpainoilla mitattuna.

Aivan kuten ed. O. Ojala aikaisemmin totesi, itsekin liikuin varsin paljon siellä työttömien keskuudessa enkä koskaan aikaisemmin mielenosoituksissa ole kokenut niin kiihkeätä ja kiivasta tunnelmaa kuin siellä oli. Minun on pakko todeta sellainen seikka, että minä haluan antaa tältä paikalta erittäin suuren tunnustuksen tuon mielenosoituksen järjestäjille. Arvoisat edustajat saattavat muistaa, jos olivat paikalla ja kuuntelivat, miten määrätietoisesti tilaisuuden järjestäjät vetosivat tuohon mielenosoittajajoukkoon, rauhoittelivat heitä. Olen melkein varma, että elleivät järjestäjät olisi niin tarmokkaasti ja hienosti hoitaneet tätä rooliansa, olisi voinut tapahtua vaikka mitä. Me emme tänä päivänä ehkä osaa arvioida, mitä olisi saattanut tapahtua.

Tämä vain kertoo minun mielestäni jatkuvasti kasvaneesta paineesta. Työttömien joukkoa ja sitä hätää ja ahdistusta, mikä siellä on, voisi verrata vaikka kaljatynnyriin: Se käy kuin liian pitkään seisotettu kaljatynnyri. Milloin ne ilmat pääsevät sieltä räjähdysmäisesti vapaaksi? Sitä en todella toivo. Eduskunnalla on minun mielestäni erittäin suuri vastuu siitä. Siihen vastuuseen me voimme vaikuttaa juuri sillä, mitenkä me kohtelemme työttömiä ja vastamme heidän toimeentulostaan.

Tässä eduskunnassa on kaiken syksyä, vissiin ihan joka torstai, ellen kovin väärin muista, käynyt myös lähetystöjen vastaanottotilassa Kaveria ei jätetä -toimintaryhmän edustajat kertomassa meille, miltä työttömistä tuntuu ja mitä he vaativat. Noiden lähetystöjen koostumus on ollut todella kaikista ammattiryhmistä. Siellä on ollut väkeä teollisuudesta valtionhallintoon, siellä on ollut väkeä sorvareista vankilaviranomaisiin ja aina oikeusministeriön ammattiosastoa myöden.

Yhden seikan olen laittanut selkeästi merkille. Olen ottanut niistä lähetystöistä vastaan aika monta. On todettava, että niin kuin tästäkin keskustelusta puuttuu kokoomuspuolue ja työministeri, hyvin, hyvin usein niistä vastaanottajista myös, kun olen ollut mukana, on puuttunut kokoomuksen edustus. Se kertoo mielestäni sitä, että kokoomuspuolue tässä eduskunnassa kaikkein välinpitämättömimmin suhtautuu tähän vakavaan työllisyystilanteeseen. Se on hyvin onneton viesti siitäkin syystä, että työministeri edustaa tässä eduskunnassa ja hallituksessa kokoomusta.

Työttömille ja työttömyysuhan alla eläville ja, jos on vähänkin vastuuntuntoa, meille kansanedustajille tämä lakiesitys työllisyyslaista ja työmarkkinatuesta on huono. Vaikka siihen on nyt jo tehty pieniä korjauksiakin perustuslakivaliokunnan antamien tulkintojen johdosta, jotka on ollut pakko tehdä, tämä lakiesitys on siltikin vielä äärettömän heikko ja jättää suuria aukkoja ja puutteita työttömien toimeentuloon.

Esimerkiksi ei olla valmiita siihen, että kaikki työtyömarkkinatuellakin tapahtuisi työsuhteessa. Olen tehnyt sen johtopäätöksen, että yhtenä tavoitteena on se, että halutaan päästä eroon työttömyysturvan maksujen maksattamisesta esimerkiksi työnantajilla. Kun tehdään työtä työmarkkinatuella ja kun se ei ole työsuhteista, siinä ei kerry työssäoloa eikä työmarkkinatuella työskentelevä pääse koskaan ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin. Kun hän ei pääse ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin, se tietää silloin sitä, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan saajat vähenevät ja sitä kautta vähenevät myös ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta esimerkiksi työnantajien maksuvelvollisuudet. Tämä kävi mielestäni varsin selkeästi esille työasiainvaliokunnassa, kun asiantuntijana oli TT:n varatoimitusjohtaja Kahri. Hän totesi ihan selkeästi siellä, että Suomessa on niin mittava, liian pitkäaikainen työttömyysturva ja siitä pitää tavalla tai toisella päästä eroon ja ainakin pitää päästä siihen, että työnantajien maksuosuus ei ole nykytasolla näin pitkässä työttömyysturvassa.

Toinen asia, joka viestittää siitä, on myös se, että kumottiin työllisyyslain työllistämisvelvoite, joka myös toi ihmiset ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin takaisin. Olen kuullut sellaisenkin sanonnan, että liian hyvän työttömyysturvan piiriin päästään takaisin liian helposti, kun päästään takaisin ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle.

Työmarkkinatuki, ei yksin siitä syystä, että työ ei tapahdu työsuhteessa, on muutenkin mielestäni torso. Ajatellaan esimerkiksi sitä, mikä on työmarkkinatuella olevan henkilön asema työyhteisössä. Mikä on työpaikan työnjohdon vastuu ja valvonta? Miten hoidetaan työharjoittelun valvonta tai se työ, jota työmarkkinatuella tehdään? Miten hoidetaan tällaisen työharjoittelijan työnopastus ensinnäkin harjoiteltavaan työhön? Miten ohjataan hänen työturvallisuusnäkökohdista lähtevä ja välttämätön työnopastuksensa jne?

Entä pitkäaikaistyöttömät, jotka ovat monet voineet olla 20—30 vuotta työelämässä? Miten he tekevät työtä tai harjoittelevat 116 markalla? Eikö ole mietitty sitä, että erittäin suurena vaarana on se, että tulevat harmaat työmarkkinat. Toiset työnantajat voivat ottaa ammatti-ihmisiä esimerkiksi työharjoitteluun 116 markalla, pitää heitä lain säättämän ajan, ottaa taas uudet ihmiset työharjoitteluun. Näin voi aivan hyvin käydä, ja pelkään todella, että vääristyy myös kilpailu eri ammattialoilla. Jos on vaikka kaksi metallifirmaa ja toisen palveluksessa on normaalissa työsuhteessa olevia työntekijöitä, toisen työmarkkinatuella olevia, yritystenkin välinen kilpailu silloin vakavasti mielestäni vääristyy. Toinen maksaa palkkaa, maksaa eläkevakuutukset ja sosiaaliturvan, ja toinen yrittäjä käyttää työharjoittelijoita eikä maksa näistä mitään.

Sopii myös epäillä toisaalta sitä, lisääkö työmarkkinatuki edes harjoittelupaikkoja, koska on myös tiedossamme se, että tällä hetkellä työvoimamahallinnossa olevat työnantajien erilaiset tukitoimetkaan eivät ole auttaneet siihen suuntaan, että näitä työpaikkoja olisi avautunut.

Sitten olisin puuttunut siihen, että on aika käsittelemättömä se, että vanhempiensa kanssa asuvat jätettäisiin työmarkkinatuella 69,60 markan varaan. Minusta se osoittaa asiantuntemattomuutta taikka välinpitämättömyyttä, kun sanoetaan, että kotona asuva selviää vähemmällä. Työttömyys kohtaa nykyään yhä useampia perheitä, siellä kotona voivat olla molemmat vanhemmat työttöminä tai siellä voivat olla vaikka vain pienellä eläkkeellä olevat vanhemmat, joiden indeksit vasta jätettiin korottamatta, tai siellä

voi olla koulutettavia sisaruksia, siellä voi olla kamppailua asuntovelkojen kanssa. Ainoastaan silloin, kun nuori on aktiivisten työvoimapolitiistien toimien kohteena, hänelle nyt korjatun esityksen mukaan maksettaisiin työmarkkinatuki täytenä.

Lain sisään jää vielä, kuten aikaisemminkin on jo tullut esiin, minusta todella aivan kohtuuton kohta, ja se on ne henkilöt, jotka tänä vuonna tulevat saamaan ansiosidonnaista työttömyysturvaa 500 päivää. Kun tähän nyt sitten tuli tarveharkinta, niin he eivät tule saamaan useissa tapauksissa yhtään mitään, puhumattakaan siten niistä työttömistä, jotka ovat saattaneet olla työttöminä vuoden, puolitoista, jopa kaksi ja ovat tarveharkinnasta johtuen ilman minkäänlaista perusturvaa.

Tänä iltana on jo pitkään puhuttu siitä, miten oppositio yritti määrätietoisesti parantaa hallituksen lakiesitystä. On jo käyty debattia siitä, olivatko ne neuvotteluja vai eivätkö ne olleet. Neuvotteluissa mukana olleena ja opposition yhteistekin paperia hioneena haluaisin kuitenkin todeta sen, että oppositio teki töitä vakavissaan määrätietoisella tarkoituksella löytää yhdessä hallituksen kanssa sellainen esitys, joka olisi palvelut yhteiskunnan työttömiä parhaalla mahdollisella tavalla ja ottanut kuitenkin huomioon myös maan vakavan taloudellisen tilanteen. Valitettavasti siinä emme onnistuneet. Toivon todella, että vastaisuudessa tätä yhteistyötä vielä pyritäisiin kehittämään.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Työttömyys ja sen voimakas kasvu on yhteiskuntamme suurin ongelma, mutta tätä ongelmaa ei ratkaista sillä, että työttömiltä viedään työttömyysturva ja heidät siirretään toimeentulotuen varaan. Hallituksen alkuperäinen esitys työmarkkinatuesta oli erittäin heikko. Jos se olisi toteutunut siinä muodossaan, se olisi merkinnyt kansalaisten perustoimeentuloturvan romuttamista, samoin myös kuntien talouden saattamista kestävämmään tilanteeseen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon jälkeen hallitus joutui poistamaan työmarkkinatuesta enimmäiskeston. Lepäämäänjättämislainsäädännön vuoksi hallitus joutui myös ottamaan työmarkkinatukeen lapsikorotukset työttömyysturvalain mukaisesti. Alkuperäisessä esityksessä työmarkkinatuessa ei lapsikorotuksia ollut, eli tässäkin hallitus yritti taas rokottaa lapsiperheitä. Lepäämäänjättämissäädösten vuoksi hallitus muutti esitystään myös niin, että odotusaikaa ei

lisätty kolmesta kuukaudesta neljään kuukauden ja myös 17-vuotiaalle päivärahan saajalle edelleenkin päiväraha voidaan maksaa.

Oppositio ei onnistunut saamaan omia perusteltuja työllisyyttä parantavia esityksiään neuvotteluissa eteenpäin, vaikka lukuisia ehdotuksia tehtiinkin. Me pidimme aktiivisia työllistämistoimia erittäin tärkeinä. Esimerkiksi kansliapäällikköjen ehdottama koulutuspaketti olisi voitu ottaa neuvotteluun ja käyttöön tässä yhteydessä.

Meidän mielestämme myöskään työharjoittelu työmarkkinatuen aikana ei saisi tapahtua siinä muodossa kuin se on hallituksen esityksessä vaan sen tulisi tapahtua työsuhteessa. Tämä on edelleenkin erittäin tärkeää, koska nyt, kun työmarkkinatuen kestolla ei ole takarajaa, ainakin teoriassa voisi ajatella, että 18-vuotias työharjoitteluun menevä nuori voi tehdä työtä työharjoittelussa ilman työsuhdetta 116 markan tai 70 markan päiväpalkalla eläkeikänsä asti ilman, että hänelle kertyisi työssäoloa ja sen mukana työsuhteeseen liittyviä sosiaalietuuksia kuten työeläkettä. Kuitenkin toisen lain 8 §:ssä sanotaan, että työharjoittelusta tehdään määräaikainen sopimus, joten ehkä aivan näin ei käy, kuten kuvailin, ainakaan saman työharjoittelua järjestävän tahon kanssa. Mutta entä sitten, jos siirtyy taas toiselle tekemään työtä työharjoittelussa jne?

Arvoisa puhemies! Hallituksen työmarkkinatukiesitys on erittäin epäoikeudenmukainen nuoria kohtaan, niin kuin on monesti jo tänä iltana todettu, mutta haluan sen vielä kerran toistaa, koska se on niin kipeä ongelma, että siitä pitää puhua usein, että sen kaikki voisivat tiedostaa eikä sitä hyväksyttäisi. Vanhempiensa luona asuville esitetään maksettavaksi osittaista työmarkkinatukea 60 prosenttia tuen normaalimäärästä eli 69,60 markkaa. Useat nuoret joutuvat kuitenkin asumaan kotona työttömyyden vuoksi. Kun nuorilla ei ole työtä, ei heillä ole myöskään mahdollisuutta omaan asuntoon. Näin jo muutenkin vaikeassa tilanteessa olevia nuoria rangaistaan kaksinkertaisesti. Tilastokeskuksen katsauksen mukaan 84 000 nuorta asuu vanhempiensa taloudessa niin sanotusti vastoin tahtoaan, vaikka he haluaisivat muuttaa omaan asuntoon, jos se vain olisi mahdollista. Kaikkein tukalimmaksi tilanne muodostuu niissä perheissä, joissa jompikumpi tai molemmat vanhemmista ovat työttöminä, niin kuin ed. Rimmi puheenvuorossaan sanoi.

Hallituksen esitys työttömyysturvalain voimaantulosäänöksessä on myös kohtuuton niiden työttömien kohdalla, joille 500 päivää on tullut täyteen, sekä niille, jotka tarveharkinnan

vuoksi ovat jääneet ilman peruspäivärahaa ja jäävät nytkin. Tämän vuoksi myös useilta työttömiltä viedään mahdollisuus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen ja työttömyyseläkkeeseen. Tämä on erittäin epäoikeudenmukainen esitys.

Työntekijäpuolen työmarkkinajärjestöt ovat vakavasti vedonneet, että työttömyysturvalait palautettaisiin vielä uudelleen valmisteluun, jossa hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen lisäksi myös oppositiolla olisi mahdollisuus olla mukana. Hallitus ei ole tähän suostunut.

Vetoan kuitenkin vielä vakavasti, että lakiesitykset kolmannessa käsittelyssä hylättäisiin ja asia palautettaisiin työttömyysturvalain osalta siihen valmisteluun, jota ehdotin, ja muutenkin jatkossa työttömyyden ja työttömyysturvan hoitamisesta neuvoteltaisiin yhdessä erittäin laajalla kokoonpanolla ja siten pystyisimme yhdessä parantamaan maan erittäin vaikeaa työttömyystilannetta.

Ed. Laitinen: Herra puhemies! Puhun tavoistani poiketen nyt hyvin lyhyesti johtuen osittain siitä, että ääni on hivenen painuksissa.

On kiistelty nyt aika paljon siitä, olivatko neuvottelut, jotka hallituksen ja opposition kesken käytiin, varsinaiset neuvottelut vai olivatko ne ns. neuvottelut. Minusta tämä keskustelu ei johda mihinkään. Minä haluan uskoa niin, että ainakin ministeri Huuhtanen on halunnut vilpittömästi päästä opposition kanssa ratkaisuun ja käynyt näitä neuvotteluja omalta osaltaan siinä hengessä. Mutta ehkä tämänkin asian osalta on loppujen lopuksi jälleen kerran käynyt siten, että pääministeri ja valtiovarainministeri ovat asettaneet raamit, joiden puitteissa liikutaan, ja tästä johtuen opposition hyvät ehdotukset eivät voineet mennä läpi.

Ministeri Huuhtanen aikaisemmin totesi täällä sen, että palkansaajajärjestöt puhuvat mieluummin työssä olevien työntekijöiden eduista ja heidän puolestaan kuin työttömien oikeuksista. Minusta se oli hyvin raaka yleistys, kun tiedetään, että nimenomaan palkansaajajärjestöt ovat olleet rakentamassa työttömien turvaksi tähän maahan työttömyysturvajärjestelmää, jota nyt istuva hallitus on ansiokkaasti repinyt alas. Täytyy muistaa se, että jopa useampia kertoja yleislakolla uhaten on pakotettu hallitus pitämään sovitusta työttömyysturvan tasoista kiinni.

Se, mitä on tapahtunut 19.5., tuntuu jäävän lähes kaikilta tietämättä johtuen siitä, että kun valiokuntakäsittelyssä asiantuntijoita kuultiin, niin oikeastaan yhtä asiantuntijaa lukuun otta-

matta kaikki olivat unohtaneet tuon päivän ja sen, mitä siellä sovittiin. Valitettavasti näin on käynyt. Minä luulen niin, että silloin 19.5. on karkealla tasolla tietyistä asioista sovittu, mutta kun näitä asioita on ruvettu laittamaan lain muotoon, on todettu, että käytännössä nämä eivät toimiakaan niin kuin oli keväällä ajateltu. Tästä johtuen olisi ollut hyödyllistä ja olisi edelleenkin hyödyllistä, että asiat palautettaisiin nyt kolmikantavalmisteluun. Käytännössä se merkitsisi sitä, että lain kolmannessa käsittelyssä tämä lakiehdotus hylättäisiin ja istutettaisiin sitten saman pöydän ääreen keskustelemaan näistä kysymyksistä uudestaan.

Siinä yhteydessä tulisi miettiä, onko ylipäättään järkevää ollenkaan laatia erillistä työmarkkinatukilainsäädäntöä vai voitaisiinko esimerkiksi työttömyysturvajärjestelmää, työttömyysturvalakia, muuttaen saavuttaa nuorten osalta ja myös peruspäivärahan suhteen sellainen ratkaisu, joka tyydyttäisi myös palkansaajajärjestöjä ja työttömiä. Minä uskon, että se on teknisesti täysin mahdollista, jolloin tällaista uutta lakia ei tässä yhteydessä tarvittaisi ollenkaan.

Ed. Taina oli siinä mielestäni oikeassa, kun hän sanoi, että tätä lakiehdotusta ei olisi pitänyt tuoda tällaisena ollenkaan tänne saliin, kun ei ollut selvitetty sitä, miten toimii säätämisyjärjestys, eikä ollut neuvoteltu, miten tämä laki viedään eteenpäin. Tästä syntyi sitten hyvin hassunkurinen tilanne. Hallitus joutui valiokuntavaiheessa muuttamaan omaa lakiehdotustaan. Ed. Tainan näkemyskin puoltaa sitä, että tämä lakiehdotus tulisi nyt hylätä ja aloittaa puhtaalta pöydältä.

Tähän valiokunnan mietintöön ja muutosehdotuksiin jää vielä hyvin paljon sellaisia puutteita, joita ei voi hyväksyä, ja ne asiat, mitä edellä ed. Muttilainen toi esille puheenvuorossaan, ovat niitä kysymyksiä, jotka ovat todella ongelmallisia ja joita ei voi missään tapauksessa hyväksyä. 116 markan työmarkkinatuki ei kyllä motivoi ihmistä työharjoitteluun.

Olisi ollut perusteltua tähän kytkeä työsuhde ja työsopimus, jolloin olisi myös tiettyjä veloituksia annettu työnantajapuolelle. Se olisi kenties myös houkutellut työnantajaa maksamaan 116 markan työmarkkinatuen päälle pientä palkkaa, ja tällä tavalla ansiot olisivat myös kyseisellä henkilöllä nousseet. Uskon, että työnantaja olisi saanut paremman työpanoksen hyödykseen. Luulen, että tällaisista kysymyksistä on myös suomalaisessa työelämässä kokemusta.

Herra puhemies! Niin kuin olen tässä useampaan kertaan todennut, toivon, että tämä lakiehdotus kolmannessa käsittelyssä hylättäisiin ja

aloitettaisiin puhtaalta pöydältä ja mietittäisiin sitä, voidaanko nämä sinänsä hyvät tavoitteet, joita on ollut, kirjata työttömyysturvalakiin ja sitä kautta saada parempi lopputulos.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Joutuu usein kysymään, mistä syystä tämän hallituksen hampaissa erityisesti ovat nuoret. Tämä hallituksen esitys on minusta kaikkein inhottavin juuri nuoria työttömiä ajatellen. Kuten muistamme, työllistämisvelvoite on kumottu, ja näin meni nuorilta ja tietysti pitkäaikaistyöttömiltäkin mahdollisuus saada tehdä työtä edes joskus. Täällä on liian vähän otettu huomioon sitä seikkaa, että työllistämistuki sujui ainakin Ruuhka-Suomen ulkopuolella melko hyvin, mutta Ruuhka-Suomen takia ilmeisesti se piti kumota. (Ed. Rinne: Se pelasi hyvin joka paikassa!)

Nykyinen työllistämistuki antaa kaikki mahdollisuudet joustavasti ja työnantajan kannalta edullisesti työllistää työttömiä, jos vain työtä on. Kumma kyllä, työtä ei aina ole tarjolla, viestittävät työvoimatoimistot, vaikka edut työnantajalle ovat melkoiset. Tätä sopii ihmetellä. Ei näytä siis riittävän, että on tarjolla edullisia työllistämismahdollisuuksia, vaan on keksitty nyt kokonaan uusi keino, jolla työnantajat voivat saada työvoimansa panematta itse likoon yhtäkään ropoa. Tämähän vääristää rajusti kilpailua. Tietysti voidaan sanoa, että myös nyt voimassa oleva systeemi sitä tekee, koska työnantajat pääsevät monissa tapauksissa hyvin pienillä omilla maksuilla.

Tämän uuden keksinnön nimi on siis työmarkkinatuki, ja se on mielestäni tätä lakinippua ajatellen kaikkein mielenkiintoisin ja inhottavin yksityiskohta. Se on rakenteellisesti pahaenteinen, ja sen takia sen äärelle on hyvä pysähtyä.

Ilman työsuhdetta jouduttaisiin siis tekemään pakkotyötä peruspäivärahan hinnalla, osittaisen päivärahan hinnalla tai jopa ilmaiseksi, niin kuin hallituksen esityksen ensimmäinen muoto oli. Työvoimatoimistoista kerrotaan, että oven takana on jo jono, kun työnantajat odottavat lain voimaantuloa. Kas kummaa, siis työtä yhtäkkiä olisikin löytymässä, jos sitä voi teettää täysin ilmaiseksi.

Kun tämä hallituksen viritys on annettu jo jokin aika sitten, niin työvoimatoimistoilla on esimerkiksi ollut hyvää aikaa lukea tarkasti tämän esityksen tärkeimpiä ja keskeisimpiä kohtia, ja kaikki viestit ovat olleet ainakin minun suuntaani yhdensuuntaisia. Asiat parhaiten tuntevat virkamiehet ovat sitä mieltä, että tällaista esitystä ei koskaan olisi pitänyt antaa.

Suomi on siirtymässä sosialismin uuteen vaiheeseen, kun nyt maatalouden lisäksi myös muu yrittäminen tulee enenevässä määrin tapahtumaan valtion maksaman työvoiman turvin. Tätähän työmarkkinatuki laajasti tarkoittaa. Tehdään työtä ilman työsuhdetta. Harjoittelija ja työnantaja asioivat työvoimatoimiston kanssa, mutta eivät keskenään. On syytä kysyä, miten työvoimahallinto kykenee selviytymään uudesta annettavasta tehtävästä. Vaikka työharjoittelulle asetetaankin pykälissä ehtoja, ei käytännön elämässä niitä voida mitenkään valvoa.

On siis luotettava ja vain räikeimmät epäkohdat tulevat esiin. Muun muassa mikä tahansa työvoinee käydä harjoittelusta tästä syystä, että valvontaa ei kuitenkaan voida perille saakka suorittaa. Se ei voi olla täsmävalvontaa, eikä se voi olla ajallisesti oikeaan osunutta valvontaa. Muutenhan me saisimme perustaa valtavat lisäjoukot työvoimatoimistoihin, ja sitä tämä esitys ei sisälly pidä.

Työmarkkinatuki on päänavaus kokonaan uudenlaiselle ajattelulle. Pitkäaikaistyöttömät ja koulutetut nuoret joutuvat uhrauksiansa jälkeen peruspäivärahan hinnalla ja monet sitä alhaisemmalla hinnalla tekemään pakkotyötä, jota työharjoitteluksi kutsutaan. Tämän uhrauksen jälkeen heille ei luvata parempaa huomista, heille ei luvata työtä.

Erikseen on kiinnitettävä huomiota uskomattomaan keksintöön joka menee läpituokevana ajatuksena hallituksen kaikissa mahdollisissa esityksissä. Nimittäin vanhempiensa luona asuvia henkilöitä otetaan uudenlaisen rokotuksen piiriin. Heiltä vähennetään etuja siitä syystä, että he sattuvat asumaan vanhempiensa luona, vaikka asuisivat vastentahtoisesti tai elämän olosuhteiden muutoin kuljettamina. On syytä kysyä: Mistä syystä vanhempiensa luona asuvista on tehty tällainen uusi hyökkäyksen kohde? Olemme täällä puhuneet esimerkiksi viime päivinä mm. toimentulotuen uudesta päätöksestä, joka niin ikään sisältää tällaisen ajatuksen, että 18 vuotta täyttänyt, siis täysi-ikäinen ihminen, jos hän sattuu asumaan vanhempiensa luona, ei saakaan toimentulotuen täyttä perusosaa, vaan sitä vähennetään neljänneksellä. Kun ei mitään ikärajaa vielä aseteta vanhempiensa luona asumiseen, niin todellakin, kuten täällä on tullut esiin, voi olla tilanteita, joissa tämä nk. lapsi, tietysti lapsi aina, on vaikka viisikymppinen ja asuu ehkä työttömien vanhempiensa luona ja tästä syystä menettää omia perusetuuksiaan.

On erinomainen asia, että opposition yhtenäi-

sen käyttäytymisen johdosta hallitus joutui muuttamaan esitystään ja tietysti myös perustuslain säätämisyjärjestyksestä aiheutuneiden esteiden johdosta. Samalla esitystä muutettiin niin, että taloudellisen tuen tarvetta ei edellytetä 180 ensimmäisen päivän aikana työmarkkinatuessa, mutta sen jälkeen edellytetään. Niinpä esimerkiksi pykälä, joka tätä koskee, on tuleva voimaan.

Kiinnitän huomiota 24 §:ssä huomiota siihen, että tuloina ei oteta huomioon tässä lakiesityksessä kuitenkaan lapsilisää. Tämä on mielenkiintoinen yksityiskohta. Se on tässä hyvä yksityiskohta, sen haluan ensiksi todeta. Mutta viittaa keskusteluun, mikä käytiin toimentulotuen osalta, kun lapsilisämuutosta on yhteensovitettu valtioneuvoston 18 päivänä marraskuuta tekemän päätöksen kanssa. Siinä taas lapsilisät otetaan tulona huomioon. Tällä tavalla kohtelu lapsilisän osalta vaihtelee eri lainsäädännössä tai säännöksissä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys alkupeiräisessä muodossaan kieli uskomattomasta ajateltavasta kansan syrjäytyneitä kohtaan. Minä en voi käsittää sitä, miksi, kun rahaa on vähän, lähdetään keksimään uusia systeemejä. Eikö riittäisi, että kun on jo kyllin suuri ongelma, niin hankitaan rahaa lisää, keskitytään hankkimaan rahaa lisää, jotta sitä voitaisiin käyttää niiden lakien mukaisesti, mitkä voimassa ovat, tietysti niitä parannelleen eikä lakeja huonontaan yksityisen ihmisen ja pulassa olevan ihmisen kannalta katsottuna?

Arvoisa puhemies! Minä yhdyin sydämeistäni opposition vastalauseeseen, hylkäävään ehdotukseen tämän lakinipun osalta.

Työllä ja etenkin pakkotyöllä tulee olla työsuhteen merkit, ja työstä on maksettava kohtuullinen korvaus. Nyt on lisätty työn käsitteistöön lisää sekaannusta aiheuttavia elementtejä, mikä ei voi olla omiaan nopeuttamaan tyydyttävien ratkaisujen löytämisessä. En ole sitä vastaan eteikö laajaan valmistelutyöhön, esimerkiksi komiteatyöskentelyyn, perustuen voitaisi tavoitella pitkän aikavälin ratkaisuja, jotka olisivat hygieenisempiä kaikkien osapuolien kannalta katsottuna.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Keskustelu on jo osoittanut useampaan kertaan,

että hallitus kiinnittää huomiota siihen, mitä on keväällä työmarkkinajärjestöjen kanssa sovittu. Se kai lienee jo käsitelty täällä, että ministeri on tulkinut sopimusta toisella tavoin ja työmarkkinajärjestöt toisella tavoin, koska he ovat näin valiokuntakäsittelyn aikana ilmoittaneet.

On myöskin tullut esiin se seikka, että lain valmistelu on ollut puutteellista, nähtävästi aikataulusyistäkin, mutta osoittaa myöskin sen, että ministeriön käytössä ei ole ollut käytännön asiantuntijaa. Tämä puoltaa sitä seikkaa, että tällaiset asiat pitäisi valmistella joko laajoissa työryhmissä tai komiteoissa, jotta tulisi myös se asiantuntemus käyttöön, miten lait pelaavat käytännössä. Sitä ei varmasti ole ministeriöllä ollut, kun sitä ei ole myöskään SAK:n puolella liioin ollut. Ne henkilöt jotka yleensä nimensä papereihin laittavat, eivät tunne enää käytännön elämää.

Laki esittää pakkoa, vaikka kaikki ne asiantuntijat, jotka hoitavat työvoimatoimistoissa näitä kysymyksiä, ovat aina vastustaneet sitä, että laeilla ihmisiä pakotettaisiin työhön, koulutukseen ja työharjoitteluun. He varmasti tietävät käytännön asiantuntijoina sen, että yleensä kun ihmistä pakotetaan johonkin, lopputulos on aika heikko, ja siitä kärsii työntekijä ja kärsii lopulta myös yhteiskunta.

Kun työmarkkinatuen aikana ei ole hallituksen esityksen mukaan työsuhdetta, niin on aivan luonnollista, että ongelmia syntyy niissä tapauksissa, jolloin työharjoittelu tapahtuu työvoimaviranomaisen ja työnantajan välillä sopimalla. Tämän hallituksen esityksen sivulla 18 toisella palstalla sanotaan perusteluosassa, että työharjoitteli ei ole sopimusosapuoli. Se on käsittelemättömä. Tämäkin osoittaa sitä, kuinka heikosti tämä hallituksen esitys on valmisteltu. Se osapuoli, jonka pitäisi mennä tekemään työharjoittelua, työtä työnantajalle ilmaiseksi, ei ole tämän esityksen mukaan osapuoli, vaan toiset sopivat hänen puolestaan, mitä tehdään, millä ehdoilla tehdään jne. Ihmettelen kyllä sitä, että kun ei ole työsuhdetta, miten työnantaja ohjaa ja valvoo työharjoittelijaa. Käytännön työelämässä syntyy aika suuria ristiriitoja.

Myös kun hallitus teki tämän esityksensä, oli aika outoa, että Kuntaliitto ilmoitti, että heitä ei ole kuultu tässä asiassa ollenkaan. Kuntaliitto totesi, mikä oli erittäin huolestuttavaa, vaikka se ei enää olekaan päällimmäisenä, että hallitus yritti heittää työttömät kuntien harteille. Tämähän on työnantajaliiton tavoite ollut jo pitempään, ja hallitus meni työnantajaliiton retkuun.

Mielestäni tämä kotona asuvien työmarkkina-

tuki, kun sitä alennetaan 40 prosentilla, on myös Euroopan neuvoston sosiaalipoliittisen peruskirjan vastainen. Siellähän sanotaan, että pelkästään taloudellisiin perusteisiin tapahtuvat leikkaukset eivät peruskirjan mainitun säännöksen mukaan ole hyväksyttävissä. Tämä johtaa nähtävästi siihen, että tätä asiaa on perusteellisemmin tutkittava ja sitten lähetettävä Euroopan neuvostoon kyselyä varten todeta, että Suomi on säätänyt tällaista lainsäädäntöä, joka on teidän hyväksymänne peruskirjan vastaista.

Työasiainvaliokunnassa monet asiantuntijat kiinnittivät työmarkkinatuen puutteisiin myös huomiota. Eräs käsittääkseni hyvin pitkälle työllisyysasiantuntija oli ammatinvalintapsykologi Päivi Juntila, joka jätti hyvin laajan aineiston meille luettavaksi ja kiinnitti moniin asioihin huomiota, mm. pakkokoulutukseen, pakko-työnopastukseen ja siihen, että kun velvoitetyöläki purettiin aikoinaan täällä eduskunnassa, niin perustelujen mukaan se ei tuonut uusia työpaikkoja. Tuoko tämä uusia työpaikkoja, kun työnantajalle järjestetään ilmaisia työntekijöitä? Edelleen hän ammatti-ihmisenä kiinnittää huomiota siihen, että kun velvoitetyössä työtön sai työsuhteen, palkan ja siihen liittyvät oikeat sosiaalietujen perusteet, miten käy nyt, kun pannaan ihmisen työharjoitteluun, jossa tätä suhdetta ei synny. Tämä varmasti tulee meille hyvin nopealla aikavälillä vastaan, kun tätä asiaa jatkossa seuraamme.

Kun olin Sosiaaliturvan Keskusliiton seminaarissa 26 päivänä eli viime perjantaina, siellä oli hyvin huolestuneita puheenvuoroja siitä, mihin suuntaan työttömyysturvamme on kulkemassa tässä maassa. Nostettiin esille mm. se, onko työttömyysturvamme kulkemassa kohti Euroopan unionin tavoitteita vai olemmeko me poliittisesti sitä mieltä, että kansallisesti määräämme itse sosiaaliturvamme. Näihin hän ministeri Salolainen mm. auditoriossa kolme vuotta sitten kertoi, että meillä on itsenäinen määräysvalta sisäisesti maassamme sosiaaliturvasta, mutta nähtävästi tämä aika muuttaa mielipiteitä.

Luin muutama päivä sitten Helsingin Sanomista erästä artikkelia, 26.11., jossa mietitään, mikä synnyttää lapsimurhaajan — tämä koski Britanniassa tapahtunutta lapsimurhaa — ja kirjoittaja on tullut siihen tulokseen, että lapset päätyvät yleensä kadulle, kun ei ole koulutusta, ei ole työpaikkoja jne. Suomessa on poliittinen valinta, mitä teemme nuorten hyväksi. Haluammeko sitä, että nuoret menevät opiskelemaan katukuvaan erilaista väkivaltaa jne., vai haluammeko, että

pidämme nuoret työelämässä tai koulutuksessa, koska tältä väliltä on pakko valita? Mutta tässäkin esityksessä on, että nuorille maksetaan vain osa sitä perusturvaa, joka mielestäni on vähintään 116 markkaa viitena päivänä viikossa. Nyt sitä hallitus esittää alennettavaksi.

Kyllä tämä johtaa mielestäni myös lain kiertämiseen, koska on jo nuoria ihmisiä, jotka ovat tämän tiimoilta sanoneet, että tätä lakia täytyy sitten kiertää. Se on minusta valitettavaa, jos täällä säädetään sellaisia lakeja, jotka nuoria opettavat ns. rikolliseen toimintaan. Koska en ole hyväksynyt koskaan sitä enkä tule hyväksymään, niin kiinnitin myös hallituspuolueiden edustajien huomiota siihen, että monilta osin nämä nuoret ovat aktiivisia ja seuraavat tätä tilannetta. Sehän ei paljon muuta tarvitse kuin muuttaa osoitetta. Tilannehan ei miksikään muutu. Silloin lakia kierretään. (Ed. Taina: Kehottaako edustaja rikkomaan lakia?) — En. Juuri sanoin, että minä en sitä hyväksy enkä tule koskaan hyväksymään, mutta en halua myöskään olla säättämässä sellaista lakia, joka pakottaa ihmiset sitä kiertämään. Tämä on eräs niitä epäkohtia tässä laissa.

Mielestäni tämä 40 prosentin alenema on perustuslain vastainen, koska aikoinaan puhuttiin tässä talossa, että 116 markkaa on perusturva ja sitä ei heikennetä kenenkään osalta. Pääministeri Aho on sanonut lukuisia kertoja tältä paikalta, että perusturvaa ei tulla kenenkään osalta alentamaan. Nyt ollaan sitä tekemässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta, laiksi lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1994 sekä laiksi työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 ja 18 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 237
Lakialoite n:o 53
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 48

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 48.

Keskustelu:

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Jos äskeisessä esityksessä oli työmarkkinaosapuolten ja erityisesti palkansaajien järjestöjen kritiikkiä, niin tähän esitykseen n:o 237 työttömyysturvalain ja ylimääräisen työttömyysvakuutusmaksun osalta ensi vuodeksi ja työvoimapolitiisen aikuiskoulutuksen osalta sekä työnantajapuoli että palkansaajapuoli olivat tyytymättömiä.

Työnantajat, erityisesti rakennusteollisuus ja metsäteollisuus, olivat sitä mieltä, että lomautussakko 1160 markkaa työntekijää kohti ei ole mikään ratkaisu näissä tilanteissa, vaan päinvastoin tulee johtamaan siihen, että työnantajat tulevat lomautuksen sijasta irtisanomaan työntekijöitä. Esimerkiksi Tapaturmavakuutuslaitosten Liiton osalta tuotiin esille myös se, että käytännön toteutus tulee olemaan erittäin hankala. Jos tällä kerätään 120 miljoonaa markkaa, kuten työnantajat ovat arvioineet, niin keräämiskustannukset Tapaturmavakuutuslaitosten Liiton laskelmien mukaan olisivat peräti 40 miljoonaa markkaa lähinnä atk-järjestelmistä ja tekniikan soveltamisesta johtuen.

Palkansaajapuoli taas oli tyytymätön erityisesti lomautuksen sovellettuun päivärahaan, täällä olevan työttömyysturvalakiesityksen 5 lukuun kolmannessa lakiehdotuksessa. Sekä SAK, STTK että Akava esittivät, että oikeus sovellettuun työttömyyspäivärahaan 17 §:stä lähtien 5 luvussa pitäisi laittaa uudelleen valmisteluun ja valmistelun pitäisi tapahtua niin, että siinä kaikki osapuolet — työnantajat, työntekijät ja valtio — olisivat mukana.

Tähän hallituspuolueet eivät tehneet minikäänlaisia muutoksia (Ed. Kemppainen: Tulevat tekemään!), vaikka pitkin matkaa erityisesti työnantajien taholta esitettiin toiveisiin yritettiin vastata. Mutta kuten täällä ed. Kemppainen huusi väliin, kohta muutoksia esitetään, eli täällä tulevissa puheenvuoroissa nähtävästi työnantajien lomautussakkoon hallituspuolueiden taholta on tulossa ainakin äänestykseen toisenlainen esitys kuin hallituksen oma ehdotus.

Kun oppositio ei neuvotteluissa päässyt toivottuun lopputulokseen ja tätä asiaa ei palautettu miltään osin uudelleen valmisteluun, niin oppositio päättyi täällä olevan yhteisen vastalauseen mukaisesti siihen ehdotukseen, että nämä kaikki lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari totesi, että sekä työnanta-

jat että palkansaajat ovat olleet tyytymättömiä tähän ehdotukseen. Todellakin tässä on siitä harvinainen ehdotus, että tässä ehdotetaan tasapuolisesti toisenlaista menettelyä sekä työnantajille että palkansaajille. Työnantajat joutuvat osaltaan maksamaan ylimääräisen työttömyysvakuutusmaksun lomautuksesta, ja toisaalta palkansaajat joutuvat pienemmälle päivärahalle lomautuksen aikana. Molemmat osapuolet ovat siitä syystä tietenkin olleet tyytymättömiä. Mutta muutoin tämä asia on työmarkkinajärjestöjen kesken sovittu, koska työttömyyspäivärahoja ja työttömyysturvamenoja on myös ollut tarkoitus säästää. Tämän asian puheenjohtaja Ihalainen totesi työasiainvaliokunnassa. Hän on tässä asiassa ilmeisesti ollut ainoa rehellinen, joka on tunnustanut sen, mistä on sovittu ja mihin on pyritty.

Ed. Skinnari totesi, että työnantajat lomautuksen sijasta irtisanovat. Tämä on myös liioiteltua. Työasiainvaliokunnassa asiantuntija totesi mm., että irtisanomisajan palkat ja palkkakustannukset ovat jo niin suuret, että 1 160 markan ylimääräisen työttömyysvakuutusmaksun vaihtoehto ei suinkaan ole irtisanominen. Tämä vastaa kahden tai kolmen päivän palkkakustannuksia. Ja taatusti, jos yrityksellä on mahdollisuuksia pelkästään lomautuksella selvitä vaikeasta tilanteestaan, niin irtisanomisiin ei ryhdytä.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muun muassa työasiainvaliokunnassa Sam-Met-yhtiön toimitusjohtaja totesi, että on pakko mennä joulukuussa irtisanomisiin, ja sanoi, että heidän asennusryhmänsä irtisanoaan. Levypuoli jää toimintaan, heitä ei irtisanoa, koska töitä on, mutta asennusryhmä sanotaan irti kaiken varalta tai lomautetaan joulukuussa ja otetaan reppumiehet tilalle, mikäli töitä on. Tämä oli eräs työnantajatahon edustaja. Syklin edustaja mm. kertoi ja löytyy se täältä papeleistakin, että joulukuussa lomautetaan, tammi-kuussa voidaan laittaa lyhennetylle työviikolle.

Työnantajaliiton edustaja sanoi, että onhan se vaihtoehto, että työnantajat jättävät ilmoittamatta lomautukset. Ei synny kustannuksia, mikäli ay-liike ei ilmoita sitä tai työntekijäpuoli. Hän totesi vielä, että kun työterveysmaksua on tänä vuonna maksettu työnantajapuolen taholta noin 50-prosenttisesti, niin saattaa olla, että tämänkin suhteen epäonnistuminen syntyy, mutta palaan vielä myöhemmin tähän asiaan.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En yhtään epäile, ettei joku yritys lo-

maita jo joulukuussa, jos se on aikonut tehdä lomautuksen tammikuussa. Kyllä tietenkin tällaiset laskelmat tehdään, mutta se on ihan normaalia toimintaa. Mikään irtisanomisten vaihtoehto lomautuksesta maksettava ylimääräinen työttömyysvakuutusmaksu ei todellakaan ole.

Mitä tulee siihen ajatukseen, jonka ed. P. Lepänen totesi, että lomautetaan oma väki ja otetaan toiset tilalle, siihen meillä on kyllä lainsäädäntö, niin että tällainen ei ole mahdollista.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Kun edellisen asian kohdalla pitämäni puheenvuoron jälkeen menin työhuoneeseeni ja kuuntelin uutisia, niin kuinka ollakaan TT oli tänään vaatinut, että kulutuskysyntää on lisättävä. Muistaakseni puheenvuorossani vaadin nimenomaan samaa, että normaalit työllistämiskeinot ovat ne, jotka pitää ensisijaisesti ottaa käyttöön eikä vain näitä temppejuja.

Tämä asia, jota nyt käsitellään, liittyy läheisesti edelliseen. Haluaisin lukea Rakennustyöläisten työttömyyskassan johtajan Seppo Niinisen kirjeen. Tässä on tiivistetysti esitetty nämä asiat. Tulee lyhyemmin puhuttua.

”Arvoisat kansanedustajat! Olisiko mielestänne oikein, että kokonaan työttömiltä päiviltä kuukauden tarkastelujakson aikana ei maksettaisi työttömyyspäivärahaa joko ollenkaan tai ei ainakaan täytenä, jos työttömyyden katkaissut työsuhde kestäisi vähemmän kuin kuukauden? Edellisestä työstä olisi voinut kulua kuukausia tai jopa vuosia. Että tietyissä tilanteissa täysiltä työpäiviltä maksettaisiin täyttä työttömyyspäivärahaa, jolloin työttömyysturvamenoja tarpeettomasti kasvatettaisiin? Että työttömyysturvain muutoksen takia päivärahaa työttömyyspäiviltä pahimmassa tapauksessa voisi hakea vasta kahden kuukauden kuluttua siitä, kun työttömyys katkeaa, yhden tai muutaman työpäivän vuoksi? Parhaassa tapauksessakin päivärahajen hakeminen viivästyisi kahdella kolmella viikolla nykyisestä. Väliaikainen apu olisi tällöin haettava enakkona työttömyyspäivärahoja vastaan sosiaalitoimistosta. Ja että edellä olevilla muutoksilla luotaisiin tehokkaita esteitä kaikkien lyhytkestöisten kokoaikatoiden teettämiseksi ja vastaanottamiselle?”

Rakennustyöläisten työttömyyskassa on käynyt kertomassa nämä ongelmat kaikille lakiesityksen käsittelyyn osallistuneille valiokunnille, mutta valitettavasti heidän ääntään ei kuultu, heidän, jotka ovat todellisia asiantuntijoita sen

suhteen, mitä nimenomaan tämän kolmannen lakiehdotuksen seurauksena tapahtuu.

Tulen tekemään toisessa käsittelyssä kolmannen lakiehdotuksen 17 §:ään juuri heidän ehdotuksensa mukaiset muutosehdotukset, jotta mainitusta ongelmasta päästäisiin ja myöskään soviteltua päivärahaa ei sovellettaisi koskien työntekijöitä, joiden työaika on lyhennetty lomautuksen johdosta, koska näissä tilanteissa hallituksen esitys heikentää toimeentuloa oleellisesti. Käytännössähän meillä, kun tämä esitys hyväksytään, otetaan käyttöön nelipäiväinen työviikko. Viidenneltä päivältä ei makseta palkkaa eikä työttömyyspäivärahaa. Kun me olemme puhuneet työajan lyhentämisestä, emme ole tarkoittaneet tällaista järjestelyä. Nyt jos henkilön palkka on yli 9 000 markkaa kuukaudessa, hän ei saa mitään työttömiltä päiviltä. Jos palkka on alle 9 000:n, niin silloinkin nykyinen työttömyyspäiväraha huomattavasti leikkaantuu.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys pitää sisällään myös lomautuksen alussa maksettavan 15 päivän lomautuspäivärahan, joka olisi 70 prosenttia normaalipäivärahasta, ja sen parina työnantajan lomautussakon, josta äsken jo keskustelua käytiin puolesta ja vastaan.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kuuluu niihin, jotka Rakennustyöläisten Liiton ja Rakennustyönantajaliiton kanssa vastustavat molempia esityksiä. Nämä eivät edesauta sitä, että lomautuksia vähennettäisiin, vaan johtavat, ed. Taina, siihen, että irtisanomiset lisääntyvät ja solidaarisesti ei voida lomauttaa työntekijöitä kiertäen silloin, kun yrityksessä tai työpaikalla on vaikeampi tilanne, vaan tämä johtaa siihen, että yhdet ja samat aina lomautetaan taikka kokonaan irtisanotaan. (Ed. Laine: Harmaat työmarkkinat kasvavat!) — Aivan, harmaat työmarkkinat kasvavat, niin kuin ed. Laine sanoi.

Juuri tämän esityksen osalta olemme esittäneet sitä kritiikkiä ja vaihtoehtoa, että järjestelmä pitäisi luoda sellaiseksi, että kannattaa ottaa vastaan lyhytkestoisiaakin töitä, että kannattaa ottaa vastaan osa-aikaista työtä, mutta tällä esityksellä mennään entistä passivoivampaan suuntaan. Ihmisten täytyy todella tarkkaan miettiä, kannattaako heidän tehdä työtä. Ei tämä ole mitään sellaista, että tässä vain lasketaan, että en viitsi tai viitsinkö, vaan yksinkertaisesti työntekijät eivät tule toimeen, jos heidän tulonsa vielä pienenevät siitä päivärahasta, joka on jo huomattavan pieni osa siitä palkasta, mikä aikaisemmin on työssä ollessa ollut. Nämä ovat taloudellisen pakon saaneita toimia.

Mutta työttömyysturvajärjestelmää pitäisi muuttaa siten, että se kannustaa ja edesauttaa sitä, että lyhytaikaisiakin töitä otetaan vastaan, jolloin näiltä päiviltä jäisivät päivärahat kokonaan maksamatta. Ei tarvitsisi maksaa. Se olisi varmasti suurempi säästö kuin se, että nyt maksetaan koko päiviltä päivärahoja. Vaihtoehtona olisi siis se, että päiviltä, jolloin viikon aikana ei ole töitä, maksettaisiin päivärahaa, jolloin muilta päiviltä ei tarvitsisi maksaa mitään, kun niiltä saa palkkaa. Mutta valitettavasti tämä asia ei ole vielä hallituspuolueiden edustajille valjennut. Toivomme, että hallitusryhmien ja oppositioyhmien yhteistyöllä hallituksen huono esitys kokonaisuudessaan kaadetaan ja saadaan tämä uuteen valmisteluun, niin kuin esitimme neuvotteiluissa.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! On hyvä, kun normaaleilla työmarkkinoilla on mahdollisuus lomautukseen irtisanomisen vaihtoehtona ja on olemassa sellainen järjestelmä, että se on käytännössä voinut toimia. Mutta on ollut jo kauan ilmeistä, että järjestelmää on käytetty väärin. Jo edellinen sosiaali- ja terveysministeri kolmekin vuotta sitten käynnisti hankkeet, että näitä väärinkäytöksiä voitaisiin vähentää. Ensinhän ei tunnustettu, että näitä on, ja täällä vieläkin on sellaisia puheenvuoroja, että sitä ei käytettäisi väärin. Sitä paitsi kun taloudellinen tilanne on huonontunut, niin niiden aikaisempien väärinkäyttäjien lisäksi, jotka pysäyttivät työntekijöiden ja työnantajan yhteisestä sopimuksesta tehtaansa aina sopivaan aikaan, kun se molempien edun mukaista oli, on tullut uudenlaista väärinkäyttöä. Myös kun kunnat ovat lähteneet säästämään palkkakustannuksissa, niin ei niistä olekaan syntynyt yhteiskunnallista säästöä, koska se on tiennyt vain lomautusten kautta työttömyysturvamenoja. Samaten tulivat erilaiset järjestöt ja valtionapulaitokset. Ei lomautuksen kautta maksettavan työttömyysturvan tarkoitus ole, että sillä hidastetaan rationalisoimista ja yritysten ja yhteisöjen toimintojen tehostumista.

Voi sanoa, että nykyinen ministeri Huuhtanen on tehnyt ison työn siinä, että hän on saanut yleensä neuvotteluapuolet samaan pöytään ja yleensä on tällainen paketti synnytetty. Sehän on tupossa sovittu, ja sanon vähän samoin sanoin kuin edellisessä asiassa, että yleislakkouhan allahan tästä lopulta vasta ratkaisu saatiin.

No, kuinka hyvä tai huono tämä on? Tietysti siinäkin muodossa, kuin tätä on esitetty, tämä toimisi ja siinä tiettyjä hyviäkin asioita on. Ne

tietysti jäävät voimakkaan kritiikin jalkoihin, ja sitä kritiikkiä aion itsekini esittää.

Se kohtelee erilaisia toimialoja eri lailla. Yrityksiä, missä on kausiluontoinen työn tekeminen sääntö, ja erityisesti pieniä yrityksiä tämä kohtelee kaltoin tässä muodossa. Minusta sekä tässä asiakohdassa että edellisessä yksi opetus olisi hyvä tai ei se ole pelkkä opetus, vaan yksi johtopäätös: Meidän pitäisi saada tupopöytään pieniä ja keskisuuria yrityksiä vastaava edustus, jotta nimenomaan sitä kenttää koskevat pahimmat epäkohdat voitaisiin välttää. Tämä on oikein tyyppillinen esimerkki siitä, miten pk-sektorin yli on tehty sopimus sillä tavalla, että se nimenomaan sitä kenttää kohtelee kaltoin.

Kun jatkan tätä puheenvuoroa, niin puhun osittain myös seuraavasta asiakohdasta.

Kun hallitus, arvoisa puhemies, toissa yönä sai aikaan elvytyspaketin, sen pohjana oli se, että oli näkyvissä, että budjetin säästölinja menee pääosiltaan läpi. Muutenhan ei elvytysvaraa olisi syntynyt, jos näitä välttämättömiä säästöesityksiä ei olisi viety läpi. Kun työmarkkinakentässä palkkaratkaisut ovat syntyneet, on nähty mahdolliseksi, että lähdetään tällä tavalla pyöriä löysäämään ja elvyttäviä toimenpiteitä kohdistamaan eri yhteiskuntalohkojen alueelle.

Voi sanoa kuitenkin, että yksi sektori on tähän mennessä jäänyt täysin vaille. Se on nimenomaan se sektori, jolta me eniten odotamme tulosta ja jolta me eniten odotamme saatavaksi nousua aikaan. Se on nimenomaan pieni ja keskisuuri yritystoiminta ja kaikkein hankalimmassa asemassa kotimarkkinateollisuudessa tai kotimarkkinaaloilla toimiva elinkeinotoiminta.

Kun palkkoihin on sanottu tulevan maltillisesti rahaa ja kun jonkin verran sosiaaliturvankin kautta minun mielestäni oikean suuntaisesti toimeentulohaitarin alapäähän on saatu elvytystä, niin nyt olisi kyllä erittäin tärkeätä, että me tämän aasin selkään emme enää lastaisi lisää kuormaa, että se kestäisi vetää meitä nousuun. Sen takia pitäisi kaikkia niitä julkisen vallan toimenpiteitä, jotka tähän sektoriin negatiivisesti vaikuttavat, pystyä arvioimaan nyt uudelleen. Senkin takia minusta pitäisi tätä ns. lomautussakkolakesitystä muuttaa.

Miksi tähän mennessä ei ole sitten saatu tähän asiaan ratkaisua, on tietysti monimutkainen juttu, ja ainakin minulla menee mieli ymmyrkäksi, miksi tästä nyt yleensä ei ole syntynyt ratkaisua hallitusryhmien kesken, vaikka niin yhteisesti me olemme todenneet, että yhteiset tavoitteet tästä samoin kuin seuraavan asian, pienyritystien

lomarahan, kohdalla meillä on olemassa. Mielestäni meidän pitäisi katsoa vielä kerran sitä mahdollisuutta, että me muuttaisimme tätä lakiesitystä sellaiseen muotoon, joka olisi sekä psykologisesti oikean suuntainen pienyrityskentälle että myös lakiesityksen käytännön toimivuuden kannalta. Ainahan voidaan arvostella, että jos täällä muutetaan jotain, nämä lakiesitykset eivät toimi. Jos meillä tämä kritiikki otetaan liian kirjaimellisesti, niin ei meillä ole mahdollisuutta minkäänlaisiin muutoksiin edes tähän lakiesitykseen. Ei tämäkään kunnolla toimi, joka on nyt tässä käsiteltävänä.

Täällä on valmisteltu aika laajalti konsultoiden pykälämuutosesitys, jonka toimiminen on vähintään yhtä hyvä kuin tämän; tietysti, jos sitä muutetaan, siihen jollakin tavalla reagoidaan. Mutta minusta jos eduskunta todella näkee, että on paha epäkohta koskien sellaisia yhteiskunnan sektoreita, jotka ovat elintärkeitä, eduskunnan pitäisi pystyä tekemään muutoksia.

Nyt kun tässä on näin pitkälle tätä budjettia pakerrettu, niin minun mielestäni, vaikkakin tätä likaista työtä on jouduttu tekemään — hyvällä yhteisymmärryksellä kuitenkin hallitusryhmien kanssa — kyllä meillä sen verran pitäisi joulumieltä olla, että kun elvytystä on muille suunnille annettu, niin me voisimme osoittaa sitä myös pk-sektorin alueelle ja muuttaa tätä pykälää ja samaten seuraavan asiakohdan lakiesityksen pykälää siten, että pienyrityksillä säilyy vuosilomaoikeus.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen ihmetteli sitä, miksi ei ole syntynyt mitään muutosehdotusta. Sitä so pii tietysti ihmetellä. Tämän tapauksen kulkuhan oli sellainen, että kokoomuksen eduskuntaryhmä vaati muutosta pienille työntantajille tähän lakiehdotukseen ja sitä eivät muut hallituspuolueet hyväksyneet. Kaiken kaikkiaan asiasta on käyty neljä eri neuvottelua, joissa kaikissa olen ollut mukana ja kaikissa on todettu, että tilanne on tämä ja mennään tämän ehdotuksen mukaan.

Se, että muut vastustivat, oli yksi syy, miksi sitä ei hyväksytty, mutta on myös perusteltu nais-sa neuvotteluissa mielestäni ihan asianmukaisesti, että tämä on kokonaisuus ja paketti, jossa ovat sekä työntekijä- että työnantajapuoli maksajina, eli työttömyysturvan säästöjä tästä haetaan. Siinä mielessä on varmasti toisaalta oikeudenmukaistakin, että mitään muutosta ei tehdä.

Haluan tässä tuoda esiin sen, että eivät kaikki työnantajat näe tätä edes kielteisenä, vaan päinvastoin esimerkiksi LTK kannattaa ehdotusta ja

perustelee sitä sillä, että aiheuttamisperiaate työttömyysvakuutusmaksuissa olisi oikeudenmukainen. He pitivät erittäin epäoikeudenmukaisena sitä, että kaikki työnantajat joutuisivat maksamaan suuremman työttömyysvakuutusmaksun, jos tämän lain tehoa ei synnykään.

Mielestäni, kun ed. Kemppainen viittasi elvyttävään vaikutukseen, ei ole ollenkaan varma, merkitsisikö tämän lain muutos elvytystä. Päinvastoin se voisi merkitä lisäkustannuksia työttömyyspäivärahoihin, ja juuri sitä on yritetty välttää tällä mielestäni suhteellisen oikeudenmukaisella ja tasapainoisella ehdotuksella.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt minä en ihmettele, miksi se ei mene eteenpäin, kun ed. Taina yhdessäkin puheenvuorossa esiintyy näin kaksinaamaisesti. Toisaalta sanoo, että me olemme sitä vaatineet, mutta emme me sitä kuitenkaan vaadi. Mutta jospa me nyt sitten löydämme täältä, ilman että me kysymme, sellaisen enemmistön, joka ymmärtää, että tätä on muutettava.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin alussa totesin, kokoomuksen eduskuntaryhmä on tätä vaatinut, enkä ole ollut sitä vaatimusta vastaan. Halusin vain perustella, miksi nyt kun on kerran päätetty, että tätä asiaa ei muuteta, on katsottava myös se, onko tämä loppujen lopuksi niin kielteinen asia vai ei. Mielestäni tälle on perusteluita ja jonkin verran lioittelua on ollut tämän kielteisistä vaikutuksista, mutta olen kuitenkin pahoillani siitä, että meidän vaatimuksemme silloin alun perin ei mennyt läpi, (Ed. Kemppainen: Vaadimme, mutta emme halua!) ja siitä syystä ihmettelen, että edelleen tätä keskustelua jatketaan. Olin pettynyt siitä, että keskustan eduskuntaryhmä ei halunnut muutoksia tähän alun perin.

Mielestäni tällaista vetkuttelua, jos asiat sovitaan ja neuvotellaan, ei voi jatkaa. Se alkaa jo vaikuttaa pelleilyltä.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Tätä lomautussakkoahan on perusteltu sillä, että sen avulla saataisiin väärinkäytöksiä vähenemään.

Itse en usko, että sillä olennaista vaikutusta on tähän kysymykseen. Pelkään niin kuin monet muutkin, että esitys johtaa vain siihen, että irtisanomisten määrä kasvaa ratkaisevasti, eikä tätä tietenkään voi pitää minään kehityksenä.

Esitys koskettaa myös työttömyysturvaa. Mielestäni se ei vie työttömyysturvaa kannusta-

vaan suuntaan. Esimerkiksi sovitellun päivärahan suojaosan alhainen yhteensovitusprosentti on aika korkea. Tällainen malli ei kannusta työnhakuun. Tämä on yksi niistä kysymyksistä, jotka pitäisi ottaa kokonaisarviointiin, kun työttömyysturvalainsäädäntöä tarkastellaan ja etsitään keinoja todella aktivoivaan malliin.

Arvoisa puhemies! Minun on kyllä mahdollonta löytää tästä esityksestä mitään hyvää. Oikeastaan ainoa, mikä tulee mieleen, on se, mitä heikennyksiä ei vielä tässä esityksessä ole keksitty.

Ed. M u t t i l a i n e n : Arvoisa puhemies! Työttömyysturvalain muutoksella pyritään yhtenäistämään osa-aikatyön, satunnaisen työn ja sivutyön päivärahakäytäntöä. Hallituksen esitys on kuitenkin epäonnistunut. Se ei aktivoi ottamaan vastaan lyhytkestoisia työsuhteita, eikä sillä myöskään tueta osa-aikatyön tekemistä. Kuitenkin työnantajat käyttävät yhä enemmän osa-aikaisesti työllistettyjä. Etenkin yksityisellä palvelusektorilla on kokoaikaisia työsuhteita muutettu osa-aikaisiksi.

Useissa tapauksissa osa-aikaistettu työntekijä saa palkan lisäksi soviteltua päivärahaa työttömyyskassalta tai Kelalta. Soviteltua päivärahaa voidaan maksaa vain määräajan, ja kun enimmäismäärä on täyttynyt, voi työntekijä erota osa-aikatyöstä ja jäädä kokonaan työttömäksi. Hänellä on oikeus täyteen päivärahaan ilman työvoimatoimiston rangaistuskarensssia. Kuitenkin järkevämpää olisi kaikkien kannalta, että henkilö voisi jatkaa osa-aikaistakin työsuhdetta ja saada soviteltua päivärahaa, sen sijaan että hän jää kokonaan työttömäksi ja hänelle maksetaan kalliimpaa täyttä päivärahaa ja näin työttömyysturvan kustannukset nousevat.

Korkean työttömyyden aikana osa-aikainenkin työsuhte on arvokas ja siitä halutaan pitää kiinni viimeiseen saakka. Vaihtoehto jättäytyä kokonaan työttömäksi ei houkuttele, vaikka siten saisikin paremman toimeentulon. Pelkällä pienellä osa-aikatyön palkalla ei kuitenkaan pidemmän päälle onnistu elämään, vaan tarvitaan toimeentulotukea. Uutta oikeutta soviteltuun päivärahaan ei saa, ennen kuin on ollut kuusi kuukautta yhtäjaksoisesti kokoaikatyössä, ja sen saaminen on taas näinä aikoina erittäin vaikeaa.

Arvoisa puhemies! Sovitellun päivärahan maksamisessa on useita ongelmia. Hallitus ei kuitenkaan halunnut korjata niitä tässä yhteydessä, vaan päinvastoin lyhyiden työsuhteiden ja osa-

aikatyön vastaanottaminen vaikeutuu. Sovittelun työttömyyspäivärahan soveltaminen alle kuukauden mittaiseen kiinnostusta ottaa vastaan lyhytkestoisia työsuhteita, koska se vaikuttaa oikeuteen saada myöhemmin työttömyyspäivärahaa. Yhteensovittusten johdosta työttömyyspäivärahan maksu siirtyy hyvin kauas työttömistä päivistä. Rahat varmasti loppuvat, koska odotusaika muodostuu liian pitkäksi.

Vaikeassa työllisyystilanteessa tulisi kannustaa ja aktivoida kaikkia opinto- ja työmahdollisuuksia. Ed. Stenius-Kaukosen lakialoitteessa tarkoituksena on edistää ja edesauttaa lyhyiden työsuhteiden ja osa-aikatyönkin vastaanottamista siten, ettei siitä aiheudu kohtuuttomia kustannuksia työttömyysturvan menetyksenä. Tämän lakialoitteen myös osa sosiaali- ja terveystalouden sosialidemokraattisista jäsenistä on allekirjoittanut, ja allekirjoittajina on myös vihreän liiton kansanedustajia.

Olisi ollut erittäin tärkeää, että erityisesti oikeus soviteltuun työttömyyspäivärahaan olisi palautettu uudelleen kolmikantavalmisteluun ja olisi saatu varmasti oikeudenmukaisempi lopputulos.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi tästä lomautussakosta. Lomautussakon soveltamisessa ajatus oli alun perin nostaa lomautuskynnystä. Lain käsittelyn yhteydessä kuitenkin selvisi, että lomautuskynnyksen nostaminen madaltaa irtisanomiskynnystä, joten joudutaan ojasta allikkoon, ja se ei varmasti ollut tarkoitus, joten tässä muodossa lakiesitys on erittäin heikko ja se tulisi näin ollen hylätä.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mutttilainen kiinnitti puheenvuoronsa lopuksi huomiota sovitellun päivärahan problematiikkaan todeten, että olisi ollut välttämätöntä, että se olisi palautettu kolmikantavalmisteluun. Olen hänen kanssaan tältäkin osin aivan samaa mieltä. Työasiainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli hyvin selkeästi esiin juuri työttömyyskassojen, mm. Metallin ja Rakennusliiton työttömyyskassan johtajien, taholta, että silloin kun tällaisia uudistuksia valmistellaan, pitäisi käyttää asiantuntijoina valmistelussa sitä osaamista, mikä on nimenomaan työttömyyskassoissa, jotta ei tällaisia problemeja esimerkiksi sovellutusasioissa tulisi. Nyt olemme tällä lakiesityksellä, jos se näin hyväksytään, vaikeuttamassa entisestään myös muuten ihan helposti hoidettavien asioiden sujumista.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Tainalle, kun hän on paikalla, täytyy muutama kommentti heittää. Kun asiantuntijakierosta tämän lain osalta käytiin valiokunnassa, niin ei oikeastaan yhtään asiantuntijaa jäänyt puolustamaan hallituksen esitystä, joten on aika ihmeellistä, että hallitus pitää kiinni niin voimakkaasti tästä kokonaisuutena heikosta esityksestä.

Jos ed. Tainalle on vielä epäselvää se, millä tavoin yrittäjät aikovat jatkossa käyttäytyä, niin hyvin useat asiantuntijat jakoivat myös kirjallisia papereita, joissa nostettiin esille se, mitä tämä jatkossa merkitsee. Nyt kun olen kuulostanut muutaman viikon aikana pk-yrittäjien edustajia omassakin maakunnassani, niin kyllä he ovat käsittäneet, että jos lomautussanktiosakkopykälä tulee voimaan, niin he toteuttavat lomautukset jo joulukuussa tai pistävät lyhennetylle työviikolle sitten tammikuussa. Tällähän tätä pystytään kiertämään.

Sitten muutama huomio tästä lakiesityksestä.

Eräs on se, että ihmetellä täytyy, kun tämä on hallituksen mukaan väliaikainen laki ja lain kustannukset ovat erittäin kalliit, ja ne tulevat veronmaksajien maksettaviksi. Tapaturmavakuutuslaitosten Liiton toimitusjohtaja totesi, että moniportaisen keräämissysteemin byrokratia maksaa 40—80 miljoonaa markkaa. Jos on vuoden mittainen laki, niin on käsittämätöntä, että kannattaa tietokoneajoon pistää näin paljon rahaa, jonka maksavat veronmaksajat.

Hallituksen esitys perustuu siihen, että sillä kerättäisiin 120 miljoonaa markkaa, ja jokainen täällä olija tietää, että sitä ei tule koskaan tapahtumaan. Koska työnantajat pystyvät kiertämään tätä lomautusta ensi vuonna, niin silloin ei synny 120:tä miljoonaa, ja jos tämä byrokratia rakennetaan, niin on luonnollista, että nähtävästi tästä ei jää valtiolle yhtään mitään ja tulee turhia kustannuksia. (Ed. Kempainen: Silloin ei ole väärää lomautuksia!) — Kyllä, mutta byrokratia pitää rakentaa siltä varalta. Totta kai se pitää rakentaa, jos laki säädetään, ja silloinhan ne kustannukset syntyvät, niin kuin Tapaturmavakuutuslaitosten Liiton edustaja kertoi.

Kiertotiestä on puhuttu. Niitä on useita, millä työnantajat pystyvät kiertämään, ja sen vuoksihan tämä on ihan tarpeeton.

Valtion työmarkkinalaitoksen edustaja myös totesi, että niillä, joilla on säästöpäätöksiä päällä, tätä kautta on hyvä toteuttaa ilman sanktiota mm. talkoopäivät. Pannaan lyhennetylle viikolle ilman palkkaa kaveri, niin syntyy talkoopäiviä.

Kyllä tässä kuten edellisenkin lakiesityksen myötä tuli se mieliala, että ne jotka ovat tätä olleet valmistelemissa, eivät tunne reaalielämää tänä päivänä enää. Se näyttää olevan valitettavaa, että kaikki kansanedustajatkaan ei tunne enää reaalielämää. Jos miettii asiaa, niin kyllä hallituspuolueiden edustajat eivät taida tavata kovin paljon työttömiä, kovin paljon edes yrittäjiä tässä maassa, kun ovat säätämässä sellaisia lakeja, jotka eivät käytännössä pelaa ja käytännössä estävät työn teon niin ositetun työviikon osalta kuin lomautussanktioidenkin osalta. Nämä molemmat estävät työtä tekemästä. Tällaisia meidän pitäisi olla täällä hyväksymässä.

Jos työttömien osalta ajatellaan sitä byrokraatiaa, joka sisältyy hallituksen esitykseen, niin se hän saattaa johtaa eräissä tapauksissa siihen, että työtön joutuu jopa kaksi kuukautta turvaansa odottamaan. Se on kestävätilanne. Kun miettii, mitä sillä aikaa hänelle tapahtuu, niin totta kai hän on kunnan toimeentuloturvan piirissä ja taas sitä kautta yhteiskunnan vastuulla. Tämä ei kai ole kenenkään tarkoitus, mutta kuten sanoin, hallitus ei nähtävästi tunne reaalielämää, mitä ympärillä tapahtuu.

Kun kuulumme TT:n edustajaa Kahria ja myös SAK:n Ihalaista tässäkin kysymyksessä, niin Kahri totesi, kirjoitin ihan sanatarkasti sen ylös: ”Me emme ole hyväksyneet hallituksen esitystä.” Ihalainen taas totesi, että on sovittu, mikä on sovittu, mutta oli sitä mieltä, että tämä ei nosta lomautuskynnystä, ja esitti myös, että 5 luku pitäisi palauttaa valmisteluun.

On käsittämätöntä, että näin huono lainsäädäntö, josta ei synny valtiolle säästöä, nähtävästi syntyy enemmän menoja ja syntyy hyvin paljon ongelmia työttömille, työttömyyskassoille, valtiokonttorille, Tapaturmavakuutuslaitosten Liitolle ja työnantajille turhia kuluja, vielä voi olla täällä hengissä. Tässähän ei ole muuta vaihtoehtoa kuin esittää lain hylkäämistä kolmannessa käsittelyssä.

Ed. S a a r i o : Rouva puhemies! Laki lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta tulevana vuonna kertoo väijäämättä siitä oudosta, liikkumattomasta ja voisiko sanoa epärealistisesta tilanteesta, johon suomalainen työelämä on monien eri vaiheiden jälkeen ajautunut.

Jos tätä tarkastelee ensinnä yritysten näkökulmasta, on sanottava, että työvaltaiset yritykset, joihin tämä tietysti ensinnä kohdistuu, ovat ylimalkaan niitä yrityksiä, joihin ns. olosuhteiden

muutosten rekyyli on kaikkein voimakkaimmin osunut. Markkinoilla tapahtuneet muutokset, kysynnän romahtaminen, työvoimakustannusten faktinen nouseminen, verotuksen kiristyminen nimenomaan sellaisten yritysten osalta, joiden oma pääomarakenne on heikko, ja rahan arvossa tapahtuneet muutokset ovat niitä asioita, jotka käytännössä ovat merkinneet sitä, että hyvin monella, erityisesti kotimarkkinoilla toimivalla työvaltaisella yrityksellä on kysymys taistelusta eloon jäämisestä.

Ihan samanlainen tilanne vallitsee myös näiden yritysten työntekijöiden keskuudessa, sillä yrityksen sortuminen tahi ajautuminen tilaan, jossa se kykenee vain vaivoihin toimimaan, merkitsee väistämättä myös työntekijän kannalta epätydyttävän ja toivottoman tilanteen syntymistä.

Se, että suomalaiselle yritykselle on jäänyt joustokeinoksi työmarkkinoilla itse asiassa vain lomautus, on yksi osa tätä erinomaisen epätydyttävää yhteiskunnassa vallitsevaa tilaa. Minä olen kuulunut aina niihin, jotka ovat pitäneet lomautusta kaikkein epämiellyttävimpänä keinona joustaa eri suhdannetilanteissa. Se on työvoiman kannalta alentavaa, se ei kuulu mielestäni moderniin yhteiskuntaan, mutta toisaalta me kaikki ilmeisesti olemme olleet rakentamassa sellaista järjestelmää, jossa muuta mahdollisuutta ei ole ollut. Tästä pitää kaikin keinoin luonnollisesti päästä pois.

Lomautussakkoa on ajateltu ikään kuin ratkaisuksi, jos tässä ylimalkaan on ajateltu mitään. Minulla on sellainenkin teoria, että tämä kaikki kertoo siitä myös äärimmäisestä hädästä ja hätätilanteesta, jossa hallitus joutuu näitä ratkaisuja tekemään. Mutta oletetaan, että tässä tarkoituksena on ollut ihan strateginen pyrkimys siihen, että ne, jotka spekuloiivat, sillä heitäkin luojia paratkoon on, lomautuksilla, saataisiin kuriin.

Valitettavasti tämä kakkoslaki on rakenteeltaan sellainen, että sen vaikutukset eivät pysähdy niihin yrityksiin, jotka mahdollisesti spekuloiivat, vaan itse asiassa kysymyksessä on juuri sellainen ase, jonka käyttämisellä aiheutetaan paljon enemmän hankaluuksia kuin saadaan aikaan sen alkuperäiseksi tarkoitukseksi suunniteltuja myönteisiä toimenpiteitä.

Ed. P. Leppänen puheenvuorossaan viittasi epärealismiin ehkä koko tämän lakinipun osalta. Totean, että ainakin lomautussakon osalta lain laatijan täytyy olla joko poikkeuksellisen kreatiivinen tai muuten totaalaisesti elämälle vieras henkilö, sillä mitään tekemistä todellisuuden kanssa tällä lakiehdotuksella ei ole. Kaikki me, jotka

ymmärrämme, miten elävä elämä reagoi, tiedämme, että tämä tulee väistämättä johtamaan pitkiin lomautuksiin. Se tulee pahimmissa tapauksissa johtamaan irtisanomisiin. Se saattaa tarkoittaa sitä, että se pieni virinnyt optimismi, joka esimerkiksi pk-kentässä on olemassa, ei voikaan toteutua sen vuoksi, että on tällainen uhkatekijä.

Hyvin harvalla yrityksellä loppujen lopuksi on niin pitkälle menevä suunnittelujärjestelmää — ne ovat lähinnä suuryrityksiä, joilla on tätä varten erityistä henkilökuntaa, mutta minä puhun pk-yritysten näkökulmasta — että voisivat tehdä etukäteen pitkiä suunnitelmia ja voisivat käyttää hyväkseen yhteiskunnan tarjoamia pelimahdollisuuksia, joita niitakin, ikävä kyllä, on olemassa. Mutta tässä tilanteessa juuri tällä lakiehdotuksella pelkään aiheutettavan juuri päinvastaisen tilanteen, kuin mitä sillä on tarkoitettu. Tähän myös valiokunta on kiinnittänyt huomiota.

Minusta tuntuu varsin omituiselta, että sellainen laki, jota yksikään henkilö, jonka kanssa olen keskustellut, alkaen hallituksen ministereistä ja päätyen meihin tavallisiin ihmisiin, ei ole pitänyt hyvänä tai konstruktiiivisena, olisi kuitenkin osana jonkinlaista pakettia, joka meidän tulisi hyväksyä. Luulen, että nyt pitäisi riuhaista itsensä irti sellaisesta järjestelmästä, sellaisesta kompromissien suosta, joka pakottaa ottamaan käyttöön elementtejä, joiden aiheuttama yhteiskunnallinen vääristymä on tosiasia ja jotka eivät hyvään lopputulokseen johda.

Arvoisa puhemies! Tätä on tietysti perusteltu myös sillä, että se saattaa tuoda valtiolle tuloja. Valtio on tilanteessa, jonka kaikki hyvin tiedämme, ja jossa pienikin tulolähde on sille epäilemättä ja meille sen tilasta huolehtiville suuri ilo. Mutta minä en ole voinut välttyä siltä päätelmästä, että se laskennallinen tapa, jolla on päästy siihen lopputulokseen, että lomautussakkolainsäädäntö aiheuttaisi valtiolle luonnollista tulonmuodostusta, on täysin väärä, tuulesta temmattu, keinotekoinen ja oikeastaan varsin kyyninen. Sehän pitää sisällään myös sellaisen ajatuksen, että tässä tilanteessa yritysten kuitenkin on pakko lomauttaa. Laitetaan sellainen sakko, jonka ne voivat maksaa, ja panevat ihmiset lomalle, ja tällä tavoin kerätään valtiolle rahaa. Minusta tässä on värisyttäviä elementtejä, ja toivoisin, että tällaista ajattelua ei ainakaan olisi lain suunnittelun takana ollut.

Kaiken kaikkiaan väitän, perustuen siihen informaatioon, jota eri puolilta on kuulunut, kentältä ja valiokunnan kuulemilta asiantuntijoilta, että tämä laki on kokonaisvaikutuksiltaan sekä

henkisessä että aineellisessa mielessä negatiivinen. Tätä ei pitäisi täällä hyväksyä. Näin tulen paljastaneeksi, että pidän koko konstruktiota siinä määrin vääränä, etten usko, että edes pienellä paikkailulla on mahdollista saada aikaan kohtuullista lopputulosta.

Mutta kun elämässä täytyy aina yrittää, ainakin pk-yrittäjän, niin, arvoisa puhemies, tulen myöhempien käsittelyvaiheiden yhteydessä, siis asian toisessa käsittelyssä, tekemään ehdotuksen, että maksuvelvollisuutta ei kuitenkaan pantaisi toimeen siltä osin, kuin lomautettuja työntekijöitä on kymmenen tai sitä vähemmän. Myönnän, että tämä on keinotekoinen järjestelmä, mutta tällä olen pyrkinyt yhdessä niiden henkilöiden kanssa, jotka ovat olleet suurin piirtein samaa mieltä tämän ehdotuksen suunnasta, siihen, että edes ne pienimmät pk-yritykset, joilla on tulevaisuuden suunnitelmia ja joiden varaan me myös laskemme jotakin, eivät joutuisi tässä tilanteessa käyttämään sellaista menettelyä, joka käytännössä johtaisi siihen, että ne eivät voisi tarttua markkinoiden tarjoamiin mahdollisuuksiin eivätkä näin ollen voisi myöskään tarjota tulevaisuudessa ihmisille työtä. Mikäli tämä ei mene läpi, sen jälkeen joudutaan arvioimaan tilanne uudestaan. Minä toivon, että harkintaa siinä määrin on, että eduskunnassa haluttaisiin pohtia tämän mahdollisuuden käyttämistä tilanteen helpottamiseksi.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saariolle totean, että kun teillä on tällaisia paineita työnantajapuolen taholta niiden tahojen edustajana, taas työväen edustajina meillä on samaan lakiin liittyen toisenlaisia paineita. Eikö nyt olisi viisasta miettiä, mikä on kokonaisuus ajatellen koko työelämää? Toivon, että te ajattelette asian nyt hyvin kokonaisvaltaisesti, jos aiotaan tuloksia saada. Tässä on aivan eri pohjalta nousevia intressejä, mutta voisi rakennella jotakin, jos teillä on vakava tahto tämä asia hoitaa.

Ed. R o s s i : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Hallitus on tuonut eduskunnalle lakiehdotuksen lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuodelle 1994 niin, että työnantaja joutuisi maksamaan ylimääräisen työttömyysvakuutusmaksun eli ns. lomautussakon jokaisesta alkavasta kokoaikaisesta lomautuksesta yhden kerran lomauttamansa työntekijää kohden. Hallituksen tavoitteena on ollut kitkeä väärinkäytökset pois lo-

mautuksista, mutta nyt esitetty malli sortaa monia pieniä yrityksiä, jotka joutuvat lomauttamaan väkeään töiden vähyyden, kausiluontoisuuden ja tilapäisyyden vuoksi. Näin yrittäjät joutuisivat turvautumaan lomautusten sijasta yhä useammin myös irtisanomisiin, vaikka nekin muodostuvat monille yrityksille kohtuuttoman kalliiksi pitkistä irtisanomisajoista johtuen.

Sinällään on hyväksyttävää, että lomautusjärjestelmässämme ilmenneitä epäkohtia voidaan korjata, koska varsinkin juhlapyhien yhteyteen on sijoittunut keinottelun luonteista lomautusta, mikä on ollut sekä työnantajien että työntekijöiden yhteinen etu, kahden kauppa ja kolmannen korvapuusti, jonka yhteiskunta on saanut maksettavakseen.

Lakiehdotuksen toteuttaminen johtaa kuitenkin monien uusien ongelmien syntymiseen, koska varsinkin pienet yritykset joutuisivat kärsimään lomautussakoista ilman omaa syytään. Ehdotettu 1 160 markan lomautussakko johtaisi siihen, että yrityksissä tapahtuvat lomautukset kohdistuisivat aina samoihin työntekijöihin, mikä vaikeuttaisi yritysten toimintaa ja olisi samalla epäoikeudenmukaista työntekijöiden välillä. Lomautukset muodostuisivat pitkäaikaisiksi ja muuttuisivat helposti myös irtisanomisiksi. Tämä kehitys johtaisi samalla työntekijöiden määrän vähentämiseen ja ylitöiden lisääntymiseen.

Muutenkin on ehdottoman väärin, että yrityksille langetettaisiin uusi rasite eli lomautussakko vaikeuttamaan selviytymistä laman yli. Varsinkin talouslaman aikana ei ole syytä lisätä uusia rasitteita yrityksille, jotka kamppailevat hämäärän rajamailla. Päinvastoin pk-yritysten välillisiä kustannuksia on kevennettävä kaikin mahdollisin keinoin, jotta talouden elpymiselle ja työllisyyden paranemiselle luodaan pohjaa.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveystalouden valiokunta on todennut tämän aiheen kohdalla: "Esitetty lomautuksen johdosta maksettava ylimääräinen työttömyysvakuutusmaksu saattaa johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin lyhytaikaista ja kausiluontoista työtä tekeville sekä tilaustuotantoon perustuvilla aloilla, joilla yrityksen ulkopuolisten tekijöiden aiheuttama lomautus on niin työnantajan kuin työntekijän kannalta tarkoituksenmukaisiin vaihtoehtoihin työn tilapäisesti vähetessä. Lakiehdotus saattaa johtaa irtisanomisten lisääntymiseen." Mielestäni valiokunta on suhtautunut tähän kysymykseen liiankin varovasti sanoen, että "saattaa johtaa". On aivan selvästi nähtävissä, että näin tulee käymään. Valiokunta on pyöri-

tellyt tätä asiaa ehkä ihan hyväntahtoisesti, kuitenkin tavalla, joka ei mielestäni vastaa tarkkaa totuutta.

Hallituksen esitys on korjattava perusteilla, jotka ed. Saario puheenvuorossaan aiemmin totesi. Maksuvelvollisuutta ei tule kohdentaa ainkaan alle kymmenen henkilön yrityksiin. Sillä rajataan pienimmät yritykset tämän asian ulkopuolelle. Ylimääräistä maksua on maksettava enintään sen henkilömäärän mukaan, joka työnantajalla arvioidaan olevan palveluksessaan keskimäärin vuoden aikana. Siinä on kaksi kohtaa, joita tulen kannattamaan lain toisen käsittelyn aikana, kun ed. Saario ehdotuksensa tulee tekemään.

Mielestäni tämä on yhteinen kysymys niin työntekijöille, työntekijäjärjestöille kuin pienille yrityksillekin ja siinä suhteessa erittäin merkittävä kysymys. Hyvin sopii kysyä ja epäillä, liekö edes ammattiyhdistysliikkeen puolella tiedetty, mitä kaikkea on oltu sopimassa. Päätöksenteko voi sielläkin olla joskus yhtä vilkasta kuin eduskunnassa.

Jos näitä korjauksia lakiesitykseen ei eduskunnan käsittelyvaiheessa voida tehdä, tulen ehdottamaan ja kannattamaan lain hylkäämistä.

Ed. T o r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on käynyt ilmi, että edustajat Saario ja Rossi ovat sekä todennäköisesti laajemminkin hallituspuolueissa ollaan sitä mieltä, että kyseessä on huono laki, olisi kaikkein selvintä, että hallitus vetäisi esityksensä pois ja jos tästä yleensä jotakin hyvää voisi löytyä, antaisi uuden esityksen.

Ed. Rossi sanoi, että liekö ammattiyhdistysliikettä tiennyt silloin, mitä on sopinut. Minulla on sellainen tieto, että eivät ainakaan yksityiskohdista ole tienneet sen enempää työnantaja kuin työntekijäjärjestötkään, mitä sovitaisiin, vaan se on myöhemmin muotoiltu.

Lakia on esitetty hylättäväksi. Minusta se olisi kaikkein viisainta. Mutta jos hallituspuolueet haluavat säilyttää niin sanotusti kasvonsa, minusta olisi hyvä, jos hallitus vetäisi koko lakiesityksen pois.

Ed. L a h t i n e n : Arvoisa puhemies! Kansantaloutemme vakavien kehityshäiriöiden ikävänä seurauksena talouselämä ei pyöri. Kansalaisilla ei ole ostokykyä, ja kotimarkkinat ovat halvaantuneet. Tästä on seurannut suuri kansallinen onnettomuus: itseään ruokkiva massatyöttömyys. Isänmaamme on ajautunut kansalliseen

hätätilaan. Hätä on ollut jo pitkään käsiemme lisäksi myös housuissamme. Ihmisten turvaksi luodut systeemit, kuten nyt käsiteltävänä oleva työttömyysturvajärjestelmä, ovat myös joutuneet kriisiin. On luonnollisesti mietittävä keinoja, millä selvitä mahdollisimman pienin kolhuin parempiin aikoihin.

Nyt käsiteltävänä olevan lakipaketin osaset syntyivät paljolti viime kevään tuponeuvottelujen yhteydessä, sopijapuolinaan niin työntekijä- kuin työnantajakeskusjärjestöt. Tavoitteiden toteuttamiseksi maan hallitus loi ja toi eduskunnan käsittelyyn nyt esillä olevan lakinipun.

Hallituksen esitykseen n:o 237 sisältyy mm. laki lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 94 eli ns. lomautussakkolaki. Kun lakiesitys tuli eduskunnan käsittelyyn alkusyksyllä, oli jo laajalti niin työntekijä- kuin työnantajatahollakin havaittu esitys sekä varsin ristiriitaiseksi vaikutuksiltaan että jopa tarkoitukseltaan vastaan kääntyväksi. Varsinkin maamme pienyrityssektori oli ihmeissään, kuinka tällaisia lakiesityksiä voidaan yleensä hallituksen toimesta antaa, niin surkeaksi ja vahingolliseksi sen huomasi jo pintapuolisella tarkastelulla.

Arvoisa puhemies! Tuntien maan hallituksen ja sen ministerit, vaikka en aina heidän toimiaan ymmärräkään, voin kuitenkin uskoa, etteivät he aivan ilkeyttään aja tällaista käärmettä pyssyyn. Kysymys on varmaan jostakin muusta. Nimittäin jo Eino Leinokin aikoinaan runoilu: ”Paha ei oo kenkään ihminen, toinen vaan heikompi toista.” Lieneekin kysymys enemmän kyvyttömyydestä ymmärtää pientä ihmistä ja kuuroudesta ottaa rakentavaa kritiikkiä kentältä. Vain vahva hallitus voi olla johdonmukainen ja uskaltaa myös ottaa neuvoja vastaan ja korjata huomaamiaan virheitä. Heikkous paljastuu väijäämättä, jos seurauksista välittämättä vain jyrätään ja uhataan.

Hyvät työtoverit! Jokainen teistä on ehtinyt perehtyä lomautussakkolakiin ainakin pintapuolisesti ja tietää sen järjestömyyden, kuinka se toteutuessaan olisi esimerkiksi hallituksen lukuisen yrittäjämönteisten kannanottojen vastainen, työllistämiskynnystä laskemisen asemasta nostava ja omiaan jyrkentämään toimenpiteitä työpaikoilla.

En käy tässä yhteydessä kertaamaan lukuisia asiantuntijalausuntoja ja niissä esiin tuotuja epäkohtia. Viittaan vain työasiainvaliokunnan ja sosiaalivaliokunnan mietintöihin, ja niiden jäsenet tietävät henkilökohtaisesti nämä vielä paremmin.

Ainoat johdonmukaiset lakiesitystä puoltavat kannanotot, joita olen kuullut, ovat ministereiltä ja hallituspuolueitten eduskuntaryhmien johdolta. Kaikkihan me tunnemme sen virren ”kirjan mukaan”. Sen täytyy olla varmaan kova paikka arvoisille ministereille myöntää, ettei kaikki viisauts löydykään heidän esityksistään.

Eduskuntakäsittelyn aikana on asioiden korjaamiseksi tehty kaikki voitava esimerkiksi kokouksen ryhmässä ja varmaan valiokuntatyössä, mutta kun ei niin ei.

Toisessa käsittelyssä on ed. Saario tekevä äsken mainitsemansa pykälämuutosehdotuksen lakiesitykseen. Järjetöntä lakia sekään ei tee oikeutetuksi, mutta kertokoon se nyt halustamme tehdä kaikki voitava ennen lopullisia johtopäätöksiä. Auttaisihan tuo muutos aivan pienimpiä yrityksiä kokemasta jatkuvan päähänpotkimisen yhtä täräystä, joten tulen tietysti omalta osaltani toisessa käsittelyssä ehdotusta tukemaan ja kannattamaan.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Kuitenkin mitä todennäköisimmin teemme vielä paljon viisaammin kaataessamme koko järjestöjärjelmän lakitekeleen. Mikäli järki ei seuraavien päivien, sanotaan nyt tämän illan käsittelyjen taikka kolmen vuorokauden väliajan, kuluessa saa jalansijaa, tulen minäkin ilmoittautumaan siihen jonoon, joka on luvannut tehdä hylkäysehdotuksen, jolle toivon tukea myös opposition puolelta. Työelämän, työttömien ja yritysmaailman veto-omuksia kuulevia edustajia tiedän löytyvän hallitusryhmien piiristä, ja oppositiolle tämä hylkäys tarjoaa mahdollisuuden osoittaa yhteistyöhalua vahingollisen lainsäädännön estämiseksi.

Teen tämän kuitenkin selväksi jo heti ensimmäisessä käsittelyssä, ettei voi syyttää jostakin salaisesta kähminnästä. Haluan pelata reilua peliä, pääministerimme ymmärtämää avopokkaa, antamalla käyttöön viimeisenkin kortin. Toivon, että hallitus tekee ne johtopäätökset, joihin ed. Törnqvistkin viittasi, eli parasta olisi vetää tämä tekele pois, muuten hallitukselle käy nolosti eikä eduskunnalle.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen edellisen puhujan kanssa täysin samaa mieltä. Koko paketti tulisi vetää pois. Siinä ei ole mitään järkeä, jos vedetään pois vain yksi elementti eli se, joka koskee yrittäjiä. 116 markan päivärahalla kahden viikon ajan ei työtön tule toimeen. Jos yleensä aiotaan tähän maahan saada minkäänäköistä ostovoimaa ja kotimarkkinoita käyntiin, niin on pienyritysten

ja kaikkien yrittäjien etu myös se, että lomaautetulla on käytettävissään vähän enemmän rahaa kuin 116 markkaa päivältä, kun siitä vielä verot vieetään.

Ed. Lindroos: Arvoisa puhemies! Tämä on yksi niistä samoista surullisista toukokuun 19 päivän yön viimeisen tunnin viimeisen kymmenen minuutin aikana tapahtuneista asioista, jotka ovat tavallaan sekoittaneet myös sekä työmarkkinapolitiikkaa että eduskunnan työskentelyä tämän syksyn aikana.

Minä lähestyn tätä asiaa vähän kauempaa ja omasta kokemuksestani muistan, että kun tässä talossa on laadittu jo huomattavasti ennen minua mm. työttömyyseläkejärjestelmä, jossa 55-vuotias ihminen pääsi ns. työttömyyseläkkeelle tilanteen niin vaatiessa, niin sitä lakiahan sovellettiin käytännössä aivan selvänä saneeraus- ja rationaalisoitilakina. Muun muassa siinä yrityksessä, jossa itse olin noin 30 vuotta, oli jopa automaation ja konetekniikan edelle menevä saneerauskonsti työttömyyseläkkeen varsin ymmärtäväinen soveltaminen yrityskohtaisesti. Eli aina näköjään on niin, että hyväinkin tarkoittavat systeemit sortuvat siihen, että todella älykkäät ihmiset hakevat niille omat kiertotiensä.

Lomautusten toteuttamisen herkkyyttä varmasti keväällä on mietitty ja yritetty sekä työnantajapuolen että työntekijäpuolen ja miksei myös hallituksen vaikuttaessa pyrkiä siihen, että lomautuskynnys korottuisi eikä lomautus ei olisi aivan niin yksinkertainen toteuttaa kuin se yleensä nyt työelämässä on ollut. Sen takia nähtävästi on kaikesta huolimatta syntynyt ajatus siitä, että määrätään tällainen sanktio työnantajille, jotka lomauttavat työntekijänsä, niin lomautuskynnys siitä korottuu. Minä uskon varsin vakaasti siihen, että tästä tulee jälleen eräs ikävä lainsäädäntö toteutuessaan. Jälleen tällaiset innokkaat tulkitsijat alkavat miettiä, miten lomautussakkoa voitaisiin yrityksessä hyödyntää, eikä niinkään, että siitä tulisi rasite.

Minulla on sellainen käsitys, että lomautussakko toteutuessaan hallituksen esittämällä tavalla aiheuttaa irtisanomisia. Eräs asia, minkä se varmasti aiheuttaa, on se, että pienissä ja keski-suurissakin yrityksissä, joissa kohtuullisen monessa paikassa on vielä inhimilliset suhteet työnantajan ja työntekijän välillä, tämä inhimillisuus vähenee. Työntekijöitä "lomautetaan" entistä epäsolidaarisemmin, eli samat ihmiset ovat pitkään, pitkään lomalla ja vuorottelua ei tapahdu. Se on työnantajan taloudellista politiikkaa eikä

enää mitään henkilöstöpolitiikkaa. Tällä tavalla tämän lainsäädännön toteutuessa myös näiden ihmisten pitkäaikaistyöttömyys tulee pahenemaan.

Olen varsin tyytyväinen siitä, että tänä iltana tässä salissa mm. edustajat Saario, Rossi ja Lahtinen ovat käyttäneet sellaiset puheenvuorot, joissa on vielä jotakin elämän sykettä. Mutta ei se nyt kaikki ole ihan ilosanomaa, kun sitä miettii vähän tarkemmin. Hallituksen esitys pitää sisälleen neljä lakiehdotusta ja he ovat minun mielestäni keskittyneet vain yhteen ja ainoaan, aivan samaten kuin ed. Kempainen puheenvuorosaan, eli sen lauluja lauletaan, kenen leipää syödään. Kun minun kolikossani on kaksi puolta, niin minä haluaisin kyllä puhua koko tästä neljän lain paketista ja sen mahdollisesta käsittelyssä tässä talossa.

Puheenjohtaja Ihalaista on tänä iltana luvottoman monta kertaa kehuttu puheenvuoroissa tällä puhujakorokkeella. Ei nyt niin mukavaa ole kuunnella, kun ammattiyhdistysliikkeen johtajia porvareiden suulla kehutaan. Siinähan on aina jokin ongelma silloin, eikä se saisi toistua joka ilta ja monessa puheenvuorossa. Mutta tässäkin asiassa minä uskon siihen, että ammattiyhdistysliike, Lauri Ihalainen ja kaikki järjestöjohtajat olisivat nyt ojentamassa teille, arvoisat edustajat, mm. Kempainen, Lahtinen, Saario ja Rossi, yhteistyön kättä, jos lähdetään siitä, että tämä lakipaketti, neljä lakia, yhdessä hylätään. Minun käsitykseni mukaan tässä kolikossa on kaksi puolta. Tässä on työnantajien etu ja tässä on työtä tekevien etu, ja silloin se vaatii sitä, että asia kokonaisuudessa käsitellään eikä niin, että yritetään vain sutata punaisella kolikon jompikumpi puoli.

Tämä lakiehdotus varmasti on tulevaisuutta. Kyllä työmarkkinat tarjoavat joustoja, mutta sanan jousto tilalle todennäköisesti täytyy kehittää jokin myönteisempi sana. Joustoilla on esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen ja työtä tekevien keskuudessa hyvin kielteinen merkitys. Kuitenkin jos sanaa jousto ajatellaan myönteisessä hengessä, jousto ei voi olla pahaksi, kun se tehdään todella rehellisesti yhteistyötä tehden, kunnioittaen toistemme näkemyksiä. Jousto on jotain muutakin kuin joustaminen työajoissa taikka paikassa. Jousto voi olla myös sellaista, jonka vuoksi työntekijä todella tuntee tyydytystä taikka ainakin haluaa joustaa.

Minä vielä yritän perustella näitä muita kuin tätä lomautussakkolakia, joskin aivan yleisellä tasolla.

Tässä maassa on ammattiyhdistysliikkeen, eduskunnan ja valtiovallan välillä rakennettu hyvinvointi-Suomea kymmenien vuosien ajan. Joskus on onnistuttu, joskus vähemmän. Nyt sitä vanhaa hyvinvointi-Suomea ajetaan lähes jokaisessa lakiehdotuksessa alaspäin, samoin sitä vanhaa, tutuksi ja turvalliseksi jo tunnettua lainsäädäntöä. Jokaisessa laissa on tällaisia heikennyksiä lähes poikkeuksetta. Tämä hallituksen esitys on yksi malliesimerkki siitä. Tässä hyökätään jälleen ongelmaisten ihmisten kimppuun, niiden joilla todella on ongelmia työelämässään. Heidän raiveilunsa hyökätään ensimmäisenä kiinni, ja yhteiskunnan hyväosaiset ihmiset, joilla on kohtuullinen toimeentulo ja pysyvä työpaikka, pääsevät kuin koirat veräjältä.

Kun olen itse asian tässä vaiheessa ehdottomasti sitä mieltä, että kaikki neljä lakiehdotusta on hylättävä, niin asetan toivoni hallituspuolueiden niihin kansanedustajiin, jotka ovat mielensä tänä iltana ilmaisseet. Vähän jää semmoisen möllin tunne siitä, että jälleen on kysymyksessä kyllä valitettavasti osa samoista hallituspuolueiden kansanedustajista, jotka jo jokin aika sitten pantiin kuriin omiensa toimesta. Minä vetoan teihin voimakkaasti, että viedään asia loppuun, eikä minulla ole opposition lupaa esiintyä oppositiojohtajana, kaukana siitä, mutta minä takaan, että henkilökohtaisesti ojennan teille yhteistyön käden ja teen kaikkeni, jotta meidän onnistuisi yhteisesti kaataa nämä neljä lakiesitystä. Siinä sitä on kynnystä meille yrittää.

Ed. L a h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aina tiennyt, että ed. Lindroos pystyy käyttämään työelämän asioista asiallisia puheenvuoroja, asiantuntevia. Alkuosassa puheenvuoroa hän ihan oikein kertoi väärinkäytöksistä, mitä on liittynyt eläkelakeihin ja varmaan tulevaisuudessa liittyy tällaisiinkin lakeihin. Mutta emmehän me tee täällä lakeja lain kiertäjiä varten. Tämä huoli, mitä kannetaan, meillä on ennen kaikkea niistä yrityksistä, joilla on nyt se viimeinen vaihe. Ei ole työtä eikä rahaa ja työntekijätkin tietävät, että ei ole muuta mahdollisuutta kuin ottaa yhteisesti joustoa esimerkiksi lomautuksen kautta.

Minä keskityin puhumaan ja taisi toveri Saariokin puhua enemmän lomautussakosta, koska se nyt on meille tietysti ehkä läheisempi asia ja siihen olemme hakeneet korjausta. Mutta se on myös periaatteellinen asia, niin että ainakin minä tulen olemaan tarvittaessa koko paketin kaata-

misen kannalla, ellei hallitus älyä vetää tätä pois, minkä puolesta vielä vetoan.

Muuten meitä ei pantu kuriin silloin muutama viikko sitten, vaan pääministeri kävi puhujakrokkeella sanomassa, että teidän pontenne on hallituksenkin ohjelma tästä lähtien. Eihän se tietenkään ollut, mutta hän kävi niin sanomassa. Mutta eihän sellaista vastaan voi lähteä äänestämään, jos toinen sanoo, että hyvä on, minä hyväksyn.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että minä arvostan ed. Lindroosin rehellisiä puheenvuoroja sekä tässä asiakohdassa että edellisessä. En sano, että kehun, ettei ymmärretä millään tavalla väärin.

Mutta siitä minä olen eri mieltä, ettei tällaista lainsäädäntöä tarvittaisi. Minusta se on johtopäätös myös niistä mielipiteistä, joista ed. Lindroos ilmaisi. Mutta siinä minun mielestäni on väärä vastakkainasettelu, jos katsotaan, että tämä on vain kahden kolikon puolen asia ja tässä pitää kurittaa tai kiittää tasapuolisesti molempia puolia.

Pitäisi nähdä, että on varmasti työntekijöidenkin etu, jos heidän työnantajansa kohdellaan helpommin kuin toista. Ja kun täällä on tuotu esille tämä pykäläesitys, että kymmenen lomautusta voitaisiin tehdä ilman sakkoa, niin kyllähän se niiden yritysten työntekijöille tietää helpotusta ja parannusta, ja toivoisin, että opposition puolella nähtäisiin tämä positiivinen puoli.

Ed. R o s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindroos mainitsi, että hallituksen esitys n:o 237 pitää sisällään neljä lakia. Aivan oikein, mutta on huomattava kyllä, että yritysten lomautussakko pitää sisällään sekä yrityksiin että työntekijöihin kohdistuvia vaikutuksia. On aivan selvää, että jos lomautussakko tulee voimaan, se kohdistuu todella yritysten työntekijöihin juuri niin, että kun Arska lomautetaan yhden kerran, niin hänet lomautetaan heti seuraavalla kierroksellakin, kun lomautuksia tulee tapahtumaan. Siitä on kyllä mielestäni työntekijöiden välinenkin solidaarisuus hyvin kaukana. Tässä suhteessa kyllä katson, että tämä ei ole yksistään työntekijöiden tai työnantajien kysymys, vaan on siinä suhteessa aivan yhteinen kysymys.

Sinällänsä näillä muutosesityksillä ei mielestäni myöskään olla romuttamassa ensi vuoden talousarvion linjoja, koska on ihan selvää, että silloin lomautussakolla kertymätä jäävä summa

kootaan yritysten työttömyysvakuutusmaksujen kautta, jolloin yrityksetkin vastaavat tuolta osin omasta summastaan. Näin ollen se, että verratetaan, että nyt yrityssakon poistumisen pitäisi johtaa työntekijäpuolella joihinkin uusiin muutoksiin, on vähän teennäisesti haettava, joskin ymmärrän toki tuon mielipiteen tähän asiaan liittyen.

Mielestäni edelleenkin hallituksen pitäisi tässä vaiheessa viimeistään korjata lakiehdotus, muutoin eduskunta tekee sen, ja jos se ei tee sitä, niin sitten lakiehdotus on hylättävä.

Ed. R i m m i : Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva lakiesitys on sikäli aika poikkeuksellinen, että kun asiantuntijoita kuulumme esimerkiksi työasiainvaliokunnassa, en muista yhtään asiantuntijalausuntoa, joka olisi ollut puoltava lakiesitykselle. (Ed. Kempainen: Oli LTK!)

Tässähän on neljä eri lakiesitystä, kuten keskustelussa on jo tullut esiin. Ensimmäinen lakiesityshän — vai oliko se ensimmäinen, numerolla ei ole väliä, mutta puhutaan tästä — käsittelee työnantajien lomautussakkoa. (Ed. Laine: Se on toinen!)

Ensinnäkin lomautussakko muuttaisi sillä tavalla mielestäni nyt vallitsevaa käytäntöä työntekijöidenkin näkökulmasta, että lomautettaisiin mahdollisesti aina yhdet ja samat henkilöt, koska sakko koskisi vain ensimmäistä lomautusta. Työpaikoilla on hyvin tuttua tänä päivänä se, että on yhteisvastuullisesti kurjuutta jaettu sillä tavalla, että työntekijät ja työnantaja ovat yhdessä sopineet siitä vuorottelumenettelystä, ketkä kulloinkin ovat olleet lomautettuina. Jos tämä lomautussakkojärjestelmä tulisi, se eliminoisi tämän mahdollisuuden, ja todella sitten ne yhdet ja samat henkilöt olisivat lomautettuina ja työntekijöidenkin keskinäinen solidaarisuus silloin poistuisi.

Lomautussakon osalta on todettava se, että varmasti monissa tapauksissa lomautukset muuttuisivat irtisanomisiksi, ja me saimme esimerkkejä asiantuntijakuulemisessa siitä, että kun työnantajat ovat kuulleet, että täältä on lakiesitys tulossa vuoden alusta voimaan, ne ovat nyt jo ryhtyneet lomauttamaan. Ne kiertävät tämän lomautussakon sillä tavalla, ja esimerkiksi ne säästöt, mitä valtion budjettiin lomautussakolla haetaan, eivät tältä osin kertyisi.

Sitten tässä on hyvin suuria ongelmia esimerkiksi sen suhteen, kuka valvoisi sitä, kuinka työnantajat ovat lomauttaneet. En usko, että sitäkään

valvontaa kyettäisiin suorittamaan, ja tältäkin osin rahat jäisivät tulematta.

Olen ed. Saarion kanssa samaa mieltä ainakin siitä asiasta, että tässä esityksessä kärsisivät kyllä myös pienet työvoimavaltaiset yritykset ja kärsisivät molemmat, niin työnantaja- kuin työntekijäpuolikin.

Tässä paketissahan on myös lakiesitys, joka muuttaa lomautuspäivien työttömyysturvaa, eli ensimmäisten 15 lomautuspäivän osalta saisi vain 70 prosenttia työttömyyspäivärahaa. Tähän lakiesitykseen sisältyy erittäin suuria ongelmia nimenomaan lyhytkestoisten työsuhteiden osalta. Tämä lakiesitys on päinvastainen kuin kaikkien meidän yhteisen toiveen kuvittelisin olevan, että ihmisiä pitäisi motivoida ja kannustaa lyhyisiin työsuhteisiin, heidän pitäisi voida ottaa lyhyitä työsuhteita vastaan ilman, että heille tulee siitä kohtuuttomia pudotuksia työttömyysturvaan ja kohtuuttomia vaikeuksia saada vähäisiä työttömyyskorvauksiaan. Tästä on tänä iltana esimerkiksi Rakennustyöläisten Liiton esimerkkejä luettu täällä, enkä rupea niitä kertaamaan, ja ne on kaikille kansanedustajille jaettu. Ed. Stenius-Kaukonen aikaisemmassa puheenvuorossaan nämä esitteli. Nyrkkisääntöhän siinä on, että saattaisi joutua lyhytkestoisen työsuhteen vastaanottaessaan odottamaan useita viikkojakin sitä muutaman päivän työttömyysturvaansa.

Erikoisen kielteisesti näyttävät hallituksen esitykset kohtelevan rakennusalaan. Juuri lyhytkestoisten työsuhteiden osalta se kohtelee sitä kielteisesti. Myös täällä on ollut jo ensimmäisessä käsittelyssä työsopimuslain muutos, toinen esitys, joka kohtelee rakennusalaan erittäin kielteisesti. Siinähän työvoiman vuokraaminen ollaan muuttamassa luvanvaraisuudesta ilmoitusvelvollisuudeksi. Nämä kaksi lakiesitystä yhdessä aiheuttavat kiistatta sellaisia seikkoja, joissa ojemmamme ystävän kättä harmaille työmarkkinoille, innostamme harmaan työvoiman käyttöönottoon ja pimeän työn teettämiseen, ja se ei voi olla kenenkään edun mukaista. Kaikkein vähiten se on mielestäni yhteiskunnan edun mukaisista silloin, kun tälle yhteiskunnalle pitäisi saada myös verotuloja.

Täällä on esitetty lomautussakkolain hylkäämistä. Minä olen ja varmasti koko vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on hyvin mielellään hylkäämässä tämän koko hallituksen esityksen. Jos aiotaan jotakin rakentavaa saada aikaan, niin tämä todella on hylättävä. Jos katsotaan tarpeelliseksi, niin lähetettäköön tämä laki sitten uudestaan hylkäyksen jälkeen valmisteluun.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Rimmi käytti tästä ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta lomautussakkonimitystä. Toivoisin, että alettaisiin puhua tästä asiasta oikealla nimellä, eli se on ylimääräinen työttömyysvakuutusmaksu, joka yhtenä osana on täyttämässä Työttömyyskassojen keskuskas-san menojen vajausta. Tällä on myös tarkoitus estää osittain lomautuksia.

Tämä ei tietenkään välttämättä ole mikään hyvä esitys, mutta toisaalta on voimakkaasti työnantajapuolelta arvosteltu myös sitä, että työttömyysvakuutusmaksua nostettaisiin, koska vajuus on todellakin suuri. Siitä syystä esimerkiksi LTK toteaa lausunnossaan seuraavasti: ”Mitä tulee vaihtoehtoon, että kaikki työttömyysvakuutusmaksua maksavat työnantajat yhteisvastuullisesti maksaisivat lomauttavien työnantajien, myös valtiotyönantajan, aiheuttaman lisälaskun, LTK ei voi sitä hyväksyä. Aiheuttamisperiaatteen sivuuttaminen ja yhteisen laskun kasvataminen lisäisi työvaltaisten yritysten kustannuksia entisestään.”

Luulen, että kun tästä asiasta on ruvettu käyttämään ed. Rimminkin mainitsemaa lomautussakko-nimeä, on hämartynt toinen puoli tästä asiasta eli se, että kaikki työnantajat yhteisvastuullisesti maksavat nämä vajaukset, kun tässä on tarkoitus kohdistaa maksuja niihin, jotka lomauttavat. Siinä mielessä toivoisin, että puhutaisiin tästä todella oikealla nimellä: ylimääräinen työttömyysvakuutusmaksu.

Ed. L i i k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastoin ed. Tainan toteamusta puhun kuitenkin lomautussakkolaista ja olen ed. Rimmin kanssa aivan samaa mieltä siinä, että on aivan varmaa, että pk-yritykset tulevat ennen vuodenvaihdetta irtisanomisia tekemään, lomauttamaan ihmisiä siltä varalta, että tämä laki tulee voimaan. Minusta on ihan järjetöntä, että kun tänä päivänä katset kohdistuvat yrityselämän pk-yrityksiin ja heiltä nimenomaan odotetaan paljon, samanaikaisesti ollaan säätämässä tämän tyyppisiä lakeja, jotka todella haittaavat yritystoimintaa. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että eivät yrittäjät tahallaan näitä lomautuksia suorita, vaan terve yritys kyllä pitää huolen työvoimastaan. On väärin, että jos jotkut yrittäjät menettelevät väärin tässä suhteessa lomautuksissa, että kaikkia yrityksiä rangaistaan tällä asialla.

Minusta myös tämä koko maksujärjestelmä ja perintäjärjestelmä tulee olemaan niin monimut-

kainen ja kallis, että tällä todella saavutetaan hyvin vähän tuloksia.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainan vastauspuheenvuoron johdosta totean vielä sen verran, että tästä laista puhuttaessa on tullut käyttöön sana lomautussakko, ja se on ihan oikeaan osunut tässä kohdin. Silloin kun työasiainvaliokunnassa kuulumme asiantuntijaa, niin jos en ihan väärin muista enkä mielestäni muista, esimerkiksi TT:n edustaja asiantuntijana ollessaan, kun kysyimme, näkevätkö he vaihtoehtoja lomautussakkojärjestelmälle, kertoi, että parempi vaihtoehto olisi yhteisvastuullinen maksujen kerääminen. Mutta tämä yhteisvastuullinen maksujen kerääminen ei muuta sitä, että minä edelleen olen sitä mieltä, että tämä lakiesitys kokonaisuutenaan on niin äärettömän huono kaikista näkökulmista, että se kannattaa hylätä.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vain muistuttaa ed. Rimmillekin, että työnantajien työttömyysvakuutusmaksu on tällä hetkellä 6,3 prosenttia ja se on jo niin suuri maksu, että jos se siitä vielä nousee, se alkaa lisätä työttömyyttä entisestään. Kaikki keinot on käytettävä sen eteen, että nämä työttömyysvakuutusmaksut eivät enää nousisi. Ne alkavat olla kohtuuttomia.

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys n:o 237 pitää sisällään kaiken kaikkiaan neljä lakiehdotusta. Keskustelu on hivenen keskittynyt toiseen lakiehdotukseen, jossa puhutaan työnantajan ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta eli ns. lomautussakosta. Esityksessähän on myöskin työttömyysturvalain muuttaminen sekä työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttaminen.

Ed. Kemppainen puheenvuorossaan toi esille sen, että työttömyysturvajärjestelmää on käytetty väärin siten, että työnantajat ja työntekijät ovat keskenään sopineet, että lomautetaan tietyn määräjäksi työvoimaa ja että lomautus on hyvin usein sattunut vuodenvaihteeseen. En käy kiistämään, ettei näin ole. Toisaalta työsopimuslakimme selkeästi määrittelee sen, millä perusteella voidaan lomautus toteuttaa. Työntekijöitä voidaan lomauttaa tuotannollisista ja taloudellisista syistä joko toistaiseksi tai määräajaksi tai siirtää työntekijöitä tekemään lyhennettyä työviikkoa. Olen ed. Lahtisen ja ed. Liikkasen kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että eihän

tässä talossa olla tekemässä lakeja lain kiertäjiä varten. Valitettavasti on hyvin vähän sellaisia lakeja, jotka ovat täysin aukottomia.

Se, mitä ed. Saario puheenvuorossaan totesi, oli ihmisen, jolla on yritys-elämästä käytännön kokemusta, kertomaa. Omalta osaltani kyllä hyvin paljon sitä kokemusta ja tietoa, mitä ed. Saariolla ja ed. Lahtisella näistä asioista on, kunnioitan. Ylimääräinen työttömyysvakuutusmaksu, lomautussakko, on kyllä lain laatijoiden toimesta saanut sellaisen muodon, jolla ei ole mitään kosketusta elävään elämään. Lomautussakkolaki ei sovellu työelämäämme, kaikkein vähiten se soveltuu pk-sektorille.

Lain tarkoituksena on kerätä 120 miljoonaa markkaa ylimääräistä työttömyysvakuutusmaksua. Se on teoreettinen luku, se ei tule toteutumaan. Minä melkein lyön siitä jonkun verran vaikka vetoakin. Edelleen, kun asiantuntijoita kuultiin, saatiin tietää, että pelkästään perintäjärjestelmästä syntyy kustannuksia noin 40 miljoonaa markkaa. Mitkä ovat sitten ne todelliset säästöt, todelliset tulot, mitä ylimääräisen työttömyysvakuutusmaksun kautta haetaan, jää kyllä kyseenalaiseksi.

Ammattiyhdistysliike on hyvin pitkään vaatinut lomautuskynnyksen nostamista. Se on aivan rehellisesti todettava. Mutta esitetty järjestelmä ei kyllä mielestäni kuitenkaan vastaa niitä tavoitteita, mitä esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeellä lomautuskynnyksen nostamisen osalta on.

Tämä laki nimittäin toteutuessaan ilman muuta johtaisi irtisanomisten lisääntymisiin. Se johtaisi määrääkäänsä työsuhteisiin ja lyhennettyyn työviikkoon johtuen siitä, että tämän lakipaketin kolmas laki eli työttömyysturvalain muuttaminen, sen 5 luku sovitellusta työttömyyspäivärahasta, merkitsee sitä, että kun tehdään lyhennettyä työviikkoa, työttömyysturva heikkenee oleellisesti ja tiettyssä tulotasossa kokonaan lakkaa. Väitänpä niin, että tämä laki toteutuessaan merkitsee myös sitä, että tämän vuoden puolella lomautetaan aaltomaisesti työntekijöitä, jotta vältytään ylimääräisen lomautussakon maksamiselta.

Ed. Matti Lahtinen totesi puheenvuorossaan, että vain vahva hallitus pystyy ottamaan neuvoja ja vahva hallitus pystyy myöntämään myös virheensä. Se oli osuvasti sanottu. Kun tämä tuli varmaan täydestä sydäimestä ja sillä kokemuksella, mitä hänellä yrittäjänä on, ja kun hän puhuu sellaisella asiantuntemuksella, toivon tällaisten kysymysten esillä ollessa hallituksen häntä kuuntelevan.

Lain osalta ei todellakaan kaikki viisaus ole ollut lain laatijoiden ja hallituksen päässä. Olisi voinut kuvitella, että valiokunnan käsitellessä asioita asiantuntijoiden mielipiteet olisi otettu huomioon ja rukattu lakia tarpeellisilta osiltaan. Nyt valiokunnissa, siis sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuin myös työasiainvaliokunnassa, hallituspuolueiden kansanedustajat olivat täysin hallituksen ministereitten käskyvallan alla.

Ed. Lindroos totesi, että tällä asialla on kaksi puolta, kolikolla on kaksi puolta. Näin asia on. Hallituksen esitys on tietty kokonaisuus. Kaikki neljä ehdotusta tulisi näin ollen hylätä. Jos hylätään, niin hylätään ei ainoastaan tätä toista lakia vaan kaikki muutkin. Vähintä, mitä voisi edellyttää, on, että hylättäisiin kolmannen lain 5 luku, joka on siis soviteltu päiväraha, joka on tullut ohitsen, mitä 19.5. työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen välisissä keskusteluissa on sovittu. Tällaista kohtaa, nimenomaan kolmannen lain 5 luvun 17 §:n ensimmäistä kohtaa, ei ole ollut näissä neuvotteluissa esillä. Tämä on tullut jälkeensä.

Arvoisa puhemies! Olen niitten edustajien kanssa samaa mieltä, jotka ovat julkittuoneet sen, että hallituksen esitys n:o 237 tulisi kokonaisuudessaan hylätä.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Laitinen ehdottaa koko pakettia hylättäväksi, olisi mielenkiintoista kuulla, mikä on ehdotuksenne työttömyysturvamenojen säästämiseksi tai kattamiseksi. Kannattatteko palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun nousua vai työnantajien työttömyysvakuutusmaksun nousua?

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Täällä on jo usea puhuja todennut, että hallituksen esitys n:o 237 on yksi kokonaisuus, vaikka se pitää sisällään neljä lakiesitystä. Olemme vasemmistoliitossa nähneet myös, että kokonaisuuteen kuuluu ei ainoastaan hallituksen esitys n:o 237 vaan myös hallituksen esitys n:o 235. Tältä osin olen sitä mieltä, että ne tulee kaikki hylätä. Opposition tavoite näissä neuvotteluissa oli nimenomaan keskustella hallituksen kanssa näistä kaikista yhtä aikaa, mutta siinä kävi niin, että hallituksen neuvotteleva ministeri ei suostunut neuvottelemaan ollenkaan 237:stä. Se on erittäin valitettavaa. Useat puhujat ovat todenneet lukuisan määrän ongelmia, mitä tähän esitykseen liittyy niin yrittäjien, työnantajien kuin myös työntekijöiden kannalta. Tässä mielessä on perustelut hylkäämiselle.

Ed. Rossi muistaakseni vähän ihmetteli valio-kunnan ympäröityä sanakäänteitä. Minä olen aivan samaa mieltä ed. Rossin kanssa, että tänne on vähän hurskastellen laitettu ”saattaa”, kun me kuitenkin lukuisilta työnantaja- ja yon-tekijäjärjestöjen edustajilta saimme aivan selvästi tiedoksi sen, että tarkoituksestaan huolimatta tämä johtaakin päinvastaisiin tuloksiin monissa kohdin. Nimittäin kun tässä sanotaan, että työnantajille määrättävän lomautussakon tarkoituk-sena on rajoittaa yon-tekijöiden perusteettomia lomautuksia, niin hyvin helposti käy niin, että todella tämä johtaa nimenomaan irtisanomisiin. Näin hyvin moni yrittäjä edustava työnantaja-puolen edustaja sanoi. On muistettava, että ne esimerkitapaukset, joita muistan joskus tässä-kin salissa keskustelussa tuodun esiin, että on väärinkäytetty lomautuksia, ovat yksittäista-pauksia ja niiden perusteella todellakaan ei pidä lainsäädäntöä tehdä, vaan pitää pyrkiä sellaisiin järkeviin ratkaisuihin, jotka nimenomaan valta-osaan rehelliisiä yrityksiä soveltuvat.

Lomautustarve johtuu monilla aloilla sellaisista tekijöistä, joihin työnantajalla ei ole mitään vaikutusmahdollisuuksia. Voi olla niin, että esi-merkiksi yrityksellä on hyvä tilauskanta tuotteel-leen, mutta tuotteiden tekemiseen tarvittavan raaka-aineen suhteen voi olla vaikeuksia. Sitten on luonnonolosuhteista johtuvia tekijöitä jne. Voisi riippuen alasta luetella useita esimerkkejä, mistä syystä joudutaan lomautuksiin menemään. Eli itse asiassa minusta tuntuu, että tässä salissa ei oikeastaan tunneta sitä, mitä työpaikoilla tapahtuu. Ilmeisesti siellä on pystytty toimimaan aika hyvin ottaen huomioon se tilanne, mihin on jouduttu monista eri seikoista johtuen. Siellä on rauhanomaisesti pystytty sopimaan lomautuk-sista ilman sen kummempia mekkaloita. Mutta täällä ollaan säätämässä sellaista lakia, joka joh-taa päinvastaisiin tuloksiin.

Arvoisa puhemies! Toivon todella, että täällä ei vain lähdetä yhden lakiesityksen hylkäämiseen, koska on muistettava, että tässä on toinen osate-kijä, jota on korostettu ja joka nimenomaan liit-tyy ns. sovitettuun työttömyyspäivärahaan. Tä-mänkin osalta tuntuu siltä, että tämä kääntyy tarkoitustaan vastaan. Puheissa kyllä kauniisti puhutaan siitä, että pitää pyrkiä nimenomaan siihen, että työttömät ovat valmiita ottamaan vastaan lyhytaikaisiakin työtehtäviä ja siten akti-voituvat ja pääsevät mukaan työelämään eivätkä syrjäydy, mutta tähän tulee kääntymään itse-ensä vastaan, aivan kuten täällä on useassakin puheenvuorossa todettu. Muun muassa Raken-

nustyöläisten Liiton työttömyyskassan esimer-kilaskelmat antavat selvän kuvan siitä, että on aivan järjetöntä, kun työttömille tulee olemaan edullisempaa olla ottamatta lyhytaikaisia työ-suhteita vastaan, kun heitä niin raskaasti siitä rokitetaan.

Itse asiassa meidän pitäisi löytää sellaisia mal-leja ja keinoja, joilla tavallaan houkutellaan ot-tamaan vaikka yhden tai kahden päivän tai viikon keikkoja vastaan. Tämä olisi mahdollista sillä tavalla, että jos ottaa esimerkiksi lyhytaikaisen työsuhteen vastaan, vastaavasti ansiosidonnai-sen työttömyyspäivärahan saantiaika pitenee sil-lä tavalla, että työpäivät, jotka siinä välissä ovat, eivät miinustaisi. Tämähän tuntuisi järkevältä ja loogiselta ja nimenomaan edesauttaisi sitä, että otetaan lyhytkestoistakin työtä vastaan. Sitä var-masti tässäkin tilanteessa olisi tarjolla, kun mo-net työnantajat eivät lähde palkkaamaan koko-aikaisia yon-tekijöitä, kun pelkäävät, että työtä ei riitäkään pidemmäksi aikaa.

Nyhän on aivan järjetön tilanne monilla työ-paikoilla, kun siellä teetetään aivan mielettömäs-sä määrin ylityitä. Siis kun on yon-tekijöitä irtisa-nottu, vähennetty henkilökuntaa, niin jäljellä ole-vat tekevät nimenomaan yksityissektorilla ja ventialoilla aivan hurjasti ylityitä. Mutta kun ei palkata kokoaikaisia, voitaisiin edes jossakin määrin käyttää joillakin aloilla työttömiä hyväk-si ja hyödyksi. Siitä olisi hyötyä sekä yon-tekijälle että yritykselle. Sen pitäisi hyödyttää myös yon-tekijöitä, eikä niin kuin nyt tulee tapahtumaan, että sovitellun päivärahan osalta tämä rankaisee edelleenkin yon-tekijöitä. Lakiesityksen peruste-luissa on mielestäni käytetty hyvin outoa peruste-lua, kun siinä lyhytaikaista kokoaikatyötä teke-viä verrataan, voi sanoa jopa harhaanjohtavalla tavalla, osa-aikatyötä tekeviin. Eihän tästä ole kysymys. Silloin ei ilmeisesti tunneta ollenkaan asiaa, josta puhutaan.

Kaiken kaikkiaan täytyy sanoa, että näiden lakien valmistelu on mielestäni ollut epäonnistu-nutta. Minä en oikeastaan tiedä, miten se on mahdollista. Tiedän kyllä, että ministeriössäkin varmasti tehdään ylipaineella töitä, mutta laa-jemmalla valmistelulla ja vähemmällä hätäilyllä lopputulos olisi varmasti ollut tätä parempi.

Ed. L a i v o r a n t a : Arvoisa puhemies! On totta, että tällä hetkellä työelämässä tilanne on aika jakomielinen, niin kuin täällä äskenkin to-dettiin. Ne, jotka ovat töissä, raatavat itsensä liialla työllä, näin voisi sanoa, enneaikaiseen, jos ei nyt ihan hautaan, niin kuitenkin sinnepäin. Ja

taas ne reilut puoli miljoonaa ihmistä, jotka eivät saa tehdä töitä, rasittavat itseään ja stressaavat sillä, kun eivät saa tehdä mitään.

Myös minun täytyy todeta, että kyllä koko lakipaketista, johon lomautussakkoasiakin liittyy, voidaan sanoa, että se sopii aika huonosti käytännön arkeen eli työpaikoille, työelämään, jota varten nämä lait tietääkseni tehdään. Ne ainakin pitäisi tehdä niin, että ne palvelisivat sitä. Kyllä ne aika huonosti sopivat sinne. On myös todettava, että ei tämä paketti tuo mitään helpotusta ainakaan työttömyyteen eikä paranna mitenkään työttömyysturvan rahoituspohjaa. Ei pohjaa paranneta, pikkuisen tingitään jostakin, se on taas eri asia. Tämä on vähän niin kuin särkylääke vatsahaavaan, se auttaa kovin huonosti.

Tämä lakipaketti ei myöskään miltään osin kannusta työntekoon, mihin meidän nyt pitäisi päästä. Emme me tästä lamasta ja kurjuudesta selviä sillä, että ihmiset lamautetaan eikä haluta tehdä töitä. Emme me toki selviä ostovoimaelvytykselläkään. Me selviämme ainoastaan sillä, että meillä on tuottavaa työtä, siis ainoastaan tuottavalla työllä, josta tulee ostovoimaa. Toki ostovoima on tärkeä asia, mutta sellainen kuvitelma, että ensin olisi ostovoimaa ja sitten tulisi tuottavaa työtä, on aika nurinkurinen ja hölmö ajatus.

Mieltäni lämmittivät täällä monetkin puheenvuorot. Ed. Lindroos mm. peräänkuulutti kolikon molempia puolia eli kokonaisuutta, kokonaisvaltaista näkemystä. Kyllä meidän työntekijöinä ja työnantajina ja muina, jotka emme kuulu kumpaankaan ryhmään, pitäisi nähdä yhteiskunnan kokonaisuus, miten tämä homma pyörii. Tämä ei yksinkertaisesti voi pyöriä muuten kuin niin, että meillä on työpaikkoja, joissa tehdään tuottavaa työtä, josta syntyy ostovoimaa, joka taas luo uutta työtä jne. Tämä on se syy — seuraus-suhde, joka mielestäni viimeistään nyt pitäisi nähdä, kun meillä on todella yli puolen miljoonan menevä työttömien armeija ja kun joka päivä työttömyys ja vararikot lisäävät niiden ihmisten määrää, jotka todella kokevat, että heillä ei ole enää mitään menetettävää.

Muun muassa ed. Rimmi puhui ja joku muukin on saattanut täällä puhua siitä, miten suuri uhka on se, jos olkoon nyt kalja- tai muu astia aikansa käytyään räjähtää. Sanoisin niin, että kyllä minun mielestäni tässä on pikkuisen 30-luvun elkeitä. Meillä on kyllä tällaista kapinamielialaa, ei yksin työväestössä, ei yksin työttömissä. Sanoisin, että sitä on työttömissä ennen

kaikkea ja niissä yrittäjissä, jotka ovat tehneet vararikon, ja sitä on myös viljelijäväestössä. 30-luvullahan meillä oli lama ja meillä oli kapinamieltä. Silloin lama runteli erittäin voimakkaasti nimenomaan työväestöä ja talonpoikaa.

Kun kaikki ovat lukeneet lähihistoriaa, niin tiedämme, että silloinhan talonpoika ja työmies löysivät toisensa ja rakensivat tämän maan. Silloin syntyi ns. talvisodan henki, ja sillä ilmapiirillä on rakennettu tämä maa, jota me nyt olemme taas raunioiksi ajamassa. Minä toivoisinkin, että syntyisi taas talvisodan henki. Nyt me elämme tietysti pikkuisen toisenlaisessa yhteiskunnassa. Talonpojan asema ei ole niin keskeinen kuin oli silloin, mutta työttömien ja työläisten asema on todella keskeinen ja myös yritystoiminnan, tuotantoelämän. Nyt työttömien, työnantajien ja myös talonpoikien pitäisi löytää toisensa ja nähdä kokonaisuus, syy — seuraus-suhde, ja lähteä yhdessä tästä eteenpäin.

Meidän pitäisikin nyt kysyä, mikä on se reformi, jolla me voimme yli puolelle miljoonalle työttömälle antaa ihmisarvoisen paikan tässä yhteiskunnassa. Minä jo totesin, että se ei ole ostovoimaelvytys, ei se ole myöskään taloudellinen kasvu. Vaikka me saisimme 3 prosentin taloudellisen kasvun, niin me tiedämme, että se ei poista vielä työttömyyttä. Ennen yhteiskunnassa tällaiset haasteet on ratkaistu sillä lailla, että hyväosaiset ovat suostuneet tinkimään saavuttamistaan eduista. Minä kysyisinkin, onko meillä nyt valmiutta vastaavaan. Sitä kautta me vain, arvoisa puhemies, voimme päästä rakentavasti eteenpäin.

Ed. Lindroos: Rouva puhemies! Laskujeni mukaan se oli ainakin jo viides varsin rakentava ja hyvä puheenvuoro tämän asian käsitteilyn yhteydessä tänä iltana hallituspuolueen sisältä tulleen. Puutun ainoastaan yhteen kohtaan.

Ed. Laivoranta totesi, että lomautussakolla ei maksukyvyyn pohjaa paranneta. Joitakin pieniä liikkeitä voi tapahtua, mutta pohja ei siitä parane. Minä olen aivan samaa mieltä, koska esimerkiksi säästölakina tämä on minun käsitykseni mukaan varsin naurettava, koska lomautussakon perintäjärjestelmä asiantuntijoiden mukaan tulee viemään lomautussakkomäärästä 50—60 prosenttia. Minun mielestäni on aika turhauttavaa olla mukana keräämässä tällä tavalla niitä 40:tä prosenttia yhteiskunnan kukkaroon. Siinä käy vähän niin kuin kotikaupunkini koiraverossa. Kun siellä oli 100 markan koiraveron, niin

perintäkustannukset olivat noin 130 markkaa koiraa kohti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ehdotus laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 54

Toivomusaloitteet n:ot 1029, 1059, 1073, 1146, 1158, 1271, 1348 ja 1352/1991 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 49

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 49.

Keskustelu:

Ed. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Yritys pienyrittäjän vuosilomarahalain kumoamiseksi oli minusta isku rätillä vasten pienyrittäjien kasvoja. Kun se tuli eduskuntaan, niin totta kai hyvin laajasti kokoomuksen piirissäkin todettiin, että se ei voi olla meidän politiikkaamme. Ymmärrämme valtion rahatilanteen.

Valiokunnassa on saavutettu minusta järkevä tulos. Lakiahan ei tarvitse välttämättä kumota, vaikkei siihen rahaa pariksi vuodeksi olisikaan. Se on pienyrittäjille jotenkin selvitettävissä oleva asia. Lain kumoaminen kiusallakin olisi ollut kyllä aivan käsittämätön juttu.

Mehän tiedämme, että ne, jotka ovat pienyrittäjän vuosilomarahaan oikeutettuja, ovat todella Suomen nykyistä proletariaattia. Tulorajathan ovat sellaisia, että palkansaajapuolella on vaikea löytää samanlaista ihmisryhmää, ja sen takia pistin myös mielihyvällä merkille vasemmisto-opposition huolen vastalauseessaan, jossa se muistuttaa toistuvasti samasta asiasta kuin minäkin, että juhlapuheissa ilmaistaan näyttävästi tuki pk-yrityksille, mutta käytännön politiikassa vain vaikeutetaan pienyritysten toimintamahdollisuuksia. Viittaan nyt vaikka edelliseen asiaan ja tähän.

Olen tyytyväinen valiokunnan työhön. Pidetään yhdessä huolta, että hallitus ei tässä asiassa saa tahtoaan läpi ja hoida sitä kumoamista.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Puhuin edellisessä asiakohdassa tästä asiasta ja

pidän hyvin valitettavana myös sitä, että pienyrittäjien vuosilomalain kohdalta puuttuvat rahat. Minusta nimenomaan tässä tilanteessa, kun elvytysvaraa on löytynyt muualle, sitä pitää löytyä myös tänne myös psykologisesti tavallaan rohkaisemaan yrittäjäksi ryhtymistä. (Ed. Lahtinen: Ei tämä lomailulla ratkea!) — Ei ratkea sillä, mutta se on turha isku näille ihmisille, koska nimenomaan esimerkiksi erilaisilla starttirahoilla ja muilla houkutellaan ihmisiä kokeilemaan ja se on kuitenkin siellä olemassa oleva resurssi. Minusta sinne pitäisi rahaa löytyä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Suorastaan hiveli korvia kuulla, että ed. Lahtinen luki meidän vastalauseettamme. Mutta kuten sanottu, tämä asia on kyllä aivan selvä. Ne pienyrittäjät, jotka ovat lomarahaan olleet oikeutettuja, ovat todella pieniä yrittäjiä, joilla on myös pienet tulot. Sen takia ei voi olla mitään ristiriitaa siinä, että kokoomuksen, vasemmistoliiton, sosialidemokraattien ja vihreiden taholta tässä asiassa esitetään samanlaista kritiikkiä.

Me tulemme esittämään tämän esityksen hylkäämistä kolmannessa käsittelyssä, mikä edellyttää tietysti sitä, että ensi vuoden budjettiin otetaan ne rahat. Mutta täällä on kuulemma lakialoite kyllä sisällä, joten se on täysin mahdollista hoitaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 17) asia.

18) Ehdotus laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 250

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 51

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 51.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia ensimmäisen käsittelyn päätyttyä lähetettäisiin suureen valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kuten olen vastalauseeseemme kirjoittanut, on viimeisen kahden vuoden aikana eduskunta kolmeen otteeseen voimakkaasti kritikoinut sairausvakuutuksen heikennyksiä. Viimeksi vuosi sitten joulukuussa eduskunta toisti lausuman, jonka se oli jo aiemmin sairausvakuutuslain mietintöön todennut. Siinä lausumassa jälleen edellytettiin yksimielisesti, ettei hallitus enää toimenpiteillään heikennä sairausvakuutuksen korvaustasoa.

Mutta mitä sitten tapahtui? Hallitus antoi tänä syksynä esityksen, jossa lääkekorvauksia olisi heikennetty yhteensä 150 miljoonalla markalla. Toki parannus olisi tullut peruskorvattavien lääkkeiden luokkaan, joka pudotettiin vuosi sitten syksyllä 40 prosenttiin ja josta on todettu käytännön kokemusten perusteella, että korvaukset jäävät niin pieniksi, että eihän niitä kehtaa enää edes maksaa. Eikä se nyt niin suuri ongelma ole, jos niitä ei kehtaa maksaa. Mutta se on ongelma, että sairaut, jotka niitä lääkkeitä tarvitsevat, saavat niin pienen korvauksen, ettei siitä ole mitään apua heidän lääkekustannuksiinsa. Suomessa sairausvakuutuksen, nimenomaan lääkekorvausten, korvaustaso on pudonnut toiseksi alimmalle tasolle Euroopassa.

Me olemme valiokunnassa varsin yksimielisesti todenneet, että monissa sairauksissa, varsinkin jos pyritään avohoitoon ja sitä edistämään, lääkkeet ovat kyllä aika hyvä hoitokeino. Eivät ne ole ainoa keino, eikä niitä pidä käyttää liikaa eikä itsetarkoituksellisesti. On myös sairauksia, joissa kannattaa pyrkiä siihen, että lääkkeiden käyttöä vähennetään. Mutta tosiasia on myös se, että monessa sairaudessa lääkkeillä pystytään sairaus pitämään täysin kurissa. Näin ollen kannattaa suosia sitä, että ihmiset käyttävät ne lääkkeet, jotka heille on määrätty.

Tämä ongelma on erityisesti silloin, kun lääkkeillä ei ole suoranaista vaikutusta sairauteen, vaan tulokset näkyvät vasta pitkän ajan kuluessa. Juuri niissä sairauksissa, kuten verenpainetaudissa ja vastaavanlaisissa, syntyy houkutus: Kun seuraavana päivänä ei voikaan niin huonosti, ettei pystyisi lähtemään esimerkiksi töihin, niin ei otetakaan näitä kalliita lääkkeitä. Sen vuoksi myöskin sellaisiin lääkkeisiin, joilla on ennalta ehkäisevä vaikutus, kannattaa satsata, koska jollei lääkkeitä käytetä, niin on aivan selvä, että jos sairaus pahenee, kustannukset nousevat moninkertaisiksi.

Jos pyritään ennalta ehkäisevään hoitoon ja löytämään muita hoitokeinoja, ei se ainoa keino ole se, että laitetaan lääkkeisiin lisäkustannuksia. On vaativaa työtä saada potilaat noudattamaan hoito-ohjeita, mutta silloin pitää satsata nimenomaan siihen, että on henkilökuntaa, joka pystyy antamaan hoidon opetusta. Kun lopputuloksena on se, että sairaalakuluja voidaan pienentää, niin aika paljon voidaan satsata ennalta ehkäisevään hoitoon, omahoidon opettamiseen ja myöskin lääkekorvauksiin.

On erittäin hyvä asia, että valiokunta yksimielisesti kykeni löytämään yhteisen näkemyksen siitä, miten meidän mielestämme olisi pitänyt näitä korvauksia muuttaa. Tässä meidän yhteisessä esityksessämme — vaikka kaikki eivät välttämättä olisi halunneet sitä hyväksyä, löysimme yksimielisyyden siitä, että se olisi parempi kuin hallituksen esitys — teimme ehdotuksen, että 25 markan omavastuu hyväksyttäisiin kokonaan korvattavissa lääkkeissä, mutta sitä ei pitäisi hyväksyä, että 80 prosentin korvaus pudotetaan 75:een, eikä hallituksen suunnitelmaa siitä, että nykyisistä ilmaisilääkkeistä huomattava osa olisi siirretty alempaan, eli hallituksen esittämään 75 prosentin korvausluokkaan.

Kun me olimme työryhmässä tämän yhteisen esityksen laatineet, johon sisältyi myöskin vuotuinen omavastuukatto ja sen alentaminen hallituksen esittämästä 3 100 markasta 2 800 markkaan, niin päätimme, että kutsumme ministerit Huuhtasen ja Viinasen valiokuntaan kuultaviksi, jotta voimme esittää tämän yhteisen vetoomuksen. Siinä keskustelussa kyllä vähän välillä tahtoi käydä niin, että meillä oli kolme miestä valiokunnassa, jotka olivat reaali poliitikkoja. He sanoivat, että ei kannata, ei sieltä saa kuin 30 miljoonaa, ei kannata tämmöiseen uhrata aikaa ja vaivaa. Tuli vähän jo mieleen, että kyllä pitäisi sitten vain meidän naisten porukalla tämä asia hoitaa. Kun meitä naisia valiokunnassa on selkeä enemmistö eli kaikki muut ovat naisia näitä kolme miestä lukuun ottamatta, niin puheenjohtaja joutui kuitenkin käytettyjen puheenvuorojen perusteella tekemään johtopäätöksen, että me toteutamme tämän vetoomuksen ministerielle. He tulivat valiokuntaan, ja me esitimme oman näkemysme.

Seuraavana yönä hallitus teki elvytyspakettia, ja kuinka ollakaan, nyt on luvattu, että 100 miljoonaa markkaa tulee lisää eli pienennykset eivät olisi kuin 80 miljoonaa. Minun laskutoimitukseni mukaan se ei kyllä oikein toimi: Jos sanotaan, että 100 miljoonaa annetaan lisää ja alun

perin piti olla 150 miljoonan markan leikkaukset, niin sitten vielä säästöt kuitenkin ovat 80 miljoonaa.

Joka tapauksessa tämä tarkoittaa, että leikkauksista nyt huomattavalta osalta luovutaan. Mutta nyt, kun on tarkoitus tehdä niin, että ei siirretä 100-prosenttisesti korvattavia lääkkeitä alempaan korvausryhmään, joka jäi 75 prosenttiin, on kyllä huolehdittava siitä, että valiokunnan tahto ja nimenomaan se, mitä meille kerrottiin hallituspuolueiden sopimuksesta, toteutetaan, niin että todellakaan ei siirretä niitä lääkkeitä alempaan korvausluokkaan. Toivon, että edustajat Kempainen ja Taina tämän asian yhdessä hoitavat, koska se oli se, mitä meille sanottiin. Kun meille puhuttiin 100 miljoonasta markasta, niin ei riitä, että ne matkakorvauksen omavastuut, jotka viime viikolla täällä hyväksyttiin korotettaviksi, palautetaan 45 markkaan. Se oli vain noin 11 miljoonaa, mitä siihen on luvattu.

Valiokunnan yhteinen esitys ei kuitenkaan toteutunut kaikilta osiltaan. Meidän esityksemme olisi merkinnyt sitä, että vaikka sinne omavastuut olisivat jääneet, niin kuitenkaan ei olisi tullut ollenkaan säästöä, koska alin korvausluokka olisi nostettu 50 prosenttiin. Vaikka siihen tehtiin omavastuun nosto 40 markasta 50 markkaan, niin meidän esityksemme olisi merkinnyt sitä, että säästöä ei olisi syntynyt. Mutta nyt säästöä syntyy kuitenkin, mikäli hallituspuolueiden sopimukseen on luottamista, noin 80 miljoonaa markkaa. Me emme oppositiossa kuitenkaan voineet olla loppuun asti tässä mukana, koska se ei toteutunut niin kuin me olimme yhdessä esittäneet.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tulee tekemään toisessa käsittelyssä 9 §:ään ehdotuksen, että säilytettäisiin 80 prosentin korvaus ja omavastuusuutta ei asetettaisi siihen korvausluokkaan eikä myöskään nykyisiin ilmaisiläkkeisiin, vaan ne säilyisivät ilmaisiläkkeinä ja lääkekustannusten tai ylipäänsä terveydenhuoltomenojen pienennykset pyrittäisiin ennen kaikkea saamaan sitä kautta, että sairaat itse hoitaisivat itseänsä hyvin ja sairaalamenoissa saataisiin säästöä. Silloin lääkkeiden käyttö on osa niistä toimenpiteistä. Totta kai pyrimme siihen, että turhaan lääkkeitä ei käytettäisi. Arvoisa puhemies! Kuten totesin, näillä perusteluilla tulemme toisessa käsittelyssä tekemään ehdotukset.

Aivan lopuksi vielä sanoisin kyllä sen, että Lääkärilehdessä näin psykiatrian erikoislääkäreiden kirjoituksen, jossa oli kuusi tunnettua psykiatrian erikoislääkärinä kirjoittajina, ja he puhui-

vat vakavan masennustilan lääkkeiden tulkinnan muuttamisesta, siitä että niitä ei enää ole hyväksytty erityiskorvattaviin lääkkeisiin. Olen erittäin iloinen siitä, että valiokunnassa tämä otettiin vakavasti, kun tämä kirjoitus jaettiin kaikille. Valiokunta on myöskin mietinnössään kiinnittänyt huomiota asiaan, nimenomaan tehnyt ponnen siitä, että tällä tulkinnan muutoksella näitä ei saa siirtää. Tähän liittyy myöskin erittäin tärkeänä se osuus, että nyt on nimenomaan sanottu, että näitä psyyken lääkkeitä eikä syöpälääkkeitä siirretä alempaan korvausluokkaan 100 prosentin korvausluokasta. Mutta se yksin ei riitä. Sopimus tarkoitti sitä, että mitään, mitä on suunniteltu siirrettäväksi, ei saisi siirtää.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Mil-lähän silmällä näitä sosiaalivaliokunnan naisia pitää katsoa? Jos tällä lailla selitetään nyt tämän muutosesityksen käsittelytapaa, niin ei se kyllä ainakaan houkuttele toista kertaa sellaisiin neuvotteluihin, joita käytiin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ed. Kempainen muistaa keskustelun, mitä käytiin!) — Muistan täysin keskustelun. Keskustelimme juuri siitä raamista sinä päivänä. — Hallitus ei ollut vielä silloin päättänyt, miten se elvytyspaketinsä tekee. Elvytyspaketin ensimmäiset esityksethän, niin kuin me eilisessä keskustelussa täällä totesimme, olivat täysin erilaisia. Siellä ei ollut ollenkaan esityksiä sosiaaliturvan helpottamiseksi, ja oli, niin kuin täällä kerrottiin, neljän viiden tunnin kädenväännön tulos, että siitä paketista tänne sosiaaliturvaan saatiin. Siitä olen toki kiitollinen, ja jos ymmärrätte tämän käsittelytavan, niin voi olla, että toisenkin kerran yhteistyötä voimme harrastaa.

On todella niin, herra puhemies, että Suomen lääkekorvaustaso Euroopan mittakaavassa ei ole hyvä. Tämä säästölakiesitys alun perin syntyi, kun sosiaali- ja terveysministeriö on raameissaan pyrkinyt pysymään, viimeisenä esityksenä, jotta se niihin sopsi. Sen takia voi sanoa, että leikkaukset, jotka ovat tulleet, ovat kipeitä. Mutta on se niin paradoksaalista myös, että mitään uudistusta ei synny, ennen kuin on pakko. Ohan meidän tunnustettava, että tästä säästöpäätöksestä syntyi lääkekorvausjärjestelmän säästötal-koot ja myös rakennetta uudistetaan ensimmäisen kerran oikeastaan koko lääkekorvausjärjes-

telmän olemassaolon aikana. Tähän tulee kustannustietoisuutta ja uutta käytäntöä, ja tähän tulee paljon oikean suuntaista, niin kuin Kansaneläkelaitoksen sosiaalilääketieteellinen neuvottelukunta yksimielisesti on näitä muutoksia esittänyt. Ainut puute tietysti on, että tässä on samalla jouduttu hakemaan säästöjä ja nipistyksiä.

Minun mielestäni suurin puute tähän jää — ja siinä olivat esittelevät virkamiehet, jotka eivät suinkaan olleet neuvottelukunnan jäseniä, vähän eri painotuksissa — 75 prosentin korvattavien lääkkeiden kohtaan, koska siinä on nimenomaan sellaisia sairausryhmiä, joissa ennalta ehkäiseväsä mielessä ihmiset syövät nykyisin uusia ja kalliita lääkkeitä. Jotta tässä ryhmässä potilaat voitaisiin motivoida lääkkeen käyttöön, näin suuri kustannusten nousu ei ole perusteltua. Se minua henkilökohtaisesti pelottaa. Minä olisin nähnyt parempana sen, että tässä kohti olisi pysytty 80 prosentissa ja olisi vaikka sitä peruskorvausta, 50:tä prosenttia, voitu tilapäisesti laskea 45 prosenttiin tai löytää siitä tasapaino, koska silloin taas olisi kovemmat paineet palata nopeammin korvaustasossa tähän parempaan tasoon, jos rakenne olisi ollut tällainen.

Sitten minua eri käsittelyvaiheissa ihmetytti se, että ei nähty niitä haittoja, joita tulee tämän lääkekorvauskaton nousemisesta. Tosiaan täytyy sanoa, että siinä piti vähän hiiltyäkin, että siihen puututtiin. Nimittäin minä en tiedä, miksi ei ymmärretä sitä, että kun näitä kattoja ollaan nostamassa myös omavastuuta mukaan tuoden, niin siinä yhdelle potilaalle vuodessa olisi voinut tulla 500—600 markan lisäkustannuksia. Kuitenkin samat ihmiset täällä vuosi sitten tai joissakin toisissa yhteyksissä tappelevat jostain 50 markan terveyskeskumaksusta ja perustelevat kielteistä kantaansa sillä, että se kohdistuu sairaisiin, vaikka se kohdistuu paljon tasaisemmin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Eivät ne ole vaihtoehtoja!) — Nimenomaan silloin, kun resurssit ovat rajalliset, ne ovat vaihtoehtoja. Keskustelu terveyskeskumaksusta on turhaa, kun se ei vielä toimikaan, mutta joka tapauksessa, kun se on kustannustietoinen ja ohjaa palveluja oikein, se pitäisi ottaa käyttöön myös kaikissa kunnissa, joissa sitä ei ole vielä tehty.

Herra puhemies! Nyt kun puhemiesneuvosto esittää tätä suureen valiokuntaan, niin me voimme tehdä tähän vielä tarkennuksen ja nimenomaan elvytyskädenväänön jälkeen tähän osoitetun. Elikkä me voimme vielä tasa-arvoisuutta lisätä, kun matkakustannusten kattoa ei nostetaakaan 900 markasta 1 000 markkaan, vaikka tääl-

lä jo säästöpäätöksenä se ehdittiin eduskunnan läpi viedä, sekä myös, että omavastuu yhdeltä matkalta on 45 markkaa. Minusta tämä on hyvin myönteinen asia ja se on hyvin tasa-arvoa edistävä asia. Nimenomaan me keskustassa näemme, että se on tasa-arvoa edistävä asia.

Tietenkään tätä keskustelua siitä, mikä puolue mitäkin painottaa, ei pitäisi jatkaa, mutta ei kokoomus olisi ollut tähän kohtaan sosiaaliturvan lisäresurssia kohdentamassa.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen ja ed. Kemppainenkin ovat jo kertoneet niistä vaiheista, mitä tämän lain käsittelyn yhteydessä on valiokunnassa ollut. Tosiaan kättä on väännetty ja lisää rahaa haettu, vaadittu, ja sitä on tullut ja onneksi tulee hieman vielä lisää. Mutta täytyy sanoa, että kaikesta huolimatta kylähän tämäkin säästöjä merkitsee. Siltä osinhan se on ristiriidassa eduskunnan hyväksymien kannanottojen kanssa, että sairausvakuutuksen korvaustasoa ei enää heikennetä. Senhän me olemme täällä lukuisia kertoja hyväksyneet yhteisesti, kun valiokunnan mietinnöt on täällä hyväksytyt. Niitä ponsia on ollut ainakin kaksi, en ole varma, oliko peräti kolme.

Arvoisa puhemies! Kun puhutaan lääkekorvauksista, puhutaan hyvin laajaa väestöosaa koskevista asioista. Viime vuonna 3,3 miljoonaa suomalaista, 65 prosenttia väestöstä, on saanut sairausvakuutuksen kautta lääkekorvauksia. Näin ollen on suuri merkitys sillä, minkälaisia ratkaisuja täällä nyt teemme.

Korvausprosenttien hilaaminen, vähän nostaminen tai laskeminen, voi näyttää pöydän ääressä teknisesti monta kertaa asialta, joka on hyvin helppo tehdä, mutta välttämättä ei tiedetä, mitä siitä seuraa. Eri potilasryhmien kohdalla saattaa olla todella kohtalokkaita vaikutuksia. Näinhän tässäkin oli käymässä erittäin suuren potilasryhmän osalta, kun oltiin siirtämässä, ei suinkaan tämän lain myötä, vaan muutoin, 100-prosenttisesti korvattavia lääkkeitä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä ne olivat tämän lain perusteluissa!) — No, perusteluissa, mutta ei näy pykälissä. Perusteluissahan menee paljon sellaista, mitä täällä eduskunnassa ei huomata. Kuten eilisiltainenkin keskustelu osoitti toimeentulotuen ja lapsilisien yhteen sovittamisesta, perusteluissa menee paljon sellaista, mitä me siunaamme täällä ilman, että suuri osa edes tietää, mistä on kysymys. Mutta onneksi tämänkin asian osalta oltiin tarkkoja ja huolehdittiin siitä. Uskon, että edustajat Taina ja Kemppainen loppuun saakka vielä valvovat ja

vahtivat, että tässä ei näin pääse käymään, myös hallituspuolueen taholta.

Nythän oltiin siirtämässä lääkekorvauksia alempaan luokkaan MS-tautia sairastavien osalta, epilepsiapotilaiden, vaikeiden psykoosien, glaukooman, monien erilaisten syöpäryhmien, kuten rintasyöpä ja eturauhassyöpä, ja monen muun sairauden osalta, joiden lääkekulut ovat tällä hetkellä siis 100-prosenttisesti korvattavia. Samoin mm. diabetes-potilaat, jotka syövät suun kautta otettavia lääkkeitä, olisivatkin siirtyneet alempaan korvausluokkaan, kun nyt lääkkeet korvataan kokonaan. Sillä olisi saattanut olla aivan kohtalokas vaikutus yhteiskuntaan. Olisi tapahtunut juuri se, mistä on täällä varoiteltu, että kun yritetään säästösyistä löytää säästökohteita, niin se säästö ei olekaan säästöä, vaan se on kustannuksia. Mehän tiedämme nyt jo, että ihmiset eivät lunasta lääkkeitä, joita heille on määrätty, joita heidän olisi välttämätöntä syödä, sen takia, että heillä ei yksinkertaisesti ole rahaa vastata omavastuuosuudesta. Näinhän tässäkin olisi varmasti monien potilasryhmien käynyt.

Sitten, arvoisa puhemies, tulee sellaisiakin asioita, jotka voivat tuntua täällä monien kansanedustajien mielestä aika pieniltä ja vähämerkityksellisiltä. Mutta kyllä on otettava esille esimerkiksi tällainen käsite kuin ostokerta, joka nyt sisältyy tänne, omavastuuosuus ja ostokerta; tällaisiakin asioita on pakko vahtia, vaikka ne ovat joidenkin mielestä nippeliasioita. Mutta on esimerkiksi monia potilasryhmiä, jotka joutuvat jatkuvasti kymmeniä vuosia säännöllisesti syömään lääkkeitä, niin monesti on. Ostokerta olisi voinut olla eräiden lääkkeiden osalta vaikka kuukausittain tapahtuva, jolloin ykskaks omavastuiden kautta ostokerrat olisivat voineet merkitä sitä, että heille olisi tullut aivan kohtuuttomat lääkekustannukset.

Arvoisa puhemies! Vaikka saimme jo selkoa siitä, että ostokerta tullaan tulkitsemaan siten, että se tarkoittaa kolmeksi kuukaudeksi saatavia lääke-eriä, siitä huolimatta valiokunta on vielä kirjannut tämän aivan ponnaan muodossa näin, että ”valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että tehdään mahdolliseksi useamman ostokerran pitäminen yhtenä ostokertana omavastuuta perittäessä silloin, kun lääke ominaisuuksiensa takia tai sairauden johdosta on myytävä pieninä annoksina, sekä silloin, kun pienien lääke-erien määrääminen on tarpeellista potilaan kannalta tarkoituksenmukaisen lääkityksen selvittämiseksi”. Tällä on pyritty turvaamaan se, että todellakaan omavastuuosuudet eivät johda

aivan vääriin tilanteisiin eli siihen, että itse sairausvakuutuksen kautta saatava kompensatio olisi lähes olematon ja omavastuuosuuksien kautta todelliset lääkekustannukset kasvaisivat huomattavasti.

Arvoisa puhemies! Kuten ed. Stenius-Kaukonen puheenvuorossaan totesi, yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä tulemme vielä tekemään muutosesityksiä. Mutta toivottavasti olisivat saatavissa myös ed. Kemppaisen mainitsemat muutosesitykset, mitkä on vielä mahdollista saada, jotta voimme katsoa, onko tarpeellista muutosesityksiä tehdä.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Lääkekorvaukset ovat keskeinen osa sairausvakuutusta, ja ne ovat terveystaloudellisesti erittäin merkittäviä. Lääkekorvausten avulla voidaan estää kroonistumista ja esimerkiksi kalliiden erikoissairanhoidon kulujen käymistä vielä kalliimmiksi.

Tässä keskustelussa on käyty läpi sosiaali- ja terveysvaliokunnan käymiä keskusteluja siitä, että lääkekorvauksia ei pidä heikentää. Valiokunta laati mallin, joka ei olisi siis toteuttanut hallituksen esityksen säästötavoitetta mutta sinänsä järkevöittänyt sairausvakuutuksen lääkekorvauksen perusteluja. Tämä malli sisältyy II vastalauseessa olevaan 9 §:ään. Vetoankin hallituspuolueiden edustajiin, että lakiehdotuksen toisen käsittelyn yhteydessä he olisivat tämän ehdotuksen takana, joka sai valiokunnassa hyvinkin yhtenäisen tuen.

Mitä tulee tähän esitykseen, niin esityksestä seuraisi se, että 80 prosentin korvausosuus ei laskeisi 75 prosenttiin ja omavastuuosuuden vuotuisen katto olisi alhaisempi kuin valiokunta esittää eli 2 800 markkaa. Näin voitaisiin estää se, että yhden potilaan kohdalta kustannukset eivät pääsisi liian korkeiksi vuosittain.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus asian lähettämisestä suureen valiokuntaan hyväksytään.

19) Ehdotus laiksi työvoimapolitiittisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 240

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Lindroos: Arvoisa herra puhemies! Työasiainvaliokunta käsitteli hallituksen esitystä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia muutetaan siten, että ateria- ja matkakustannusten korvaus- ja ylläpitomaksusta luovutaan. Tämä asia oli pari viikkoa hallituksen ja opposition välisissä neuvotteluissa. Lakiesityksen on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alusta, ja se on säästöön tähtäävä budjettilaki.

Työvoimapolitiitisessa koulutuksessa olevat työttömät ovat saaneet 30 markkaa ylläpitokorvausta päivässä viitenä päivänä viikossa. Se on noin 600 markkaa kuukaudessa, mikä sinänsä on tietysti niissä tuloluokissa varsin merkittävä summa. Se on toisaalta ollut varmasti kiihottava tekijä sille, että työtön on lähtenyt myös opiskelemaan työttömyysaikana. Kun valiokunta käsittelee asiaa, me olimme hyvin yksituumaisia siitä, että työttömällä pitää olla joitakin tällaisia porkkanoita, jotta hänen oteensa elämään säilyy ja mm. aikuisopiskelu työttömyysaikana olisi luonnollista.

Hallituksen ja opposition välisissä neuvotteluissa, kun lakiesitystä käsiteltiin, työministeri Kanerva tarjosi kompromissia. Lain piti alun perin koskea kaikkea ylläpitokustannusta niin, että 30 markan tulo loppuu 1.1.1994. Ministeri Kanerva esitti siihen vastaantuloa, arvoltaan noin 60 miljoonaa markkaa, voimaantulosäännöksen muuttamisen kautta. Asia olisi toteutettu niin, että ylläpitokorvaus olisi tullut maksuun niille, jotka ovat opiskelunsa aloittaneet ennen 1.1.1994.

Tämä ehdotus oli valiokunnan käsittelyn pohjana. Valiokunta oli varsin erimielinen tästä asiasta. Hallituspuolueitten ja opposition näkemykset olivat erilaiset. Hallitus lähti siitä, että ehdotus tulee hyväksyä, ja oppositio lähti puheissa ja teoissaankin siitä, että 30 markan ylläpitokorvausta ei pidä leikata missään määrin niiltä, jotka opiskelevat peruspäivärahan turvin, eli 116 markkaa plus 30 markkaa olisi peruspäivärahalla opiskelevan päiväansio.

Valiokunta mietinnössään yksimielisesti kuitenkin hyväksyi mietintöön liittyvän ponnen, jonka haluan teille lukea: ”Valiokunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää, miten matkakustannuksia voitaisiin korvata opiskelijoille, jotka

aloittavat koulutuksensa tämän lain voimaantulon jälkeen.”

Työasiainvaliokunta sai myös perustuslakivaliokunnan lausunnon samasta asiasta, ja haluan siitäkkin lukea pätkän, josta voi sitten tehdä eräänlaisen johtopäätöksen: ”Ylläpitokorvauksen olemassaolo ja sen maksamisen yleinen peruste pohjautui lain nimenomaiseen säännökseen. Näiltä osin kysymys siten on toimeentulon lakisääteisen perusturvan kannalta merkityksellisistä seikoista. Korvauksen poistaminen merkitsisi, että työttömyysturvalain 8 §:n nojalla koulutukseen osallistumaan velvoitettu työtön tulisi tosiasiallisesti heikompaan asemaan kuin työttömyyspäivärahan varassa oleva työtön. Ylläpitokorvauksen suuruus on 30 markkaa päivässä, ja korvausta voidaan maksaa enintään viideltä päivältä viikossa. Tällaisen perusturvavaikutuksia omaavan etuuden kokonaan poistamista tarkoittava, esityksen mukainen lainsäädäntötoimi voidaan valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin takia jättää lepäämään.”

Tämä on se seikka, johon vedoten tietysti myös valiokunnan puheenjohtajana haluan, että asiasta voitaisiin vielä käydä talon sisäisiä keskusteluja.

Ed. Laitinen: Herra puhemies! Työvoimapolitiitisessa aikuiskoulutuksessa opiskelevalle oppilaalle on nykyisellään oikeus koulutustukseen. Lisäksi oppilaalle voidaan maksaa ylläpitokorvausta ja myös majoituskorvausta. Ylläpitokorvaus, kuten valiokunnan puheenjohtaja toteasi, on suuruudeltaan 30 markkaa päivässä, ja sitä maksetaan viideltä päivältä viikossa.

Vuoden 1993 alusta työvoimapolitiitisessa koulutuksessa olevien etuisuuksia on aika raa'alla kädellä leikattu. Vielä vuonna 1992 maksettiin työvoimapolitiitisessa koulutuksessa oleville opintososiaalisenä etuutena matkakustannusten korvausta ja myös oppimateriaali oli koulutuksessa oleville ilmaista. Nämä molemmat etuudet, matkakustannusten korvaus ja ilmainen oppimateriaali, jäivät pois vuoden 1993 alusta.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on työvoimapolitiikan ja työllisyyden hoidon peruskeinvalikoimaa, jota suunniteltaessa otetaan huomioon sekä työnantaja- että työntekijäpuolelta esitettyjä koulutustarpeita. Työvoimapolitiittinen koulutus suunnataan työttömille ja on tarkoitettu työttömyyden vaihtoehdoksi. Tästä johtuen koulutusaikeisten taloudellisten etuuksien tulisi olla ilman muuta vähintäänkin samaa tasoa kuin työttömänä ollessa.

Mikäli nyt esitetty lakimuutos toteutetaan, hyvin moni oppilas joutuu toteamaan, että on taloudellisesti jopa edullisempaa olla työttömänä kuin työvoimapolitiittisessa koulutuksessa, varsinkin niiden oppilaiden, jotka joutuvat päivittäin kulkevat hyvinkin pitkiä matkoja. Esimerkiksi, jos etäisyys kotoa koulutuspaikalle on noin 30 kilometriä ja kulkee omalla autolla, kulut oppilaalle kuukaudessa saattavat olla noin 550 markkaa. Esitetty lakimuutos todennäköisesti vähentäisi ihmisten liikkuvuutta ja koulutukseen hakeutumista myös oman paikkakunnan ulkopuolelle. Osittain se myös johtaisi siihen, että majoitukset lisääntyisivät ja näin ollen myös majoituskorvausten määrä nousisi. Hakeutuminen koulutukseen vähenee todennäköisesti niiltä, jotka asuvat kauempana koulutuspaikkakunnalta, myös naisilta ja taloudellisesti vaikeassa tilanteessa olevilta.

Koska työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on työvoimapolitiittisesti tärkeimpiä keinoja ja työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa olevien etuuksia on jo heikennetty hyvin rajusti vuoden 1993 alusta, olisi nyt välttämätöntä, että tätä leikkausta ei tehtäisi. Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, valiokunnassa tehtiin muutosesitys äänestäen siitä, että laki koskisi niitä, jotka tulevat koulutukseen lain voimaantulon jälkeen. Valiokunnan vähemmistö ei voinut tätä ehdotusta hyväksyä, koska se toteutuessaan merkitsisi sitä, että ylläpitokorvaus työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen tulevilta leikattaisiin ja leikattaisiin myös niiltä, jotka saisivat vain peruspäivärahan eli 116 markkaa päivässä. Jos tähän valiokunnan enemmistön ehdotukseen ei tule opposition esittämää muutosta, meille ei jää mitään muuta mahdollisuutta mielestäni kuin äänestää, mikäli se suinkin on mahdollista, tämä laki lepäämään yli vaalien.

Ed. P. L e p p ä n e n : Herra puhemies! Hallituksen esitys lähtee siitä, että työttömien asemaa, jotka ovat lähteneet koulutukseen, edelleen heikennetään. Vaikka monissa puheenvuoroissa, joita hallituksenkin toimesta on käytetty, on ollut se ajatus, että eräs tapa työttömyyden hoitamiseksi on järjestää ihmisille koulutusta, tämä kyllä menee päinvastaiseen suuntaan. On luonnollista, että kun näitä heikennyksiä jatkuvasti tehdään, se ei motivoi ihmisiä lähtemään koulutukseen sen vuoksi, että työttömänä on suuremmat tulot, ja moni ihminen tänä päivänä sen varmasti tulee laskemaan. Se, että tämän myötä saattaa tulla myös hyvin huomattavasti keskeytyksiä opiskeli-

jöitten joukossa, luonnollisesti lisää entistä enemmän kustannuksia, kun koulutuspaikkoja jää tyhjiilleen ja kiinteät kustannukset ovat edelleen olemassa. Tämän myötä myös tulee kunnille lisää laskua, koska monet ihmiset joutuvat menemään loimeentuloturvan piiriin, ja tähän on ollut vallalla oleva hallituksen linja, että siirretään kustannuksia kuntien harteille.

Ed. Laitinen jo edellisessä puheenvuorossa viittasi siihen, että pitemmästä matkasta käyvät opiskelijat joutuvat eriarvoiseen asemaan, mutta myös maaseutukuntien ja kaupunkikuntien opiskelijat joutuvat eriarvoiseen asemaan.

Mielestäni tämä on pieni kustannuskysymys kokonaisuutena valtion kukkarossa mutta hyvin tärkeä yksityiskohta niille opiskelijoille, jotka ovat halunneet lähteä täydentämään opiskeluaan tai kokonaan uutta ammattia opiskelemaan. Kun on palautetta saanut opiskelijapiireistä, tämä muutos torjutaan, ja niin kuin jo on ed. Laitinen todennut, ellei tätä muuteta eduskunkäsittelyn aikana, ei jää vaihtoehtona muuta kuin ehdottaa hylkäämistä, ja ellei se onnistu, ehdottaa hallituksen esitystä lepäämään.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen tukitoimien vähentämiseksi on aika ikävä, kun katsotaan sitä esimerkiksi sitä vasten, että vuonna 1992 oli vielä matkakorvaus ja opintomateriaalituki ja vuoden 1993 alusta on ollut enää 30 markan ylläpitokorvaus. Se on varsin huomattava menetys, kun ajatellaan, että opiskelijoita on esimerkiksi 116 markan peruspäivärahalla opiskelemissa ja on myös ansiopäivärahalla. Myös ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuvat työttömät ihmiset saattavat tulla koulutukseen hyvinkin pitkien matkojen takaa, ja 30 markan ylläpitokorvaus ei edes päivittäin riitä matkakustannuksiin. Silloin on varmasti aivan luonnollista se, että joutuu miettimään, ollako kotona ilman koulutusta vai hakeutuako koulutukseen, kun koulutukseen hakeutuminen tulee kuitenkin huomattavasti kalliimmaksi; tiukan taloudellisen tilanteen vuoksi joutuu tällaisen passiivisen olon valitsemaan.

Työasiainvaliokunta lausunnossaan kiinnittikin huomiota juuri siihen, että hallituksen esitys valitettavasti tukee passiivisuutta. Näkisimme vasemmistoliitossa mielellämme sen, että tämä lakiesitys voitaisiin vielä nyt käsittelyn aikana muuttaa. Ellei se ole mahdollista, niin sitten katsoimme, että lakiesitys on joko hylättävä tai äänestettävä lepäämään.

Ed. H ä k ä m i e s : Herra puhemies! Kiistattahan niin on, että kyseessä on säästölaki, ja se on syntynyt olosuhteissa, joissa säästöjä on pakko aikaansaada. Mutta vasemmisto-oppositiota muistuttaisin siitä, että jos tunnette harrastusta äänestää laki lepäämään, niin silloin ministeriölle ei jää muuta vaihtoehtoa kuin supistaa koulutuspäivien lukumäärää, mikä merkitsee suunnilleen sitä, että jos niin teette, niin teette 9 000 uutta työtöntä Suomeen. Tätä taustaa vasten kehottaisin harkitsemaan, onko tarkoituksenmukaista todella äänestää laki lepäämään vai sittenkin ehkä supistetuilla eduilla tarjota koulutusta suuremmalle henkilömäärälle.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Oli aika yllättävää tuo ed. Häkämiehen uhkaus. Mutta kun me esitämme parannuksia täällä jatkossakin tähän lakiin emmekä huononnuksia, niin taas kokoomuksesta tulee viesti, että ellette hyväksy tätä heikkoa lakiesitystä, niin sitten teette 9 000 työtöntä. Kukahan tästä poliittisen vastuun kantaa?

Ed. K o s k i n e n : Herra puhemies! Hallituksen omassa piirissäkin on valmisteltu ohjelmia työvoimakoulutuksen laajentamiseksi, niin kuin tietysti tässä tilanteessa järkevää onkin suhteessa niihin tarpeisiin, joissa liikutaan kymmenissä tuhansissa. Tämä kustannusvaikutus, joka ylläpitokorvauksista tulee, on suhteellisen pieni. Edelleen sosialidemokraattien puolelta on oltu valmiita neuvottelemaan sellaisista malleista, joissa todelliset kustannukset korvattaisiin peruspäivärahaa tai pientä ansiopäivärahaa saaville ja siten toimittaisiin, ettei lakisäateistä perusturvaa loukattaisi. Tälläkin keinolla pystyttäisiin säästämään ehkä jonkin verran, mutta ainakin turvaamaan riittävänä koulutuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen niille, joilla toimeentulo muuten on kovin heikko.

Työvoimapolitiittista koulutusta tosiaan täytyisi laajentaa ihan tästä ratkaisusta riippumatta. On arvioitu, että suomalaisessa järjestelmässä noin 30—50 prosentin lisäys olisi mahdollinen ilman uusia rakenteita. Se olisi juuri tätä työvoiman aktivointia, työttömien työllistymismahdollisuuksien pysyvää parantamista, joka tässä masatyöttömyyden vaiheessa olisi välttämätöntä.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Häkämiehelle vain muistuttaa siitä, että me vasemmistossa kannamme hyvin vakavaa huolta siitä, että työttömät voisivat olla koulutuksessa,

ja sellaisista toimenpiteistä, joilla aktivoidaan työttömiä olemaan mukana koulutuksessa ja parannetaan heidän mahdollisuuksiaan. Jos nyt toteutetaan hallituksen esitys esitetyssä muodossa, tämä järjestelmä toimii aivan päinvastoin.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Häkämiehelle toteaisin, että on ihmeellistä, että kokoomus ei kannan minkäänäköistä vastuuta työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta. Edellisessä hallituksessa, silloin kun myös kokoomus oli hallituksessa, saatiin tämä laki aikaan ja myös tällä tavalla voitiin vahvistaa työttömien koulutusmahdollisuuksia. Ihmettelen suuresti, että näin pienistä asioista aletaan säästää tällä hetkellä. Tämä on täysin kohtuutonta. Kun ajatellaan, kuinka suuri määrä työttömiä maassamme tällä hetkellä on, lähes 500 000 henkilöä ja heistä nuoria on aika suuri osa, niin luulis myös ed. Häkämiehen vaalipiirissä olevan niitä työttömiä, jotka tarvitsevat nämä sosiaaliturvaetuudet, joita työasiavaliokunta on esittänytkin. Mielestäni ed. Häkämiehen pitäisi olla neuvottelemassa tällä hetkellä oman hallitusryhmänsä kanssa, että asia voitaisiin hoitaa, eikä uhkailemassa täällä istuntosalissa sillä, että jos ette tee näin, niin silloin vähennetään koulutuspaikkoja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Ed. Antvuoren ym. lakialoite n:o 59 laiksi tuontimaksun alentamisesta ja poistamisesta eräissä tapauksissa

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

P u h e m i e s : Edustajille tänään jaettu hallituksen esitys n:o 296 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Hallituksen esitys n:o 296 laiksi työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain sekä eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta sekä yrittäjiltä perittävästä vakuutusmaksusta vuonna 1994

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

huomiseen toiseen täysistuntoon:

21) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 24 (HE 158)

seuraavaan täysistuntoon:

22) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 27 (HE 257)

23) Lakivaliokunnan mietintö n:o 24 (HE 139)

24) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25 (HE 226)

huomiseen toiseen täysistuntoon:

25) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26 (HE 224)

26) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27 (HE 151)

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.40.

Täysistunto lopetetaan kello 22.53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

